

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ"**

Διπλωματική Εργασία

Απόψεις Αλβανών γονέων για τη γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους, τα οποία φοιτούν σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Ξάνθης

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: Ηλιάνα Μαρία Ναλμπάντη

Επιβλέποντας καθηγητής: Θεόδωρος Θάνος

Πάτρα

31.08.2021

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ"**

Απόψεις Αλβανών γονέων για τη γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους, τα οποία φοιτούν σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Ξάνθης

Διπλωματική εργασία της

Ηλιάνας Μαρίας Ναλμπάντης

*Στον σύζυγό μου Γιάννη και
στη μητέρα μου Αθηνά*

Περίληψη

Τα τελευταία σαράντα χρόνια η Ελλάδα μετατράπηκε από χώρα εξαγωγής σε χώρα υποδοχής μεταναστών, με τους Αλβανούς να αποτελούν την πολυπληθέστερη μεταναστευτική ομάδα της χώρας. Οι δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες τους οδήγησαν στην αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής μέσα από νόμιμους ή παράνομους δρόμους. Το πρώτο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα στα τέλη της δεκαετίας του 1980 βρήκε την Ελλάδα και τους πολίτες της αρκετά απροετοίμαστους. Με το πέρασμα των χρόνων πολλοί Αλβανοί μετανάστες έμειναν μόνιμα στην Ελλάδα και τα παιδιά τους φοιτούν στα ελληνικά σχολεία όλων των βαθμίδων. Αυτό υπήρξε και το έναυσμα της παρούσας έρευνας, η οποία στοχεύει να εξετάσει τις απόψεις των Αλβανών γονέων, που ζουν στην Ξάνθη, σχετικά με την εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους, που φοιτούν σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ξάνθης. Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν δώδεκα γονείς των οποίων τα παιδιά φοιτούν στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ ως μέσο συλλογής των στοιχείων επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Από τα ευρήματα της έρευνας προέκυψε ότι οι μετανάστες που ήρθαν νόμιμα στην Ελλάδα διαμόρφωσαν μια θετική άποψη για την ελληνική μεταναστευτική πολιτική και τις αντιδράσεις της τοπικής κοινότητας απέναντί τους, ενώ όσοι ήρθαν παράνομα παρουσίασαν μια εντελώς διαφορετική εικόνα. Όσον αφορά το ζήτημα της γονεϊκής εμπλοκής, όλοι οι γονείς δήλωσαν ότι εμπλέκονται ενεργά στη σχολική ζωή των παιδιών τους, ανεξάρτητα από τη βαθμίδα στην οποία αυτά φοιτούν. Η εμπλοκή αυτή επιτυγχάνεται με τρόπους όπως η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, η ενασχόληση με τα μαθήματα και τις εργασίες στο σπίτι, καθώς και η συμμετοχή στους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων. Τέλος ο παράγοντας της γλώσσας εμφανίστηκε ως το σημαντικότερο εμπόδιο για την εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους, κάτι που όμως με το πέρασμα των χρόνων συνεχώς βελτιώνεται.

Λέξεις κλειδιά: Αλβανοί μετανάστες, γονεϊκή εμπλοκή, σχολική ζωή, πρωτοβάθμια/δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Abstract

In the last forty years Greece has been transformed from an exporting country to a receiving country for migrants, with Albanians being the most numerous migrant group in the country. Their unfavourable economic and social conditions led them to seek a better life through legal or illegal channels, with the result that the first large wave of migration in the late 1980s found Greece and its citizens quite unprepared. Over the years and despite the first impressions of a temporary stay in the country, the second generation of Albanians is now attending Greek schools. This was the trigger for this research, which aims to highlight the views of Albanian parents on parental involvement in the lives of their children attending primary and secondary schools in the prefecture of Xanthi. Conducting a qualitative research was considered the most appropriate for this purpose, as through the semi-structured interview the focus is on the interviewees themselves, eight women and four men, and the way they see the world. The research findings revealed that the mode of entry into the country also significantly determined the interviewees' further views on Greek immigration policy and the reactions of the local community, with significant gender differences. In terms of parental involvement, this is achieved in a variety of ways, similar at both levels, as the significant benefits for the children and themselves are recognized by all of the interviewees. Finally, the language factor emerged as the most important barrier to their children's involvement in school life, but this has been improving over the years.

Key Words: Albanian immigrants, parental involvement, school life, primary/secondary education

Ευρετήριο Γραφημάτων.....	1
Πρόλογος.....	2
Εισαγωγή.....	3

Μέρος 1ο - Θεωρητικό Μέρος

Κεφάλαιο 1 - Η μετανάστευση προς την Ελλάδα: Η περίπτωση των Αλβανών

1.1 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών.....	4
1.2 Η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας.....	5
1.3 Η είσοδος των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας και η κοινωνική τους ένταξη.....	6
1.4 Η σημασία της εκπαίδευσης για τους γονείς αλβανικής καταγωγής.....	7

Κεφάλαιο 2 - Γονεϊκή Εμπλοκή

2.1 Το ζήτημα του ορισμού της γονεϊκής εμπλοκής.....	8
2.2 Ιστορική εξέλιξη της γονεϊκής εμπλοκής.....	9
2.3 Μοντέλα γονεϊκής εμπλοκής.....	11
2.4 Τυπολογίες γονεϊκής εμπλοκής.....	19
2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή.....	21
2.6 Οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής.....	22

Κεφάλαιο 3 - Γονεϊκή εμπλοκή οικογενειών με μεταναστευτικό υπόβαθρο

3.1 Η αξία της γονεϊκής εμπλοκής των μεταναστών γονέων.....	25
3.2 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών.....	25

Μέρος 2ο – Ερευνητικό μέρος

Κεφάλαιο 4 – Μεθοδολογία έρευνας

4.1 Αναγκαιότητα της έρευνας.....	28
4.2 Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα.....	28
4.3 Δείγμα της έρευνας.....	29
4.4 Το είδος της έρευνας - Εργαλείο συλλογής δεδομένων.....	30
4.5 Ερευνητική διαδικασία.....	31
4.6 Ανάλυση δεδομένων.....	32
4.7 Αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας.....	32

Κεφάλαιο 5 - Αποτελέσματα έρευνας

5.1.1 Η είσοδος των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα.....	34
5.1.2 Η επιλογή της Ξάνθης.....	35
5.2.1 Οι απόψεις των Αλβανών μεταναστών για την ελληνική μεταναστευτική πολιτική.....	36
5.2.2 Οι αντιδράσεις της τοπικής κοινότητας απέναντι στους Αλβανούς μετανάστες.....	37
5.3 Η εμπλοκή των Αλβανών μεταναστών στη σχολική ζωή των παιδιών τους.....	39
5.3.1 Τρόποι γονεϊκής εμπλοκής.....	39
5.3.2 Η στάση των εκπαιδευτικών.....	40
5.4 Οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής.....	42
5.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή.....	44

Κεφάλαιο 6 - Αποτελέσματα και περιορισμοί της έρευνας

6.1 Συζήτηση των αποτελεσμάτων.....	46
-------------------------------------	----

6.1.1 Οι συνθήκες που αντιμετώπισαν οι Αλβανοί μετανάστες ερχόμενοι στην Ελλάδα.....	46
6.1.2 Η γονεϊκή εμπλοκή των Αλβανών μεταναστών.....	48
6.1.3 Οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής.....	49
6.1.4 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών.....	50
6.2 Περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	50
Βιβλιογραφία.....	52
Παράρτημα.....	66
Δήλωση Γνησιότητας.....	133

Ευρετήριο Γραφημάτων

Σχήμα 1: Το οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner (Eggen & Kauchak, 2017) σελ. 14

Σχήμα 2: Το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας - σχολείου των Ryan και Adams
(Γιοβαζολιάς, 2011) σελ. 16

Σχήμα 3: Το σφαιρικό μοντέλο της Epstein σελ. 18

Πρόλογος

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία στοχεύει να διερευνήσει τις απόψεις των Αλβανών γονέων για τη γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους, τα οποία φοιτούν σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Ξάνθης.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της μεταπτυχιακής εργασίας κ. Θάνο Θεόδωρο, ο οποίος με την καθοδήγηση και τις εύστοχες υποδείξεις του συνέβαλε σημαντικά, από την αρχή ως το τέλος, στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας.

Για αυτό το εγχείρημα ευχαριστώ από καρδιάς τον σύζυγό μου Γιάννη και τη μητέρα μου Αθηνά για την αμέριστη συμπαράστασή τους. Χωρίς τη δική τους υποστήριξη η διεξαγωγή της έρευνας και η ολοκλήρωση της συγγραφής θα ήταν αδύνατη. Ευχαριστώ πολύ και την αδερφή μου Βασιλική για την πολύτιμη βοήθειά της.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω όλους τους συνεντευξιαζόμενους της έρευνας, οι οποίοι πολύ πρόθυμα συνεργάστηκαν μαζί μου και με βοήθησαν να βρω και άλλους υποψήφιους συμμετέχοντες.

Εισαγωγή

Η αναγνώριση της γονεϊκής εμπλοκής ως μία σημαντικότερη παράμετρος για τη σχολική επιτυχία των παιδιών σε συνδυασμό με το γεγονός ότι στα ελληνικά σχολεία φοιτούν πολλοί μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο, με τους Αλβανούς να αποτελούν την πολυπληθέστερη ομάδα αυτών, αποτέλεσαν το έναυσμα της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας. Σκοπός της εργασίας είναι να εξετάσει τις απόψεις των Αλβανών γονέων για τη γονεϊκή εμπλοκή στη ζωή των παιδιών τους, που φοιτούν στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Ξάνθης.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, στο Θεωρητικό Μέρος, παρουσιάζονται, χωρισμένα σε τρία κεφάλαια, ευρήματα ελληνικών και ξένων ερευνών, σχετικών πάντα με τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο «Η μετανάστευση προς την Ελλάδα: Η περίπτωση των Αλβανών» γίνεται λόγος για την Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών, για τη μεταναστευτική της πολιτική, καθώς και για την παρουσία των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας και στην εκπαίδευση. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο «Γονεϊκή εμπλοκή», παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν ζητήματα ορισμού της γονεϊκής εμπλοκής, την ιστορική εξέλιξή της, μοντέλα και τυπολογίες της, παράγοντες που την επηρεάζουν, όπως επίσης και οφέλη που προκύπτουν από αυτή. Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο του πρώτου μέρους με τίτλο «Γονεϊκή εμπλοκή οικογενειών με μεταναστευτικό υπόβαθρο» καταγράφονται ευρήματα ερευνών που αφορούν την αξία της γονεϊκής εμπλοκής των μεταναστών γονέων, αλλά και τους παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας, το ερευνητικό, ξεκινά με το τέταρτο κεφάλαιο και τη μεθοδολογία της παρούσας έρευνας. Αρχικά, παρουσιάζεται η αναγκαιότητα της ερευνητικής αυτής προσπάθειας, ο σκοπός, οι στόχοι και τα ερευνητικά της ερωτήματα, ενώ ακολουθεί η παρουσίαση του δείγματος, του εργαλείου συλλογής δεδομένων, της ερευνητικής διαδικασίας, της ανάλυσης δεδομένων και η αξιοπιστία της έρευνας. Στη συνέχεια, στο πέμπτο κεφάλαιο με τίτλο «Αποτελέσματα έρευνας» παρουσιάζονται αναλυτικά όλα τα σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα ευρήματα συνοδευόμενα πάντα από τα αντίστοιχα αποσπάσματα των συνεντεύξεων, ενώ στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο με τίτλο «Αποτελέσματα και περιορισμοί της έρευνας» πραγματοποιείται η συζήτηση των αποτελεσμάτων και αναφέρονται οι περιορισμοί αυτής της έρευνας, καθώς και οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Μέρος 1ο

Θεωρητικό Μέρος

Κεφάλαιο 1 - Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα: Η περίπτωση των Αλβανών

1.1 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

Η Ελλάδα αποτελούσε παραδοσιακά, έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1970 μια χώρα αποστολής μεταναστών σε υπερπόντιες χώρες και σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης κατά τη μεταπολεμική περίοδο («Μεταναστευτικό προσφυγικό φαινόμενο», 2019). Από τα τέλη όμως της δεκαετίας του 1980 λόγω της πτώσης των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού, της επιδείνωσης των οικονομικών συνθηκών, αλλά και του θρησκευτικού φονταμεταλισμού άρχισε να εισέρχεται στην Ελλάδα μεγάλος αριθμός νόμιμων αλλά και παράνομων μεταναστών (Petronoti & Triantafyllidou, 2003). Οι μετανάστες αυτοί προερχόμενοι κυρίως από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες και την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., αλλά και σε μικρότερο ποσοστό από την Ασία και την Αφρική, δημιούργησαν ένα νέο μωσαϊκό λαών και πολιτισμών, το οποίο βρήκε τη χώρα αρκετά απροετοίμαστη και προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις από τον γηγενή πληθυσμό (Κασιμάτη, 2009). Μέχρι και το 2000 τα στοιχεία για το σύνολο των μεταναστών στην Ελλάδα ήταν ανακριβή (Τριανταφυλλίδου, 2006), όμως με την απογραφή του 2001 δημιουργήθηκε μια πιο σαφής εικόνα για τη νέα πολυπολιτισμική ελληνική πραγματικότητα με τον αριθμό των μεταναστών να φτάνει πλέον τις 800.000 (Gogonas, 2009). Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του πληθυσμού, με ποσοστό που αγγίζει το 60%, αφορά μετανάστες που προέρχονται από την Αλβανία, ακολουθώντας με διαφορά στη δεύτερη και στην τρίτη θέση οι μετανάστες από τη Βουλγαρία με ποσοστό 9,82% και τη Ρουμανία με 4,43% αντίστοιχα (Σκούρτου, Βρατσάλης, & Γκόβαρης, 2004· Gogonas, 2009). Ως απόρροια των παραπάνω είναι αναμενόμενο ότι και στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η ομάδα των Αλβανών είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο (Τογωνάς, 2010).

Το γεγονός ότι οι Αλβανοί αποτελούν την πολυπληθέστερη ομάδα μεταναστών στην Ελλάδα εξηγείται εύκολα αν αναλογιστεί κανείς ότι η Αλβανία είναι μία από τις φτωχότερες χώρες της Ευρώπης με το ένα τρίτο του πληθυσμού της να την έχει εγκαταλείψει (Barjaba & Barjaba, 2015). Οι Barjaba και Barjaba (2015) επισημαίνουν πως η φτώχεια, η ανεργία και οι άσχημες συνθήκες διαβίωσης, που οξύνθηκαν με την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, σε συνδυασμό με το γόητρο και την αίγλη της Ευρώπης αποτέλεσαν τις αιτίες του πρώτου μεγάλου μεταναστευτικού κύματος των Αλβανών στις αρχές του 1990. Επίσης, το οικονομικό χάος που επικράτησε στη χώρα το 1997 με την κατάρρευση των «Πυραμίδων» σε συνδυασμό με τις προαναφερθείσες δυσκολίες, που δεν έπαψαν να υφίστανται στο εσωτερικό της χώρας, οδήγησαν τους Αλβανούς στην αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης σε χώρες του εξωτερικού (Παύλου, 2003· Barjaba & Barjaba, 2015).

1.2 Η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας

Έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας έχοντας ως κύριο μέλημά της την αποστολή Ελλήνων μεταναστών στο εξωτερικό και στη συνέχεια την παλινόστησή τους, περιοριζόταν σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και ενέργειες μικρής εμβέλειας (Σπυροπούλου, 2014). Μετά το πρώτο όμως αθρόο μεταναστευτικό κύμα στα τέλη του 1980 η ελληνική μεταναστευτική πολιτική άρχισε να αναπροσαρμόζεται προσπαθώντας να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες και απαιτήσεις. Το 1991 αρχίζει να ακολουθείται μια πολιτική αστυνόμευσης με στόχο τον περιορισμό τόσο του αριθμού των μεταναστών όσο και της διάρκειας παραμονής τους στη χώρα, δεδομένου ότι η αντίληψη που ευρέως κυριαρχούσε ήταν της προσωρινής παρουσίας τους ως φθινό εργατικό δυναμικό και όχι ως πολιτών με δικαιώματα (Σπυροπούλου, 2014). Στη συγκεκριμένη μεταναστευτική πολιτική ασκήθηκαν επανειλημμένα σημαντικές κριτικές, ώσπου η ελληνική πολιτεία το 2001 με τον Νόμο 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση κι άλλες διατάξεις» προσπάθησε να υιοθετήσει μια πιο σύγχρονη στάση απέναντι στο θέμα (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2003). Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα νομιμοποίησης χρησιμοποιήθηκαν κριτήρια όπως η διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα των παράνομων μεταναστών, καθώς επίσης πιθανές οικογενειακές και εργασιακές τους σχέσεις (Καβουνίδη, 2004). Αξίζει να σημειωθεί πως με το εργασιακό κριτήριο θέλησε η πολιτεία να εντάξει την αδήλωτη εργασία, που έκαναν πολλοί παράνομοι

μετανάστες, στον επίσημο τομέα της οικονομίας, ώστε τόσο οι ίδιοι όσο και οι εργοδότες τους να εργάζονται και να ασφαλίζονται σύμφωνα με τον εγγραφικό νόμο (Καβουνίδη, 2004). Τελικά, η προσπάθεια αυτή, όπως χαρακτηριστικά τονίζουν οι Καψάλης και Λινάρδος-Ρυλμόν (2005), λειτούργησε ως ένας μηχανισμός απώθησης των μεταναστών από την Ελλάδα, αφού τα κριτήρια που θεσπίστηκαν για τη νομιμοποίησή τους χαρακτηρίζονταν από υπερβολική αυστηρότητα. Στη συνέχεια ακολούθησαν μία σειρά από Νόμοι με στόχο την πιο σφαιρική προσέγγιση του ρόλου των μεταναστών και της ένταξης αυτών στην ελληνική κοινωνία (Ν. 3386/2005, Ν. 3536/2007, Ν. 3838/2010). Το 2015 με τον Νόμο Ν. 4332/2015 η γνωστή ως «δεύτερη γενιά μεταναστών» έλαβε εκ νέου το δικαίωμα, που της είχε αφαιρεθεί, να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια, κάτι που αποτέλεσε σημαντική εξέλιξη στην ελληνική μεταναστευτική πολιτική (Παπαδόπουλος, 2018).

1.3 Η είσοδος των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας και η κοινωνική τους ένταξη

Κατά το πρώτο και δεύτερο μεταναστευτικό κύμα στην κρίσιμη δεκαετία του 1990 η πλειοψηφία των Αλβανών μεταναστών που ήρθαν στην Ελλάδα, με ποσοστό μεγαλύτερο από 50%, είχαν ως στόχο την εύρεση εργασίας (Ζωγραφάκης & Κασίμης, 2014). Η συμμετοχή των Αλβανών στην ελληνική αγορά εργασίας καθορίστηκε σημαντικά από την ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο και τον τρόπο εισόδου τους στη χώρα, με το μεγαλύτερο μέρος των γυναικών να απασχολείται σε επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών, φροντίζοντας ηλικιωμένους και παιδιά, και σε συνεργεία καθαρισμού, ενώ οι άντρες στράφηκαν προς τις οικοδομικές και τις αγροτικές εργασίες (Κασιμάτη, 2009· Τριανταφυλλίδου, 2006). Οι Αλβανοί όμως ερχόμενοι στην Ελλάδα έπρεπε να αντιμετωπίσουν εκτός από την σκληρή μεταναστευτική πολιτική που ακολουθούσε η ελληνική πολιτεία και την απροθυμία κάποιων εργοδοτών να εκπληρώσουν τις νόμιμες υποχρεώσεις τους απέναντί τους (Τριανταφυλλίδου, 2006). Σε τέτοιου είδους συμπεριφορές έπαιξε σημαντικό ρόλο η δημιουργία και η εδραίωση ποικίλων αρνητικών στερεοτύπων που επηρέασαν βαθιά τη στάση του γηγενή πληθυσμού απέναντι στη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα, αφού οι Αλβανοί παρουσιάζονταν ακόμη και από τα ΜΜΕ ως εγκληματίες, φτωχοί και υποδεέστεροι από τη φύση τους (Κασιμάτη, 2009· Gogonas, 2009). Οι παγιωμένες αυτές στερεοτυπικές αντιλήψεις επηρέασαν βαθιά τις συνθήκες εργασίας των Αλβανών μεταναστών και ειδικά των μη νόμιμων, στο σημείο που δεν τους

παρέχονταν καμία ασφαλιστική κάλυψη, ενώ οι χρηματικές τους απολαβές ήταν αρκετά χαμηλές (Κασιμάτη, 2009).

Δεδομένων των συνθηκών, οι Αλβανοί κλήθηκαν να υιοθετήσουν διάφορες στρατηγικές για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους στην Ελλάδα, για αυτό επεδίωξαν την απόκτηση, έναντι χρηματικού ποσού, μιας πλαστής ταυτότητας Βορειοηπειρώτη με την ελπίδα να αποφύγουν την απέλαση και να ενταχθούν καλύτερα στην αγορά εργασίας (Παύλου, 2003). Για την ενίσχυση αυτής της υποτιθέμενης βορειοηπειρώτικης ταυτότητας αλλά και την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού, πολλοί Αλβανοί άλλαζαν το όνομά τους με κάποιο άλλο ελληνικό καθώς επίσης βαφτίζονταν και χριστιανοί ορθόδοξοι (Γογωνάς, 2010). Κατά κοινή ομολογία των ερευνητών, οι Αλβανοί μετανάστες λόγω της άκαμπτης ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής αλλά και της ασύστολης προβολής στερεοτύπων υπέστησαν μεγάλο ρατσισμό και απασχόλησαν την κοινή γνώμη δημιουργώντας ποικίλες αντιδράσεις στους πολίτες μιας χώρας που δεν ήταν έτοιμη να υποδεχτεί ένα μεταναστευτικό κύμα τέτοιου μεγέθους (Κασιμάτη, 2009· Παύλου, 2003· Gogonas, 2009· Γογωνάς, 2010).

1.4 Η σημασία της εκπαίδευσης για τους γονείς αλβανικής καταγωγής

Είναι γεγονός ότι οι μαθητές αλβανικής καταγωγής αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών με διαφορετικό εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (Γογωνάς, 2010), δεδομένου ότι οι Αλβανοί αποτελούν γενικότερα την πολυπληθέστερη μεταναστευτική ομάδα στην Ελλάδα (Gogonas, 2009). Αξιοσημείωτο είναι ότι οι Αλβανοί μετανάστες αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης ενδιαφέρθηκαν ταυτόχρονα και για την όσο το δυνατόν καλύτερη εκπαίδευση των παιδιών τους (Gogonas, 2009). Οι ίδιοι, έχοντας δεχθεί έντονο ρατσισμό για την εθνοτική ταυτότητα και τη μητρική τους γλώσσα, έδωσαν στη συνέχεια έμφαση στην εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής από τα παιδιά τους (Michail, 2008), ελπίζοντας ότι αυτά θα έχουν στο μέλλον περισσότερες εργασιακές ευκαιρίες, αλλά και μια μεγαλύτερη κοινωνική άνοδο (Gogonas & Michail, 2015). Αυτή τους η επένδυση στην εκπαίδευση και τη γενικότερη μόρφωση των παιδιών τους, στοχεύει στην κοινωνική κινητικότητα στη χώρα υποδοχής και στην εξάλειψη του κοινωνικού στιγματισμού, τον οποίο έντονα οι ίδιοι βίωσαν (Gogonas & Michail, 2015).

Κεφάλαιο 2 - Γονεϊκή Εμπλοκή

2.1 Το ζήτημα του ορισμού της γονεϊκής εμπλοκής

Εδώ και τρεις περίπου δεκαετίες πολλοί ερευνητές ασχολούνται με το θέμα της γονεϊκής εμπλοκής, καθώς είναι ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα του διαλόγου μεταξύ γονέων, εκπαιδευτικών και πολιτείας (Jeynes, 2003· Δοδοντσάκης, 2000· Μυλωνάκου - Κεκέ, 2017· Καραμητόπουλος, 2019). Η γονεϊκή εμπλοκή εμφανίζεται συχνά και με άλλους όρους όπως γονεϊκή συμμετοχή, συνεργασία ή σχέση σχολείου οικογένειας περιγράφοντας έτσι το πολύ ευρύ πεδίο των γονεϊκών πεποιθήσεων, συμπεριφορών και πρακτικών (Patrikakou & Weissberg, 2000. Ο Συμεού (2003) κάνοντας τη διάκριση μεταξύ του όρου της γονεϊκής συμμετοχής και αυτού της γονεϊκής εμπλοκής συσχετίζει αφενός μεν τον πρώτο με ένα εύρος δραστηριοτήτων που πηγάζει από εκπαιδευτικούς και γονείς, με τις δύο μεριές αμφότερες να μοιράζονται τις ευθύνες και την εξουσία, αφετέρου δε τον δεύτερο με τη συμμετοχή των γονέων στα δρώμενα του σχολείου με πλαίσιο δράσης προκαθορισμένο από τους εκπαιδευτικούς. Θα έλεγε λοιπόν κανείς ότι, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, στην πρώτη περίπτωση οι γονείς συμμετέχουν ενεργά στις αποφάσεις των εκπαιδευτικών και του σχολείου γενικότερα, ενώ στη δεύτερη λαμβάνουν εκ των συνθηκών μια πιο παθητική στάση. Παρόλα αυτά στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται ο όρος της γονεϊκής εμπλοκής όπως καθιερώθηκε από το γνωστό περιοδικό Psychological Abstracts ήδη από το 1982 και έκτοτε κυριάρχησε σε ποικίλες έρευνες (Γεωργίου, 2000· Πολύζου, 2012).

Οι πολλοί ορισμοί, που στο πέρασμα του χρόνου έχουν δοθεί στον όρο της γονεϊκής εμπλοκής, κυμαίνονται σε ένα ευρύ πλαίσιο περιλαμβάνοντας άλλοτε μία τυπική επίσκεψη του γονέα στο σχολείο μία φορά τον χρόνο και άλλοτε την ουσιαστική συμμετοχή του ακόμη και σε διοικητικά θέματα του σχολείου (Μιχελακάκη & Φονιά, 2015). Η γονεϊκή εμπλοκή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας ορισμός “ομπρέλα”, όπως τον χαρακτηρίζουν οι Πεντέρη και Πετρογιάννης (2017), ο οποίος δύναται να περιγράψει τις απόψεις, τις προσδοκίες, τις πρακτικές, τις συμπεριφορές ακόμη και τις σχέσεις μεταξύ των γονέων και της επίσημης εκπαίδευσης (Epstein, 1995). Αξίζει να σημειωθεί ότι η άμεση επαφή μεταξύ οικογένειας και σχολείου δεν μπορεί να αποτελέσει ένδειξη της εμπλοκής των γονέων στα σχολικά δρώμενα, αφού οι πρακτικές που υιοθετούν για την ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας αναπροσαρμόζονται ανάλογα με την αναπτυξιακή φάση του παιδιού (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2013, 2017). Οι Grolnick και Sloviaczek (1994) υπογραμμίζουν ότι με τον όρο

γονεϊκή εμπλοκή δεν εννοείται αποκλειστικά η εμπλοκή του γονέα στα σχολικά δρώμενα, αλλά η γενικότερη συμπεριφορά του τόσο στο οικογενειακό όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Ως επί το πλείστον, όμως, οι ερευνητές επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους και κατ' επέκταση τους ορισμούς τους κυρίως στις πρακτικές των γονιών με αναφορές στο είδος και τη συχνότητα της συνεργασίας τους με το σχολείο (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2017). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Hill και Taylor (2004) η γονεϊκή εμπλοκή ορίζεται ως ένα σύνολο δραστηριοτήτων εκ μέρους των γονέων, όπως η εθελοντική εργασία στο σχολείο, η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς και γενικότερα το εκπαιδευτικό προσωπικό, η παροχή βοήθειας για τη διεκπεραίωση των εργασιών στο σπίτι και η συμμετοχή στα διάφορα σχολικά δρώμενα από τις σχολικές γιορτές μέχρι τις συναντήσεις γονέων και κηδεμόνων. Τέλος, η Κιρκιγιάννη (2012) τονίζει πως οι υψηλές προσδοκίες των γονέων για την πρόοδο και το μέλλον του παιδιού τους επηρεάζουν σημαντικά τη γονεϊκή εμπλοκή τους.

2.2 Ιστορική εξέλιξη της γονεϊκής εμπλοκής

Σε παλαιότερες εποχές και συγκεκριμένα στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου, το σχολείο ήταν ο αποκλειστικός φορέας για τα εκπαιδευτικά ζητήματα, ενημερώνοντας ελάχιστα τους γονείς για αυτά και αφαιρώντας τους τη δυνατότητα να συναποφασίζουν και να παρεμβαίνουν στα σχολικά δρώμενα (Ματσαγγούρας & Βέρδης, 2003· Epstein, 1987). Οι περιορισμένες αυτές δυνατότητες για επικοινωνία και συνεργασία δημιουργούσαν αναμφίβολα χάσματα, αφού τόσο το σχολείο όσο και η οικογένεια λειτουργούσαν ως δύο αποκλίνοντα μεταξύ τους πεδία (Συμεού, 2003). Στα μέσα του προηγούμενου αιώνα, ο αυστηρός διαχωρισμός στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του καθένα οδήγησε στην παγίωση της αντίληψης ότι το σχολείο είναι υπεύθυνο για τα ακαδημαϊκά θέματα, ενώ η οικογένεια για θέματα ηθικής, κουλτούρας και θρησκευτικής συνείδησης (Hill & Taylor, 2004). Στις ευθύνες της οικογένειας συμπεριλαμβάνονταν επίσης και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων των παιδιών μόνο κατά την προσχολική ηλικία, αφού μετά την είσοδο των μαθητών στο σχολείο οι εκπαιδευτικοί “εξουσιοδοτούνταν” από τους γονείς να συνεχίσουν αυτό το έργο (Hill & Taylor, 2004). Οι Ματσαγγούρας και Βέρδης (2003) στην προσπάθειά τους να χαρακτηρίσουν τη σχέση που επικρατούσε τότε μεταξύ των δύο πεδίων, χρησιμοποίησαν τον λατινικό όρο *locus parentis*, που σημαίνει εκ μέρους των γονέων, θέλοντας να δείξουν την παράδοση της σκυτάλης από τους γονείς στους εκπαιδευτικούς και

τον κυρίαρχο ρόλο του σχολείου στα εκπαιδευτικά ζητήματα και στη σχολική πρόοδο των παιδιών γενικότερα.

Με την πάροδο του χρόνου και τη συνειδητοποίηση από τη μεριά του σχολείου της αναγκαιότητας της συνεργασίας του με την οικογένεια, το παλιό πλαίσιο άλλαξε και η γονεϊκή εμπλοκή πήρε νέες διαστάσεις περιλαμβάνοντας τη συμμετοχή των γονέων στα εκπαιδευτικά δρώμενα και την επικοινωνία τους με τους εκπαιδευτικούς (Μπεαζίδου & Σπάθης, 2019). Σε ένα αρχικό στάδιο, οι γονείς συμμετείχαν στην εκπαίδευση των παιδιών τους υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών μέσω μιας μονόδρομης επικοινωνίας και μιας σειράς σχολιοκεντρικών δραστηριοτήτων (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2013). Ξεκίνησε λοιπόν, αν και δειλά τον πρώτο καιρό, να αναγνωρίζεται το γεγονός πως η διδασκαλία δεν εξαρτάται μόνο από το γνωστικό επίπεδο των μαθητών, αλλά είναι μια κοινωνικοπολιτισμική διαδικασία που επηρεάζεται από κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες του περιβάλλοντος του παιδιού (Καξίρα, Μακρυγιάννης, Καπλάνη, & Πουταχίδης, 2011). Ο παραδοσιακός αυτός διαχωρισμός των ρόλων του σχολείου και της οικογένειας, που για δεκαετίες κυριάρχησε δημιουργώντας ενίοτε αμοιβαία εχθρότητα και καχυποψία (Συμεού, 2003), έδωσε τη θέση του στη συνεργασία και στην από κοινού ευθύνη της εκπαίδευσης του παιδιού (Hill & Taylor, 2004). Σε αυτό συνέβαλε καθοριστικά η αύξηση του μορφωτικού επιπέδου μεγάλου μέρους του πληθυσμού των γονέων, οι οποίοι πλέον μπορούσαν, υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, να συμμετέχουν στην υλοποίηση της πολιτικής του σχολείου (Ματσαγγούρας & Βέρδης, 2003). Το νέο στοιχείο της αλληλεπίδρασης αποσκοπούσε στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων της οικογένειας, αφού παράγοντες όπως ο εκδημοκρατισμός στη λειτουργία και τη διαχείριση του σχολείου, το αίτημα για άνοιγμα της σχολικής κοινότητας προς τους γονείς και την τοπική κοινωνία, αλλά και τα οφέλη αυτής της συνεργασίας στην πρόοδο του παιδιού δεν άφηναν άλλα περιθώρια για τη συνέχιση της παραδοσιακής σχολιοκεντρικής τακτικής (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2013).

Οι αλλαγές στον τρόπο προσέγγισης της συνεργασίας του σχολείου με την οικογένεια είχαν ως αποτέλεσμα τη συστηματικοποίηση της γονεϊκής εμπλοκής (Ματσαγγούρας & Βέρδης, 2003), η οποία θεσμοθετήθηκε μόλις στη μεταπολιτευτική περίοδο, με οριοθετημένη από τον νομοθέτη λειτουργία (Μιχελακάκη & Φονιά, 2015). Για την ακρίβεια, το 1985 η ελληνική πολιτεία στρέφει πλέον το ενδιαφέρον της προς αυτή την κατεύθυνση, αφού με την ψήφιση του Νόμου 1566/85 καθιερώνει στα άρθρα 48-53 το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και την ίδρυση συλλογικών οργάνων λαϊκής συμμετοχής. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 53 του ίδιου Νόμου γίνεται λόγος για τη συγκρότηση και τη λειτουργία των Συλλόγων Γονέων

και Κηδεμόνων, ενώ 13 χρόνια μετά, το 1998, με το άρθρο 2 του Νόμου 2621/1998 και την Υπουργική απόφαση Δ4/662/1998 πραγματοποιούνται κάποιες τροποποιήσεις για την πιο εύρυθμη λειτουργία του θεσμού. Η τελευταία νομοθετική αλλαγή πραγματοποιήθηκε το 2016 με το άρθρο 51 του Νόμου 4415/2016 στοχεύοντας και αυτή στη συνταγματική επικύρωση των δικαιωμάτων όλων των γονέων να συναποφασίζουν μαζί με το σχολείο για τα εκπαιδευτικά ζητήματα των παιδιών τους.

2.3 Μοντέλα γονεϊκής εμπλοκής

Έχοντας περάσει από διάφορες φάσεις η επικοινωνία/ συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια αποτελεί τις τελευταίες τρεις, κυρίως, δεκαετίες ένα συγκροτημένο επιστημονικό πεδίο με φιλοσοφικό υπόβαθρο, καθώς επίσης θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο (Μυλωνάκου - Κεκέ, 2017). Στην προσπάθειά τους οι ερευνητές να προσεγγίσουν το παρόν θέμα έχουν αναπτύξει σύμφωνα με το ιδεολογικό τους υπόβαθρο και τις ερευνητικές καταβολές διάφορα μοντέλα συνεργασίας, στα οποία διαφοροποιείται το αντικείμενο και το πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας (Ματσαγγούρας & Πούλου, 2009· Μυλωνάκου - Κεκέ, 2017). Οι Ματσαγγούρας και Πούλου (2009) επισημαίνουν ότι με τις αλλαγές στις ιστορικοκοινωνικές παραμέτρους έχουν διαμορφωθεί τέσσερα διακριτά μοντέλα, τα οποία είναι: α) το σχολειοκεντρικό μοντέλο, με την προάσπιση των απόλυτα διακριτών ρόλων του εκπαιδευτικού και του γονέα, β) το συνεργατικό μοντέλο, στο οποίο επιτρέπεται η συμμετοχή του γονέα με την καθοδήγηση όμως και τη σαφή υπεροχή του ρόλου του εκπαιδευτικού, γ) το διαπραγματευτικό μοντέλο, με τους ρόλους των δύο φορέων να παρουσιάζονται αυτή τη φορά ως ισότιμοι και τέλος δ) το οικογενειο-κεντρικό μοντέλο, με την ενδυνάμωση του ρόλου των γονέων και τη θέσπιση του ρόλου του εκπαιδευτικού ως συνεπικουρικού στη λήψη αποφάσεων για το παιδί. Έτσι, με την πάροδο του χρόνου η απλή εμπλοκή εξελίσσεται σε συμμετοχή και στη συνέχεια ολοκληρώνεται με την επικοινωνία - συνεργασία μεταξύ οικογένειας και σχολείου (Μπεαζίδου & Σπάθης, 2019). Τα σημαντικότερα μοντέλα είναι: α) το οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner (1979), β) το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας - σχολείου των Ryan and Adams (1995), γ) το σφαιρικό μοντέλο της Epstein (1995), δ) το μοντέλο της συνεκπαίδευσης της Μυλωνάκου - Κεκέ (2017).

α) Το οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner

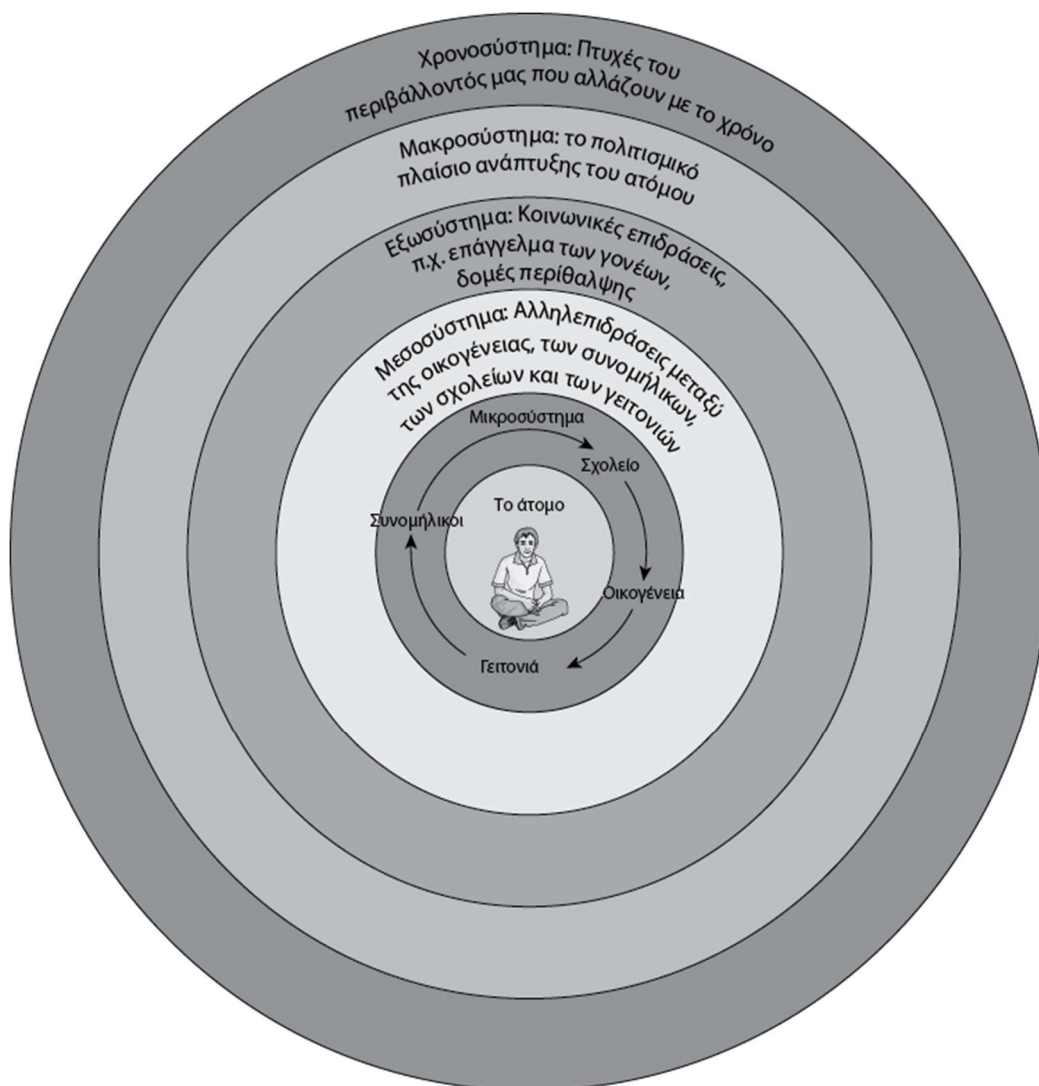
Οι Πεντέρη και Πετρογιάννης (2017) κάνουν λόγο για την οικολογική θεωρία του Bronfenbrenner επισημαίνοντας τη σημαντική θέση που κατέχει, αφού αναδεικνύει με συνεκτικό τρόπο τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ του παιδιού, της οικογένειας, του σχολείου, της γειτονιάς και της κοινότητας γενικότερα. Αξίζει να σημειωθεί ότι με τον όρο δυναμική αλληλεπίδραση εννοείται αφενός η επιρροή που ασκεί το άτομο στο περιβάλλον του και οι αλλαγές που του προκαλεί, αφετέρου ο τρόπος που οι αλλαγές αυτές επηρεάζουν το ίδιο το άτομο (Heimlich, 1997). Έτσι, οποιαδήποτε αλλαγή και αν συμβεί σε κάποιο άτομο έχει άμεσο αντίκρυσμα τόσο σε άλλα άτομα όσο και στις σχέσεις τους εντός και μεταξύ των συστημάτων, κάτι που αναδεικνύει την πολυπλοκότητα αυτών των διεργασιών (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2017· Epp, 2018). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι η εφαρμογή των ίδιων πρακτικών γονεϊκής εμπλοκής μπορεί να έχει διαφορετικές επιπτώσεις στα παιδιά λόγω της μεσολάβησης και άλλων παραγόντων του άμεσου ή του ευρύτερου οικολογικού περιβάλλοντος (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2017).

Ο Bronfenbrenner (1979) προσπαθώντας να περιγράψει και να σχηματοποιήσει το οικολογικό περιβάλλον και τα συστήματα που το αποτελούν τα παρομοίωσε με τις ρωσικές κούκλες, οι οποίες περιέχονται η μία μέσα στην άλλη (βλ. Γράφημα 1). Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνουν οι Bronfenbrenner (1979), Epp (2018) και Heimlich (1997), ξεκινώντας από το άτομο, το οποίο κατέχει την κεντρική θέση, υπάρχουν άλλα πέντε συστήματα γύρω του στα οποία κατατάσσονται οι σημαντικότεροι παράγοντες που το επηρεάζουν. Τα συστήματα αυτά είναι τα εξής:

- *Μικροσύστημα:* Το πρώτο σύστημα γύρω από το άτομο, το μικροσύστημα, περιλαμβάνει την οικογένεια, το σχολείο, τους συλλόγους, τη γειτονιά και τον κύκλο των συνομήλικων, όπως επίσης και τις καθημερινές δραστηριότητες και τους ρόλους που το άτομο ή άλλα άτομα υιοθετούν σε αυτά τα πλαίσια.
- *Μεσοσύστημα:* Στο δεύτερο σύστημα περιλαμβάνονται οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών του μικροσυστήματος στο οποίο δραστηριοποιείται το άτομο, όπως για παράδειγμα η σχέση του σχολείου με την οικογένεια.
- *Εξωσύστημα:* Στο εξωσύστημα δε συμμετέχει ενεργά το αναπτυσσόμενο άτομο, αλλά τα γεγονότα και οι ενέργειες που λαμβάνουν χώρα σε αυτό το επηρεάζουν με έμμεσο τρόπο. Για παράδειγμα επίσημες και ανεπίσημες κοινωνικές δομές, ο εργασιακός χώρος των γονέων, το επάγγελμά τους και το σχολείο των μεγαλύτερων αδερφών.

- *Μακροσύστημα*: Η επίδραση αυτού του συστήματος στο άτομο πραγματοποιείται μέσω της επιρροής που ασκεί στο εξωσύστημα, το μεσοσύστημα και το μικροσύστημα. Αφορά δηλαδή τους νόμους, το εκπαιδευτικό σύστημα, τις πολιτικές αποφάσεις, την κουλτούρα και τον πολιτισμό.
- *Χρονοσύστημα*: Στο πέμπτο και τελευταίο σύστημα του μοντέλου του Bronfenbrenner βρίσκεται ο χρόνος ο οποίος επηρεάζει όλα τα προηγούμενα συστήματα. Η γέννηση ενός παιδιού, η είσοδος στο σχολείο, ένας γάμος, ένας χωρισμός, ένας θάνατος στο οικογενειακό περιβάλλον μπορούν να αλλάξουν απότομα τα δεδομένα και τους μέχρι τότε υπάρχοντες ρόλους.

Το μοντέλο του Bronfenbrenner θέτοντας το άτομο και συνεπώς το παιδί στο κέντρο όλων των συστημάτων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παιδοκεντρικό με το μικροσύστημα να ασκεί τη μεγαλύτερη επιρροή στην ανάπτυξή του (Ρέντζου, 2011).

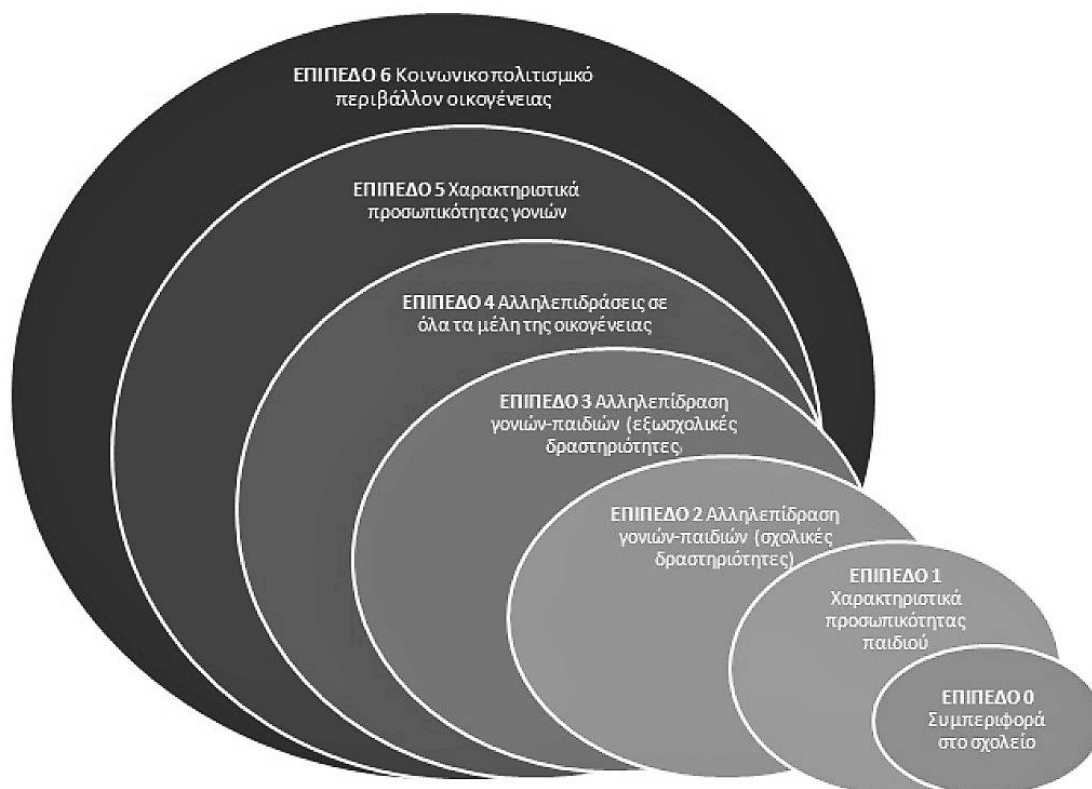
Γράφημα 1: Το οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner (Eggen & Kauchak, 2017)

β) Το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας - σχολείου των Ryan και Adams

Το οικολογικό μοντέλο των σχέσεων οικογένειας - σχολείου των Ryan και Adams, τοποθετώντας στο κέντρο του το παιδί, ενδιαφέρει να αναδείξει πώς τα χαρακτηριστικά της οικογένειας και οι διεργασίες που πραγματοποιούνται μέσα σε αυτή επηρεάζουν τη σχολική πορεία και κατ' επέκταση τη σχολική επίδοση του παιδιού - μαθητή (Rogers, Theule, Ryan, Adams, & Keating, 2009). Σε αυτή τους την προσπάθεια οι Adams και Ryan (2005) δημιούργησαν το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας - σχολείου (βλ. Γράφημα 2), το οποίο αποτελείται από τα εξής έξι επίπεδα:

- *Επίπεδο 0: Η σχολική επίδοση του παιδιού.* Στο μηδενικό επίπεδο βρίσκονται αφενός οι μεταβλητές που αξιολογούν τη σχολική επίδοση του παιδιού, όπως τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, η βαθμολογία των εκπαιδευτικών και τα τεστ αξιολόγησης, αφετέρου δε η κοινωνική συμπεριφορά και προσαρμογή στη σχολική πραγματικότητα
- *Επίπεδο 1: Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του παιδιού.* Σε αυτό το επίπεδο περιλαμβάνονται διάφορες μορφές διανοητικής ικανότητας και ακαδημαϊκών δεξιοτήτων μαζί με μια μεγάλη ποικιλία ψυχολογικών χαρακτηριστικών όπως η αυτοεκτίμηση, η κοινωνικότητα, ο ενθουσιασμός, η αυτοπεποίθηση, η αυτο-αποτελεσματικότητα και η επιθετικότητα.
- *Επίπεδο 2: Αλληλεπιδράσεις γονέα - παιδιού εστιασμένες στο σχολείο:* Στο επίπεδο 2 βρίσκονται οι τρόποι με τους οποίους οι γονείς συμμετέχουν στα σχολικά δρώμενα σεβόμενοι τις αξίες που προάγει το σχολείο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η ενίσχυση των παιδιών για την παρουσία τους στο σχολείο και τη διεκπεραίωση των εργασιών τους, η παροχή βοήθειας με τις καθημερινές εργασίες, η ενίσχυση του παιδιού για την ανάπτυξη πολιτισμικών ενδιαφερόντων, καθώς και η γενικότερη αίσθηση ότι είναι προσιτοί στα παιδιά ώστε αυτά να τους μιλούν για τα προβλήματά τους στο σχολείο.
- *Επίπεδο 3: Γενικές αλληλεπιδράσεις γονέα - παιδιού:* Εδώ εστιάζεται η προσοχή στον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν οι γονείς με τα παιδιά τους και στη σχέση μεταξύ τους, χωρίς όμως κάποια αναφορά στο πλαίσιο του σχολείου. Το είδος της γονεϊκής συμπεριφοράς (επιτακτικός, αυταρχικός ή επιτρεπτικός γονέας) και παράγοντες όπως η άσκηση ελέγχου, η απόρριψη, ο εξαναγκασμός και η έκφραση στοργής από τη μεριά των γονέων είναι κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα του τρίτου αυτού επιπέδου.
- *Επίπεδο 4: Οικογενειακές σχέσεις:* Σε αυτό το επίπεδο το ενδιαφέρον στρέφεται στη φύση των οικογενειακών σχέσεων γενικότερα και στην ύπαρξη ή όχι συγκεκριμένων παραγόντων όπως για παράδειγμα οι δημοκρατικές αξίες, οι συγκρούσεις, η κοινωνικότητα και η συνοχή.
- *Επίπεδο 5: Προσωπικά χαρακτηριστικά γονέων.* Παρόλο που τα προσωπικά χαρακτηριστικά των γονέων δε σχετίζονται άμεσα με τη σχολική επίδοση του παιδιού, είναι γεγονός ότι επηρεάζουν τον γενικότερο τρόπο με τον οποίο η οικογένεια αλληλεπιδρά με το παιδί γύρω από τα σχολικά ζητήματα. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι η ευελιξία, η υπεροχή, οι ψυχικές διαταραχές όπως η κατάθλιψη, καθώς και οι προσδοκίες τους για τη σχολική επιτυχία των παιδιών τους.

- *Επίπεδο 6: Κοινωνικοπολιτιστικές και βιολογικές μεταβλητές:* Στο έκτο και τελευταίο επίπεδο εντάσσονται τόσο κοινωνικοπολιτιστικές μεταβλητές όπως το κοινωνικοοικονομικό προφίλ της οικογένειας, η οικογενειακή δομή, η γειτονιά και η εθνικότητα, όσο και βιολογικές όπως τα κληρονομικά χαρακτηριστικά.

Γράφημα 2: Το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας - σχολείου των Ryan και Adams (Γιοβαζολιάς, 2011)

γ) Το σφαιρικό μοντέλο της Epstein

Λόγω των ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών του προηγούμενου αιώνα η Epstein (1987, 1992, 1995, 2018) οδηγήθηκε στην αναγνώριση της αναγκαιότητας και της σπουδαιότητας της συνεργασίας μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας. Η γνωστή ερευνήτρια κάνοντας λόγο για το γνωστό σφαιρικό μοντέλο παρουσίασε τους παράγοντες που το αποτελούν, δηλαδή το σχολείο, την οικογένεια και την κοινότητα, ως τρεις επικαλυπτόμενες σφαίρες στο κέντρο σύγκλισης των οποίων τοποθετείται το παιδί (Epstein, 1992, 1995, 2018) (βλ. Γράφημα 3). Η σύγκλιση αυτή δεν παραμένει σταθερή στη διάρκεια της ζωής ενός

παιδιού, αλλά αλλάζει επηρεαζόμενη κάθε φορά από παράγοντες όπως ο χρόνος, οι εμπειρίες της οικογένειας και οι εμπειρίες του σχολείου (Epstein, 2018). Συγκεκριμένα, η ηλικία του παιδιού, η σχολική βαθμίδα και οι κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν μια δεδομένη χρονική στιγμή καθορίζουν το επίπεδο της σύγκλισης ή της απομάκρυνσης των τριών σφαιρών (Epstein, 2018). Για παράδειγμα, στη βρεφική ηλικία, κατά την οποία το παιδί διαπαιδαγωγείται αποκλειστικά από την οικογένεια, οι σφαίρες της οικογένειας και του σχολείου μπορεί να εμφανίζονται ακόμη και ξεχωριστά, αφού δεν υπάρχει άμεση αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Από την άλλη μεριά, η μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ αυτών, χωρίς να υπάρξει όμως ποτέ απόλυτη ταύτιση, παρατηρείται στην προσχολική και την πρώτη σχολική ηλικία, αλλά μπορεί να συνεχιστεί και μετέπειτα όταν οι κοινωνικές συνθήκες, οι παιδαγωγικές πρακτικές, η εκπαιδευτική πολιτική και οι φιλοσοφικές απόψεις ευνοούν κάτι τέτοιο (Epstein, 1995, 2018). Επίσης, η επιλογή του σχολείου να αντιμετωπίσει το παιδί ως μαθητή ή τον μαθητή ως παιδί, επηρεάζει και τον τρόπο που αντιμετωπίζει την οικογένεια, αποκλείοντάς την, στην πρώτη περίπτωση, από τη σχολική πραγματικότητα είτε, στη δεύτερη περίπτωση, αναγνωρίζοντας και επιδιώκοντας τη συνεργασία μαζί της (Epstein, 1995).

Τέλος, όσον αφορά τη δομή του σφαιρικού μοντέλου της Epstein, αυτή χωρίζεται σε εξωτερική και εσωτερική. Η πρώτη αναφέρεται στα τρία πλαίσια μέσα στα οποία μεγαλώνει και διαπαιδαγωγείται το παιδί με την αυτόνομη ή συνεργατική λειτουργία τους και τη χρησιμοποίηση κοινών ή ξεχωριστών πρακτικών, στοχεύοντας πάντα στην ανάπτυξη του και την επιτυχημένη σχολική του πορεία (Epstein, 1995). Η δεύτερη αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις και το περιεχόμενο της αλληλεπίδρασης μεταξύ των τριών σφαιρών, η οποία μπορεί να μελετηθεί είτε σε θεσμικό είτε σε ατομικό επίπεδο (Epstein, 1995).

Γράφημα 3: Το σφαιρικό μοντέλο της Epstein

δ) Το μοντέλο της συνεκπαίδευσης της Μυλωνάκου - Κεκέ

Η Μυλωνάκου - Κεκέ (2017) παρουσιάζοντας το όραμα για ένα σχολείο με κοινωνικοπαιδαγωγικό προσανατολισμό υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της αέναης προσωπικής πολύπλευρης ανάπτυξης τόσο για τα παιδιά, όσο και για όλους όσους εμπλέκονται στη σχολική κοινότητα. Κάτι τέτοιο μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη συνεκπαίδευση, κατά την οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία, ανεξαρτήτως ηλικίας, γνωστικού επιπέδου, εμπειριών και κοινωνικοπολιτισμικού επιπέδου αποκομίζουν, μέσω της συνεργασίας τους, κοινή εκπαιδευτική εμπειρία (Μυλωνάκου - Κεκέ, 2009). Τα οφέλη αυτής της διαδικασίας είναι τόσο προσωπικά, όπως μια ζωή με ευκαιρίες, θετικές αλληλεπιδράσεις, αυτάρκεια, προσφορά και πληρότητα, όσο και συλλογικά με την ύπαρξη κοινωνικής ευημερίας και προόδου (Μυλωνάκου - Κεκέ, 2017). Σύμφωνα με το μοντέλο της συνεκπαίδευσης και της κοινωνικοπαιδαγωγικής θεώρησής του, στις σχέσεις μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας πραγματοποιείται μια μετατόπιση από τις ευκαιριακές ή μεμονωμένες αλληλεπιδράσεις τους, στην οργανωμένη συνεργασία και τη δημιουργία ισχυρών συνεργατικών δικτύων (Μυλωνάκου - Κεκέ, 2009, 2017). Χαρακτηριστικά η Μυλωνάκου - Κεκέ (2017) προτείνει:

- Τη μετατόπιση από την αποκλειστική εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία, στην ενεργή συμμετοχή όλων των σημαντικών άλλων των παιδιών.
- Τη μετατόπιση από τη συνεργασία μόνο με τους δεκτικούς γονείς, στη συνεργασία με όλες τις οικογένειες ανεξάρτητα από τα προβλήματα που πιθανόν να εμφανίζονται.
- Τη μετατόπιση από την επικέντρωση στα προβλήματα που δημιουργούνται λόγω έλλειψης παιδαγωγικών γνώσεων των οικογενειών, στην εστίαση στους τρόπους επίλυσης αυτών και την επιμόρφωση των γονέων.
- Τη μετατόπιση από την περιθωριοποίηση κάποιων μαθητών, στη δημιουργία ενός ισχυρού δικτύου θετικών σχέσεων όπου κάθε παιδί νιώθει ενταγμένο.
- Τη μετατόπιση από την ευκαιριακή επικοινωνία με την κοινότητα, προς την εμπλοκή όλων των μελών και φορέων της.
- Τη μετατόπιση από την έμφαση στις σχολικές διεργασίες, στην από κοινού συνεργατική εκπαίδευση μέσω μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών και κοινότητας.

2.4 Τυπολογίες γονεϊκής εμπλοκής

Πέρα από το ζήτημα του ορισμού της γονεϊκής εμπλοκής, αλλά και της ύπαρξης πολλών και ταυτόχρονα διαφορετικών θεωρητικών μοντέλων, η πολυπλοκότητα του θέματος έγκειται και στο είδος της δραστηριοποίησης των γονέων (Κοντογιάννη & Οικονομίδης, 2014). Οι Grolnick και Slowiaczek (1994) τονίζουν ότι όπως συμβαίνει και με τα μοντέλα της γονεϊκής εμπλοκής έτσι και οι ποικίλες τυπολογίες αντικατοπτρίζουν τις κοινωνικές, πολιτιστικές και φιλοσοφικές απόψεις που κυριαρχούν στην εκάστοτε ομάδα μια δεδομένη χρονική στιγμή. Οι γονείς εμφανίζονται να επιδεικνύουν ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών, το οποίο κυμαίνεται από τις ευκαιριακές επαφές με το σχολείο μέχρι την ενεργή συμμετοχή τους στα σχολικά δρώμενα, ενίοτε ακόμη και σε επίπεδο λήψης αποφάσεων (Συμεού, 2003· Μπεαζίδου & Σπάθης, 2019). Στην προσπάθειά τους οι ερευνητές να οργανώσουν και να συστηματοποιήσουν την ποικιλία αυτών των συμπεριφορών έχουν δημιουργήσει διάφορες τυπολογίες γονεϊκής εμπλοκής, όπως η τυπολογία των Greenwood και Hickman, η τυπολογία των Grolnick και Slowiaczek και η τυπολογία της Epstein.

α) Η τυπολογία των Greenwood και Hickman

Το 1991 οι Greenwood και Hickman παρουσίασαν πέντε τύπους γονεϊκής εμπλοκής θέτοντας στο προσκήνιο τη διάσταση του συνεχώς εκπαιδευόμενου γονέα, που σκοπό έχει να ασκεί το ρόλο του όσο καλύτερα μπορεί. Οι τύποι αυτοί είναι οι εξής:

- *Η ενημέρωση του γονέα.* Στην πρώτη κατηγορία βρίσκονται όλοι εκείνοι οι παραδοσιακοί τρόποι επικοινωνίας μεταξύ του εκπαιδευτικού και του γονέα, που στόχο έχουν την ενημέρωση του δεύτερου σχετικά με τη σχολική πρόοδο του παιδιού.
- *Συμμετοχή του γονέα σε εθελοντικές δραστηριότητες.* Ο γονέας μπορεί είτε περιστασιακά είτε μόνιμα να παρέχει εθελοντικά τη βοήθειά του σε διάφορες σχολικές δραστηριότητες.
- *Η κατ' οίκον μάθηση.* Εδώ ο γονέας παίρνει το ρόλο του δασκάλου, αφού στο σπίτι αναλαμβάνει την επίβλεψη και την αξιολόγηση των εργασιών του παιδιού.
- *Η επιμόρφωση του γονέα.* Ο γονέας συμμετέχει σε δράσεις που οργανώνει το σχολείο, με σκοπό την ενημέρωσή του πάνω σε αναπτυξιακά και παιδαγωγικά θέματα.

- *Η συμμετοχή του γονέα σε διοικητικά θέματα του σχολείου.* Είτε μέσω των συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων είτε μέσω σχολικών επιτροπών ο γονέας μπορεί να συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σημαντικών σχολικών ζητημάτων.

β) Η τυπολογία των Grolnick και Slowiaczek

Οι τρεις τύποι γονεϊκής εμπλοκής τους οποίους προτείνουν οι Grolnick και Slowiaczek (1994) είναι οι εξής:

- *Η συμπεριφορά του γονέα.* Οι ερευνητές αναφέρονται εδώ σε όλες εκείνες τις συμπεριφορές που υιοθετεί ο γονέας προκειμένου να έρθει σε επαφή με το σχολικό περιβάλλον του παιδιού του είτε, για παράδειγμα, μέσω της επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς είτε μέσω της συμμετοχής του στα σχολικά δρώμενα.
- *Η προσωπική εμπλοκή του γονέα στη σχολική ζωή του παιδιού.* Σε αυτόν τον τύπο εμπλοκής περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι στάσεις και οι αντιλήψεις του γονέα για την εκπαιδευτική διαδικασία, οι οποίες λειτουργούν ως πρότυπα για το παιδί και επηρεάζουν και τη δική του στάση απέναντι στο σχολείο.
- *Η γνωστική εμπλοκή των γονέων.* Στον τρίτο και τελευταίο τύπο εμπλοκής οι Grolnick και Slowiaczek (1994) παρουσιάζουν όλες εκείνες τις συμπεριφορές του γονέα που αποσκοπούν στην πνευματική ανάπτυξη του παιδιού, όπως για παράδειγμα η ανάγνωση ενός βιβλίου και η συμμετοχή σε πολιτιστικές δράσεις.

γ) Η τυπολογία της Epstein

Κατά κοινή ομολογία πολλών ερευνητών (Κοντογιάννη & Οικονομίδης, 2014· Συμεού, 2003· Μπεαζίδου & Σπάθης, 2019· Georgiou, 1997), η Epstein (1987, 1995) διατύπωσε την πιο διαδεδομένη τυπολογία για τη γονεϊκή εμπλοκή. Συγκεκριμένα, η τυπολογία αυτή αποτελείται από έξι επίπεδα, τα οποία παρατίθενται αναλυτικά παρακάτω.

- *Βασικές υποχρεώσεις του γονέα.* Στο πρώτο αυτό επίπεδο συναντά κανείς τις βασικές υποχρεώσεις του γονέα οι οποίες αφορούν την παροχή φροντίδας, τροφής και ενδυμασίας για τα παιδιά, την εξασφάλιση καλών συνθηκών διαβίωσης με σκοπό την υγεία και την ασφάλειά τους, την ύπαρξη θετικού κλίματος στο σπίτι ώστε να ενισχύεται η σχολική τους πρόοδος, καθώς και τη βοήθεια προς το σχολείο για την

καλύτερη κατανόηση των οικογενειακών τους πεποιθήσεων και του γενικότερου οικογενειακού πλαισίου.

- *Επικοινωνία σχολείου - οικογένειας*. Εδώ επιδιώκεται η δημιουργία μιας αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας που στόχο έχει την ενημέρωση του γονέα για τη σχολική πρόοδο του παιδιού, τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τη σχολική πραγματικότητα γενικότερα.
- *Εθελοντισμός*. Η εθελοντική συμμετοχή του γονέα στα σχολικά δρώμενα, όπως για παράδειγμα οι ποικίλες σχολικές εκδηλώσεις, ή ακόμη και η παθητική συμμετοχή του ως ακροατής σε αυτά.
- *Κατ' οίκον μάθηση*. Σε αυτό το επίπεδο βρίσκεται η εμπλοκή του γονέα στην κατ' οίκον μάθηση με τρόπους όπως η θέσπιση ακαδημαϊκών στόχων, η οργάνωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων κοινών με το πρόγραμμα του σχολείου και η παροχή βοήθειας στις σχολικές εργασίες.
- *Λήψη αποφάσεων*. Στο πέμπτο επίπεδο καλείται ο γονέας να συμμετέχει στην λήψη των σχολικών αποφάσεων με τη συμμετοχή του σε σχολικές επιτροπές, συμβούλια και συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων.
- *Συνεργασία με την κοινότητα*. Οι κοινοτικοί πόροι και οι υποδομές αξιοποιούνται από την οικογένεια, τους μαθητές και το σχολείο με στόχο την ενίσχυση των σχολικών προγραμμάτων, των οικογενειακών πρακτικών, της ανάπτυξης των παιδιών και της μαθησιακής διδασκαλίας στο σύνολό της.

2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή

Το είδος της δραστηριοποίησης των γονέων, αλλά και η γενικότερη στάση τους αναφορικά με τη γονεϊκή εμπλοκή καθορίζονται σημαντικά από τις προσδοκίες τους για τη φοίτηση των παιδιών τους, αλλά και από την ηλικία του ίδιου του παιδιού. Σχετικά με τον πρώτο παράγοντα, ενδιαφέρον είναι το στοιχείο ότι οι γονείς που κρατούν μια θετική στάση απέναντι στην εκπαίδευση και ταυτόχρονα αναγνωρίζουν τον κόπο των παιδιών τους, δίνουν αξία σε αυτά που οι μαθητές μαθαίνουν συμβάλλοντας σημαντικά στη σχολική τους επιτυχία (Νικολάου, 2000). Ο Wilder (2014) επισημαίνει ότι οι προσδοκίες των γονέων για τα σχολικά επιτεύγματα των παιδιών τους είναι ένας σημαντικός παράγοντας της γονεϊκής εμπλοκής, καθώς σε αυτές εμπεριέχονται όλες οι πεποιθήσεις τους για το σχολείο, τους εκπαιδευτικούς, το περιεχόμενο των μαθημάτων και την εκπαίδευση γενικότερα. Οι θετικές αυτές πεποιθήσεις

επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι γονείς εμπλέκονται στα σχολικά δρώμενα, με αποτέλεσμα το παιδί που υιοθετεί αυτά τα πιστεύω να βελτιώνει τη σχολική του επίδοση, την αυτοεικόνα του, τις προσδοκίες του και τη στάση του απέναντι στη μάθηση (Μυλωνάκου - Κεκέ, 2009).

Ο τρόπος εμπλοκής των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία, ακόμη και αν οι στάσεις και οι προσδοκίες τους για τη σχολική πρόοδο των παιδιών τους παραμένουν υψηλές σε όλη τη διάρκεια της σχολικής τους πορείας, επηρεάζεται άμεσα και από την ηλικία και την τάξη φοίτησης του παιδιού. Στη διεθνή βιβλιογραφία έχει επανειλημμένως τονιστεί ότι η γονεϊκή εμπλοκή συνδέεται με μία αντιστρόφως ανάλογη σχέση με την ηλικία του παιδιού, αφού η εμπλοκή των γονέων μειώνεται όσο αυξάνεται η σχολική βαθμίδα στην οποία φοιτά το παιδί (Hoover-Dempsey & Sadler, 1997· Epstein & Van Voorhis, 2001). Συγκεκριμένα, ξεκινώντας από τους παιδικούς σταθμούς και τα νηπιαγωγεία, τη βάση δηλαδή της σχολικής ζωής, παρατηρείται ότι οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε στενή επικοινωνία μεταξύ τους, συζητώντας αμέσως οποιαδήποτε αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού. Ήδη στο δημοτικό, όμως, κάτι τέτοιο παύει να υπάρχει με τις συναντήσεις μεταξύ των δύο να έχουν μικρότερη συχνότητα και να αφορούν, εκτός από τη συμπεριφορά, θέματα σχολικής επίδοσης και προόδου (Davis-Kean & Eccles, 2003). Στις επόμενες σχολικές βαθμίδες, του γυμνασίου και του λυκείου, η εμπλοκή των γονέων είναι ακόμη μικρότερη. Αυτό οφείλεται στην αυτονομία των παιδιών κατά την περίοδο της εφηβείας όσο και στο συνεχώς αυξανόμενο γνωστικό επίπεδο των μαθημάτων τους, το οποίο αναμφίβολα δυσκολεύει και περιορίζει τους γονείς (Davis-Kean & Eccles, 2003). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι γονείς συνηθίζουν να αναπροσαρμόζουν τη συμπεριφορά και το είδος της εμπλοκής τους ανάλογα με την εκάστοτε αναπτυξιακή φάση του παιδιού τους, κάτι που έχει θετικά αποτελέσματα στη συνολική σχολική επίδοση των μαθητών, ακόμη και αυτών που φοιτούν σε υψηλότερες σχολικές βαθμίδες (Epstein & Van Voorhis, 2001).

2.6 Οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής

Παρά την πληθώρα των τοποθετήσεων για τον ορισμό, τα θεωρητικά μοντέλα και τις τυπολογίες της γονεϊκής εμπλοκής, οι ερευνητές στην πλειοψηφία τους συμφωνούν για τα πολλά και σημαντικά της οφέλη τόσο στη σχολική επίδοση του παιδιού όσο και στην ανάπτυξή του γενικότερα (Wilder, 2014· Νικολάου, 2000· Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2013· Epstein,

1995· Jeynes, 2003· Hill & Taylor, 2004· Συμεού, 2003· Μυλωνάκου - Κεκέ, 2009· Georgiou, 1999· Κιρκιγιάννη, 2012). Η σχέση αυτή έχει επικυρωθεί και από πλήθος ερευνών, οι οποίες διαπιστώνουν ότι η σχολική επίδοση των παιδιών συσχετίζεται άμεσα με την εμπλοκή των γονέων στα εκπαιδευτικά δρώμενα, τονίζοντας πως η βελτίωση των δεικτών επίδοσης των μαθητών επηρεάζεται από τη μεγαλύτερη και ποιοτικότερη σχέση μεταξύ οικογένειας και σχολείου (Henderson & Mapp, 2002· Epstein & Sheldon, 2002· Hoover-Dempsey et al., 2005· Πολύζου, 2012). Οι τρόποι με τους οποίους αποφασίζουν οι γονείς να εμπλακούν στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι ποικίλοι, αυτοί που όμως συχνά επισημαίνονται σε έρευνες για τη θετική τους επίδραση στη σχολική επίδοση των μαθητών, είναι οι συζητήσεις μέσα στην οικογένεια για τα ακαδημαϊκά θέματα, η ενασχόληση των γονέων με τις εργασίες των παιδιών και η εθελοντική τους εργασία στα σχολικά δρώμενα (Henderson & Mapp, 2002). Οι Epstein και Sheldon (2002) στη δική τους έρευνα προσθέτουν πως η επικοινωνία μεταξύ σχολείου και οικογένειας συμβάλει καθοριστικά και στη μείωση της σχολικής διαρροής, κάτι που οι εκπαιδευτικοί πρέπει να επιδιώξουν εφαρμόζοντας μεθόδους όπως η επιβράβευση της παρουσίας των γονέων και η συζήτηση πάνω στα προβλήματα που τυχόν την εμποδίζουν. Η Κιρκιγιάννη (2012), στα προαναφερθέντα οφέλη προσθέτει επίσης τη βελτίωση της αυτοεκτίμησης και της συμπεριφοράς του μαθητή, την αύξηση της συμμετοχής του στην τάξη, τη μεγαλύτερη προσπάθειά του για την ολοκλήρωση των σχολικών εργασιών και τη θετική του στάση απέναντι στο σχολείο. Σε κάθε περίπτωση, όταν το παιδί γίνεται παραλήπτης κοινών μηνυμάτων από το οικογενειακό και το σχολικό περιβάλλον, τα μηνύματα αυτά ισχυροποιούνται και δημιουργούν ένα ασφαλές πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται όλες εκείνες οι απαραίτητες δεξιότητες για τη σχολική του πρόοδο (Hill & Taylor, 2004· Grolnick & Slowiaczek, 1994). Έτσι βρίσκει εφαρμογή και η ευρέως αποδεκτή παιδαγωγική αρχή ότι η ανάπτυξη του παιδιού ευνοείται, όταν μπορεί το ίδιο να αναγνωρίσει τις κοινές αξίες, τις προσδοκίες, τις επιδιώξεις και τις πρακτικές εκπαίδευσης και αγωγής που συντελούνται στην οικογένεια και στο σχολείο (Χρηστίδου - Λιοναράκη, 2001). Τέλος, σύμφωνα με τον Georgiou (1997) πέρα από τους τρόπους γονεϊκής εμπλοκής που σχετίζονται θετικά με τη σχολική επίδοση των παιδιών, υπάρχουν και κάποιοι άλλοι που είτε σχετίζονται αρνητικά είτε δεν σχετίζονται καθόλου.

Πέρα όμως από τα οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής στο παιδί, ερευνητές έκαναν λόγο και για τα οφέλη της στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς (Epstein 1995· Hill & Taylor, 2004· Κιρκιγιάννη, 2012· Μυλωνάκου - Κεκέ, 2009). Όσον αφορά τους γονείς, οι Hill και Taylor (2004) τονίζουν πως μέσω της εμπλοκής τους στα σχολικά δρώμενα αυξάνουν τις δεξιότητές

τους, πληροφορούνται καλύτερα για τα σχολικά ζητήματα και βοηθούν αποτελεσματικότερα τα παιδιά τους με την επίλυση των εργασιών. Ο ενεργός τους ρόλος στη μαθησιακή διαδικασία έχει ως αποτέλεσμα τη σύσφιξη των σχέσεων με τα παιδιά τους, τη δημιουργία αισθήματος ικανοποίησης για αυτή τους τη συνεργασία και την ενίσχυση των οικογενειακών δεσμών γενικότερα (Epstein 1995· Κιρκιγιάννη, 2012). Επίσης, η επαφή τους με άλλους γονείς και η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών διευρύνει τους ορίζοντές τους ώστε να διαχειρίζονται εν τέλει καλύτερα και με μεγαλύτερη επιτυχία δύσκολες καταστάσεις της καθημερινότητας (Hill & Taylor, 2004). Η αλλαγή της στάσης των γονέων επεκτείνεται όμως και στη συμπεριφορά τους απέναντι στους εκπαιδευτικούς, αφού εμπλεκόμενοι πλέον και οι ίδιοι στην εκπαιδευτική διαδικασία βλέπουν εκ των έσω τις δυσκολίες και τον κόπο του επαγγέλματος, επιδιώκοντας μια εποικοδομητική συνεργασία μαζί τους και εκτιμώντας περισσότερο το έργο τους (Epstein 1995· Κιρκιγιάννη, 2012).

Η Μυλωνάκου - Κεκέ (2009) κάνει λόγο και για τα σημαντικά οφέλη που αποκομίζουν οι εκπαιδευτικοί από τη γονεϊκή εμπλοκή, αφού μέσω της συνεργασίας με τους γονείς τους δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσουν καλύτερα τους μαθητές τους, τις ανάγκες τους, τις ιδιαιτερότητές τους και γενικά το πολιτισμικό κεφάλαιο που αυτοί φέρουν μαζί τους στην τάξη. Αν αναλογιστεί κανείς και το γεγονός ότι η εκπαίδευση αποδίδει μεγαλύτερη αξία στην κοινωνική ανωτερότητα και τον πεπαιδευμένο άνθρωπο, υιοθετώντας τα στοιχεία αυτής της κουλτούρας στο σύστημά της, τότε χωρίς τη γονεϊκή εμπλοκή θα παραγκωνίζονταν πλήρως οι γνώσεις και οι δεξιότητες των παιδιών από τα λαϊκά στρώματα, με τους εκπαιδευτικούς να υιοθετούν ακατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές και να οδηγούνται σε λάθος συμπεράσματα για τη σχολική πορεία αυτών των παιδιών (Φραγκουδάκη, 2001).

Κεφάλαιο 3 - Γονεϊκή εμπλοκή οικογενειών με μεταναστευτικό υπόβαθρο

3.1 Η αξία της γονεϊκής εμπλοκής των μεταναστών γονέων

Δεδομένου ότι οι εκπαιδευτικοί στόχοι του σχολείου επιτυγχάνονται μόνο στην περίπτωση που τα διδακτικά προγράμματα και οι προσεγγίσεις του σχετίζονται άμεσα με την εκπαίδευση που λαμβάνει το παιδί από το σπίτι (Συμεού, 2003), γίνεται εύκολα κατανοητή η αναγκαιότητα της αναγνώρισης της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο (Κοντογιάννη & Οικονομίδης, 2014). Ο Bourdieu (1985) τόνισε ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο των παιδιών καθορίζει σημαντικά τη σχολική τους επιτυχία, αφού το σχολείο διατηρώντας τις κοινωνικές ανισότητες και δίνοντας έμφαση στην κουλτούρα των ανώτερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων ερμηνεύει την πρόοδο των μαθητών ως αποτέλεσμα φυσικών χαρισμάτων.

Σε αυτό το πλαίσιο αναγνωρίζεται και η μεγάλη αξία της γονεϊκής εμπλοκής των οικογενειών με μεταναστευτικό υπόβαθρο (Jeynes, 2003), καθώς, όντας φορείς ενός διαφορετικού πολιτισμικού κεφαλαίου, συνδράμουν αποφασιστικά τόσο στην ένταξη των παιδιών τους στη σχολική πραγματικότητα όσο και στην αναγνώριση της πολιτισμικής τους ταυτότητας (Κοντογιάννη & Οικονομίδης, 2014). Επιπρόσθετα, η Νικολούδη (2014) επισημαίνει τα πολλαπλά οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής για τα παιδιά με διαφορετικό εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο τονίζοντας μεταξύ άλλων την καλλιέργεια της αποδοχής τους ανεξάρτητα από την καταγωγή τους, τη βελτίωση των αλληλεπιδράσεων με τους συμμαθητές τους, την ενεργή συμμετοχή τους στα μεταξύ τους παιχνίδια, καθώς και την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της αυτοεικόνας τους, εφόσον κάτι δικό τους, το δικό τους πολιτισμικό κεφάλαιο, βρίσκει χώρο μέσα στο σχολείο, το οποίο εκφράζει την κυρίαρχη κουλτούρα.

3.2 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών

Παρόλα αυτά όμως η γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών γονέων στα σχολικά δρώμενα είναι ένα αρκετά σύνθετο ζήτημα, αφού καθορίζεται και εξαρτάται από πολλούς παράγοντες (Μιχαλακάκη & Φονιά, 2015). Οι Πεντέρη και Πετρογιάννης (2017) τονίζουν ότι οι οικογένειες που έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αναπτύξουν ισχυρούς δεσμούς με το σχολείο είναι αυτές των οποίων οι αξίες και οι πρακτικές συγκλίνουν με τη σχολική νόρμα, ενώ οι υπόλοιπες, μεταξύ άλλων και αυτές των μεταναστών, αντιμετωπίζονται συχνά ως αδιάφορες

απέναντι στα εκπαιδευτικά ζητήματα. Η Χατζηδάκη (2006) επιβεβαιώνει αυτή την άποψη, με τους δασκάλους του δείγματος της έρευνάς της να παρουσιάζουν στην πλειοψηφία τους μια αρνητική εικόνα για τη δυνατότητα των μεταναστών να συμμετέχουν ενεργά στην εκπαίδευση των παιδιών τους, καθώς οι αρνητικές αναπαραστάσεις που κυριαρχούν στο κοινωνικό σύνολο τους επηρεάζουν πριν καν αποκτήσουν οι ίδιοι κάποια προσωπική εμπειρία μαζί τους. Ο Νικολάου (2000) προσθέτει επί του θέματος πως η συχνότητα των επαφών μεταξύ των εκπαιδευτικών και της οικογένειας δεν μπορεί να λειτουργήσει ως αντιπροσωπευτικό κριτήριο εμπλοκής και ενδιαφέροντος των γονέων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, αφού υπάρχουν πολλοί λόγοι που συχνά τους κρατούν μακριά από το σχολείο.

Ένα βασικό στοιχείο, που εξηγεί αυτή την κατάσταση, είναι το γεγονός ότι πολλοί μετανάστες στην Ελλάδα, προερχόμενοι από χώρες με συγκεκριμένη στάση απέναντι στους θεσμούς του κράτους, δεν εμπλέκονται στην μαθησιακή διαδικασία από απόλυτη εμπιστοσύνη απέναντι στο σχολείο και το έργο του (Νικολάου, 2000). Ακόμη, για έναν γονέα με μεταναστευτικό υπόβαθρο η περιορισμένη πολλές φορές γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας για την επικοινωνία με το σχολείο, αφού η αδυναμία τους να βοηθήσουν τα παιδιά τους τόσο με το μάθημα των ελληνικών όσο και με τα υπόλοιπα τους ωθεί στην αποστασιοποίηση από τη σχολική ζωή (Κοντογιάννη & Οικονομίδης, 2014· Καξίρα κ.συν., 2011). Επιπλέον, εκτός από το μορφωτικό υπόβαθρο, σημαντική επιρροή στη γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών ασκεί και το επάγγελμά τους, καθώς τα εξοντωτικά ωράρια σε συνδυασμό με τις δύσκολες και απαιτητικές συνθήκες εργασίας δυσχεραίνουν τη φυσική συμμετοχή τους στα δρώμενα του σχολείου (Χρηστίδου - Λιοναράκη, 2001· Μιχελακάκη & Φονιά, 2015). Τέλος, το πρόβλημα έγκειται κυρίως στη στάση της πλειονοτικής ομάδας, η οποία αντιλαμβάνεται τη γονεϊκή εμπλοκή με τρόπο που δε λαμβάνει υπόψη το πώς αντιλαμβάνεται η μειονότητα το σχήμα συνεργασίας σχολείου και οικογένειας (Χατζηδάκη, 2006).

Ως απόρροια όλων αυτών το σχολείο παραμένει για τις οικογένειες με μεταναστευτικό υπόβαθρο ένα άγνωστο μέρος, με άγνωστους κώδικες και ακατάληπτη γλώσσα, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται ακόμη περισσότερο να το κατανοήσουν και να το προσεγγίσουν (Νικολάου, 2000). Είναι εμφανές ότι οι πολιτισμικά διαφέροντες γονείς χρειάζονται πολλές περισσότερες πληροφορίες από τη μεριά του σχολείου για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να προωθήσουν και να ενισχύσουν τη σχολική πρόοδο των παιδιών τους (Hill & Taylor, 2004).

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην επίτευξη αυτού του στόχου φαίνεται να είναι καθοριστικός, αφού σύμφωνα με τον Cummins (2005) καλούνται να γίνουν συνήγοροι της σχολικής προόδου των παιδιών αφενός μεν τονίζοντας την αίσθηση της ταυτότητάς τους, αφετέρου ενσωματώνοντας τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους στο σχολικό πρόγραμμα. Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτό είναι απαραίτητη η διαμόρφωση ενός αποδοτικού πλαισίου συνεργασίας μεταξύ σχολείου και γονέων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, κάτι που όπως τονίζει η Χρηστίδου - Λιοναράκη (2001) αποτελεί πλέον μονόδρομο. Το πλαίσιο αυτό θα άρει το βάρος της ενοχοποίησης των γονέων για τις σχολικές δυσκολίες των παιδιών τους και θα τοποθετήσει τον εκπαιδευτικό σε ένα νέο ρόλο (Παντελιάδου, Μπότσας, & Σιδερίδης, 2018). Για τον νέο αυτό ρόλο των εκπαιδευτικών είναι απαραίτητη η κατάρτιση και η επιμόρφωση τους σχετικά με τη σύγχρονη έρευνα και θεωρία, η οποία θα τους βοηθήσει να επαναπροσδιορίσουν το πλαίσιο της συνεργασίας τους με τους μετανάστες γονείς και να αποκτήσουν ένα θετικό προσανατολισμό προς τον πολιτισμικό πλουραλισμό (Cummins, 2005· Χατζηδάκη, 2006). Με αυτό τον τρόπο θα ενισχύσουν και οι ίδιοι με τη σειρά τους τις προσπάθειες των γονέων να δημιουργήσουν στα σπίτια τους περισσότερες συνθήκες ανάπτυξης γραμματισμού, οι οποίες θα έχουν σημαντικά οφέλη τόσο στις προσδοκίες τους απέναντι στις ικανότητες των παιδιών τους όσο και στην τελική επίδοση των μαθητών στο σχολείο (Παντελιάδου κ.συν., 2018).

Γενικότερα, ο σχολείο στο σύνολό του καλείται να στηρίζει τους γονείς με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, ώστε μέσω της ισότιμης πρόσβασής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία να υπάρξουν θετικές στάσεις αναγνώρισης και σεβασμού της διαφορετικότητας (Μπαρμπουδάκη, Βίτσου, & Γκαινταρτζή, 2019), αλλά και να δημιουργηθεί ένα υποστηρικτικό πλαίσιο το οποίο θα προσπαθήσει να αποδυναμώσει τις υπάρχουσες εξουσιαστικές σχέσεις μεταξύ αυτών και της κυρίαρχης ομάδας (Cummins, 2005).

Μέρος 2ο

Ερευνητικό μέρος

Κεφάλαιο 4 - Μεθοδολογία έρευνας

4.1 Αναγκαιότητα της έρευνας

Παρά το γεγονός ότι η γονεϊκή εμπλοκή αναγνωρίζεται τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα ως μία πολύ σημαντική παράμετρος για τη σχολική επιτυχία των παιδιών (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2013· Jeynes, 2003· Epstein, 1995), συχνά, λόγω της ύπαρξης ποικίλων τρόπων εμπλοκής αλλά και παγιωμένων προκαταλήψεων των εκπαιδευτικών, δημιουργούνται αγεφύρωτα χάσματα μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας (Χρηστίδου-Λιοναράκη, 2001· Νικολάου, 2000). Ειδικά στην περίπτωση των μεταναστών γονέων η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο σύνθετη, καθώς, λόγω του διαφορετικού εθνοπολιτισμικού τους υποβάθρου, μπορεί να υπάρξουν στο κοινωνικό σύνολο αρνητικές αναπαραστάσεις για αυτούς, οι οποίες μεταφερόμενες στη σχολική κοινότητα είναι ικανές να τους κρατήσουν μακριά από τα εκπαιδευτικά δρώμενα (Χατζηδάκη, 2006). Σε αυτό το σημείο έγκειται και η αναγκαιότητα της συγκεκριμένης έρευνας, της οποίας το ερευνητικό ενδιαφέρον στρέφεται αποκλειστικά στους Αλβανούς μετανάστες, την πολυπληθέστερη μεταναστευτική ομάδα στην Ελλάδα. Δεδομένης λοιπόν, της μεγάλης αξίας της γονεϊκής εμπλοκής των οικογενειών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, η μικρής εμβέλειας ερευνητική προσπάθεια φιλοδοξεί να συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση και να αποτελέσει το έναυσμα για περαιτέρω έρευνα και άλλων μεταναστευτικών ή μειονοτικών πληθυσμών του νομού Ξάνθης.

4.2 Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των απόψεων των Αλβανών γονέων για τη γονεϊκή εμπλοκή στη ζωή των παιδιών τους, τα οποία φοιτούν σε σχολεία πρωτοβάθμιας

και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ξάνθης. Εκκινώντας από αυτόν τον γενικό σκοπό και βασιζόμενη στην υπάρχουσα θεωρητική γνώση, η έρευνα θέτει ως στόχους της να μελετήσει τις εμπειρίες των Αλβανών από την παραμονή τους στην Ελλάδα, τις απόψεις τους για τη γονεϊκή εμπλοκή, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους οι ίδιοι εμπλέκονται στη σχολική ζωή των παιδιών τους.

Από το σκοπό και τους στόχους της έρευνας προκύπτουν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποιες συνθήκες αντιμετώπισαν οι Αλβανοί μετανάστες ερχόμενοι στην Ελλάδα;
- Πώς εμπλέκονται ως γονείς στη σχολική ζωή των παιδιών τους;
- Ποια είναι κατά τη γνώμη τους τα οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής;
- Από ποιους παράγοντες επηρεάζεται η γονεϊκή εμπλοκή τους;

4.3 Δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτελούν δώδεκα μετανάστες αλβανικής καταγωγής, οι οποίοι έχουν παιδιά που φοιτούν στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση του νομού Ξάνθης. Η δειγματοληπτική τεχνική που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα των συνεντευξαζόμενων ήταν η δειγματοληψία χιονοστιβάδας.

Γνωστά υποκείμενα στην ερευνήτρια, που ήταν μετανάστες γονείς μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πρότειναν με τη σειρά τους άλλους γονείς να συμμετέχουν στην έρευνα. Για την ακρίβεια, το δείγμα αποτελείται από 4 άντρες και 8 γυναίκες οι οποίοι βρίσκονται στην Ελλάδα από δέκα έως είκοσι χρόνια, η ηλικία τους κυμαίνεται από τα 28 έως τα 44 έτη, οι δέκα από αυτούς έχουν δύο παιδιά και οι υπόλοιποι δύο ένα και τρία αντίστοιχα. Όσον αφορά τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες, οι άντρες συμμετέχοντες είναι όλοι αγρότες ενώ οι γυναίκες ασχολούνται με την καθαριότητα σπιτιών, τα χωράφια και τη φροντίδα ηλικιωμένων, με εξαίρεση μόνο μία συμμετέχουσα, η οποία είναι παντρεμένη με Έλληνα και απασχολείται στην οικογενειακή επιχείρηση. Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες δέχτηκαν με μεγάλη προθυμία να συμμετέχουν στην έρευνα, έχοντας τη διάθεση να βοηθήσουν όσο μπορούν την ερευνήτρια, ενώ πολλές φορές οι ίδιοι προσφέρονταν να ρωτήσουν φίλους τους εάν θέλουν και εκείνοι με τη σειρά τους να συμμετέχουν. Ερχόμενη σε επικοινωνία η ερευνήτρια με τα διάφορα προτεινόμενα άτομα, μόνο ελάχιστα δεν δέχτηκαν

να συμμετέχουν στην έρευνα είτε γιατί ντρεπόταν είτε γιατί, όπως υποστήριζαν, δεν μιλούσαν καλά ελληνικά.

4.4 Το είδος της έρευνας - Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Δεδομένου ότι η παρούσα έρευνα θέτει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός της την ανάδειξη των απόψεων των Αλβανών γονέων για τη γονεϊκή εμπλοκή, θεωρήθηκε σκόπιμη η διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας, ώστε να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο οι μετανάστες βιώνουν την καθημερινή πραγματικότητα και συμμετέχουν στη σχολική ζωή των παιδιών τους. Το γεγονός ότι στην ποιοτική έρευνα δίνεται η δυνατότητα να ακολουθηθεί μια μη δομημένη προσέγγιση του ερευνώμενου θέματος, δημιουργεί περισσότερες πιθανότητες να αναδυθεί, μέσα από τη συλλογή δεδομένων, όχι μόνο η συμπεριφορά των συμμετεχόντων, αλλά και το νόημα της δράσης τους (Bryman, 2017).

Από τους ποικίλους τρόπους συλλογής δεδομένων στο χώρο της ποιοτικής έρευνας, η συνέντευξη, που αποτελεί ίσως και την πιο διαδεδομένη μέθοδο στην κοινωνική αλλά και την εκπαιδευτική έρευνα, κρίθηκε ως η καταλληλότερη για τον συγκεκριμένο σκοπό. Για την ακρίβεια, από τους διάφορους τύπους ποιοτικών συνεντεύξεων επιλέχθηκε η ημιδομημένη, η οποία παρόλο που αποτελείται από έναν άξονα με προκαθορισμένες ερωτήσεις, δίνει ταυτόχρονα την ευελιξία στον εκάστοτε ερευνητή να τροποποιήσει το περιεχόμενο των ερωτήσεων του ανάλογα με τις απαντήσεις του συνεντευξιζόμενου, να αλλάξει τη σειρά των ερωτήσεων ανάλογα με τη ροή της συνέντευξης, αλλά και να εμβαθύνει σε άλλα θέματα σχετικά πάντα με το προς διερεύνηση θέμα (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Λόγω αυτών των πλεονεκτημάτων της η ημιδομημένη συνέντευξη αποτελεί την αποκλειστική μέθοδο συλλογής δεδομένων αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, θέτοντας έτσι στο επίκεντρο τους ίδιους τους συνεντευξιζόμενους και τον τρόπο που αυτοί βλέπουν τον κόσμο.

Ο οδηγός συνέντευξης, του οποίου οι ερωτήσεις αποτελούν τον βασικό κορμό όλων των συνεντεύξεων, είναι ένα εργαλείο συλλογής δεδομένων που λειτουργεί ως κατευθυντήριο άξονας για την ερευνήτρια. Κατά κανόνα θέτονται σε όλους τους συνεντευξιζόμενους οι ίδιες ερωτήσεις με την ίδια ή παρόμοια διατύπωση, ενώ τους δίνεται ταυτόχρονα η ελευθερία να απαντήσουν σε αυτές με όποιο τρόπο οι ίδιοι επιθυμούν (βλ. Οδηγός συνέντευξης, Παράρτημα). Επειδή η μητρική γλώσσα όλων των συνεντευξιζόμενων είναι η αλβανική, είχε

εξαρχής προβλεφθεί η διατύπωση των ερωτήσεων να γίνει με όσο το δυνατόν πιο απλά λόγια, γι' αυτό και δεν αναφέρεται πουθενά ο όρος γονεϊκή εμπλοκή, αλλά περιγράφεται ως συμμετοχή στη σχολική ζωή των παιδιών, συνεργασία με το σχολείο, επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς και συμμετοχή στις εργασίες των παιδιών στο σπίτι. Συγκεκριμένα, από τις δώδεκα ερωτήσεις του οδηγού συνέντευξης οι τρεις πρώτες είναι εισαγωγικού – δημογραφικού τύπου, ενώ οι υπόλοιπες εννιά αντιστοιχούν στα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας. Για την αξιολόγηση του οδηγού συνέντευξης πραγματοποιήθηκαν δύο πιλοτικές συνεντεύξεις με σκοπό τη βελτίωση των ερωτήσεων, όπου αυτό κρίθηκε αναγκαίο.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και ανάλογα με τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων τέθηκαν και άλλες ερωτήσεις, εκτός του οδηγού συνέντευξης, οι οποίες προέκυπταν από τις απαντήσεις των υποκειμένων. Σκοπός τους ήταν η άντληση περισσότερων πληροφοριών, που ήταν χρήσιμες για τον τρόπο με τον οποίο τα υποκείμενα βιώνουν και ερμηνεύουν τα διάφορα θέματα, για τα οποία ρωτήθηκαν.

4.5 Ερευνητική διαδικασία

Ενώ ο αρχικός προγραμματισμός της ερευνητικής διαδικασίας αφορούσε εκ του σύνεγγυς συνεντεύξεις, η πανδημία και οι επιπτώσεις της στην επικοινωνία επέβαλλαν τελικά τη διεξαγωγή τηλεφωνικών συνεντεύξεων, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν τον Απρίλιο και τον Μάιο του 2021. Η ερευνήτρια σε αυτό το διάστημα ερχόταν σε επαφή με τα άτομα που τις πρότειναν οι υπόλοιποι συμμετέχοντες συστήνοντας, καταρχάς, τον εαυτό της και εξηγώντας στη συνέχεια τον σκοπό της έρευνας. Αναπόσπαστο κομμάτι αυτής της πρώτης επικοινωνίας με τους υποψήφιους συμμετέχοντες αποτελούσε πάντα η διασφάλιση των προσωπικών τους δεδομένων και η επιβεβαίωση ότι η χρήση αυτών γίνεται αποκλειστικά και μόνο για την επίτευξη του ερευνητικού σκοπού. Στην περίπτωση που οι υποψήφιοι συναινούσαν να συμμετέχουν στην έρευνα, οριζόταν από κοινού η ημερομηνία και η ώρα της τηλεφωνικής συνέντευξης, η οποία, εν γνώση πάντα των συνεντευξιαζόμενων, ηχογραφόταν από την αρχή μέχρι το τέλος. Η διάρκεια των συνεντεύξεων κυμαίνονταν από 15 – 40 λεπτά, ενώ η μέση διάρκεια αυτών είναι περίπου τα 25 λεπτά. Τέλος, στο διάστημα αυτών των δύο μηνών οι συνεντεύξεις και οι απομαγνητοφωνήσεις τους γινόταν παράλληλα, τόσο για εξοικονόμηση χρόνου όσο και για αξιολόγηση της ερευνητικής διαδικασίας και της ποιότητας των δεδομένων.

4.6 Ανάλυση δεδομένων

Όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων, αυτή πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Καταρχάς, πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο τα ερευνητικά ερωτήματα όσο και η βιβλιογραφική ανασκόπηση αποτέλεσαν τους κατευθυντήριους άξονες για την αναζήτηση των αποσπασμάτων που επιλέχθηκαν για επεξεργασία, δεδομένου ότι αυτά βρίσκονται συνήθως στις απαντήσεις των σχετικών ερωτήσεων. Αυτό όμως δεν απέκλεισε το γεγονός να εντοπιστούν σχετικά αποσπάσματα και σε άλλα σημεία της συνέντευξης, όπως όντως κατ' επανάληψη συνέβη στην παρούσα έρευνα.

Μετά την ολοκλήρωση του εντοπισμού των δεδομένων που αντιστοιχούν σε κάθε ερευνητικό ερώτημα, ακολούθησε η κωδικοποίηση αυτών με τη δημιουργία περιεκτικών κωδικών, δηλαδή εννοιολογικών προσδιορισμών που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα τμήματα δεδομένων. Η επεξεργασία των δεδομένων ολοκληρώνεται με τη μετάβαση από τους κώδικες στα θέματα, δηλαδή σε πιο αφηρημένες και γενικές εννοιολογικές κατασκευές που λειτουργούν ως απαντήσεις στα εκάστοτε ερευνητικά ερωτήματα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτά τα θέματα προκύπτουν από την επεξεργασία, τη συγχώνευση και τη σύγκριση των κωδικών και λαμβάνουν μια πιο επεξεργασμένη μορφή (Τσιώλης, 2018).

4.7 Αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας

Η ισχύς του μεθοδολογικού σχεδιασμού, η ποιότητα των δεδομένων που συλλέχθηκαν, καθώς και το κατά πόσο τα εκάστοτε ευρήματα αναπαριστούν την πραγματικότητα είναι παράγοντες που σχετίζονται με την αξιοπιστία της έρευνας (Συμεού, 2007). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο καθορισμός των ερευνητικών ερωτημάτων δεν έγινε τυχαία, αλλά υπήρξε αποτέλεσμα μελέτης της σχετικής ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, ενώ η οριστικοποίησή τους πραγματοποιήθηκε μετά από συζητήσεις με τον επιβλέποντα καθηγητή. Με τον ίδιο τρόπο δημιουργήθηκε και ο οδηγός συνέντευξης, αφού η ακαδημαϊκή εμπειρία του επιβλέποντα καθηγητή λειτούργησε ως κριτήριο αξιοπιστίας του εργαλείου συλλογής δεδομένων, η λειτουργικότητα του οποίου εξετάστηκε μέσω δύο πιλοτικών συνεντεύξεων. Επίσης, επειδή αρκετοί από τους συμμετέχοντες δεν γνωρίζουν ανάγνωση ώστε να διαβάσουν τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις και να επαληθεύσουν την αξιοπιστία τους, κατά τη

διάρκεια των συνεντεύξεων η ερευνήτρια επαναλάμβανε κάποια πράγματα για να βεβαιωθεί ότι κατάλαβε σωστά αυτά που δήλωναν οι συνεντευξιαζόμενοι.

Η μεταβιβασιμότητα της έρευνας, που στην ποσοτική έρευνα εμφανίζεται ως εξωτερική εγκυρότητα, αφορά την ακριβή περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας με σκοπό τη γνωστοποίηση όλων των λεπτομερειών σε κάθε ενδιαφερόμενο (Συμεού, 2007). Μέσω της παράθεσης πολλών αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις, αλλά και της συνθετικής παρουσίασης των ευρημάτων σε σχέση με άλλες έρευνες επιδιώκεται να δημιουργηθεί μια πλήρης εικόνα σε όλους τους αναγνώστες. Όσον αφορά τώρα τη γενικευσιμότητα της έρευνας και τον βαθμό στον οποίο τα συμπεράσματα μπορούν να γενικευτούν και σε άλλες ομάδες αντίστοιχες με το προς μελέτη δείγμα, υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί. Για την ακρίβεια ο μικρός αριθμός συμμετεχόντων και η ιδιαιτερότητα του άκρως πολυπολιτισμικού Ν. Ξάνθης δεν επιτρέπουν τη γενίκευση των ευρημάτων στο σύνολο του πληθυσμού, αφού κάτι τέτοιο θα ήταν αυθαίρετο. Τέλος, η επιβεβαιωσιμότητα της έρευνας πραγματοποιείται με την παράθεση όλων των απομαγνητοφωνημένων αποσπασμάτων, ως επιβεβαίωση ότι όλα αποσπάσματα και οι ερμηνείες προέρχονται από αυτά.

Κεφάλαιο 5 - Αποτελέσματα έρευνας

Στο κεφάλαιο των αποτελεσμάτων παρουσιάζονται αναλυτικά τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, όπως αυτά προέκυψαν από τη διαδικασία της θεματικής ανάλυσης των δεδομένων. Τα ερευνητικά ερωτήματα λειτουργούν ως κατευθυντήριοι άξονες για αυτή την παρουσίαση, ενώ τα κεντρικά μοτίβα που αναδείχθηκαν αναγράφονται στις αντίστοιχες θεματικές ενότητες συνοδευόμενα από ενδεικτικά αποσπάσματα από τα πρωτόκολλα των συνεντεύξεων. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι μετά το τέλος των αποσπασμάτων αναγράφεται εν συντομία μόνο το κεφαλαίο Σ. και όχι ολόκληρη η λέξη “συνεντευξιαζόμενος”, καθώς και ο αριθμός της εκάστοτε συνέντευξης, ώστε να είναι εύκολη η εύρεσή της στο Παράρτημα.

5.1.1 Η είσοδος των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα

Οι Αλβανοί μετανάστες του παρόντος δείγματος ήρθαν στην Ελλάδα από το 2001 έως το 2011 ακολουθώντας διάφορους δρόμους για την είσοδό τους στη χώρα, νόμιμους ή παράνομους. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι οι μετανάστες που ήρθαν με νόμιμο τρόπο είναι γυναίκες, των οποίων οι σύζυγοι ήταν ήδη στην Ελλάδα και φρόντισαν για τη νόμιμη μεταφορά της οικογένειας από την Αλβανία. Με νόμιμο τρόπο ήρθε και άντρας Αλβανός σε πολύ μικρή ηλικία με την πατρική του οικογένεια και ο πατέρας του είχε φροντίσει για τη νόμιμη είσοδό τους στη χώρα. Δηλώσεις όπως οι ακόλουθες είναι ενδεικτικές των συνεντευξιαζόμενων που ήρθαν νόμιμα στη Ελλάδα και δείχνουν την προτίμησή τους για μια ασφαλή είσοδο στη χώρα.

«Όχι. Με νόμιμα. Εγώ, ήταν ο άντρας μου εδώ και αρραβωνιάστηκαμε και μετά με έκανε τα χαρτιά και μετά ήρθα...Όχι, όχι. Να λέω την αλήθεια, όχι. Έχω ακούσει ότι γενικά δυσκολεύονται, αλλά επειδή ο άντρας μου είχε χαρτιά,, τα κάναμε όλα από την αρχή και δεν είχαμε προβλήματα έτσι.» Σ.12

«Ναι, ναι, εμείς ναι. Όχι με νόμιμα ήρθαμε, γιατί δεν μπορείς να περάσεις τα σύνορα χωρίς χαρτιά. Έχει κι άλλο δρόμο να ρθείς, όμως εγώ φοβόμουν με το παιδί κιόλας και περίμενα να έχω χαρτιά σωστό...» Σ.4

«Ναι, ναι, ναι, νόμιμη. Κατευθείαν ναι, έχω έρθει με visa, έχω έρθει με λεωφορείο. Όχι όπως κάποτε που ερχόντουσαν οι άνθρωποι με τα πόδια και τα λοιπά.» Σ.11

«Ναι, νόμιμα... Εμένα με έχουν φέρει οι γονείς μου.» Σ. 10

Από την άλλη μεριά, οι άντρες, εκτός από έναν, και κάποιες γυναίκες του δείγματος ήρθαν παράνομα στην Ελλάδα, όμως και πάλι υπάρχει μία σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλλων. Οι Αλβανοί συνεντευξιαζόμενοι ήρθαν μαζί με άλλους συντοπίτες τους, μην έχοντας κάποιο οικογενειακό πρόσωπο να τους περιμένει εδώ, ενώ οι γυναίκες, ακόμη και παράνομα ερχόμενες, είχαν τον σύζυγό τους, ο οποίος άνοιξε ουσιαστικά τον δρόμο για τον ερχομό όλης της οικογένειας.

«Ήρθα παράνομα. Δηλαδή καμιά δεκαετία έχομε τραβήξει πολύ ζόρια. Μέχρι που έκαναμε τα χαρτιά πριν τέσσερα χρόνια.» Σ.6

«Στην αρχή ήταν έτσι, χωρίς χαρτιά. Στα κρυφά ήρθαμε.». *«Ναι παράνομα ήρθαμε. Παράνομα ήρθαμε. Μετά έφτιαξαν τα χαρτιά, και έτσι συνεχίστηκε η ζωή από δω μετά.» Σ.1*

«Ναι, ναι. Παράνομα άτομα ήρθαμε από τα βουνά. Εγώ ήμουν ο πιο μικρός τότε.» Σ.9

«Στην αρχή ήρθα ένα χρόνο χωρίς χαρτιά. Μετά κάναμε χαρτιά, οικογενειακό πώς το λένε εδώ, γιατί ο δικός μου είχε μόνο εγώ όχι με το πρώτο παιδί, μετά κάναμε χαρτιά και τώρα είμαστε κανονικά. Τα δύο μεγάλα παιδιά έχουνε και ταυτότητα και διαβατήριο ελληνικό.» Σ.2

5.1.2 Η επιλογή της Ξάνθης

Όλοι οι συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας είναι κάτοικοι του Νομού Ξάνθης. Ο λόγος που επέλεξαν την Ξάνθη για την εγκατάστασή τους είναι η ύπαρξη κάποιου άλλου συγγενικού ή γνωστού τους, από την Αλβανία, προσώπου. Για την ακρίβεια και οι 8 γυναίκες του δείγματος ήρθαν στην Ξάνθη γιατί εκεί βρισκόταν ο σύζυγός τους, ενώ οι άντρες ακολούθησαν γνωστούς ή και συγγενείς συντοπίτες τους από την Αλβανία.

«Την Ξάνθη επειδή ήρθε ένας δικός μας από το χωριό μας εδώ, στην Ξάνθη, και μετά μας πήρε όλους.». «Όχι, όχι σχεδόν το μισό το χωριό είναι εδώ.» Σ.1

«Κοίτα, διάλεξα την Ξανθή γιατί ο πρώτος που ήρθε από εμάς ήρθε εδώ στην Ξάνθη και μας πήρε ένας ένας, πώς να σου πω έτσι. Όπως έφευγαν Έλληνες στη Γερμανία, πήγαινε ένας έπαιρνε ένα συγγενή ο συγγενής έπαιρνε κάποιον άλλο από πίσω. Κάπως έτσι, σαν αλυσίδα.» Σ.6

«Κοίταξε, ήταν ο άντρας μου εδώ, ήταν η δουλειά του εδώ και μείναμε εδώ και δεν έχω μετανιώσει καθόλου. Δηλαδή να μεταφερθώ κάπου αλλού ή να θέλω κάπου αλλού να πάω.» Σ.11

5.2.1 Οι απόψεις των Αλβανών μεταναστών για την ελληνική μεταναστευτική πολιτική

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων, ο τρόπος εισόδου των μεταναστών στην Ελλάδα συνδέεται άμεσα και με την αντίληψη των συνεντευξιαζόμενων για την μεταναστευτική πολιτική της χώρας. Συγκεκριμένα, οι συνεντευξιαζόμενοι του δείγματος που ήρθαν ως νόμιμοι μετανάστες στη Ελλάδα, παρουσιάζουν την ελληνική μεταναστευτική πολιτική ως καλή, ακόμη και εύκολη, αφού άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, κυρίως οι σύζυγοι, μερίμνησαν για τα απαραίτητα έγγραφα και τη διαδικασία της νομιμοποίησης γενικότερα, ενώ κάποιες φορές ως μοναδική δυσκολία παρουσιάζεται η γραφειοκρατία στη γείτονα χώρα.

«Ο άντρας μου που ήταν εδώ, μόνος τότε, εγώ είχα το παιδί το μεγάλο στην Αλβανία, έριξε το φαξ αυτό για να με πάρει. Δηλαδή να κάνει, σαν, πώς να στο πω, οικογενειακά.»

«Ναι, ναι, ναι κορίτσι μου ναι. Μετά ήταν εύκολα ναι.» Σ.7

«Κοίταξε, έχει λίγο διαδικασία το να κάνουμε πολιτικό γάμο και μετά να κάνουμε άδεια παραμονής να με βγάλει ο άντρας μου, να παντρευτούμε για να έρθω εδώ». «Με βοήθησε πάρα πολύ. Εννοείται ναι. Με βοήθησε, αυτό είναι αλήθεια, ότι με βοήθησε. Δεν έκανα κάτι εγώ, ότι χειμάστηκε τα έκανε ο άντρας μου.» Σ.8

«Τα χαρτιά μου, ο άντρας μου όταν εμείς παντρευτήκαμε και ήρθαμε στην Ελλάδα, ο άντρας μου είχε είδη τα χαρτιά του. Την μπλε την βεβαίωση που λέμε ας πούμε. Οπότε κατευθείαν μου έκανε εμένα visa και μετά ήρθα εγώ, χωρίς κανένα πρόβλημα.» Σ.11

«Όχι, όχι. Να λέω την αλήθεια, όχι. Έχω ακούσει ότι γενικά δυσκολεύονται, αλλά επειδή ο άντρας μου είχε χαρτιά,, τα κάναμε όλα από την αρχή και δεν είχαμε προβλήματα έτσι.»

Σ. 12

Κάποιοι μετανάστες χαρακτηρίζουν τη μεταναστευτική πολιτική, χωρίς βοήθεια, με έλεγχο και ρατσισμό, ενώ πιο μετριοπαθείς στάσεις εστιάζουν κυρίως στη δυσκολία της γλώσσας.

«Στην αρχή πολύ άσχημα. Στις αρχές δηλαδή πολύ άσχημα, είχε ρατσισμό, πώς να στο πω έτσι. Τώρα έχουν αλλάξει δηλαδή τα πράγματα αλλά τότε στις αρχές που ερχόμαστε δεν μας ήθελαν καθόλου.» *«Έχω πληρώσει να κάνω τα χαρτιά, πολύ λεφτά έχω πληρώσει. Εγώ παράδειγμα, έχω πληρώσει γύρω στα πέντε χιλιάδικα να κάνω τα χαρτιά δηλαδή.»* Σ.6

«Όχι δεν ήταν εύκολα. Εντάξει μας παρακολουθούσανε, μας σταματούσαν για χαρτιά, αλλά ήταν λίγο δύσκολα, γιατί δεν ήξεραμε καλά να μιλάμε, γι' αυτό». «Βοήθεια από ποιον; Μόνο από το εργοδότη. Μόνο ο εργοδότης μας βοηθούσε. Μας πήγαινε στα γραφεία για χαρτιά, για το ένα, για το άλλο.» Σ.1

«Τώρα εγώ δεν δυσκολεύτηκα και πολύ με τα δικά μου χαρτιά και δύσκολα είναι γιατί δεν καταλαβαίνουμε τη γλώσσα και από την αρχή που δυσκολεύτηκαμε, όμως μετά τα χρόνια περνάνε και πιο εύκολα γίνονται.» *«...όμως πήραμε το λογιστή, αυτός μας βοηθάει πάρα πολύ για τα χαρτιά και τώρα όμως. Για όλα και τι δικαιούμαστε, τι δεν δικαιούμαστε, ο λογιστής μας βοηθάει.»* Σ.2

«...Δύσκολα ήταν και η γλώσσα, γιατί εγώ δεν ήξερα όταν λέμε τίποτα, τίποτα. Ο άντρας μου ήξερε, όμως δεν έπρεπε να ήταν πάντα με εμένα. Δεν μπορούσε να ήταν πάντα δίπλα μου.» Σ.4

5.2.2 Οι αντιδράσεις της τοπικής κοινότητας απέναντι στους Αλβανούς μετανάστες

Σύμφωνα με τους Αλβανούς μετανάστες τους δείγματος, οι αντιδράσεις της τοπικής κοινότητας απέναντί τους παρουσιάζουν μία πόλωση στα δύο άκρα, αφού από τους περισσότερους περιγράφονται ως πολύ καλές, ενώ από τους υπόλοιπους ως ρατσιστικές.

Ξεκινώντας με τους συνεντευξιαζόμενους που βίωσαν αυτές τις ρατσιστικές συμπεριφορές, επισημαίνουν ότι οι ντόπιοι δεν είχαν επαφές μαζί τους, λόγω της κακής φήμης των Αλβανών γενικότερα, ενώ τους υποψιάζονταν και τους κατηγορούσαν για παράνομες δραστηριότητες, όπως οι κλοπές. Οι περιπτώσεις που δέχτηκαν κάποιου είδους βοήθεια λειτουργούν, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, ως εξαιρέσεις στον κανόνα της γενικευμένης ρατσιστικής συμπεριφοράς, η οποία όμως βελτιωνόταν με το πέρασμα του χρόνου.

« Ποιες ήταν; Τώρα τι να πω; Ήταν λίγο, ήμασταν λίγο μακριά, δεν καθόταν μαζί μας κοντά, ούτε για καφέ, ούτε για φαγητό, τώρα με λίγα λόγια, θα πεις σαν να ένας σκύλος του του σπιτιού.» Σ.1

«Ρατσισμό ένιωσαμε αλλά τι να εκάνουμε. Σε μια χώρα όταν είσαι ξένος, ξένος θα μείνεις.» Σ.6

«Δεν μας μιλούσαν. Μας κατηγορούσαν, δηλαδή αν έκλαψαν κάτι στο χωριό, ότι να έκλεβαν ή ότι και να είναι. Το πρώτο η κουβέντα ήταν για εμάς. Έλεγαν, αυτοί μπορεί να το έκαναν, αυτοί έτσι, αυτοί είναι. Μας προσβάλαν, πώς να σου πω. Αλλά όχι για όλους, δεν μπορώ να μιλήσω για όλους έτσι.» Σ.9

Για ένα εντελώς διαφορετικό σκηνικό μιλούν οι γυναίκες και ένας άντρας του δείγματος. Συγκεκριμένα, περιγράφουν τη στάση της τοπικής κοινότητας ως καλή, χωρίς προβλήματα, ενώ τους Έλληνες τους χαρακτηρίζουν φιλικούς, εγκάρδιους και ανοιχτούς απέναντί τους. Παρόλο που έχουν ακούσει για ρατσιστικές συμπεριφορές απέναντι σε μετανάστες, επισημαίνουν ότι οι ίδιοι δεν έχουν τέτοιες εμπειρίες, αφού υπήρξαν άνθρωποι που όχι μόνο τους παρείχαν υλική βοήθεια, αλλά έκαναν και παρέα μαζί τους. Τέλος, ως επικοινωνιακό πρόβλημα και εμπόδιο στη σύσφιξη σχέσεων με τους Έλληνες παρουσιάζουν τη δική τους συστολή με το θέμα της γλώσσας και όχι οποιαδήποτε επιφυλακτική συμπεριφορά απέναντί τους.

«Με πάρα πολλή αγάπη. Δηλαδή πάρα πολύ καλά. Εγώ θυμάμαι και τα δώρα του γάμου, που ας πούμε ήρθα μια μικρή κοπέλα, άνοιξα το σπίτι δηλαδή εγώ αυτή τη στιγμή το λέω και συγκινούμε, έχω τα δώρα που μου έχουν φέρει οι γειτόνισσες.» Σ.11

«Να πω την αλήθεια, έχω ακούσει πάρα πολλά που λένε είναι κλειστοί και δεν μιλάνε και το ένα και το άλλο. Εγώ έχω πάρα πολύ μεγάλη παρέα εδώ στην Ξάνθη, και από της Ελληνίδες γυναίκες και πιο πολύ εδώ στο Ζυγό που μένω εγώ, έχει Πομάκοι και Τούρκοι.

Όμως μία χαρά έχω εγώ την παρέα μου, δεν έχω με συγχωρείς ρατσισμό και τέτοια. Δεν έχω καταλάβει απέναντί μου μέχρι τώρα εγώ μια χαρά έχω» Σ.2

«Όχι. Εγώ ντρεπόμουν από μόνη μου, γιατί δεν μπορούσα να πάω, δεν μπορούσα να μιλάω. Γιατί το καταλάβαινα αυτό το πράγμα, που. Γιατί πάντα με ρωτούσανε, πάντα με έκαναν νόημα. Και κάθε ένας δεν ήξερε τη γλώσσα μου και εγώ την γλώσσα την ελληνική...» Σ.4

5.3 Η εμπλοκή των Αλβανών μεταναστών στη σχολική ζωή των παιδιών τους

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα στοιχεία των συνεντεύξεων που αφορούν τον τρόπο γονεϊκής εμπλοκής των Αλβανών μεταναστών, αλλά και τις απόψεις αυτών για τη στάση και τη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών απέναντί τους. Ο διαχωρισμός στις δύο αυτές υποενότητες αποσκοπεί στην όσο το δυνατόν καλύτερη παρουσίαση των δεδομένων, αλλά και στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας σχετικά με τις απόψεις των Αλβανών συνεντευξιζόμενων για την εμπλοκή τους στη σχολική ζωή των παιδιών τους.

5.3.1 Τρόποι γονεϊκής εμπλοκής

Από τη θεματική ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψε ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα εμπλέκονται όλοι με κοινούς τρόπους στη σχολική ζωή των παιδιών τους, είτε αυτά φοιτούν στην πρωτοβάθμια είτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο έλεγχος των μαθημάτων και η επιτήρηση για την ολοκλήρωση των εργασιών, σε καθημερινή ή εβδομαδιαία βάση, η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς για την επίλυση ενδεχόμενων προβλημάτων ή για την ενημέρωση της σχολικής προόδου των παιδιών, καθώς και η συμμετοχή σε συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, είναι όσα αναφέρθηκαν από τους συνεντευξιζόμενους. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι γονείς των παιδιών που φοιτούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τόνισαν ιδιαίτερως τη μεγάλη συχνότητα και αμεσότητα της επικοινωνίας τους με τους εκπαιδευτικούς, η οποία πραγματοποιείται ακόμη και τηλεφωνικά.

«Ναι, ναι. Πηγαίνω πολλές φορές. Πηγαίνω πολλές φορές. Δηλαδή όταν μας καλάνε οι δασκάλοι, αυτά.» Σ.6

«Ναι, από μόνη της μου την έδωσε, γιατί της είπα, λέω δεν μπορώ να έρθω τακτικά, συνέχεια. Αν είναι λέω, όπου έχεις κάποιο παράπονο, να σου δώσω κι εγώ το τηλέφωνό μου λέω, να με δώσεις κι εσύ το τηλέφωνο για να μιλήσουμε.» Σ.7

«Όμως πάντα, ένα γονείς πρέπει να είναι δίπλα, όταν κάνει μαθήματα, όταν έχει να διαβάζει. Χρειάζεται πάντα». «... συνήθως παίρνω και το μωρό εκεί, κάθομαι, απλά δεν μιλάω, απλά το παρακολουθώ, να πω κοίτα είμαι εγώ εδώ μη κάνεις από εδώ από εκεί τα μάτια. Να προσέχεις. Πάντα, πιστεύω η μαμά είναι πάντα εκεί και το πιστεύω.» Σ.2

«Καθημερινά όχι, δύο φορές την βδομάδα έτσι. Καθημερινά όχι, δεν μπορούμε να τα ελέγχουμε καθημερινά.» Σ.1

«Ναι, ναι σίγουρα. Εννοείται ότι ρωτάμε, τι έχεις σήμερα, αν έχεις κάποιο τεστ, αν κάπου δυσκολεύεται, αν χρειάζεται να κάνει και επιπλέον μάθημα. Εκτός σχολείου. Ας πούμε έχει και τα αγγλικά του, εννοείται.»...«Ναι, όταν το παιδί ήτανε πιο μικρό ακόμα, ναι συμμετέχαμε. Τώρα που είναι στο λύκειο, δεν μας έχουν ζητήσει κάτι προς το παρόν δηλαδή. Ας πούμε για τον μικρό μου, ναι συμμετέχουμε.» Σ.11 (αναφέρεται στη συμμετοχή στο σύλλογο γονέων και κηδεμόνων)

«Ναι, πάντα μαζί τα κάνουμε. Κάνει πρώτα το παιδί αυτά που μπορεί. Κοίτα γενικά τα κάνει μόνος του τώρα, επειδή μεγάλωσε. Χρειάζεται κάποιες φορές βοήθεια, αλλά κάνει πάντα αυτά που μπορεί και δεν έχει ανάγκη για μένα και μετά κάνουμε αυτά που δεν τα καταλαβαίνει και τα εξηγώ εγώ. Πάντα μαζί τα κάνουμε.» Σ.12

5.3.2 Η στάση των εκπαιδευτικών

Καθώς η συνεργασία μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών παραμένει αναπόσπαστο κομμάτι της γονεϊκής εμπλοκής, παρουσιάζονται στο κεφάλαιο αυτό οι απόψεις των συνεντευξιζόμενων για τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι τους. Ορισμένοι γονείς χαρακτήρισαν τους εκπαιδευτικούς ως ανοιχτούς, φιλικούς, συνεργάσιμους και ανθρώπους με κατανόηση, που είναι πάντα πρόθυμοι να βοηθήσουν όταν υπάρχει κάποιο πρόβλημα.

«Μια χαρά είναι, μια χαρά είναι, δόξα Τω Θεό. Μας ενημερώνει δηλαδή ό,τι πρόβλημα. Γιατί της έχω πει, ό,τι πρόβλημα να έχεις, ό,τι δυσκολία που θα έχει το παιδί να μου πεις.» Σ.5

«Όχι, όχι, όχι. Μια χαρά ήταν. Η κυρία ήταν μια χαρά. Απλά της λέω μέρα παρά μέρα, επειδή δεν καταλαβαίνει το παιδί, για τέτοια πράγματα, με έπαιρνε πάντα τηλέφωνο.» Σ.9

«Εγώ θυμάμαι, ότι περίπου δυο - τρία χρόνια, αφήναμε και το παιδί ολόήμερο. Η δασκάλα η ίδια μας προτίμησε, γιατί εμείς δεν μπορούσαμε, εκτός από τα μαθηματικά όπως σου είπα και πριν. Στη γλώσσα και σε αυτά, δεν μπορούσαμε να τη βοηθήσουμε το παιδί. Και αυτό ήταν μεγάλη βοήθεια για εμάς.» Σ.3

«Εννοείται. Να σου πω ότι είμαι ευχαριστημένη και από τον δάσκαλο, γιατί αν τυχόν κάτι ας πούμε, επειδή εγώ με τα ζώα λίγο λείπω, δεν ξέρω το παιδί, εγώ το βάζω στο μάθημα, δεν ξέρω άμα βγαίνει ή όχι, να με ενημερώσει. Ότι σήμερα ο Γιώργος, δεν μπήκε στο μάθημα που κάναμε διαδίκτυα. Ναι, ναι, έχουμε πολύ καλή σχέση.» Σ.8

Από την άλλη μεριά, κάποιοι άλλοι γονείς χαρακτήρισαν τη στάση των εκπαιδευτικών ως τυπική, χωρίς κατανόηση και πρόθεση για βοήθεια. Οι συγκεκριμένοι στήριξαν την άποψή τους σε μεμονωμένα περιστατικά, τα οποία κατά τη γνώμη τους περιθωριοποίησαν τα παιδιά λόγω της καταγωγής και της θρησκείας τους, με αποτέλεσμα να εκτίθενται στο σύνολο της τάξης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα με τα θρησκευτικά, όπου ο εκπαιδευτικός χωρίς να ρωτήσει καθόλου το παιδί εάν ενδιαφέρεται για το μάθημα αποφάσισε μόνος του για τον τρόπο με τον οποίο η μαθήτρια θα περνούσε την ώρα της μέσα στην τάξη.

«Όχι, όχι. Ούτε σεμινάρια και τέτοια να κάνουν για τους ξένους, να μας μαζεύουν. Τα παιδιά να τους πούνε. Όχι. Αντίθετο. Εγώ πάλι έχω παράπονα για το σχολείο και το διευθυντή.» Σ.4

«Και το παιδί, όλη η τάξη τον κοιτούσαν με άλλο μάτι και πάντα τον προσβάλανε. Για το τίποτα τα προσβάλανε τα παιδιά. Αυτό έγινε και με τη μικρή που έχω τώρα έκτη τάξη, ξεκίνησαν πάλι. Εσύ βγάλε το τετράδιο να ζωγραφίσεις ή βγες έξω να παίξεις την ώρα του θρησκευτικά.» Σ.4

5.4 Οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής

Σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους η γονεϊκή εμπλοκή τους στη σχολική ζωή ωφελεί ποικιλοτρόπως τόσο τα παιδιά τους όσο και τους ίδιους. Οι γονείς ανέφεραν ότι τα παιδιά ωφελούνται ποικιλοτρόπως από τη γονεϊκή εμπλοκή, αφού τα οφέλη αυτής δεν περιορίζονται μόνο στη σχολική πρόοδο, αλλά επεκτείνονται και σε άλλους τομείς. Αναφορικά με τα ακαδημαϊκά οφέλη, πολλοί γονείς εστίασαν στο γεγονός ότι με τη δική τους εμπλοκή στα σχολικά δρώμενα τα παιδιά τους, ανεξαρτήτως σχολικής βαθμίδας, κινητοποιούνται περισσότερο μέσα στην τάξη, έχουν καλύτερες επιδόσεις στα μαθήματα, κερδίζουν περισσότερες γνώσεις και γενικότερα προοδεύουν περισσότερο. Μία συνεντευξιαζόμενη έθεσε τον παράγοντα της ηλικίας ως καθοριστικό για τη συχνότητα της γονεϊκής εμπλοκής, υποστηρίζοντας ότι τα μικρότερα παιδιά τη χρειάζονται περισσότερο από τα μεγαλύτερα. Ενδιαφέρον είναι και το θετικό στοιχείο της ένταξης, για την οποία έκαναν λόγο κάποιοι γονείς, αφού όπως αναφέρουν, τα παιδιά τους, μετά τη δική τους εμπλοκή, εντάσσονται καλύτερα στο σχολικό περιβάλλον, αλλά και στην κοινωνία γενικότερα.

«Να γίνουν καλύτεροι στα μαθήματα, για να μην τα παρατήσουν και τα κάνουν έτσι, να, δεν μπορούν να μας βοηθούν οι γονείς και να, τα παρατάμε κι εμείς. Να προσπαθούσαν περισσότερα.» Σ.1

«Απλά όταν πάω εκεί δηλαδή, σα να δίνει λίγο θάρρος και σπρώχνεται το παιδί και είναι σα να σου λέει έρχεται η μαμά, πρέπει να κάνω κάτι να ανεβάσω λίγο, δεν γίνεται. Αυτό έχω καταλάβει δηλαδή.» Σ.7

«Εγώ πιστεύω κερδίζουν. Κερδίζουν, γιατί επειδή δεν έχουν, τα παιδιά δηλαδή δεν τα χωρίζουνε είναι ξένος, είναι Έλληνας θα του μάθουμε καλύτερα. Δεν έχουν, πώς να στο πω, όλοι ίδιοι. Όλοι ίδιοι. Όλοι ίδιοι είναι τώρα.» Σ.6

«Λόγω ηλικίας, πιστεύω ότι ο μικρός ας πούμε αυτή τη στιγμή έχει περισσότερη ανάγκη, περισσότερο σπρώξιμο ας πούμε προς τα μαθήματα. Ο μεγάλος είναι μεγάλο παιδί, οπότε καταλαβαίνει κιόλας τη ζωή διαφορετικά.» Σ.11

Ορισμένοι γονείς αναφέρθηκαν και σε άλλους παράγοντες εκτός της σχολικής προόδου. Για την ακρίβεια, έγινε λόγος για όλα εκείνα τα θετικά συναισθήματα που δημιουργούνται στα παιδιά όταν βλέπουν τους γονείς τους δίπλα τους να τους υποστηρίζουν.

Σύμφωνα με τις δηλώσεις των συνεντευξιαζόμενων τέτοια συναισθήματα είναι η αυτοπεποίθηση, η ασφάλεια, το θάρρος, η σιγουριά, η χαρά και η ενθάρρυνση.

«Ναι. Όχι. Τα παιδιά νιώθουν χαρούμενα γιατί νιώθουν ασφάλεια, όταν πηγαίνει ένας από τους γονείς να ρωτάνε.» Σ.4

«Εγώ πιστεύω βοηθήκαν. Γιατί άμα το δίνεις εσύ σημασία και βλέπουν και το καταλαβαίνουν. Ο μεγάλος το λέει έτσι κι έτσι, η μαμά μου δεν ήξερε, παρόλο που δεν ήξερε δεν ντρεπόταν να πει με νόημα έτσι κι έτσι στους δασκάλους. Πάρα πολύ βοήθησε.» Σ.2

«Κοίταξε, σιγουριά, αυτοπεποίθηση. Τώρα το πόσο καλή είμαι σαν γονείς, αυτό δεν μπορώ να το καταλάβω να σου πω την αλήθεια, αλλά κάνω ότι καλύτερο. Και τα παιδιά για να μην νιώθουν μόνοι τους. Θα είμαι κοντά τους, είτε σε γιορτές, παντού. Νομίζω με αυτό, δεν είμαι σίγουρη, αλλά νομίζω ότι τους βοηθάω.» Σ.8

Η γονεϊκή εμπλοκή έχει οφέλη και στους ίδιους τους γονείς. Μέσα από την εμπλοκή, οι γονείς βιώνουν ικανοποίηση για τη σχολική πορεία και πρόοδο των παιδιών τους. Επίσης, αυτή η ικανοποίηση συνοδεύεται και από τη χαρά για τις ευκαιρίες που έχουν τα παιδιά τους να ακολουθήσουν διαφορετικό δρόμο από τους ίδιους και να αποκτήσουν μια καλύτερη κοινωνική θέση. Άλλα οφέλη, για τα οποία έγινε λόγος από τους συνεντευξιαζόμενους, είναι ότι μέσω της γονεϊκής εμπλοκής βελτιώνουν και οι ίδιοι το επίπεδό τους στην ελληνική γλώσσα και γνωρίζουν καλύτερα την ελληνική σχολική πραγματικότητα. Τέλος, ως ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας αναφέρθηκε η σύσφιξη των σχέσεων τους με τους εκπαιδευτικούς και η βελτίωση της επικοινωνίας τους.

«Ναι, εγώ θέλω να κερδίζω τα παιδιά μου να διαβάζουν, δεν θέλω να μείνουν σαν εμένα. Γι' αυτό και προσπαθώ, πηγαίνω συνέχεια όταν μας φωνάζουν, δεν λείπω ποτέ. Θέλω τα παιδιά μου να μάθουν γλώσσα.» Σ.4

«Εννοείται. Γιατί παίρνω κι εγώ γνώμη. Βλέπω και τα γίνεται, βλέπω και το παιδί πόσο ενδιαφέρεται και για τα μαθήματα. Πόσο καλός είναι. Νομίζω ναι, βοηθάω σε αυτό.» Σ.8

«Γενικά κερδίζω από και τη γλώσσα, όχι το μαθαίνω. Κοίτα, σίγουρα δεν ξέρω ακριβώς όπως οι Έλληνες και ούτε σχολείο έχω κάνει, αλλά έτσι όταν άκουγα και τα άλλα τα

παιδιά που είναι και τον κύριο, κάποια πράγματα τώρα νομίζω ότι τα καταλαβαίνω πιο σωστά, πιο.» Σ.12

«Εγώ, εγώ σα γονέας, κερδίζω όταν ας πούμε, το παιδί είναι λίγο καλύτερα, προχωράει πιο μπροστά, φυσικά. Ότι κερδίζουμε.» Σ.1

5.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή

Όσον αφορά τους παράγοντες που δυσκόλευαν τους συνεντευξιαζόμενους να εμπλακούν στη σχολική ζωή των παιδιών τους, δύο είναι αυτοί που κυριάρχησαν στις περισσότερες απαντήσεις. Συγκεκριμένα, το χαμηλό γλωσσικό επίπεδο στα ελληνικά, καθώς και η έλλειψη γνώσεων αναφορικά με τον ελληνικό πολιτισμό και την ελληνική ιστορία είναι οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή των Αλβανών μεταναστών. Λόγω αυτών των δυσκολιών δεν μπορούν, όπως οι ίδιοι δηλώνουν, να βοηθήσουν κάποιες φορές τα παιδιά τους με τα μαθήματα και τις εργασίες στο σπίτι, όπως επίσης, κυρίως στα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους στην Ελλάδα, δίσταζαν ακόμη και να επικοινωνήσουν με τους εκπαιδευτικούς. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ως καθοριστικοί παράγοντες για τη γονεϊκή εμπλοκή εμφανίζονται τα δύσκολα εργασιακά ωράρια με τις βάρδιες, καθώς και η εκάστοτε συμπεριφορά του εργοδότη, ο οποίος με τη στάση του απέτρεπε τους γονείς να λείπουν από τη δουλειά ακόμη και για τα παιδιά τους.

«Κοιτά, δίσταζα να είναι η αλήθεια. Γιατί όταν δεν καταλαβαίνεις πολλά, διστάζεις. Και όταν σου λέει κάτι που δεν το καταλαβαίνεις λες, αλλά αυτό δεν το κατάλαβα τι σημαίνει δηλαδή; Γιατί αλλιώς είναι, όταν ξέρεις τη γλώσσα καλή, μια χαρά και πας μια χαρά και τα καταλαβαίνεις όλα, δηλαδή είναι αλλιώς. Στον μεγάλο δυσκολεύτηκα στην πρώτη τάξη ναι, γιατί δεν τα καταλάβαινα όλα. Δεν μπορούσα να τα καταλάβω δηλαδή όλα.» Σ.7

«Ναι, η γλώσσα σίγουρα. Αυτή ήτανε η πρώτη που με δυσκόλεψε.» Σ.2

«Είχα δυσκολίες. Θα ήθελα κάποια στιγμή αν μπορούσα ας πούμε, να πάω να μάθω καλύτερα, να μάθω την ιστορία πιο καλά. Να μάθω τον πολιτισμό. Να μάθω να, δηλαδή να μάθεις περισσότερα πράγματα, εννοείται. Απλώς λόγω παιδιών, λόγω βάρδιας με τον σύζυγο μου, δεν τα κατάφερα. Γι' αυτό το λόγο και μόνο, ναι με δυσκολεύει ας πούμε, θα ήθελα. Πραγματικά θα ήθελα, να μάθω να γράψω χωρίς ορθογραφικά λάθη.» Σ.11

«Ανάλογα πως ήταν κι αυτοί με τα κέφια. Αν ήταν σε κέφια σου έλεγε ναι, άμα δεν ήθελε θα σου έλεγε, αφού δεν θέλεις αύριο να ρθεις, τότε μην έρχεσαι και μεθαύριο. Αυτό ήταν λίγο...» Σ.4

Κεφάλαιο 6 - Αποτελέσματα και περιορισμοί της έρευνας

6.1 Συζήτηση των αποτελεσμάτων

Το νέο πολυπολιτισμικό μωσαϊκό που χαρακτηρίζει την Ελλάδα τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες με τις εισροές πολλών και διάφορων μεταναστών (Petronoti & Triantafyllidou, 2003), σε συνδυασμό με την ευρέως αποδεκτή παιδαγωγική αρχή για την αξία της γονεϊκής εμπλοκής, ήταν το έναυσμα της παρούσας έρευνας. Το ερευνητικό ενδιαφέρον, λοιπόν, που σε αυτή την περίπτωση στρέφεται στην πολυπληθέστερη μεταναστευτική ομάδα της Ελλάδας και συγκεκριμένα στους Αλβανούς (Gogonas, 2009), στοχεύει να αναδείξει τις απόψεις τους σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους. Τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία αποτέλεσαν τους κατευθυντήριους άξονες για τη διεξαγωγή της έρευνας, κυμαίνονται τόσο στο πλαίσιο της μετανάστευσης, όπως οι συνθήκες που αντιμετώπισαν οι Αλβανοί μετανάστες του δείγματος ερχόμενοι στην Ελλάδα, όσο και σε ζητήματα που αφορούν τον τρόπο της γονεϊκής εμπλοκής τους, τα οφέλη που προκύπτουν από αυτή και τους παράγοντες που την επηρεάζουν. Στη συνέχεια, με την ολοκλήρωση της επεξεργασίας των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε η σύγκριση των αποτελεσμάτων με αυτά άλλων ερευνητών, με σκοπό να αναδειχθούν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των διάφορων ερευνών.

6.1.1 Οι συνθήκες που αντιμετώπισαν οι Αλβανοί μετανάστες ερχόμενοι στην Ελλάδα

Οι δώδεκα συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας έχουν έρθει στην Ελλάδα από το 2001 έως το 2011 και ανήκουν στο δεύτερο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα από την Αλβανία, που πραγματοποιήθηκε από το 1997 και έπειτα. Η φτώχεια, το οικονομικό χάος και η ανεργία οδήγησαν, σύμφωνα με τους Barjaba και Barjaba (2015), το ένα τρίτο του πληθυσμού στην εγκατάλειψη της χώρας και στην αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης, με την Ελλάδα να βρίσκεται στην πρώτη θέση των επιλογών τους. Δεδομένων αυτών των συνθηκών, η απόφαση κάποιων συμμετεχόντων να περάσουν τα σύνορα και να βρεθούν στην Ελλάδα ακόμη και παράνομα, κάτω από αντίξοες συνθήκες, ακολουθώντας τα βήματα άλλων

συντοπιτών τους που ήρθαν πρώτοι στη χώρα (Τριανταφυλλίδου, 2006). Ενδιαφέρον είναι το στοιχείο ότι αυτόν τον δύσκολο δρόμο της παράνομης εισόδου ακολούθησαν κυρίως οι άντρες του δείγματος, ενώ οι γυναίκες ήρθαν κατά κύριο λόγο νόμιμα στην Ελλάδα, με τους συζύγους αυτών να έχουν μεριμνήσει και τακτοποιήσει όλα τα απαραίτητα έγγραφα για την είσοδό τους στη χώρα. Ο τρόπος, λοιπόν, εισόδου στην Ελλάδα, νόμιμος ή παράνομος, καθόρισε σημαντικά και τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες βίωσαν την ελληνική μεταναστευτική πολιτική, μια πολιτική όπου στα τέλη τη δεκαετίας του 1980, ερχόμενη αντιμέτωπη με τα νέα δεδομένα και το πρώτο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα, αναγκάστηκε να αναπροσαρμοστεί σημαντικά (Σπυροπούλου, 2014). Συγκεκριμένα, οι συνεντευξιαζόμενοι που ήρθαν παράνομα στη χώρα, αν και δεν έζησαν την αυστηρή πολιτική αστυνόμευσης, που ακολουθήθηκε αρχικά από τις ελληνικές αρχές, χαρακτήρισαν τη μεταναστευτική πολιτική στο σύνολό της ως δύσκολη, χωρίς βοήθεια, με έλεγχο και ρατσισμό. Από την άλλη μεριά, οι υπόλοιποι συμμετέχοντες παρουσίασαν μια εντελώς διαφορετική εικόνα της πραγματικότητας, χαρακτηρίζοντας την ως καλή και εύκολη, δεδομένου ότι όλα τους τα χαρτιά τα ετοίμασαν άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντός που βρισκόταν ήδη στην Ελλάδα.

Όσον αφορά τις απόψεις των συμμετεχόντων για τη στάση που ακολούθησε η τοπική κοινότητα απέναντι στους μετανάστες, παρατηρείται και πάλι μια πόλωση στα δύο άκρα, ενώ ο τρόπος εισόδου στη χώρα φαίνεται να είναι καθοριστικός για τη διαμόρφωση της κάθε άποψης. Οι συνεντευξιαζόμενοι, που ήρθαν νόμιμα στη χώρα, χαρακτηρίζουν τη συνολική στάση του γηγενή πληθυσμού ως καλή και χωρίς προβλήματα, ενώ τους Έλληνες ως ανοιχτούς, εγκάρδιους και φιλικούς απέναντί τους, έτοιμους να παρέχουν στον καθένα την υλική βοήθεια που χρειάζεται. Σύμφωνα με αυτούς τους συμμετέχοντες, τα αρνητικά στερεότυπα για τους Αλβανούς, που δημιουργήθηκαν και εδραιώθηκαν στην ελληνική κοινωνία, δεν επηρέασαν τη στάση της τοπικής κοινότητας απέναντι τους, παρά μόνο απέναντι σε αυτούς που ήρθαν παράνομα από τα βουνά, μην έχοντας τις απαραίτητες άδειες. Στον αντίποδα αυτών των δηλώσεων βρίσκονται οι απόψεις των συμμετεχόντων που ήρθαν παράνομα στη χώρα και καταδεικνύουν, όπως και τα ευρήματα άλλων ερευνών (Κασιμάτη, 2009· Gogonas, 2009), την ύπαρξη πολλών στερεοτυπικών αντιλήψεων που παρουσιάζουν τους Αλβανούς ακόμη και ως εγκληματίες, επηρεάζοντας έτσι βαθιά τη στάση του γηγενή πληθυσμού. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι κατά κοινή ομολογία όλων των συμμετεχόντων ο λόγος που επέλεξαν την περιφέρεια της Ξάνθης για την εγκατάστασή τους ήταν η παρουσία άλλων συντοπιτών τους, φίλων ή μελών της οικογένειάς, τους από την Αλβανία.

6.1.2 Η γονεϊκή εμπλοκή των Αλβανών μεταναστών

Προκειμένου να γίνουν κατανοητές από όλους τους συνεντευξιαζόμενους οι ερωτήσεις σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή, επιλέχθηκε, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, να μην χρησιμοποιηθεί ο συγκεκριμένος όρος καθεαυτός, αλλά οι ορισμοί του όπως τους διατύπωσαν διάφοροι ερευνητές. Έτσι, σύμφωνα με τους Πεντέρη και Πετρογιάννη (2013, 2017) και τους Hill και Taylor (2004), η γονεϊκή εμπλοκή περιγράφηκε στους συμμετέχοντες ως η γενικότερη συμπεριφορά τους στο οικογενειακό και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο δραστηριοτήτων, όπως η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς, η παροχή βοήθειας για τη διεκπεραίωση των εργασιών στο σπίτι και η συμμετοχή στα σχολικά δρώμενα μέσω των σχολικών γιορτών και της συμμετοχής στο σύλλογο γονέων και κηδεμόνων. Ξεκινώντας από αυτό το σημείο οι συνεντευξιαζόμενοι εξέφρασαν τις απόψεις τους σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή, παρουσιάζοντας την ουσιαστικά ως μία δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ του παιδιού, της οικογένειας, του σχολείου και της κοινότητας, κάτι που θεωρητικά παραπέμπει στο οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner (1979) και στο οικολογικό μοντέλο σχέσεων οικογένειας - σχολείου των Ryan και Adams (1995). Συγκεκριμένα, περιγράφοντας τον τρόπο με τον οποίο εμπλέκονται ως γονείς στη σχολική ζωή των παιδιών τους, κατονόμασαν μια σειρά από δραστηριότητες και συμπεριφορές, όπως για παράδειγμα την κατ' οίκον μάθηση, που αναφέρεται στην τυπολογία των Greenwood και Hickman (1991), και περιλαμβάνει την επίβλεψη και την αξιολόγηση των εργασιών του παιδιού στο σπίτι. Άλλες δραστηριότητες, που εμφανίζονται και στις τυπολογίες των Grolnick και Slowiaczek (1994) και Epstein (1987, 1995), είναι η συμμετοχή στη λήψη των σχολικών αποφάσεων, μέσω της συμμετοχής στο σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, καθώς και η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς σχετικά με θέματα που αφορούν την πρόοδο των παιδιών αλλά και την επίλυση ενδεχόμενων προβλημάτων. Αυτοί οι τρόποι γονεϊκής εμπλοκής αναφέρθηκαν τόσο από γονείς των οποίων τα παιδιά φοιτούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όσο και από αυτούς που τα παιδιά τους βρίσκονται στη δευτεροβάθμια. Τα αποτελέσματα, λοιπόν, διάφορων ερευνών που παρουσιάζουν μια αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ της γονεϊκής εμπλοκής και της ηλικίας του παιδιού (Hoover-Dempsey & Sadler, 1997· Epstein & Van Voorhis, 2001), δεν επιβεβαιώνονται απόλυτα στην παρούσα έρευνα. Αξίζει μόνο να αναφερθεί ότι γονείς των μαθητών του νηπιαγωγείου και του δημοτικού τόνισαν ιδιαίτερα τη στενή επαφή με τους εκπαιδευτικούς των παιδιών τους, μέσω της τακτικής και άμεσης επικοινωνίας, ενώ οι υπόλοιποι, με παιδιά σε μεγαλύτερες βαθμίδες, παρουσίασαν μια πιο τυπική σχέση.

6.1.3 Οφέλη της γονεϊκής εμπλοκής

Η γονεϊκή εμπλοκή και η σχέση της με τη σχολική επίδοση των παιδιών έχει επικυρωθεί από πλήθος ερευνών που διαπιστώνουν ότι η εμπλοκή των γονέων στα σχολικά δρώμενα συσχετίζεται άμεσα με τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα των μαθητών (Henderson & Mapp, 2002· Epstein & Sheldon, 2002· Hoover-Dempsey et al., 2005· Πολύζου, 2012). Αυτό επιβεβαιώθηκε και από πολλούς συμμετέχοντες στην έρευνα, οι οποίοι υπογράμμισαν ότι χάρις στη δική τους εμπλοκή, τα παιδιά τους έχουν καλύτερες επιδόσεις στα μαθήματα, κινητοποιούνται περισσότερο μέσα στην τάξη και γενικότερα προοδεύουν περισσότερο στη σχολική τους ζωή. Επιπλέον, ένα ακόμη όφελος της γονεϊκής εμπλοκής, όπως προέκυψε από την ανάλυση των δεδομένων, είναι η καλύτερη ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον, κάτι που μπορεί να συσχετιστεί με ευρήματα άλλων ερευνών, τα οποία υποστηρίζουν ότι η επικοινωνία μεταξύ σχολείου και οικογένειας συμβάλει καθοριστικά στη μείωση της σχολικής διαρροής (Epstein & Sheldon, 2002). Τέλος, η γονεϊκή εμπλοκή μαζί με τις υψηλές προσδοκίες των γονέων για την εκπαίδευση και τη σχολική επιτυχία, βελτιώνουν εκτός των άλλων την αυτοεικόνα και την αυτοεκτίμηση των παιδιών (Μυλωνάκου - Κεκέ, 2009· Κιρκιγιάννη, 2012), με τους συμμετέχοντες γονείς να προσθέτουν στη λίστα και άλλα θετικά συναισθήματα, όπως την αυτοπεποίθηση, την ασφάλεια, το θάρρος, τη σιγουριά, τη χαρά και την ενθάρρυνση.

Τα οφέλη όμως της γονεϊκής εμπλοκής είναι σημαντικά και για τους γονείς των μαθητών, με την ικανοποίηση για τη σχολική πορεία και πρόοδο των παιδιών να καταλαμβάνει, σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους, την πρώτη θέση. Η ικανοποίηση αυτή πηγάζει από το γεγονός ότι τα παιδιά τους έχουν περισσότερες ευκαιρίες από τους ίδιους για την κατάκτηση μιας καλύτερης κοινωνικής θέσης, ενώ σύμφωνα με άλλους ερευνητές η ικανοποίηση προέρχεται από τη συνεργασία και την ενίσχυση των οικογενειακών δεσμών (Epstein 1995· Κιρκιγιάννη, 2012). Μερικά ακόμη οφέλη για τα οποία έκαναν λόγο οι συμμετέχοντες είναι η βελτίωση του επιπέδου τους στην ελληνική γλώσσα, η καλύτερη γνώση της σχολικής πραγματικότητας, καθώς και η σύσφιξη των σχέσεων με τους εκπαιδευτικούς. Την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών τόνισαν και οι Epstein (1995) και Κιρκιγιάννη (2012), αφού μέσω της γονεϊκής εμπλοκής οι γονείς εκτιμούν περισσότερο το έργο των εκπαιδευτικών, ενώ οι εκπαιδευτικοί υιοθετούν αποτελεσματικότερες εκπαιδευτικές πρακτικές, γνωρίζοντας καλύτερα τους μαθητές τους (Φραγκουδάκη, 2001).

6.1.4 Παράγοντες που επηρεάζουν τη γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών

Παρά την αναγνώριση της αξίας της γονεϊκής εμπλοκής, οι μετανάστες γονείς δυσκολεύονται να εμπλακούν στη σχολική ζωή των παιδιών τους, λόγω της ύπαρξης κάποιων ζητημάτων (Νικολάου, 2000). Για την ακρίβεια, οι περισσότεροι συνεντευξιαζόμενοι τόνισαν το ζήτημα της γλώσσας και την έλλειψη γνώσεων αναφορικά με τον ελληνικό πολιτισμό ως τα βασικότερα εμπόδια για τη γονεϊκή εμπλοκή τους, αφού λόγω αυτών δεν μπορούσαν, κάποιες φορές, να βοηθήσουν τα παιδιά τους με τα μαθήματα και τις εργασίες στο σπίτι. Σύμφωνα με τους Κοντογιάννη και Οικονομίδη (2014), αυτές οι δυσκολίες είναι ικανές να οδηγήσουν τους μετανάστες γονείς σε απόσταση από τη σχολική ζωή, κάτι που δεν επιβεβαιώνεται από την παρούσα έρευνα, αφού ο δισταγμός των μεταναστών γονέων να επικοινωνήσουν με τους εκπαιδευτικούς συνέβη μόνο κατά τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους. Επιπλέον, η Χατζηδάκη (2006) προσθέτει με την έρευνά της έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα που δυσχεραίνει τη γονεϊκή εμπλοκή των μεταναστών, αυτόν του επαγγέλματος και των δύσκολων εργασιακών ωραρίων. Στην παρούσα έρευνα, κάτι τέτοιο τέθηκε ως ζήτημα μόνο από μία συμμετέχουσα, ενώ η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων έπαιρνε πάντα τις άδειες που χρειαζόταν για την εμπλοκή στα σχολικά δρώμενα. Τέλος, ενώ ερευνητές σχολιάζουν ότι το ελληνικό σχολείο παραμένει ένα άγνωστο μέρος για τις μεταναστευτικές ομάδες, με τους εκπαιδευτικούς να αντιπροσωπεύουν έναν κόσμο με αρκετές πολιτισμικές διαφορές, από τις δηλώσεις των συμμετεχόντων προκύπτει μια άλλη εικόνα. Οι περισσότεροι Αλβανοί γονείς, εξαιρουμένων μόνο δύο, χαρακτήρισαν τους εκπαιδευτικούς ως ανοιχτούς, φιλικούς, συνεργάσιμους και πρόθυμους να τους βοηθήσουν με αποτέλεσμα να νιώθουν και οι ίδιοι άνετα να επικοινωνήσουν, όποτε χρειάζεται, μαζί τους.

6.2 Περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η παρούσα έρευνα, όπως και κάθε έρευνα, έχει τους δικούς της περιορισμούς που δυσκολεύουν τη γενίκευση των αποτελεσμάτων της. Ο πρώτος βασικό περιορισμός είναι η προέλευση του δείγματος, αφού δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι ο Ν. Ξάνθης αποτελεί σημείο συνάντησης ποικίλων πολιτισμών και θρησκειών, μοναδικό, μαζί με τον Ν. Ροδόπης, σε όλη την Ελλάδα. Γι' αυτόν τον λόγο είναι πιθανό οι απόψεις των Αλβανών συμμετεχόντων να μην συνάδουν με αυτές των μεταναστών σε άλλα μέρη της ελληνικής επικράτειας, όπου οι πολιτισμικές συνθήκες είναι διαφορετικές. Επιπλέον, ο μικρός αριθμός

των συμμετεχόντων σε συνδυασμό με τον τρόπο επιλογής του δείγματος είναι δύο ακόμη σημαντικοί περιορισμοί για τη γενίκευση των αποτελεσμάτων, κάτι που θα μπορούσε να βελτιωθεί σε κάποια άλλη έρευνα. Τέλος, οι δυσμενείς συνθήκες λόγω του κορονοϊού αποτέλεσαν και αυτές ένα σημαντικό περιορισμό για την παρούσα έρευνα, αφού δεν επέτρεψαν τη δια ζώσης διεξαγωγή των συνεντεύξεων, με αποτέλεσμα να λείπει η αμεσότητα που προκύπτει από τη φυσική παρουσία του ερευνητή και των συνεντευξιζόμενων.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση και τα αποτελέσματα της έρευνας επιτρέπουν τη διατύπωση ορισμένων ερευνητικών προτάσεων σχετικά με το ζήτημα της γονεϊκής εμπλοκής μεταναστευτικών ομάδων. Τέτοιες προτάσεις είναι οι ακόλουθες:

- Να διερευνηθούν οι απόψεις των Αλβανών γονέων, που κατοικούν σε άλλα μέρη της Ελλάδας, σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους.
- Να διερευνηθούν οι απόψεις άλλων μεταναστευτικών ή μειονοτικών πληθυσμών του Ν. Ξάνθης σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική ζωή των παιδιών τους.
- Να διερευνηθούν οι τρόποι συνεργασίας των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τόσο με τους Έλληνες γονείς όσο και με τους μετανάστες.

Βιβλιογραφία

- Adams, G. R., & Ryan, B. A. (2005). The Family-School Relationships Model: Parental Influences on School Success. Στο: M. Kane (Επιμ.), *Contemporary Issues in Parenting* (Chapter 6). New York: Nova Publishing. Ανακτήθηκε από: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?>
- Barjaba, K., & Barjaba, J. (2015, September 10). *Embracing Emigration: The Migration-Development Nexus in Albania*. Ανακτήθηκε από: <https://www.migrationpolicy.org/article/embracing-emigration-migration-development-nexus-albania>
- Bourdieu, P. (1985). Το συντηρητικό σχολείο: οι ανισότητες στην εκπαίδευση και την παιδεία. Στο Α. Φραγκουδάκη (Επιμ.), *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο* (σελ. 641-684). Αθήνα: Παπαζήση.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. USA: Harvard University Press. Ανακτήθηκε από: https://khoerulanwarbk.files.wordpress.com/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecology_of_human_developbokos-z1.pdf
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας* (μετ: Π. Σακελλαρίου). Αθήνα: Gutenberg.

Γεωργίου, Σ. (2000). *Σχέση σχολείου-οικογένειας και ανάπτυξη του παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιοβαζολιάς, Θ. (2011). *Σχολές Γονέων. Συνεργασία εκπαιδευτικών-οικογένειας*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε από: <https://docplayer.gr/4353886-Synergasia-ekpaideytikon-oikogeneias.html>

Γογωνάς, Ν. (2010). Γιατί η νέα γενιά Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα χάνει τη γλώσσα της; *Πολύδρομο* 3, 28-34. Ανακτήθηκε από: https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/19722/1/Polydromo_3rdIssue_%CE%93%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%AF_%CE%B7_%CE%BD%CE%AD%CE%B1_%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%AC_%CE%91%CE%BB%CE%B2%CE%B1-libre.pdf

Cummins, J. (2005). *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση – Εκπαίδευση με Σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας* (μτφ. Σ. Αργύρη). Αθήνα: Gutenberg.

Δοδοντσάκης, Γ. (2000). Συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών. *Σύγχρονη Εκπαίδευση: Τρίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, (113), 89-100. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.lib.auth.gr/1105-3968/article/view/3588>

Davis-Kean, P. E., & Eccles, J. S. (2003). Influences and Barriers to Better Parent School Collaborations. *The LSS Review*, 2(1), 4-5. Ανακτήθηκε από: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED497159.pdf>

- Epp, A. (2018). Das ökosystemmische Entwicklungsmodell als theoretisches Sensibilisierungs- und Betrachtungsraster für empirische Phänomene. *Forum: Qualitative Sozialforschung/ Forum: Social Research*, 19(1). doi: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-19.1.2725>
- Epstein, J. L. (1987). Parent Involvement. What Research Says to Administrators. *Education and Urban Society*, 19(2), 119-136. doi: 10.1177/0013124587019002002
- Epstein J. L. (1992). School and family partnerships. Στο: M. Alkin (Επιμ.), *Encyclopedia of Educational Research* (1139-1151). New York: MacMillan.
- Epstein, J. L. (1995). School/ Family/ Community Partnerships: Caring for the Children We Share. *Phi Delta Kappan*, 76(9), 701-712. doi: 10.1177/003172171009200326
- Epstein J. L. (2018). School, family, and community partnerships in teachers' professional work. *Journal of Education for Teaching*, 44(3), 397-406. doi: 10.1080/02607476.2018.1465669
- Epstein, J. L., & Sheldon, S. B. (2002). Present and accounted for: Improving student attendance through family and community involvement. *The Journal of Educational Research*, 95(5), 308-318. doi: 10.1080/00220670209596604
- Epstein J. L., & Van Voorhis, F. L. (2001). More Than Minutes: teachers' Roles in Designing Homework. *Educational Psychologist*, 36(3), 181-193. doi: 10.1207/S15326985EP3603_4

Ζωγραφάκης, Σ., & Κασίμης, Χ. (2014). Ελληνική οικονομία και μετανάστες: Χτες... σήμερα... αύριο. Στο: Μ. Μασουράκης & Χ. Γκόρτσος (Επιμ.), *Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής* (381-396). Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών. Ανακτήθηκε από: <https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylltomos14/381-396%20Zografakis%202014.pdf>

Georgiou, S. N. (1997). Parental Involvement: Definition and Outcomes. *Social Psychology of Education, 1*(3), 189-209. doi: 10.1007/BF02339890

Georgiou, S. N. (1999). Parental attributions as predictors of involvement and influences on child achievement. *British Journal of Educational Psychology, 69*, 409-429. Ανακτήθηκε από: https://www.academia.edu/2920746/Parental_attributions_as_predictors_of_involvement_and_influences_on_child_achievement

Gogonas, N. (2009). Language shift in second generation Albanian immigrants in Greece. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 30*(2), 95-100. doi: 10.1080/01434630802307908

Gogonas, N., & Michail, D. (2015). Ethnolinguistic Vitality Language Use and Social Integration among Albanian Immigrants in Greece. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 36*(2), 198-211. doi: 10.1080/01434632.2014.909444

- Greenwood, G. E., & Hickman, C. W. (1991). Research and Practice in Parent Involvement: Implications for Teacher Education. *Elementary School Journal*, 91(3), 279-288. doi: 10.1086/461655
- Grolnick, W. S., & Sloviaczek, M. L. (1994). Parents' Involvement in Children's Schooling: A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model. *Child Development*, 65(1), 237-252. doi: 10.1111/j.1467-8624.1994.tb00747.x
- Heimlich, A. (1997, Ιούλιος). *Die ökologische Perspektive in der Entwicklungs- und Sozialisationsforschung nach Urie Bronfenbrenner*. Ανακοίνωση στο αμφιθέατρο του Freie Universität Berlin, Βερολίνο. Ανακτήθηκε από: <https://userpages.uni-koblenz.de/~proedler/autsem/bb.pdf>
- Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Annual Synthesis 2002*. Washington, DC: Southwest Educational Development Laboratory. Ανακτήθηκε από: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED474521.pdf>
- Hill, N. E., & Taylor, L. C. (2004). Parental School Involvement and Children's Academic Achievement. *Current Directions in Psychological Science*, 13(4), 161-164. doi: 10.1111/j.0963-7214.2004.00298.x
- Hoover-Dempsey, K. V., Walker, J. M. T., Sandler, H. M., Whetsel, D, Green, C. L., Wilkins, A. S., & Closson, K. (2005). Why Do Parents Become Involved? Research Findings and Implications. *The Elementary School Journal*, 106(2), 105-130. doi: 10.1086/499194

Hoover-Dempsey, K. V., & Sndler, H. M. (1997). Why Do Parents Become Involved in Their Children's Education? *Review of Educational Research*, 67(1), 3-42. doi: 10.3102/00346543067001003

Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.

Jeynes, W. H. (2003). A Meta-Analysis: The Relationship Between Father Involvement and Student Academic Achievement. *Education and Urban Society*, 35(2), 202-218. doi: 10.1177/0042085914525789

Καβουνίδη, Τ. (2004). *Η Πολιτική της Νομιμοποίησης Παράνομων Μεταναστών: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία*. Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική - Πληροφορική. Ανακτήθηκε από:
http://www.eiead.gr/publications/docs/I_politiki_tis_nomimopoiisis_paranomwn_metanastwn_-_Elliniki_kai_Diethnis_Empeiria_Martios_2004.pdf

Καζίρα, Π., Μακρυγιάννης, Σ., Καπλάνη, Ε., & Πουταχίδης, Γ. (2011, Νοέμβριος). *Εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων: μια έρευνα δράσης στη Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης*. Ανακοίνωση στο 6^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Λουτράκι. Ανακτήθηκε από:
<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/664>

- Καραμητόπουλος, Θ. (2019, Οκτώβριος). *Γονική εμπλοκή στην εκπαίδευση: το ζήτημα του ορισμού*. Ανακοίνωση στο 5ο Διεθνές Συνέδριο για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας, Λάρισα. doi: 10.13140/RG.2.2.25521.74082
- Κασιμάτη, Κ. (2009). Η χώρα προέλευσης των μεταναστριών και η κοινωνική τους ένταξη στην Ελλάδα. *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*, 4(1), 7-25. doi: 10.12681/scad.8903
- Καψάλης, Α., & Λινάρδος-Ρυλμόν, Π. (2005). Μεταναστευτική Πολιτική και Δικαιώματα των Μεταναστών. *Μελέτες* 22. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε από: https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/MELETH_22.pdf
- Κιρκιγιάννη, Φ. Π. (2012). Επικοινωνία Σχολείου και Οικογένειας. *Τα Εκπαιδευτικά*, 103-104, 95-119. Ανακτήθηκε από: <https://docplayer.gr/16308081-Epikoinonia-sholeioug-kai-oikogeneias.html>
- Κοντογιάννη, Δ., & Οικονομίδης, Β. (2014). Η γονική εμπλοκή των αλλοδαπών υπό την οπτική των νηπιαγωγών. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 2, 117-144. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/article/view/8838>
- Kauchak, D., & Eggen, P. (2017). *Εκπαιδευτική Ψυχολογία. Νέοι ορίζοντες στη μάθηση και τη διδασκαλία* (μτφ. Κ. Λυκιστάκου). Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική. Ανακτήθηκε από: <https://kritiki.gr/microsites/ekpedeutikipsixologia/graphics/gr2-1>
- Ματσαγγούρας, Η. Γ., & Βέρδης, Α. (2003). Γονείς, Εταίροι στην Εκπαίδευση: Απόψεις Ελλήνων Γονέων υπό τη Σύγχρονη Προβληματική. *Επιστημονικό Βήμα*, 2, 6-23.

Ανακτήθηκε

από:

http://ipem-doe.att.sch.gr/epistimoniko_bima_2003/EPIST.%202003_mats.pdf

Ματσαγγούρας, Η. Γ., & Πούλου, Μ. Σ. (2009). Σχέσεις σχολείου και οικογένειας. Συγκριτική παράθεση απόψεων εκπαιδευτικών και γονέων. *Μέντορας*, 11, 27-41. Ανακτήθηκε από:

http://amaked-thrak.pde.sch.gr/symdim-kav4/pdf/sxeseis_sxoleiou_oikog.pdf

Μεταναστευτικό προσφυγικό φαινόμενο, (2019). Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2021, από <http://www.opengov.gr/immigration/?p=792>

Μιχελακάκη, Θ., & Φονιά, Ε. (2015). Η Εμπλοκή Αλλοδαπών Γονέων στην Εκπαιδευτική Διαδικασία. *Επιστήμες Αγωγής, Θεματικό Τεύχος*, 267-282. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/326176844_E_EMPLOKE_ALLODAPON_GONEON_STEN_EKPAIDEUTIKE_DIADIKASIA

Μπάγκαβος, Χ., & Παπαδοπούλου, Δ. (2003). Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική. *Μελέτες 15*. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε από: https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/MELETH_15.pdf

Μπαρμπουδάκη, Ε., Βίτσου, Μ., & Γκαινταρτζή, Α. (2019). Χτίζοντας Γέφυρες Ανάμεσα σε Σχολείο και Γονείς - Πρόσφυγες. *Επιστήμες Αγωγής*, 3, 131-144. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/337159699_CHTIZONTAS_GEPHYRES_ANAMESA_SE_SCHOLEIO_KAI_GONEIS-PROSPHYGES_BUILDING_BRIDGES_BETWEEN_THE_SCHOOL_AND_REFUGEE_PARENTS

Μπεαζίδου, Ε., & Σπάθης, Α. (2019). Στάσεις των Εκπαιδευτικών προς τη Συνεργασία με τους Γονείς. *Επιστήμες Αγωγής*, 1, 87-105. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.lib.uoc.gr/index.php/edusci/article/view/437/356>

Μυλωνάκου - Κεκέ, Η. (2009). *Συνεργασία Σχολείου, Οικογένειας και Κοινότητας: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πρακτικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Μυλωνάκου - Κεκέ, Η. (2017). Σχέσεις σχολείου, οικογένειας και κοινότητας με κοινωνικοπαιδαγωγικό προσανατολισμό: Εκκινώντας την έρευνα από τους εκπαιδευτικούς. *Επιστήμες της Αγωγής*, 2, 84-113. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.lib.uoc.gr/index.php/edusci/article/view/70/45>

Michail, D. (2008). Identity construction among the Albanian immigrant students of pre-primary and primary age and the parents' strategies of social inclusion: An ethnographic approach. Στο: Ross, A. & Cunningham, P. (Επιμ.), *Reflecting on Identities: Research, Practice and Innovation* (343-352). London: CiCe. Ανακτήθηκε από: http://www.cicea.eu/docs/PROCEEDINGS/2008/2008_36_Michail_Identity-construction-among-the-Albanian-immigrant-students.pdf

Νικολάου, Γ. (2000). *Ένταξη και Εκπαίδευση των Αλλοδαπών Μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολούδη, Τ. (2014). Διαφορετικοί, αλλά Ισότιμοι: Μια Μελέτη Περίπτωσης, που Αναδεικνύει τα Θετικά Αποτελέσματα της Ένταξης Πολιτισμικών Στοιχείων των Ομάδων Μειονοτήτων στο Ημερήσιο Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου, σε Σχέση με τη

Συναισθηματική Ανάπτυξη των Παιδιών. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 359-369. doi: 10.12681/icw.17986

Παπαδόπουλος, Α. Γ. (2018). Μεταναστευτική Πολιτική και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελλάδα της Παρατεταμένης Οικονομικής Ύφεσης. Στο: Κ. Β. Δημουλάς (Επιμ.), *Κρίση και Κοινωνική Πολιτική: Αδιέξοδα και Λύσεις* (273-295). Αθήνα: Τόπος.

Πάυλου, Μ. (2003). Οι Έλληνες της Αλβανίας στην Ελλάδα. Στο: Κ. Τσιτσελίκης, & Δ. Χριστόπουλος (Επιμ.), *Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας* (265-284). Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Παντελιάδου, Σ., Μπότσας, Γ., & Σιδερίδης, Γ. (2000). Η εξήγηση της αναγνωστικής επίδοσης με βάση τη φωνημική ενημερότητα, το οικογενειακό περιβάλλον και το κοινωνικό επίπεδο: Μια προκαταρκτική ανάλυση με παιδιά Πρώτης Δημοτικού. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 4, 53-65. doi: /10.12681/icw.18133

Πεντέρη, Ε., & Πετρογιάννης, Κ. (2013). Σύνδεση σχολείου-οικογένειας και το ζήτημα της μεταξύ τους συνεργασίας: Κριτική παρουσίαση βασικών θεωρητικών μοντέλων. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 1, 2-26. Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/article/view/8790/9011>

Πεντέρη, Ε., & Πετρογιάννης, Κ. (2017). Η γονική εμπλοκή υπό το πρίσμα της θεωρίας του “εκπαιδευτικού θύλακα” του παιδιού. *Διάλογοι! Θεωρία και Πράξη στις Επιστήμες της Αγωγής και Εκπαίδευσης*, 3, 97-122. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/321773666_E_gonike_emplode_ypo_to_prisma_tes_theoreses_tou_ekpaideutikou_thylaka_tou_paidiou

Πολύζου, Γ. (2012). *Σχέσεις οικογένειας και σχολείου: Αντιλήψεις των μεταναστών γονέων για την εμπλοκή τους στην υποστήριξη της βασικής εκπαίδευσης των παιδιών και διαπολιτισμική ετοιμότητα των εκπαιδευτικών της Α/θμιας Εκπαίδευσης* (Διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος. Ανακτήθηκε από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/31645>

Patrikakou, E. N., & Weissberg, R. P. (2000). Parents' perceptions of teacher outreach and parent involvement in children's education. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 20(1-2), 103-119. doi: 10.1300/J005v20n01_08

Petronoti, M., & Triantafyllidou, A. (2003). Recent Immigration Flows to Greece. Athens: National Centre for Social Research. Ανακτήθηκε από: https://www.ekke.gr/publication_files/sigchrona-metanasteutika-reumata-pros-tin-ellada

Ρέντζου, Κ. Β. (2011). *Αξιολόγηση της Ποιότητας της Παρεχόμενης Αγωγής και Φροντίδας σε Προσχολικά Κέντρα. Μια προσέγγιση από τη μεριά του ερευνητή, των παιδαγωγών και των γονέων* (Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα. Ανακτήθηκε από: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/25197#page/1/mode/1up>

Rogers, M. A., Theule, J., Ryan, B. A., Adams, G. R., & Keating, L. (2009). Parental Involvement and Children's School Achievement. Evidence for Mediating Processes. *Canadian Journal of Psychology*, 24(1), 34-57. doi: 10.1177/0829573508328445

Ryan, B., & Adams, G. (1995). The Family-School Relationships Model. Στο: B. Ryan & G. Adams et al. (Επιμ.), *The Family-School Connection* (3-28). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Σκούρτου, Ε., Βρατσάλης, Κ., & Γκόβαρης Χ. (2004). Μετανάστευση στην Ελλάδα και Εκπαίδευση: Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης - Προκλήσεις και Προοπτικές βελτίωσης. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ. Ανακτήθηκε από:

[http://old.psych.uoa.gr/~vpavlop/index.files/pdf/ddpms%20IMEPO%20immigration%20and%20education%20\(Skourtou%20et%20al.\).pdf](http://old.psych.uoa.gr/~vpavlop/index.files/pdf/ddpms%20IMEPO%20immigration%20and%20education%20(Skourtou%20et%20al.).pdf)

Σπυροπούλου, Ν. (2014). Γενικές αρχές της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής. Μια σύντομη ανασκόπηση. Στο: Ι. Τσίγκανου & Λ. Μαράτου-Αλιπράνη (Επιμ.), *Γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα: Οδικός χάρτης πολιτικών κοινωνικής ένταξης* (53-76). Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Συμεού, Λ. (2003). Σχέσεις σχολείου - οικογένειας: έννοιες, μορφές και εκπαιδευτικές συνεπαγωγές. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 36, 101-113. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/236173000_Scheseis_scholeiou-oikogeneias_ennoies_morphes_kai_ekpaideutikes_synepagoges_Paidagogike_Epithorese_36_101-113

Συμεού, Λ. (2007). Εγκυρότητα και αξιοπιστία στην ποιοτική εκπαιδευτική έρευνα. Παρουσίαση, αιτιολόγηση και πράξη. *Πρακτικά 5^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας "25 Χρόνια Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας"* (Τομ. 2, 333-339). Θεσσαλονίκη: Α/φοι Κυριακίδη. Ανακτήθηκε από: <https://docplayer.gr/35290372-Egkyrotita-kai-axiopistia-stin-poiotiki-ekpaideytiki-ereyna-paroysiasi-aitiologisi-kai-praxi.html>

- Τριανταφυλλίδου, Α. (2006, Δεκέμβριος). *Μετανάστες και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Ανακοίνωση στο συνέδριο της οργάνωσης Αντιγόνη, Αθήνα. Ανακτήθηκε από: http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolEkpshs/EishghseisDiapolEkpshs2006/metanastes_kai_diapolitismiki_ekpaidefsi_stin_ellada.pdf
- Τσιώλης, Γ. (2018). Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο: Γ. Ζαϊμάκης (Επιμ.), *Ερευνητικές διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες. Θεωρητικές - Μεθοδολογικές Συμβουλές και Μελέτες Περίπτωσης* (97-125). Πανεπιστήμιο Κρήτης: Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης & Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας
- Wilder, S. (2014). Effects of parental involvement on academic achievement: a meta-synthesis. *Educational Review*, 66(3), 377-397. doi: 10.1080/00131911.2013.780009
- Φάτος, Ρ. (2017). *Εγώ ο «Λαθρομετανάστης»*. Αθήνα: Ελεύθερος Τύπος.
- Φραγκουδάκη, Α. (2001). Η Κοινωνική Ανισότητα στην Εκπαίδευση. Στο: Β. Ρήγα (Επιμ.), *Εκπαίδευση: Πολιτισμικές Διαφορές και Κοινωνικές Ανισότητες* (81-165). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Χατζηδάκη, Α. (2006, Μάιος) . Η συμμετοχή των μεταναστών γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους: οι αντιλήψεις των δασκάλων και οι πρακτικές των γονέων. Στο: Κ. Ντίνα & Α. Χατζηπαναγιωτίδη (Επιμ.), *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Η Ελληνική γλώσσα ως δεύτερη/ ξένη. Έρευνα, διδασκαλία και εκμάθησή της»* (732-745). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Χρηστίδου - Λιοναράκη, Σ. (2001). Σχολείο ανοικτό στην κοινότητα. Στο: Β. Ρήγα (Επιμ.), *Εκπαίδευση: Πολιτισμικές Διαφορές και Κοινωνικές Ανισότητες* (163-194). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Παράρτημα

Οδηγός συνέντευξης

1. Πόσο χρονών είστε;
2. Τι επάγγελμα κάνετε;
3. Πόσα χρόνια είστε στην Ελλάδα;
4. Πώς θα σχολιάζατε την ελληνική μεταναστευτική πολιτική;
5. Γιατί επιλέξατε την Ξάνθη για την εγκατάστασή σας;
6. Πώς σας αντιμετώπισε η τοπική κοινωνία;
7. Πόσα παιδιά έχετε;
8. Σε ποια σχολική βαθμίδα φοιτούν;
9. Με ποιους τρόπους συμμετέχετε στη σχολική ζωή των παιδιών σας;
10. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα οφέλη αυτής της συμμετοχής για τα παιδιά;
11. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα οφέλη αυτής της συμμετοχής για εσάς;
12. Από ποιους παράγοντες επηρεάζεται αυτή σας η συμμετοχή;

1^η Συνέντευξη

E: **Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πεις, πόσο χρονών είσαι;**

Σ: Είμαι σαράντα χρονών.

E: **Τι επάγγελμα κάνεις;**

Σ: Αγρότης.

E: **Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα Αντώνη;**

Σ: Είκοσι χρόνια έχω.

E: **Πολύ ωραία, και όταν πρωτοήρθες πως σου είχε φανεί, η πολιτική που ακολουθούσε η Ελλάδα, για τους μετανάστες;**

Σ: Εντάξει, δεν ήτανε και τα καλύτερα αυτά, γιατί μες σε μία ξένη χώρα, χωρίς να μιλάμε, να κάνουμε, λίγο παράξενα.

E: **Παράξενα. Με τα χαρτιά και τις άδειες, αυτά πώς ήταν τα πράγματα;**

Σ: Στην αρχή ήταν έτσι, χωρίς χαρτιά. Στα κρυφά ήρθαμε.

E: **Στα κρυφά.**

Σ: Ναι παράνομα ήρθαμε. Παράνομα ήρθαμε. Μετά έφτιαξαν τα χαρτιά, και έτσι συνεχίστηκε η ζωή από δω μετά.

E: **Ήταν εύκολη η διαδικασία τότε με τα χαρτιά ή γενικά σας κυνηγούσαν να σας διώξουν πίσω;**

Σ: Όχι δεν ήταν εύκολα. Εντάξει μας παρακολουθούσανε, μας σταματούσαν για χαρτιά, αλλά ήταν λίγο δύσκολα, γιατί δεν ήξεραμε καλά να μιλάμε, γι' αυτό.

E: **Και δεν υπήρχε δηλαδή κάποια βοήθεια, ίσα-ίσα ήταν έτσι**

Σ: Βοήθεια από ποιον; Μόνο από το εργοδότη.

E: **Μόνο ο εργοδότης αν σας βοηθούσε.**

Σ: Μόνο ο εργοδότης μας βοηθούσε. Μας πήγαινε στα γραφεία για χαρτιά, για το ένα, για το άλλο.

E: **Γιατί επέλεξε την Ξάνθη, για την εγκατάστασή σου;**

Σ: Την Ξάνθη επειδή ήρθε ένας δικός μας από το χωριό μας εδώ στην Ξάνθη και μετά μας πήρε όλους.

E: **Δηλαδή δεν ήρθες μόνο εσύ από το χωριό σου, ήρθαν κι άλλοι στην Ξάνθη.**

Σ: Όχι, όχι σχεδόν το μισό το χωριό είναι εδώ.

E: **Αντώνη πώς σας αντιμετώπισε η τοπική κοινωνία, δηλαδή οι ξανθιώτες, οι ντόπιοι, στα χωριά που μέινετε, ο κόσμος εκεί;**

Σ: Ντάξει όχι και καλά, σαν μετανάστες.

E: **Δηλαδή;**

Σ: Δηλαδή, στην αρχή κακοφαινόταν το όνομά μας εδώ, οι Αλβανοί ας πούμε, δεν μας υποδέχτηκαν κι έτσι.

E: **Τι έκαναν; Δηλαδή οι αντιδράσεις τους συγκεκριμένα ποιες ήταν;**

Σ: Ποιες ήταν; Τώρα τι να πω; Ήταν λίγο, ήμασταν λίγο μακριά, δεν καθόταν μαζί μας κοντά, ούτε για καφέ, ούτε για φαγητό, τώρα με λίγα λόγια, θα πεις σαν να ένας σκύλος του του σπιτιού.

E: **Κατάλαβα. Μάλιστα, και γιατί νομίζεις, που νομίζεις ότι οφείλονταν αυτό, γιατί συμπεριφέρθηκαν έτσι;**

Σ: Δεν ξέρω. Γιατί βγήκε κακό όνομα απ' την αρχή; Γιατί στην αρχή όταν μπήκαμε από δω, άνοιξαν οι φυλακές από απ' το '97, και αυτά, μπήκαν και άνθρωποι που ήταν κακοί και μας πήρε η μπάλα και εμάς.

E: **Δηλαδή, ήρθανε και κάποιοι φυλακισμένοι από την Αλβανία στην Ελλάδα**

Σ: Φυσικά, φυσικά. Ήρθαν και μας έδωσαν το κακό το όνομα.

E: **Αντώνη πόσα παιδιά έχεις;**

Σ: Δύο παιδιά έχω.

E: **Τα οποία πόσο χρονών είναι και σε ποια τάξη πηγαίνουν;**

Σ: Η μεγάλη είναι δεκατέσσερα χρονών πάει, είναι δεύτερα γυμνασίου και ο μικρός είναι νηπιαγωγείο, είναι τεσσεράμισι χρονών με πέντε.

E: **Ωραία. Κι εσύ Αντώνη, από την οικογένεια, εσύ είσαι αυτός που ασχολείται πιο πολύ με το σχολείο. Εσύ πηγαίνεις..**

Σ: Ε ναι φυσικά, ήξερα λίγο τη γλώσσα παραπάνω κι εγώ ασχολιόμουν, παρακολουθούσα τα παιδιά.

E: **Λόγω γλώσσας δηλαδή.**

Σ: Ναι λόγω γλώσσας ναι, λόγω γλώσσας, λόγω εγώ οδηγούσα και έφευγα, δε μπορούσε επειδή ήμασταν και στη δουλειά όλο το χρόνο, δεν έχουμε ωάρια. Και γι' αυτό, εγώ ασχολιόμουν. Πιο πολύ.

E: **Και με ποιους τρόπους ασχολήθηκες δηλαδή; Και συνεχίζεις να ασχολείσαι ;**

Σ: Με ποιους τρόπους; Τους ελέγκω. Τους έλεγκα λίγο. Στα μαθήματα, στο ένα, στο άλλο, στη συμπεριφορά. Γιατί και τα παιδιά δεν νιώθαν καλά όταν έλεγαν α το αλβανάκι και το αλβανάκι.

E: **Δηλαδή και τα παιδιά το δέχτηκαν αυτό; Τα χαρακτήριζαν ως αλβανάκια;**

Σ: Φυσικά. Κι αυτό υπάρχει ακόμα. Υπάρχει ακόμα αυτή η λέξη.

E: **Μόνο από τους συμμαθητές ή και από τους εκπαιδευτικούς;**

Σ: Όχι μόνο από τους μαθητές.

E: **Δηλαδή, όταν η μεγάλη σου η κόρη, ήταν στο δημοτικό σχολείο, ήταν πιο μικρή, με ποιους τρόπους προσπαθούσες να συμμετέχεις έτσι στη σχολική της ζωή;**

Σ: Ναι. Με ποιους τρόπους; συνέχεια πήγαινα όταν είχαν, όταν μας καλέσαν εκεί στο σχολείο, μας έλεγαν για τα παιδιά, για το παιδί, τι, πως είναι και πως έκανε. Ντάξει, ήταν και λίγο δύσκολα, γιατί έπρεπε να πάρω και άδεια από τη δουλειά για να πάω εκεί μία ωρίτσα δύο ωρίτσες. Και η γυναίκα δε μπορούσε.

E: **Και τώρα που μεγάλωσε το παιδί σου και είναι στο γυμνάσιο, συνεχίζεις με τον ίδιο τρόπο να ασχολείσαι έτσι με τη σχολική του ζωή ή ακολουθείς κάποια άλλη τακτική τώρα που μεγάλωσε;**

Σ: Όχι. Τακτική σχεδόν το ίδιο, να συνέχεια τους μιλάμε, τους λέμε, τα μαθήματα και το ένα και το άλλο. Πάντα τα ελέγχουμε αυτά. Τα ελέγχω πάντα.

E: **Και με τη συχνότητα τα ελέγχεις; Πόσο συχνά δηλαδή; Καθημερινά, μία φορά την εβδομάδα, σε διαγωνίσματα;**

Σ: Καθημερινά όχι, δύο φορές την εβδομάδα έτσι. Καθημερινά όχι, δεν μπορούμε να τα ελέγξουμε καθημερινά.

E: **Μάλιστα, και οι εκπαιδευτικοί, εσείς πού ήσασταν μετανάστες, προσπάθησαν να σας προσεγγίσουν, προσπάθησαν να σας φέρουν πιο κοντά στο σχολείο;**

Σ: Δηλαδή εμείς οι μεγάλοι;

E: **Οι εκπαιδευτικοί, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές των παιδιών, έκαναν κινήσεις να σας φέρουν πιο κοντά στο σχολείο ή μόνο τα τυπικά, αυτά που ήταν για όλους, όποτε ήταν οι συναντήσεις;**

Σ: Όχι. Μόνο τακτικά. Αυτά που ήτανε για όλους. Όχι για πολλά πράγματα.

E: **Μάλιστα. Σας έκαναν ερωτήσεις περαιτέρω για το αν μπορείτε να βοηθάτε τα παιδιά, για να σας βοηθήσουν εσάς παραπάνω που δεν ξέρατε καλά τη γλώσσα;**

Σ: Ναι, μας έλεγαν και τέτοια, αλλά ντάξει, απαντούσαμε ότι μπορούμε κάνουμε, παραπάνω.. επειδή κι εμείς έτσι εμάθαμε τα γράμματα, από την τελεόραση, από το και τη γλώσσα. Δεν ήρθαμε εδώ και ήξεραμε να μιλάμε, έτσι εμάθαμε τη γλώσσα, στα κουτουρού, ότι ακούγαμε τα θυμόμασταν.

E: Δηλαδή οι εκπαιδευτικοί, σας το έλεγαν αυτό σαν παρατήρηση, ασχοληθείτε με τα παιδιά ή σας το έκαναν σαν προτροπή δηλαδή, βοηθήστε τα λίγο παραπάνω ή κάντε κάτι;

Σ: Όχι παρατήρηση απλά να, άμα μπορούσαμε να βοηθήσουμε λίγο παραπάνω, καλά θα ήταν για το παιδί. Καλά θα ήταν για το παιδί. Ναι.

E: Εσύ Αντώνη, ποια νομίζεις ότι είναι τα οφέλη, τα θετικά στοιχεία, από τη συμμετοχή σου ως γονέα στη σχολική ζωή των παιδιών σου; Δηλαδή πιστεύεις, τι πιστεύεις ότι κερδίζουν τα παιδιά από αυτό, όταν εσύ ασχολείσαι και ενδιαφέρεσαι;

Σ: Πιστεύουν, Πιστεύουν να γίνουν καλύτεροι. Μόνο αυτό.

E: Να γίνουν καλύτεροι δηλαδή; Θέλεις να μου το διευκρινίσεις λίγο παραπάνω;

Σ: Να γίνουν καλύτεροι στα μαθήματα, για να μην τα παρατήσουν και τα κάνουν έτσι, να δεν μπορούν να μας βοηθούν οι γονείς και να τα παρατάμε κι εμείς. Να προσπαθούσαν περισσότερα.

E: Μάλιστα. Δηλαδή έτσι σαν ενίσχυση, για να συνεχίσουν περισσότερα.

Σ: Ναι. Του δίνουν και λίγο παραπάνω κουράγιο, τι να πω, μόνο με αυτά. Παραπάνω..

E: Θεωρείς ότι η δική σου η στάση, επηρεάζει τη συμπεριφορά των παιδιών στο σχολείο; Δηλαδή, το ότι εσύ προωθείς, ενισχύεις τα παιδιά, να διαβάζουν και να κάνουν τα μαθήματα τους, πιστεύεις ότι τα ωφελεί αυτό;

Σ: Τώρα, δεν ξέρω άμα τα ωφελεί ή όχι.

E: Για σένα, πιστεύεις έχει θετικά αυτή η συμμετοχή σου με τα σχολικά; Εσύ ως γονέας κερδίζεις κάτι;

Σ: Εγώ, εγώ σα γονέας, κερδίζω όταν ας πούμε, το παιδί είναι λίγο καλύτερα, προχωράει πιο μπροστά, φυσικά. Ότι κερδίζουμε.

E: Απ' τη χαρά δηλαδή που παίρνεις, απ' την πρόοδο του παιδιού.

Σ: Ναι, ναι, μας κάνει πιο πολύ χαρούμενους. Όταν ακούμε να ότι το παιδί πάει λίγο καλύτερα ή πάει καλύτερα αντίθετα με το να πει ότι το παιδί είναι χάλια, ότι δε .. Όπως κάθε γονέας χαίρεται για το παιδί του.

E: Έτσι. Για τον μικρό σου; Για το μικρό σου το παιδί που πάει στο νηπιαγωγείο, για εκείνον πως συμμετέχεις, που ακόμα δεν έχει εργασίες;

Σ: Ο μικρός, επειδή ένιωθε λίγο σαν ξένος, επειδή έβλεπε τα άλλα τα παιδιά ότι δεν ήξερε κανέναν και δεν πήγαινε, να με το καλό, το μιλούσα εγώ, ότι λέω ωραία, ότι είναι έτσι, ότι θα μεγαλώσει καλύτερα έτσι, όλο με αυτά, τα λόγια προσπαθούσα το παιδί για να είναι καλύτερα σε τέτοια οφέλη.

E: Ένιωθε σαν ξένος γιατί το παιδί ντρεπόταν από μόνο του ή γιατί είχε πρόβλημα με τη γλώσσα, ή οι άλλοι συμμαθητές του τον έλεγαν Αλβανό και δεν ήθελαν να παίξουν μαζί του;

Σ: Όχι εντάξει. Αυτό ότι νιώθουμε σαν ξένοι, ακόμα το νιώθω εγώ αυτό το πράγμα.

E: Εσύ ακόμα το νιώθεις.

Σ: Ότι είμαστε, εγώ ακόμα το νιώθω δεν το έχω ξεπεράσει αυτό. Όχι, αφού ακόμα συνεχίζεται αυτό το πράγμα. Ότι δηλαδή το αλβανάκι και το ένα και το άλλο.

E: Αυτό όμως υπάρχει και στα παιδιά σου πιστεύεις, που είναι γεννημένα στην Ελλάδα;

Σ: Φυσικά υπάρχει.

E: Δηλαδή και τα παιδιά σου το αντιμετωπίζουν αυτό το αλβανάκι.

Σ: Φυσικά. Φυσικά. Ναι. Ναι. Ναι. Αυτό δεν θα κοπεί ποτέ. Δεν θα κοπεί ποτέ αυτό το πράγμα. Ότι είμαστε ξένοι, αυτό μπορεί μετά από πολλά χρόνια. Αλλά προς το παρόν αυτό είναι το αλβανάκι και το αλβανάκι. Αφού εγώ έχουμε είκοσι χρόνια και με βλέπουν και μου λένε, έλα ρε αλβανάκι.

E: Θεωρείς ότι το σχολείο σε αντιμετώπισε εσένα έτσι σαν Αλβανό ή τα παιδιά σου, σαν αλβανάκια και να τα έχει λίγο στο περιθώριο ή όχι;

Σ: Όχι, όχι, όχι. Το σχολείο όχι. Το σχολείο κανονικά. Το σχολείο κανονικά.

E: **Δηλαδή δεν ντρεπόσουν να πας στο σχολείο γιατί ήσουν Αλβανός;**

Σ: Όχι, όχι, όχι. Στο σχολείο δε ντρεπόμουν καθόλου. Απλά να, ντρεπόμουν όταν μου λέγαν να, βοηθήσε έτσι κι εγώ δεν μπορούσα, γιατί όσο γλώσσα και να έχω μάθει, εντάξει δεν έκανα και μαθήματα εδώ πέρα, να τους βοηθήσω όπως πρέπει, μόνο γι' αυτό το πράγμα.

E: **Οι εκπαιδευτικοί έδειχναν κατανόηση σε αυτό;**

Σ: Ναι. Ναι, φυσικά. Έδειχναν. Ναι.

E: **Προσπαθούσαν να βοηθήσουν με κάποιο άλλο τρόπο τα παιδιά με τη γλώσσα;**

Σ: Οι δάσκαλοι;

E: **Οι δάσκαλοι ναι.**

Σ: Τώρα αυτό δε το νομίζω και πολύ.

E: **Όχι ε;**

Σ: Να τους βοηθούσανε. Δεν τους βοηθούσαν πολύ.

E: **Δηλαδή ότι έκαναν κι όλα τα παιδιά.**

Σ: Ναι ότι έκαναν για όλα τα παιδιά ναι. Πιο πολύ δεν νομίζω να τα βοηθούσανε. Δε νομίζω. Αυτό είναι.

E: **Για να επανέλθουμε στο μικρό σου το γιο, που είναι στο νηπιαγωγείο, ένιωθε στην αρχή έτσι, αλλά δεν είναι ότι οι συμμαθητές του, τον αντιμετώπιζαν ως αλβανάκι, είναι ότι ο ίδιος ένιωθε άβολα ας πούμε;**

Σ: Όχι, όχι. Ο ίδιος ένιωθε άβολα. Τώρα αυτός μικρός είναι και λέει οι συμμαθητές μου, μικροί είναι κι αυτοί, δεν καταλαβαίνουμε από αυτά, ότι ακούνε εντάξει μπορούν να το πουν, αλλά όχι, επειδή ένιωθε άβολα, επειδή μπήκε για πρώτη φορά, έβλεπε παιδιά που δεν τα είχε δει ποτέ και να γι' αυτό.

E: **Εντάξει. Δεν έχει να κάνει δηλαδή, η καταγωγή του γι' αυτό;**

Σ: Ναι φυσικά, ναι. Αυτό ακόμα τώρα το κάνει. Μέχρι να το βάλουμε στο σχολείο, τότε ξεκινάει αλλά παιδιά να κάνει, πάλι ντρέπεται λίγο όταν πάει.

E: **Η κυρία του στο σχολείο, έτσι επειδή το επιτρέπει ακόμα το περιβάλλον, η νηπιαγωγός, έχει εντάξει κάποια πράγματα από την αλβανική γλώσσα ή απ' την αλβανική κουλτούρα ή κάποιο τραγουδάκι στα αλβανικά ή κάτι τέτοιο; Δηλαδή το παιδί, έχει μιλήσει καθόλου αλβανικά μέσα στο σχολείο, έχει μιλήσει για τη μητρική του γλώσσα;**

Σ: Ο μικρός, δεν ξέρει τη γλώσσα την αλβανική τη γλώσσα. Μόνο ελληνικά. Δεν την ξέρει τη γλώσσα. Η άλλη η μεγάλη, εντάξει, έμαθε λίγο καλύτερα τη γλώσσα, αλλά ο μικρός δεν ξέρει καθόλου τη γλώσσα. Μπορεί να καταλάβει κάποια λέξη, αλλά τα γυρνάει πάλι στα ελληνικά.

E: **Εσείς δεν του τη μάθατε τη γλώσσα, για κάποιο λόγο;**

Σ: Όχι απλά μπήκε μικρό στον παιδικό επειδή καθάριζε το παιδί και το πήραν μικρό, εκεί δύο - δυόμιση χρόνων, που έμαθε λίγο, του μιλούσαμε αλβανικά και μετά πήγαινε να μαθαίνει τις λέξεις και το ένα άρχιζε να μιλάει καλά, εκεί μπήκε στο νηπιαγωγείο και τα ξέχασε εκείνα τα λίγα που έμαθε.

E: **Μάλιστα. Δεν το κάνατε δηλαδή στοχευμένα για να ενταχθεί καλύτερα;**

Σ: Όχι, όχι, όχι, όχι, δεν το κάναμε. Φυσικά. Την γλώσσα μας πρέπει να την ξέρουμε.

E: **Απλά προέκυψε απ' τις συνθήκες δηλαδή;**

Σ: Προέκυψε ναι. Προέκυψε αυτό. Επειδή μπήκε μικρός. Γιατί μεγάλη κόρη πήγε πιο μεγάλη, πήγε τέσσερα χρόνων και πρόλαβε να μάθει λίγο τη γλώσσα μας.

E: **Μάλιστα, Αντώνη εσύ ποιοι παράγοντες πιστεύεις ότι επηρεάζουν τη συμμετοχή σου, στη σχολική ζωή των παιδιών; Έχεις πει πολλές φορές η γλώσσα, ότι είναι περιοριστική ας πούμε.**

Σ: Ναι.

E: Άλλοι παράγοντες που μπορεί να σε περιορίζουν, να σε δυσκολεύουν ή να σε διευκολύνουν;

Σ: Να με δυσκολεύουν, να μόνο αυτό που είμαι ξένος.

E: Είσαι ξένος, δηλαδή η γλώσσα. Δηλαδή το ότι καμιά φορά, δεν μπορείς να βοηθήσεις τα παιδιά, όπως θα ήθελες.

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι μόνο αυτό.

E: Στην επικοινωνία σου όμως με τους εκπαιδευτικούς, δεν έχεις πρόβλημα;

Σ: Όχι, όχι, όχι κανένα πρόβλημα.

E: Καταλαβαίνεις απόλυτα τι σου λένε.

Σ: Ναι, ναι. Μας συμπεριφέρθηκαν όπως τους Έλληνες, τους άλλους, δεν μας ξεχώριζαν. Δεν μας ξεχώριζαν. Τώρα υπήρχε μόνο μία φορά περίπτωση, για την κόρη, έχει χρόνια όταν ήταν δημοτικό, ότι τους πήγαν στην εκκλησία και το παιδί ένιωθε άσχημα, επειδή λέει τα μουσουλμάνοι να είναι έξω. Εκεί ένιωθε λίγο άβολα και άρχισε τα κλάματα και το ένα και το άλλο. Μόνο αυτό.

E: Δηλαδή χαρακτήρισαν το παιδί μουσουλμάνο και δεν την άφησαν να μπει μέσα στην εκκλησία;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι. Μόνο μία φορά υπήρχε αυτό.

E: Οκ. Από άποψη εργασίας είναι εύκολο να παίρνεις άδειες ή δείχνει κατανόηση ο εργοδότης σου, για να πηγαίνεις στο σχολείο να ρωτάς ή όποτε χρειάζεται;

Σ: Κοίτα στην αρχή ήταν λίγο δύσκολο, αλλά τώρα επειδή έχω χρόνια στο ίδιο εργοδότης, είναι, φεύγω πανεύκολα τώρα, αλλά στις αρχές ήταν δύσκολο, δεν μας άφηναν, δεν μας άφηναν.

E: Τώρα όμως, υπάρχει κατανόηση για αυτό.

Σ: Τώρα υπάρχει κατανόηση ναι, τώρα λόγω επειδή πέρασαν πολλά χρόνια στον ίδιο εργοδότη

E: Μπορεί.

Σ: Μόνο αυτό βλέπω εγώ, τίποτα άλλο δεν βλέπω. Και είναι άλλο είναι στην αρχή, όταν ήρθαμε, όταν ήρθε στην αρχή και άλλο είναι όταν έχεις πολλά χρόνια. Εγώ τα πιο πολλά χρόνια τα έχω εδώ και να πω ήμασταν λίγο σαν κοιμόμασταν στα όρθιοι; τι να πω; ντρεπόμασταν, δεν έλεγαν; τώρα έχουμε άλλη χαρακτήρα έμαθαν τώρα εδώ τους τρόπους της ζωής και τα λέμε τώρα, έξω από τα δόντια τώρα.

E: Πολύ ωραία και βγαίνει σε καλό.

Σ: Ναι, ναι. Φυσικά.

E: Αντώνη, οι άλλοι οι γονείς απ' το σχολείο, οι Έλληνες σας υποδέχτηκαν, έτσι, ήταν ανοιχτοί απέναντι σας ή ήταν διστακτικοί;

Σ: Εντάξει όχι όλοι, έχει ακόμα πολλοί που το βλέπουν σαν τον ξένο τον βλέπουν σαν ξένο. Αλλά εντάξει. Υπάρχει οι περισσότεροι είναι, έχουν τη χαρακτήρα, δεν τους νοιάζει τι είσαι και τι δεν είσαι αλλά πάλι υπάρχει αυτό το πράγμα, ότι σε βλέπουν σα ξένο.

E: Αυτό σε επηρεάζει εσένα στο να συμμετέχεις σε συναντήσεις ή στο σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, σε τέτοια πράγματα;

Σ: Με πειράζει; Με πειράζει μόνο, που δεν μπορώ να μιλήσω καθαρά τη γλώσσα μου. Μόνο αυτό το πράγμα.

E: Μάλιστα. Αλλά δεν περιορίζει τη συμμετοχή σου αυτό, δε σε ενοχλεί;

Σ: Όχι, όχι, δε με ενοχλεί καθόλου.

E: Μάλιστα. Πολύ ωραία. Αντώνη αυτά ήτανε. Αυτά τελειώσαμε, σε ευχαριστώ πάρα πάρα πολύ για τη συνεργασία.

Σ: Τίποτα.

2^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πεις, πόσο χρονών είσαι;

Σ: Τριάντα οχτώ.

E: Τι επάγγελμα κάνεις;

Σ: Τώρα αυτή τη στιγμή, κάθομαι με το μωρό. Δηλαδή το έχω μικρό, όμως παλιά έχω κάνει πολλά, το μαγαζί έχω δουλέψει, ζαχαροπλαστείο, έξω στα χωράφια.

E: Δηλαδή πέρασες από διάφορα επαγγέλματα, από τότε που ήρθες στην Ελλάδα;

Σ: Ναι, ναι, ναι πολλά.

E: Θέλεις να μου πεις μερικά από αυτά;

Σ: Έχω δουλέψει καθαρίστρια, στο ζαχαροπλαστείο, στα μαγαζιά, στο fast food και έξω στα χωράφια στα στα ακτινίδια.

E: Στο ζαχαροπλαστείο και στο fast food ως μαγείρισσα ή ως καθαρίστρια?

Σ: Στην αρχή στη λάντζα έχω πάει, μετά από δύο-τρεις εβδομάδες αρχίζεις και να κάνεις γλυκά-παγωτά-πίτσες. Δεν ξέρω στην Ξάνθη το ξέρεις, ήταν ένα μαγαζί παλιό ρόιδο.

E: Ναι, το ξέρω.

Σ: Μετά έγινε κάτι άλλο και μετά έκλεισε εντελώς.

E: Ωραία.

Σ: Εκεί έχω δουλέψει.

E: Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Δώδεκα ακριβώς. Έκλεισα τα δώδεκα.

E: Πώς σου φάνηκε η πολιτική που ακολούθησε η Ελλάδα για τους μετανάστες για τα χαρτιά τους, ήταν εύκολη η δύσκολη κατά τη γνώμη σου;

Σ: Τώρα εγώ δεν δυσκολεύτηκα και πολύ με τα δικά μου χαρτιά και δύσκολα είναι γιατί δεν καταλαβαίνουμε τη γλώσσα και από την αρχή που δυσκολεύτηκαμε, όμως μετά τα χρόνια περνάνε και πιο εύκολα γίνονται.

E: Εξ αρχής όταν ήρθες ήσουν νόμιμη ή παράνομη?

Σ: Στην αρχή ήρθε ένα χρόνο χωρίς χαρτιά. Μετά κάναμε χαρτιά οικογενειακό πώς το λένε εδώ, γιατί ο δικός μου είχε μόνο εγώ όχι με το πρώτο παιδί, μετά κάναμε χαρτιά και τώρα είμαστε κανονικά. Τα δύο μεγάλα παιδιά έχουνε και ταυτότητα και διαβατήριο ελληνικό.

E: Πολύ ωραία, πήραν και την ελληνική δηλαδή ιθαγένεια;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι και μόνο ο μικρός τώρα πρέπει να πάει πρώτη τάξη και να πάρει.

E: Άρα το μόνο πρόβλημα σας, ήτανε θεωρείς η γλώσσα, κατά τα άλλα, δεν ζοριστήκατε ιδιαίτερα;

Σ: Ναι ναι μόνο εγώ όμως, γιατί ο άντρας δεν δυσκολεύτηκε καθόλου, γιατί έχει πολλά χρόνια εδώ, έχει έρθει από το δεκαεφτά και είναι τώρα σαράντα χρόνων.

E: Μάλιστα. Με το θέμα της γλώσσας και τα χαρτιά εν τέλει, ποιος σας βοήθησε;

Σ: Στην αρχή ο δικός μου ο άντρας, όμως πήραμε το λογιστή, αυτός μας βοηθάει πάρα πολύ για τα χαρτιά και τώρα όμως. Για όλα και τι δικαιούμαστε, τι δεν δικαιούμαστε, ο λογιστής μας βοηθάει.

E: Επί πληρωμή δηλαδή ο λογιστής. Όχι ότι το ελληνικό κράτος φρόντισε να σας διευκολύνει;

Σ: Αυτό δύσκολη είναι τα, πώς να το εξηγήσω, τώρα όταν τα παιδιά μετά από την πρώτη τάξη που περνούν και ιθαγένεια, είναι πιο εύκολα για μας, γιατί δικαιούνται, μετά από χρόνια δικαιούνται, να παίρνουν, να παίρνουμε και λεφτά από το κράτος και αυτό είναι βοήθεια για εμάς.

E: Πολύ ωραία. Και γιατί επιλέξατε την Ξάνθη για την εγκατάσταση σας;

Σ: Να πω την αλήθεια, ο δικός μου ήρθε εδώ, έχει πάει σε πολλά μέρη, στην Κρήτη Λάρισα, Βόλο απλά ήρθε στην Ξάνθη. Κάθε χρόνο ερχόταν εδώ για κλάδεμα και του αρέσει είναι ησυχία εδώ πιο πολύ.

E: Έτσι.

Σ: Ναι, για την ησυχία πιο πολύ ήρθε, γιατί είναι ήρεμο εδώ, δεν είναι όπως την ας πούμε στην Κρήτη δεν είναι, όλος ο κόσμος το ίδιο έχει και μερικούς λέει και δεν μπορείς να καταλαβαίνεις τη γλώσσα, και η Λάρισα δεν είχε καλό μεροκάματα λέει και στο Βόλο δεν του αρέσει η πόλη πολύ, μόνο για διακοπές θέλει να πάει ο δικός μου και έμεινε στην Ξάνθη. Του άρεσε πιο πολύ στην Ξάνθη.

E: Κι έτσι πήγες κι εσύ, τον ακολούθησες.

Σ: Ναι εγώ ήρθα εδώ, έκανα ένα χρόνο, μετά πήγα Αλβανία γιατί έριξε τα χαρτιά ο δικός μου και βγήκανε στην Τίρανα, στην Αλβανία, μετά πρέπει εγώ να πάω να το πάρω και έρχομαι κανονικά τώρα, από την αρχή την κάρτα διαμονής είναι το κολλάνε στο ταυτότητα και τώρα έχω πάρει κάρτα εγώ, δεν το έχω στο διαβατήριό την άδεια γιατί έχω γεννήσει δύο παιδιά εδώ και δικαιούμαι μετά να πάρω την κάρτα.

E: Και μπορείς πλέον να μείνεις όσο θέλεις στην Ελλάδα και όποτε θέλεις να πηγαίνεις στην Αλβανία.

Σ: Ναι, όλοι όμως στην οικογένεια μπορούμε. Απλά εγώ με τα παιδιά, μετά γιατί έχω γεννήσει δύο παιδιά εδώ, μπορώ να πάω και εκτός, με τα παιδιά μου, μέχρι να γίνει δεκαοχτώ.

E: Όταν λες έξω που εννοείς δηλαδή;

Σ: Το δικαιούμαι αυτό και τώρα, και τώρα δικαιούμαι να μπορώ να κάνω και μία δουλειά. Μόνο εγώ, γιατί ο άντρας μου δεν μπορεί ακόμα. Έχει πιο πολύ χρόνια, απλά δεν μπορεί να ανοίξει δουλειά. Εγώ κανονικά ανοίγω δουλειά όπως μία Ελληνίδα μάνα τώρα εγώ εδώ.

E: Μάλιστα, μάλιστα και έχεις αυτό το προνόμιο λόγω των παιδιών;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι αυτό.

E: Ωραία και όταν λοιπόν ήρθες στην Ξάνθη, πώς σε αντιμετώπισαν εκεί οι Έλληνες, ήταν ανοιχτοί, φιλόξενοι ή έτσι κλειστοί απέναντί σας;

Σ: Να πω την αλήθεια, έχω ακούσει πάρα πολλά που λένε είναι κλειστοί και δεν μιλάνε και το ένα και το άλλο. Εγώ έχω πάρα πολύ μεγάλη παρέα εδώ στην Ξάνθη, και από την ελληνίδες γυναίκες και πιο πολύ εδώ στο Ζυγό που μένω εγώ, έχει Πομάκοι και Τούρκοι. Όμως μία χαρά έχω εγώ την παρέα μου, δεν έχω με συγχωρείς ρατσισμό και τέτοια. Δεν έχω καταλάβει απέναντί μου μέχρι τώρα εγώ μια χαρά έχω. Από τώρα μια χαρά είμαι δεν έχω καταλάβει κάτι και με τα χαρτιά που έχω κάνει. Απλά έχω ακούσει. Εγώ προσωπικά δεν έχω συναντήσει κάτι τέτοιο.

E: Ούτε στην αρχή, όταν πρωτοήρθες;

Σ: Ναι, ναι ούτε στην αρχή και και στην αρχή που λέω, είχα έρθει ένα χρόνο χωρίς χαρτιά και ήξερε ένας φίλος τον άντρα μου και δεν να πω τώρα που είσαι εσύ χωρίς χαρτιά να φέρω την αστυνομία στο σπίτι, γιατί ήταν και αυτός ο αστυνομικός και έχουμε ακόμα την παρέα μας και δεν έχω για αυτό λέω έχω ακούσει πάρα πολλά. Απλά εμένα εγώ απέναντί μου, δεν έχω δεν βλέπω καμία ρατσισμό. Δεν ξέρω μπορεί με τους άλλους που λένε, μπορεί να έχει γίνει αυτό.

E: Ναι μπορεί. Τώρα Έλλη μου, θέλεις λίγο να μου πεις πόσα παιδιά έχεις;

Σ: Έχω τρία.

E: Σε ποια τάξη πηγαίνουν;

Σ: Ο μεγάλος είναι λυκείο, πρώτο λυκείο. Η δεύτερη είναι τετάρτη τάξη και ο τρίτος είναι δύο χρονών, είναι μικρούτσικο.

E: Μικρούτσικο. Πολύ ωραία. Δεν πηγαίνει παιδικό τον έχεις εσύ στο σπίτι;

Σ: Ναι στο σπίτι το έχω. Όχι πιστεύω θα το κρατήσω και ένα χρόνο.

E: Έλλη θα σε ρωτήσω πρώτα για το παιδί σου στο δημοτικό. Με ποιους τρόπους συμμετέχεις εσύ στη σχολική του ζωή;

Σ: Με το πρώτο παιδί;

E: Πες μου για όποιο θέλεις, πες μου για το πρώτο το μεγάλο, που είναι στο Λύκειο.

Σ: Για το πρώτο που πήγε στο παιδικό ήταν πάρα πολύ δύσκολα. Με τη γλώσσα εννοώ. Γιατί το παιδί το πήρε πανεύκολα και όταν έλεγε κάτι η δασκάλα, σίγουρα μου το έλεγε εμένα αλβανικά, να καταλάβω κι εγώ. Και με έχει βοηθήσει πάρα πολύ και η πρώτη δασκάλα που πήγε όχι Δημοτικό όχι νήπιο.

E: Παιδικό σταθμό;

Σ: Ναι παιδικό, με βοήθησε πάρα πολύ και με έλεγε πολλά πράγματα. Στην αρχή με νόημα, γιατί δεν το κατάλαβα και όταν πήγε προνήπιο μετά ήταν πιο αλλιώς, ήξερε ήξερα ένα γεια και το ένα και το άλλο και με βοήθησε και το παιδί. Όταν πήγε πρώτη τάξη, ήταν ακόμα καλύτερα. Τότες μετά τη δεύτερη, έμαθα και εγώ λίγο να μιλάω, να διαβάζω. Όχι καλύτερα, μα καλά. Η δασκάλα του της γλώσσας με έμαθε πολύ.

E: Μπράβο.

Σ: Με έλεγε και να κάτσω, άμα θέλεις λέει να καταλάβεις λίγο το παιδί.

E: Δηλαδή θέλεις να μου πεις ότι στην αρχή, το παιδί έκανε τη μετάφραση, σου έλεγε στα αλβανικά αυτό που σου έλεγαν οι κυρίες του, στα έλεγε εσένα στα αλβανικά για να καταλάβεις;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι. Γιατί όταν ήρθε ο μεγάλος εδώ, ήξερε μόνο αλβανικά και όταν πήγε παιδικό, σε δύο μήνες τα έμαθε όλα. Στο σχολείο, πιο πολύ αυτός με βοήθησε, ο μεγάλος.

E: Μάλιστα, μπράβο. Αλλά και οι δάσκαλοι δηλαδή, ήταν φιλικοί απέναντί σου και προσπαθούσαν με όποιο τρόπο μπορούσαν να σε βοηθήσουν;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι και πιο πολύ με τα χαρτιά που έστειλαν. Με φυλλάδιο στο σπίτι. Στα μαθηματικά δεν είχε και πολύ βοήθεια, γιατί τα ξέραμε, γιατί είναι ίδια σχεδόν. Απλά με την γλώσσα, με την ιστορία, με λέει μόνο να το διαβάζει το μωρό, εσύ να το ακούς, δεν είναι ανάγκη να το καταλάβεις. Απλά άμα το ακούς εσύ, το παιδί κάθεται και διαβάζει.

E: Πολύ ωραία. Πολύ ωραία. Και δηλαδή έτσι ασχολούνται εσύ στο σπίτι, ακόμα και αν δεν τα καταλάβαινες όλα και το παιδί βοηθιόταν και προχωρούσε.

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι. Γιατί ο άντρας δούλευε συνέχεια. Και τώρα μάλλον.

E: Εσύ δηλαδή, είχες αναλάβει αυτό το κομμάτι, της σχολικής ζωής των παιδιών;

Σ: Ναι, ναι και το μεγάλο και το και τη μικρή τώρα. Πιο πολύ εγώ και όταν έχει κανένα πρόβλημα με τη γλώσσα και την ιστορία ο μεγάλος το βοηθάει τώρα, γιατί είναι πρώτη λυκείου και το καταλαβαίνει πιο καλά. Τώρα έχει πάρα πολύ βοήθεια. Πιστεύω ο μικρός θα είναι καλύτερος. Θα έχει πάρα πολύ βοήθεια.

E: Πολύ ωραία. Εσύ τον μεγάλο σου τον γιο, τον βοηθάς με τον ίδιο τρόπο; Κάθεσαι ακόμη δίπλα του και τον ακούς όταν διαβάζει;

Σ: Να πω την αλήθεια, τώρα ή όλο δεν έχει μαθήματα ή δεν το δίνει η δασκάλα. Μόνο με τα μαθηματικά ασχολείται πιο πολύ και το λέω "γιατί το κάνεις αυτό" και λέει "μαμά εγώ τα μαθηματικά μ' αρέσουν πιο πολύ" λέει και κάθετε και τα κάνει, έτσι κι αλλιώς εγώ δεν τα καταλαβαίνω τα μαθηματικά που κάνει τώρα ο μεγάλος. Απλά διαβάζει την, κάτι μαθήματα και μ' αρέσουν αυτά που με τραβάνε πιο πολύ, αυτά με τον κόσμο. Γιατί τώρα άρχισε σχολείο, πριν τα έκανε στο Internet και εγώ καθόταν και άκουγα έναν καθηγητή που μιλούσε.

E: Δηλαδή έτσι τον ρωτάς τι κάνει, πού βρίσκεται και κάθεται δίπλα του, για πιο ενδιαφέροντα θέματα.

Σ: Ναι, ναι, ναι ναι, ναι.

E: Με τον μικρό, με τον μεσαίο ασχολείσαι ή όταν θέλει βοήθεια πάει στον μεγάλο του τον αδερφό;

Σ: Τώρα δεν χρειάζεται, στην πρώτη τάξη είχε πάρα πολύ βοήθεια και τον βοήθησα πάρα πολύ. Γιατί το καταλαβαίνω εγώ το μωρό, το πρώτο ήτανε, δεν ήτανε καλύτερος στο σχολείο. Η δεύτερη είναι καλύτερη.

E: Η δεύτερη είναι καλύτερη. Ναι.

Σ: Ναι γιατί το βοηθάω πάρα πολύ. Μερικά πράγματα το λέω "πες τον αδερφό σου" όμως είναι καλά. Δεν το βοηθάω πιο πολύ τη μεγάλη. Φέτος θα πω την αλήθεια, δεν το βοήθησα και πολύ. Γιατί είπα τη δασκάλα "πώς είναι" και με λέει "είναι καλά" και δεν κάθομαι, όταν κάνει μαθήματα, γιατί ακόμα κάνει μαθήματα μες στο Internet. Εγώ μόνο πάω το ελέγγω. Όταν μιλάνε, να μην κάνει κάτι άλλο, απλά να συγκεντρώνει τα στοιχεία. Μόνο αυτό. Και τώρα έχουμε προχωρήσει και εμείς. Συγγνώμη που το λέω, γιατί δεν είναι όπως παλιά, έπαιρναν τα φυλλάδια σπίτι και να το κάνει και να πάω να το βοηθήσω εγώ. Έρχεται το μεγάλο και λέει "σε δύο-τρία λεπτά, μπορείς να το κάνεις, γιατί είναι πανεύκολα" λέει και αναγκαστικά θα το κάνει γιατί έχουνε και αγγλικά έξτρα τώρα.

E: Μάλιστα.

Σ: Και τα έχουν φορτώσει πάρα πολύ τα παιδιά.

E: Δηλαδή έτσι, είσαι δίπλα τους, τους ρωτάς, είσαι δίπλα τους και κάθεται τους ακούς και το ένα βοηθάει το άλλο.

Σ: Ναι, ναι. Όμως πάντα, ένα γονείς πρέπει να είναι δίπλα, όταν κάνει μαθήματα, όταν έχει να διαβάσει. Χρειάζεται πάντα.

E: Να δίνεις δηλαδή το παρόν, ότι είσαι εκεί, ότι είσαι δίπλα του;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι και όταν εγώ, γιατί εγώ δύο χρόνια έχω το μωρό, συνήθως παίρνω και το μωρό εκεί, κάθομαι, απλά δεν μιλάω, απλά το παρακολουθώ, να πω κοίτα είμαι εγώ εδώ μη κάνεις από εδώ από εκεί τα μάτια. Να προσέχεις. Πάντα, πιστεύω η μαμά είναι πάντα εκεί και το πιστεύω.

E: Το κάνεις αυτό και με το μεγάλο σου το γιο; Παρόλο που είναι στο λύκειο; Κάθεται ακόμα δίπλα του;

Σ: Ναι, ναι μέχρι τώρα κάθομαι ακόμα. Κάθομαι δίπλα.

E: Έλλη στο σχολείο πηγαίνεις; Πέρα τώρα από την κατάσταση με τον κορονοϊό, πριν που μπορούσατε να πηγαίνετε.

Σ: Ναι και τώρα πριν μία βδομάδα, πριν να ξεκινήσουνε, πήγα ρώτησα για τον Χρηστάκο, το μεγάλο. Για τη μικρή, συνέχεια ρωτάω τη δασκάλα κάθε Παρασκευή, παρόλο που εγώ κάθομαι με τη Νεφέλη, το ρωτάω "πώς είναι, πώς πήγε αυτή τη εβδομάδα, έπεσε δεν έπεσε στα μαθήματα;"

E: Τόσο συχνά δηλαδή κάθε εβδομάδα ρωτάς.

Σ: Κάθε Παρασκευή το ρωτάω εγώ την κυρία. Τώρα που είναι μες στο Internet, το πριν να κάνουν αυτήν την, αυτά τα μαθήματα, εγώ πήγαινα στο σχολείο γιατί η κυρία είχε αφήσει δύο μέρες την εβδομάδα, μετά από μάθημα, μπορούμε να πάμε οι γονείς, να ρωτάνε για τα παιδιά.

E: Και εσύ πήγαίνες κάθε Παρασκευή και ρωτούσες;

Σ: Ναι στο σχολείο. Όμως τώρα το στέλνω email, γιατί το email τώρα το γράφω. Γράφω "πώς είναι και πώς πάει" και μέχρι τώρα είναι μία χαρά η μικρή. Δόξα Τω Θεώ.

E: Δόξα τω Θεώ. Οι εκπαιδευτικοί πως ήταν απέναντί σας που είχατε την δυσκολία με τη γλώσσα στην αρχή, σας βοήθησαν;

Σ: Το μεγάλο έχει δυσκολία πάρα πολύ. Γιατί εγώ τώρα, σωστά την ερώτηση την ήξερα εγώ, όμως την απάντηση δεν το κατάλαβα και πολύ και οι δασκάλοι έπρεπε να μου πουν εμένα, να μην είναι το παιδί δίπλα και να πω εγώ, αυτό που θα πω εγώ να μην ακούσει το παιδί και εγώ λέω πως θα το κάνω εγώ όμως, αυτό που λέτε όλα δεν τα καταλαβαίνω. Πρέπει να είναι οπωσδήποτε και μετά λέει " πρέπει να αφήσουμε μια μέρα" απόγευμα συνήθως, για να μιλήσει ο δικός μου, ο άντρας, γιατί μετά από το απόγευμα αφήνει τη δουλειά και το κάνουμε κάθε μήνα νομίζω, τότες όταν ήταν δημοτικό ο μεγάλος και πηγαίνετε να μιλάει ο δικός μου, γιατί το κατάλαβαν πιο καλύτερα τώρα.

E: Μάλιστα.

Σ: Εγώ είχα απορίες να ρωτήσω, απλά την απάντηση δεν το κατάλαβα στην αρχή. Αυτό ζορίστηκαμε. όμως, τώρα αυτοί οι δασκάλοι, με καταλαβαίνουν εμένα και με νόημα και με αυτό και μετά με έλεγε εμένα θα στείλω εγώ ένα χαρτί και θα το δώσεις στον άντρα σου. Με βοήθησαν πάρα πολύ, γιατί το καταλάβαιναν ότι εγώ δεν μπορούσα να καταλάβω αυτό που λένε.

E: Ναι, οπότε έδιναν το χαρτί για να το δώσεις στον άντρα σου. Βρήκαν αυτό τον τρόπο να βοηθήσουν.

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι και μετά απόγευμα, άφηναν μια ώρα, μάζεψαν όλοι οι γονείς και πήγαινε ο άντρας μου και εγώ μαζί, σίγουρα βέβαια πήγαίνα. Απλά έλεγα τον άντρα μου εσύ ρώτα αυτό για το παιδί έλεγα ρώτα για τα μαθηματικά ή ας πούμε για τη γλώσσα ή την ιστορία ή τα θρησκευτικά. Γιατί η δασκάλα από την αρχή έλεγε πες μου τι θέλετε να ξέρετε, να μάθετε, μάθετε και τον τρόπο πρώτα πρώτα στο σπίτι, το παιδί.

E: Δηλαδή εσύ είχες τον έλεγχο και λόγω της γλώσσας, έστελνες τον άντρα σου και έλεγε αυτά που του έλεγες εσύ.

Σ: Μπράβο. Ναι αυτό. Αυτό.

E: Μάλιστα. Οι εκπαιδευτικοί ήταν φιλικοί απέναντί σας, παρόλο που δυσκολευόμασταν ας πούμε να βοηθήσετε τα παιδιά με τις εργασίες;

Σ: Σε μένα ναι. Εγώ δεν είχα κανένα πρόβλημα. Απλά αυτό που με βοηθήσαν είναι, που έστειλαν χαρτί να πω τον άντρα μου και να αφήσουμε μία μέρα, να πάμε να μιλήσουμε, για μένα είναι ευχάριστη, μία χαρά είναι.

E: Βέβαια. Θεωρείς ότι τα παιδιά σου βοηθήθηκαν από τη δική σου συμμετοχή, έτσι στα σχολικά ζητήματα;

Σ: Αυτό το ερώτηση, θα το κάνεις πάλι, γιατί δεν το κατάλαβα.

E: Βεβαίως. Δηλαδή θεωρείς ότι τα παιδιά σου βοηθήθηκαν όταν έβλεπαν εσένα τη μαμά, να ασχολείσαι με τα μαθήματα, να ρωτάς τους δασκάλους, να ρωτάς πώς τα πηγαίνουνε. Θεωρείς ότι βοηθήθηκαν τα παιδιά με αυτό ή ότι δεν τα επηρέασε;

Σ: Εγώ πιστεύω βοηθήκαν. Γιατί άμα το δίνεις εσύ σημασία και βλέπουν και το καταλαβαίνουν. Ο μεγάλος το λέει έτσι κι έτσι, η μαμά μου δεν ήξερε, παρόλο που δεν ήξερε δεν ντρεπόταν να πει με νόημα έτσι κι έτσι στους δασκάλους. Πάρα πολύ βοήθησε. Γιατί λέει στην μεγάλη, την άλλη αδερφή του, λέει στη Νεφέλη έτσι κι έτσι η μαμά τότες, τώρα εσύ είσαι πιο καλά, πιο άνετα. Όλο λέει, καμιά φορά όταν η μαμά μου, δεν τα έλεγε καλά τα λόγια. Είναι κι αυτό.

E: Αλλά εκτιμούσε κιόλας το θάρρος σου.

Σ: Ναι, ναι, ναι. Γιατί στην αρχή, τότε δεν τα έλεγε, όμως τώρα που βλέπω εγώ, που μιλάει με την αδερφή του, πιάνουμε πιάνουμε και τα κλάματα καμιά φορά.

E: Άρα δηλαδή θεωρείς, ότι έβλεπαν εσένα να ενδιαφέρεσαι και έπαιρναν και τα παιδιά θάρρος και συνέχιζαν το διάβασμα τους;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι ναι. Με το μεγάλο, όταν ήτανε πέμπτη τάξη, είχε πρόβλημα με τη θρησκευτικά

τότες, ήταν δέκα χρόνων νομίζω έντεκα τότε και με έλεγε μαμά εγώ θέλω να κάτσω στην τάξη γιατί όταν είχε θρησκευτικά, οι πομάκοι που δεν ήθελανε, έβγαιναν έξω και μία φορά βγήκε και ο δικός μου και έρχεται σπίτι, μου το λέει, και λέει δεν θέλω λέει να βγω έξω, θέλω να διαβάσω. Μου αρέσει αυτό και πάω εγώ μετά την άλλη μέρα στο σχολείο, το εξηγώ στον δασκάλο και με λέει δεν είναι ανάγκη να βγαίνει, εγώ θα το αφήσω άμα θέλει το παιδί, εγώ μπορώ. Απλά εγώ το έβγαλα έξω, γιατί τον ρωτάω τι είστε και μου λέει δεν ξέρω. Και μετά το άφησε η δασκάλα. Δεν ήταν να πει ας πούμε όπως λένε μερικά κοίτα, αφού δεν είναι βαπτισμένο, δεν θα κάτσει στην τάξη.

Ε: Ήταν δηλαδή έτσι ανοιχτή η δασκάλα απέναντι σε αυτό, δεν είχε πρόβλημα;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Γιατί εγώ το είπα, πήγα μαζί με τον άντρα μου, του μίλησα, του είπα κοίτα το παιδί ένιωθε πολύ άσχημα που βγήκε έξω ή και καμιά φορά το αφήνεις να ζωγραφίσει και δεν χρειάζεται να διαβάζει, το θέλει το παιδί τη θρησκευτικά. Το άφησε μετά. Λέει δεν είναι ανάγκη να το κάνουμε θέμα, θα το αφήσω. Θέλει το παιδί; Απλά πρέπει να μου το πει το παιδί. Λέω εγώ ή φοβάται ή ντρέπεται, δεν ξέρω... Και μετά με λέει ευχαριστώ που ήρθες. Ήτανε φιλικά, δεν ήτανε να μαλώνουμε και το ένα και άλλο. Μόνο αυτό είχα στην αρχή και τώρα είναι μία χαρά.

Ε: Και εσύ δηλαδή, ότι πρόβλημα είχες ή ότι ήθελες να πεις, δεν δίσταζες από τη γλώσσα. Πήγαινες και οι εκπαιδευτικοί ήταν πάντα ανοιχτοί εκεί να σε ακούσουν.

Σ: Ναι, ναι, ναι, δεν είχαμε πρόβλημα πουθενά σε αυτό. Μέχρι τώρα δεν είχα και δεν πιστεύω να έχω μέχρι τώρα.

Ε: Εσύ ως γονιός, ως μάνα, θεωρείς ότι βοηθητικές από αυτήν σου την επικοινωνία από το σχολείο;

Σ: Ναι βέβαια.

Ε: Σε τι σε βοήθησε εσένα αυτό;

Σ: Πιο πολύ με βοήθησε και να μιλάω άνετα και έμαθα πολλά, από αυτό και στην αρχή ήρθανε μας έλεγαν έτσι κι έτσι, δεν μπορείς και το ένα και το άλλο. Και εμένα μου φέρθηκαν πολύ καλά οι άνθρωποι εδώ. Και πάρα πολύ με βοήθησε κι εγώ δεν δίσταζα να πω αυτό που είχα, όπως μερικοί που λένε δεν μπορούμε, δεν έχουμε δικαίωμα και το ένα και το άλλο. Όχι. Με βοήθησε πάρα πολύ. Πιο πολύ όταν μίλησα με τη δασκάλα, ήτανε που ακούς τη λέξη έτσι που δεν το ακούς στο σπίτι. Και βοηθάει στον εαυτό μου, να μιλάω πιο άνετα τη γλώσσα. Να μη φοβάμαι. Γιατί με έλεγε πάντα μια δασκάλα που με βρήκε και λάθος να το πεις, πρέπει να το πεις λέει. Γιατί κάποιος αν το ακούσει λάθος, θα το πει εσένα σωστό και θα το θυμάσαι μετά τη λέξη.

Ε: Ναι, πολύ ωραία. Θεωρείς ότι υπήρχαν παράγοντες, υπήρχαν κάποια πράγματα που σε δυσκόλευαν στο να συμμετέχεις έτσι ενεργά στα σχολικά ζητήματα, στο να πηγαίνεις στο σχολείο να ρωτάς, να βοηθάς τα παιδιά στο σπίτι; Υπήρχαν πράγματα που σε δυσκόλευαν σε αυτό;

Σ: Πιο πολύ με δυσκολεύτηκα, όταν ήθελαν κάτι στο σπίτι και δεν μπορούσα να το διαβάσω και να το συμπληρώσω αυτό το χαρτί, που πρέπει να πήγαινα στο σχολείο, να μου το συμπληρώσει η δασκάλα, να μου το λέει και να μου το ξανά λέει. Πάλι όταν έφυγαν, δύο μέρες ας πούμε έξω ή να πάνε στο πάρκο, εκεί πρέπει να πάει όλη η τάξη εκεί δυσκολεύτηκα και φοβόμουν να το αφήσω το παιδί.

Ε: Δυσκολεύτηκες, γιατί εσύ φοβόσουν, όχι γιατί δεν καταλάβαινες τι σου έλεγαν;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Πιο πολύ αυτό.

Ε: Η γλώσσα ήταν ένας παράγοντας που σε δυσκόλεψε στην επικοινωνία σου με τους εκπαιδευτικούς ή στην βοήθεια των παιδιών στο σπίτι;

Σ: Ναι, η γλώσσα σίγουρα. Αυτή ήτανε η πρώτη που με δυσκόλεψε.

Ε: Οι εργοδότες σου έδιναν άδεια για να πηγαίνεις να ρωτάς;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι.

E: Δεν είχες πρόβλημα με αυτό.

Σ: Κοίτα άμα το ζητάς το εργοδότη και θα πάω για το παιδί, δεν σε λείει ποτέ. Απλά πρέπει να ξέρει την ημέρα που εσύ θα λείπεις μόνο αυτό.

E: Ωραία. Και είναι φιλικός και εξυπηρετικός δηλαδή. Σε αφήνει να πας.

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι. Εγώ δεν είχα πρόβλημα με αυτό.

E: Οι άλλοι γονείς πως ήτανε, ήταν φιλικοί απέναντί σας;

Σ: Μερικοί λέω, δεν είναι όλοι ή μου φαίνεται εμένα ή δεν μπορούσα εγώ να μιλήσω. Γιατί αλλιώς είναι να μιλάς με έναν χωριάτη και αλλιώς είναι να μιλάς με έναν που είναι στην πόλη. Και μπορεί να διστάζεις εσύ, γιατί δεν μπορείς να καταλάβεις και ντρέπεσαι. Όλα μαζεύονται.

E: Άρα πάλι το θέμα της γλώσσας έμπαινε στη μέση.

Σ: Ναι, ναι. Πιο πολύ αυτό είναι.

E: Το ότι είστε Αλβανοί, δηλαδή ήταν αιτία για να μη σας μιλάνε οι άλλοι γονείς ή να σας κάνουν στην άκρη;

Σ: Όχι δεν πιστεύω να είναι αυτό.

E: Δεν είχες νιώσει κάτι τέτοιο.

Σ: Όχι, όχι, όχι. Δεν το πιστεύω αυτό.

E: Σε συναντήσεις στο σχολείο, με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων και τέτοια, συμμετείχατε, πηγαίνατε;

Σ: Ναι, ναι συνέχεια. Συνέχεια πηγαίνανε, ναι, ναι, ναι.

E: Και πάλι ήταν όλοι ανοιχτοί απέναντί σας.

Σ: Ναι όλοι όλοι. Γιατί δεν ήμουνά μόνο εγώ, εκεί είχε και τσιγγάνους, έχει και πομάκους, έχει και Τουρκάλα. Όλοι. Όχι δεν έχουμε πρόβλημα σε αυτό.

E: Μάλιστα. Πολύ ωραία. Έλλη μου αυτά ήταν, σε ευχαριστώ πολύ.

Σ: Σε ευχαριστώ πολύ.

3^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πεις, πόσο χρονών είσαι;

Σ: Τριάντα δύο.

E: Τι επάγγελμα κάνεις;

Σ: Αυτή τη στιγμή εργάζομαι σαν βοηθός μάγειρα.

E: Έχεις περάσει από διάφορα επαγγέλματα όσο είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Ναι.

E: Θέλεις να μου πεις κάποια από αυτά ;

Σ: Διάφορα. Απ' την αρχή άρχιζα με τα χωράφια και μετά καθαριότητα στο σπίτι, κοιτούσα παππούδες γιαγιάδες οτιδήποτε φαντάζεσαι. Η δουλειά δεν είναι ντροπή.

E: Καθόλου, εννοείται. Ως βοηθός μάγειρα που δουλεύεις;

Σ: Στα σεκλέτια στην Ξάνθη.

E: Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Περίπου δεκατέσσερα . Το καλοκαίρι θα είναι δεκατέσσερα χρόνια.

E: Ωραία. Πως θα σχολίαζες όλα αυτά τα χρόνια την πολιτική που ακολούθησε η Ελλάδα για τους μετανάστες;

Σ: Λίγο πιο εύκολο θα μου το πεις;

E: Βεβαίως. Όταν ήρθες στην Ελλάδα, ήρθες νόμιμα ή παράνομα;

Σ: Στην αρχή ήρθα παράνομα.

E: Μετά εύκολα πήρες την άδεια παραμονής;

Σ: Όχι, δεν την πήραμε εύκολα. Ζοριστήκαμε λίγο, όχι λίγο. Αρκετά.

E: Τι ήταν αυτό που σας ζόρισε πιο πολύ;

Σ: Τι με ζόρισε πιο πολύ; Πώς να το πω τώρα. Ο νόμος δεν έχει βγει; Δεν είχε βγει ο νόμος με λίγα λόγια μέχρι να φτιάξουμε εμείς τα χαρτιά. Δεν ήταν προτεραιότητα εκεί. Η καταγωγή μας, η αλβανική καταγωγή, για να τα φτιάξουμε τα χαρτιά δηλαδή. Ήρθε ο νόμος όμως μετά από επτά χρόνια και τα κάναμε δηλαδή τα χαρτιά.

E: Μέχρι τότε ήσουν παράνομα ή με κάποια μικρή άδεια;

Σ: Είχαμε μία βεβαίωση που ήταν για να κάτσουμε μόνο μέσα στην Ελλάδα. Δηλαδή σαν, πώς να το πω, σαν απέλαση να το πω, δεν είναι απέλαση, σαν πώς να το πω, σαν τι ήταν αυτό, σαν βεβαίωση ότι καθόμαστε στην Ελλάδα, αλλά δεν μπορούμε να πάμε Αλβανία για τρία χρόνια. Ήταν σαν αίτηση δηλαδή που ήταν νόμιμη. Μετά φτιάξαμε τα χαρτιά μας. Ήταν απόδειξη που ήμασταν τόσα χρόνια εδώ.

E: Αλλά στην αρχή ήταν δύσκολα τα πράγματα. Ο νόμος ήταν εύκολος.

Σ: Όχι δεν ήταν εύκολος όχι.

E: Γιατί επιλέξετε την Ξάνθη για να εγκατασταθείτε;

Σ: Επιλέξαμε γιατί εδώ ήταν η αδερφή μου η μεγάλη, μετά ήρθε και ο άντρας μου μετά, και όλοι μαζί. Μείναμε κιόλας και δεν είναι εύκολο να φύγεις τώρα, γιατί μάθαμε εδώ πέρα, σχεδόν είμαστε λες και είμαστε στο δικό μας τόπο. Μας φαίνεται, μας φαίνεται σαν δικό μας χώρα, πώς να το πω με λίγα λόγια, μάθαμε εδώ πέρα.

E: Τα παιδιά έχουν ελληνική ιθαγένεια ή αλβανική;

Σ: Όχι, η δική μου δεν πήρε ακόμη, γιατί την έφερα εφτά μηνών και πρέπει να περάσουνε δώδεκα χρόνια νομίζω, κάτι τέτοιο και εύχομαι τότε να το πάρει.

E: Στέλλα όταν ήρθατε στην Ξάνθη, πως σας φέρθηκαν εκεί οι κάτοικοι, οι ντόπιοι, οι χορικοί

εκεί στο μέρος που εγκατασταθήκατε; Ποια ήταν η συμπεριφορά τους απέναντί σας;

Σ: Πάντα υπήρχε αυτό το πράγμα, ότι είμαστε ξένοί δηλαδή αυτό. Επειδή οι Αλβανοί έχουν πάρει και ένα κακό όνομα. Στην αρχή που άνοιξε ο νόμος, ο νόμος και βγήκαν όλοι έξω. Η Ελλάδα, ήταν η πρώτη χώρα σχεδόν που ήρθαν οι πολλοί Αλβανοί.

Ε: Γιατί επέλεξαν την Ελλάδα;

Σ: Ήταν πιο κοντά, να το πω έτσι. Πιο κοντά ήτανε και ήταν και καλύτερη ζωή από την Αλβανία. Γιατί τόσα χρόνια είχαμε, ήτανε ο χότζας σαν δικτάτορας τότε στην Αλβανία. Όχι σαν, δικτάτορας ήτανε με λίγα λόγια για την Αλβανία και τους κράτησε όλους μαζί. Δεν μας άφηνε τους γονείς μας, να βγουν έξω.

Ε: Όταν λες ότι οι Αλβανοί είχαν κακό όνομα, γιατί πιστεύεις ότι είχαν κακό όνομα;

Σ: Δεν είχαμε. Δεν είχε δηλαδή σαν, ήταν φτωχός σαν κράτορας. Δεν ξέραμε τόσο πολύ, δεν ήταν τόσο δημογραφία όπως είναι τώρα δηλαδή. Ότι ο καθένας μπορεί να πει και να κάνει ότι ήθελε. Να κάνει και να θέλει δηλαδή, κάτι που θέλω να το κάνω, να το κάνω, όχι να φοβάμαι και να πω, τι θα πει ο κόσμος, δεν θα με αφήσει κάποιος δηλαδή στο χωριό. Ήτανε με τα βαριά τα χρόνια, τα παλιά τα παλιά λέμε, όχι έτσι τώρα που ο καθένας μπορεί να εκφράζεται. Κλειστή κοινωνία με λίγα λόγια.

Ε: Νομίζεις ότι αυτό επηρέασε τους ξανθιώτες τους Έλληνες, το πώς σας αντιμετώπισαν;

Σ: Δεν θα το έλεγα ακριβώς έτσι. Τόσα ξέραμε και τόσα κάναμε δηλαδή. Δεν ξέραμε παραπάνω, όπως .. Δεν ήμασταν τόσο ανοιχτοί μυαλό να το πω έτσι. Δεν ξέρω πολλά απ' τη ζωή.

Ε: Η αντιμετώπιση εκεί του τοπικού πληθυσμού, ποια ήταν;

Σ: Εντάξει, στην Ξάνθη εδώ, εγώ προσωπικά, η οικογένεια μου δηλαδή, δεν έχω παράπονο να το πω. Μας φερθήκαν πολύ καλά. Βεβαίως υπάρχει αυτό το 10% δηλαδή που μας βλέπανε και μας βλέπουν ακόμα σαν ξένοι. Αλλά δηλαδή δεν το εψάχναν να σε δουν στο δρόμο και να πουν α αυτή είναι ξένη ή αυτή.. Δηλαδή μιλάμε πολύ καλά. Έχουμε καλή σχέση δηλαδή.

Ε: Δηλαδή από την αρχή, μπορείς να πεις ότι ήταν ανοιχτοί απέναντί σας;

Σ: Ναι, ναι, ναι.

Ε: Συναναστρεφόταν μαζί σας ή προτιμούσαν να μη κάνουν παρέα μαζί σας;

Σ: Εντάξει, αυτό στην αρχή ήτανε, ήθελε, πήρε χρόνια βέβαια για να κάνουμε παρέα.

Ε: Οι εργοδότες, πως ήταν απέναντί σας;

Σ: Εντάξει καλοί. Μέχρι που μάθαμε και τη γλώσσα.

Ε: Σας πλήρωναν ή σας είχαν ασφαλισμένους;

Σ: Στην αρχή όπως σου είπα ότι ήμασταν παράνομα, εννοείται και ήμασταν και μας είχαν και παράνομα δηλαδή στην αρχή.

Ε: Όταν νομιμοποιηθήκατε, υπήρξε άλλη αντιμετώπιση από τους εργοδότες;

Σ: Τι εννοείς;

Ε: Όταν πήρατε τα χαρτιά και γίνετε νόμιμοι, οι εργοδότες σας ασφάλισαν τότε ή σας έδωσαν καλύτερα χρήματα;

Σ: Ναι, ναι. Όχι τα χρήματα είναι τα ίδια, αλλά είμαστε ασφαλισμένοι.

Ε: Ωραία. Στέλλα μπορείς να μου πεις πόσα παιδιά έχεις;

Σ: Ένα κορίτσι έχω, δεκατέσσερα χρονών.

Ε: Πάει στο Γυμνάσιο;

Σ: Δευτέρα Γυμνασίου.

Ε: Δευτέρα Γυμνασίου. Από την οικογένεια εσύ είσαι που ασχολείσαι με το σχολείο του παιδιού ή ο σύζυγος;

Σ: Και ο σύζυγος, μαζί.

E: Και οι δύο ασχολείστε;

Σ: Ναι, ναι.

E: Πολύ ωραία. Με ποιους τρόπους ασχολείσαι δηλαδή με το σχολείο του παιδιού;

Σ: Ασχολούμαι πιο πολύ με τον τρόπο, δηλαδή όχι για τα σχολικά έτσι ακριβώς, να μου πει με ποιον κάνει παρέα, με τα κάνει παρέα δηλαδή πιο πολύ. Με λίγα λόγια τα πιο κοριτσίστικα πράγματα γιατί στη γλώσσα δεν μπορώ να το βοηθήσω. Στα μαθηματικά μόνο που βοηθάει ο άντρας μου.

E: Στο σχολείο πηγαίνεις, να ρωτήσεις για την πορεία του ή να μιλήσεις με τους εκπαιδευτικούς, με τους καθηγητές;

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Πόσο συχνά το κάνεις αυτό;

Σ: Πηγαίνω τακτικά. Κάθε έναν – δύο μήνες.

E: Πηγαίνεις έτσι;

Σ: Ναι, να. Πηγαίνω συχνά.

E: Πέρα από τα πιο κοριτσίστικα, μιλάς για τα μαθήματα με το παιδί;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Εννοείται.

E: Τι την ρωτάς δηλαδή, για ποια πράγματα ενδιαφέρεσαι;

Σ: Πως επιβιώνει στην τάξη. Δηλαδή το παιδί δεν το ξεχωρίζουνε στο σχολείο τοι έχει καταγωγή αλβανική, αλλά καμιά φορά νιώθει και η ίδια σαν απομονωμένη να το πω, που είναι δύο – τρία παιδιά στην τάξη και είναι καλύτεροι μαθητές και δεν της δίνουν σημασία; Όχι μόνο στη δικιά μου, τώρα γενικά μιλάω. Δηλαδή να μη ξεχωρίζεις σε κάτι δηλαδή. Να μπορώ να βοηθήσω και να πιάσω τη δασκάλα και να της πω ότι ξέρεις και το παιδί μου θέλει να μάθει, δηλαδή να προσέχει λίγο παραπάνω ή να της δώσει λίγο χρόνο για το μάθημα. Γιατί σαν παιδί είναι λίγο ντροπαλό.

E: Η γλώσσα δηλαδή δεν σε περιορίζει. Άμα εντοπίσεις κάτι τέτοιο, πηγαίνεις και μιλάς με τους εκπαιδευτικούς;

Σ: Εννοείται. Εννοείται. Με το ένα ή με το άλλο τρόπο θα τα βγάλω πέρα.

E: Το παιδί διστάζει γιατί είναι έτσι ο χαρακτήρας του ή διστάζει και λόγω της καταγωγής του;

Σ: Κοίτα. Πριν δύο χρόνια να πω, δίσταζε και από τα δύο. Αλλά τώρα πλέον το αντιμετωπίζει και μόνη της. Δηλαδή το πήρε σαν απόφαση, ότι η καταγωγή μου είναι από την Αλβανία και δεν αλλάζει αυτό το πράγμα. Όσο αι να μείνω δηλαδή στην Ελλάδα, η καταγωγή μου είναι αλβανικής, τελείωσε. Δηλαδή δεν πρόκειται να αλλάξει αυτό. Απλά από εδώ και πέρα, ζω εδώ πέρα και δηλαδή πρέπει ο άλλος να το καταλάβει ότι ζει στην Ελλάδα και πώς να το πω, νιώθει και η ίδια σαν ελληνικής καταγωγής γιατί εδώ μεγαλώνει και εδώ πέρα, άρχισε να μιλάει. Πρώτα μίλησε ελληνικά και μετά μίλησε στα αλβανικά.

E: Μάλιστα. Αυτό ήταν θέμα του παιδιού ή υπήρξαν αντιδράσεις από συμμαθητές ή από δασκάλους που την έκαναν να νιώθει έτσι;

Σ: Στην Τρίτη τάξη που ήτανε, είχαμε έτσι να το πω, πρόβλημα με μια δασκάλα, να το πω έτσι, σαν ρατσισμός.

E: Δηλαδή τι έκανε;

Σ: Δηλαδή το παιδί, από μικρή που ήτανε, ήθελε να τα μάθει και τι είναι το ένα και τι είναι το άλλο, ρωτούσε συνέχεια. Μάλλον τη δασκάλα την πείραζε αυτό το πράγμα, που την ενοχλούσε και σταματούσε το μάθημα, και έτσι σε μάθανε και δεν σε μάθανε τρόπους και άλλα πράγματα δηλαδή. Τότε να το πω έτσι, το παιδί πήρε ένα σαν φόβο δηλαδή μέσα της και δεν μπορούσε και δεν ήθελε κιόλας να πάει στο σχολείο. Ένιωθε, να το πω σαν ρατσισμό, γιατί δεν ακούγεται ωραία.

E: Δηλαδή την έθιξαν στο θέμα της καταγωγής της;

Σ: Ναι. Δηλαδή ακούστηκε αυτό το πράγμα, ότι είπανε εννοείται αλβανικής καταγωγής, τι θα

περιμένεις άλλο από το παιδί δηλαδή. Γι' αυτό και το παιδί μαζεύτηκε και λίγο από μόνη της και δεν μπορούσε και δεν ηθέλε κιόλας να πάει σχολείο. Το διάστημα τότε δεν ήθελε, ήτανε πολύ και εμείς σαν γονείς πολύ κλιστήκαμε, δε ζητήσαμε και βοήθεια βέβαια αλλά εντάξει.

E: Από συμμαθητές, είχε το ίδιο πρόβλημα;

Σ: Όχι, Όχι.

E: Από δασκάλους, μόνο από αυτήν. Από άλλους;

Σ: Όχι, όχι. Καμία άλλη. Μόνο αυτή, καμία άλλη.

E: Οι εκπαιδευτικοί όλα αυτά τα χρόνια, γνωρίζοντας ότι είστε αλβανικής καταγωγής, ότι δεν ξέρετε τόσο καλά την γλώσσα, προσπαθήσαν να σας προσεγγίσουν λίγο περισσότερο, προσπάθησαν να σας βοηθήσουν;

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Δηλαδή πως σας φέρθηκαν οι εκπαιδευτικοί;

Σ: Εγώ θυμάμαι, ότι περίπου δυο – τρία χρόνια, αφήναμε και το παιδί ολοήμερο. Η δασκάλα η ίδια μας προτίμησε, γιατί εμείς δεν μπορούσαμε, εκτός από τα μαθηματικά όπως σου είπα και πριν. Στη γλώσσα και σε αυτά, δεν μπορούσαμε να τη βοηθήσουμε το παιδί. Και αυτό ήταν μια μεγάλη βοήθεια για εμάς.

E: Δηλαδή, η ίδια η δασκάλα σας το πρότεινε για να βοηθηθεί το παιδί με τα μαθήματα του.

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Οι δάσκαλοι έδειχναν κατανόηση, γι' αυτή τη δυσκολία που είχατε με τη γλώσσα ή νιώσατε να σας πιέζουν;

Σ: Όχι δεν μας πιέζανε. Γιατί το παιδί πήγαινε παιδικό, δηλαδή το παιδί δεν δυσκολεύτηκε πολύ να πω.

E: Ωραία. Οπότε έμαθε τη γλώσσα κι έτσι κι εσείς δεν είχατε μεγάλη πίεση, δηλαδή το παιδί προχωρούσε.

Σ: Ναι, ναι. Το παιδί προχωρούσε κανονικά, σαν τα άλλα τα παιδιά.

E: Πολύ ωραία. Θεωρείς ότι έχει θετικά στοιχεία η δική σου συμμετοχή στο σχολείο; Έχει θετικά στοιχεία για το παιδί; Βοηθιέται το παιδί όταν εσύ συμμετέχεις σε αυτά τα σχολικά θέματα;

Σ: Ναι, ναι. Εννοείται, γιατί και η ίδια νιώθει καλύτερα όταν πάμε στο σχολείο και μας βλέπει εκεί πέρα. Ότι να και οι γονείς μου, άσχετα που η καταγωγή τους είναι αλβανική, ενδιαφέρονται.

E: Πολύ ωραία. Έχει θετικά στοιχεία στο πως αισθάνεται. Αισθάνεται ότι και οι δικοί μου γονείς είναι εδώ. Άλλα θετικά στοιχεία, σε άλλους τομείς, πιστεύεις ότι έχει;

Σ: Ορίστε, δεν σας άκουσα.

E: Άλλα θετικά στοιχεία, σε άλλους τομείς έχει; Ας πούμε στην πρόοδο της στο σχολείο ή στην όρεξη που πηγαίνει στο σχολείο. Επηρεάζεται αυτό, απ' την δική σας συμπεριφορά;

Σ: Δεν ξέρω. Μάλλον. Δεν κατάλαβα και την ερώτηση πολύ καλά.

E: Συγγνώμη, θα σου το πω αλλιώς. Όταν εσείς πηγαίνετε στο σχολείο και ενδιαφέρεστε για τις εργασίες της, για το πώς ήταν η μέρα της στο σχολείο, κάνει το παιδί αυτό να νιώσει καλύτερα. Τις προσφέρει άλλα πράγματα; Έχει άλλα θετικά εκτός από αυτό;

Σ: Έχει, πως να πω, δίνει δηλαδή το καλύτερο της τον εαυτό για να μάθει παραπάνω. Γιατί την άλλη φορά που θα ξανά πάμε, να μας πει καλύτερα λόγια η δασκάλα.

E: Πολύ ωραία. Δηλαδή βλέπεις, ότι το παιδί σου, όσο ενδιαφέρεσαι εσύ, κι εκείνο προσπαθεί παραπάνω.

Σ: Ναι, καλύτερεύει.

E: Γι' εσένα ως γονέα αυτό, έχει οφέλη, έχει θετικά στοιχεία αυτή σου η συμμετοχή;

Σ: Εννοείται.

E: Θέλεις να μου πεις έτσι μερικά;

Σ: Ναι. Μας γνωρίζουνε και οι δασκάλοι δηλαδή μόλις πάμε ξέρουν επειδή είναι το παιδί μου και δηλαδή μας ξέρουν και φατσικά για να πουν ότι ποιανού παιδί, για ποιο παιδί ενδιαφέρεσαι ας πούμε. Ξέρουν για ποιο παιδί ακριβώς.

Ε: Αναπτύσσετε δηλαδή κι εσείς, μια πιο προσωπική σχέση με τους εκπαιδευτικούς.

Σ: Ναι, ναι, ναι. Μιλάμε πιο ελεύθερα δηλαδή.

Ε: Πολύ ωραία. Έτσι κι εσύ όταν έχεις κάποιο πρόβλημα, πας πιο ελεύθερα να το συζητήσεις μαζί τους όπως είπες πιο πριν.

Σ: Ναι, ναι, ναι.

Ε: Οι άλλοι γονείς των άλλων παιδιών, πως σας έχουν αντιμετωπίσει όλα αυτά τα χρόνια;

Σ: Εντάξει, μερικοί όχι και πολύ καλά. Μερικοί, εντάξει. Αυτοί που υπήρξαν ξένοι δηλαδή, που πηγαίναν κάπου αλλού, ας πούμε στη Γερμανία ή κάπου αλλού, ξέρουμε τι θα πει, να είσαι και να μένεις στα ξένα.

Ε: Από εκείνους δηλαδή, είδατε διαφορά; Διαφορετική αντιμετώπιση από αυτούς που είχαν νοιώσει πως είναι να είσαι μετανάστης;

Σ: Ναι, ναι. Αυτοί δηλαδή σε νιώθουν τα 100% πως νιώθεις και πως ζεις εδώ πέρα. Είναι μερικοί άλλοι, που δεν το έχουνε δοκιμάσει, οπότε δεν ξέρουν καν πως είναι το να ζεις κάπου έτσι όπως είμαστε εμείς, ξένοι.

Ε: Είχατε σχέσεις με τους γονείς; Κάνατε από κοινού κάτι μαζί για το σχολείο ή συμμετείχατε σε δραστηριότητες, σε εργασίες του σχολείου; Συνεργαζόσασταν οι γονείς μεταξύ σας;

Σ: Όχι, όχι, αυτό όχι.

Ε: Ωραία. Στέλλα μου θέλω να σε ρωτήσω, ποιοι ήταν οι παράγοντες που επηρέαζαν τη δική σου συμμετοχή, στη σχολική ζωή της κόρης σου. Δηλαδή, υπήρχαν πράγματα που σε δυσκόλευαν από το να συμμετέχεις εσύ στα σχολικά ζητήματα;

Σ: Αυτό ναι. Για 'μένα ήταν πολύ δύσκολο. Δεν μπορούσα κιόλας να, άμα ήταν κάτι που να έχει να κάνει με καθαριότητα και τέτοια ναι, πήγαινα άνετα. Όταν είναι κάτι δηλαδή να κάνουν ένα πρόγραμμα, όπως έκαναν τότε, γιατί τώρα το παιδί μεγάλωσε λίγο, που παίρναμε έτσι εδώ παιδιά και πηγαίναμε κάπου αλλού ή έτσι πρέπει να είχες μέσον για να πας, δηλαδή από μόνη μου το ένιωθα, ότι δεν μπορώ να βοηθήσω εκεί πέρα.

Ε: Η γλώσσα ήταν ένας παράγοντας που σε δυσκόλευε;

Σ: Ναι, ναι.

Ε: Σε δυσκόλευε στο να συνεννοηθείς, να επικοινωνήσεις με τους άλλους γονείς ή με τους εκπαιδευτικούς ή εσύ δεν αισθανόσουν άνετα;

Σ: Και εγώ δεν αισθανόμουν άνετα αλλά οι άλλοι το είχαν περισσότερο από εμένα και δεν, ούτε καν έμπαινα στον κόπο για να βοηθήσω σε τέτοια πράγματα.

Ε: Από την εργασία σου, δυσκολευόσουν να πάρεις άδεια για να πας να ρωτήσεις για το παιδί ή να ασχοληθείς έτσι με τα θέματα του σχολείου ή οι εργοδότες, σου έδειχναν κατανόηση;

Σ: Όχι. Έδειχνε και δείχνει ακόμα. Δεν είχα θέματα από την δουλειά ή δεν θα πήγαινα εγώ θα πήγαινε ο άντρας μου. Αυτό θα το κανονίσαμε από πριν δηλαδή.

Ε: Θα το κανονίζατε, ωραία. Αρα, αν υπήρχε ένα πρόβλημα αυτό ήταν η γλώσσα κυρίως.

Σ: Ναι, ναι.

Ε: Στέλλα μου, αυτά ήταν. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ: Εγώ σε ευχαριστώ που με άκουσες.

Ε: Με πολύ μεγάλη μου χαρά.

4^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας θα ήθελα να μου πεις, πόσο χρονών είσαι.

Σ: Σαράντα τέσσερα.

E: Τι επάγγελμα κάνεις;

Σ: Σε όλες τις δουλειές. Στα χωριά, ας πούμε κλάδεμα, σκουπίσματα, καθαρίσματα. Με όλα τα εργαλεία που χρειάζονται σε ένα χωριό, σε ένα σπίτι στο χωριό.

E: Πολύ ωραία. Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Εγώ εδώ ήρθα στο 2007. Μαζί με ένα παιδί, γιατί το δεύτερο παιδί το γέννησα εδώ στην Ελλάδα.

E: Πολύ ωραία. Ρόζα όταν ήρθες στην Ελλάδα πως σου φάνηκε η ελληνική πολιτική για τους μετανάστες; Δηλαδή η διαδικασία για τα χαρτιά, για να νομιμοποιηθείς ήταν εύκολη;

Σ: Για 'μένα ήταν πολύ δύσκολα. Γιατί τα εφτιαξάμε δύο φορές τα χαρτιά. Τα φτιάξαμε, ο άντρας μου ήταν εδώ καιρό, ήταν εντάξει με τα χαρτιά, στην πυρονία, πυροβενία, πως λέγετε, στα Τίρανα εκεί δυσκόλεψαν με το πρώτο να το πάρω, ήταν πολύ δύσκολα. Το ωράριο όλα, η γλώσσα, εγώ ήμουνα με μικρό παιδί να πω γιατί εφτά χρονών ήταν κιόλας και δεν ήταν κοντά η πόλη. Η πόλη μας, από τα Τίρανα, είναι λίγο μακριά και δεν μπορούσα να τα δω στην ώρα, δεν είχε ούτε ταξί ούτε τίποτα. Με λεωφορείο και το λεωφορείο έχει στάσεις, ήταν πολύ δύσκολα δεν πήγα δεν το πήρα. Και μετά ξανά από την αρχή τα χαρτιά και τη δεύτερη φορά, προλάβαμε και ήρθαμε στο 2007.

E: Μάλιστα. Στην Ελλάδα ήταν εύκολα τα πράγματα; Σας βοήθησε κάποιος ή είχε μεγάλη διαδικασία;

Σ: Για 'μας, για την οικογένεια μου, ήταν λίγο δύσκολη. Γιατί ο άντρας μου έπρεπε να είχε ένα αφεντικό, να είχε αφεντικό να το υποστηρίξει πώς να το πω, για να υπογράψει, που αυτό το παιδί δουλεύει σε 'μένα. Και ήταν δύσκολη, δεν το δίνουν όλοι αυτό το υπογραφή και με γνωστό, με όλα, μόνο με γνωστό και να κάνεις πάντα το καλύτερο παιδί, το 'διναν αυτό το υπογραφή που χρειαζότανε. Τίποτα δεν ήταν, όμως δεν ξέρω γιατί δεν ήθελανε. Ενώ ο άντρας μου, δούλευε σε ένα δέκα δεκαπέντε χρόνια. Και ήταν δύσκολη να το πάρεις αυτή το υπογραφή του. Σαν να είχες πάρει την ψυχή του. Δεν το καταλάβαμε αυτό.

E: Ο άντρας σου ήταν νόμιμος εξαρχής ή ήταν παράνομος;

Σ: Νόμιμος.

E: Ήταν νόμιμος και παρόλα αυτά, ο εργοδότης του, δεν του έδινε το χαρτί που χρειαζόταν.

Σ: Ναι. Και τα χαρτιά του τα είχε νόμιμα από το 2000. Με ωραία, με καλά χαρτιά που χρειαζόταν εδώ στην Ελλάδα. Όμως πριν από το '98, είχε σε ένα αφεντικό, κι αυτός πάλι δεν έδινε, όχι δεν μπορούσε. Γιατί ο νόμος δεν έλεγε να μην το δώσεις το υπογραφή για να κάνεις χαρτιά από για την οικογένεια και ξέρω γω.

E: Δηλαδή εσείς και οι δύο και εσύ και ο άντρας σου, ήρθατε εξαρχής νόμιμα στην Ελλάδα, δεν ήρθατε παράνομα.

Σ: Ναι, ναι, εμείς ναι. Όχι με νόμιμα ήρθαμε, γιατί δεν μπορείς να περάσεις τα σύνορα χωρίς χαρτιά. Έχει κι άλλο δρόμο να ρθείς, όμως εγώ φοβόμουν με το παιδί κιόλας και περίμενα να έχω χαρτιά σωστό. Όμως εδώ πάλι ήταν δύσκολα για εμάς. Για μια υπογραφή να τρέχεις πάνω κάτω, ήταν δύσκολα. Δύσκολα ήταν και η γλώσσα, γιατί εγώ δεν ήξερα όταν λέμε τίποτα, τίποτα. Ο άντρας μου ήξερε, όμως δεν έπρεπε να ήταν πάντα με εμένα. Δεν μπορούσε να ήταν πάντα δίπλα μου.

E: Υπήρχε κάποιος από την πολιτεία, να σας βοηθήσει με τη γλώσσα;

Σ: Όχι, όχι, όχι. Κανένας. Καμία δεν είχα. Ήμουνα εντελώς μόνη μου με το παιδί και τον άντρα μου. Ο άντρας μου, ήταν υποχρεμένος να δουλεύει, γιατί όπως λέω, ήταν μόνιμος σε μια δουλειά και ήταν είκοσι τέσσερις ώρες πάνω από την δουλειά, ότι έλεγε ο αφεντικός. Εδώ βρήκαμε δεν ξέρω, πολύ.

Ήρθα με χαρά γιατί νόμιζα ήταν αλλιώς, όμως για μένα που άφησα ένα σπίτι εκεί, άφησα κάτι έπιπλα. Να έρθεις εδώ, να κάθεις σε ένα δωμάτιο, πέντε με τρία να το πω, που δεν είχε ούτε ταβάνι σωστό, ούτε πόρτα σωστή, να κάθεις να κοιμάσαι με ένα παιδί. Δεν είχαμε ούτε κρεβάτι, ούτε στρώματα. Μόνο τη βαλίτσα με ρούχα που εφέραμε.

E: Ο εργοδότης του άντρα σου, κάλυπτε την ασφάλεια του, την πλήρωνε;

Σ: Όχι ποτέ.

E: Δεν του πλήρωνε την ασφάλεια. Ο μισθός που του έδινε, ήταν καλός ή ήταν πολύ χαμηλός;

Σ: Στην αρχή ήταν καλός, όμως με αυτό το μεροκάματο, θα πληρώνει ο άντρας μου την ασφάλεια. Ήδη την ασφάλεια το δικό του, εμείς το πληρώνουμε. Ο εργοδότης, δεν μας το πληρώνει αυτό. Και εμείς αναγκαστικά, δεν μπορούμε να μιλάμε γι' αυτό. Δεν μπορούμε, αυτό. Γιατί δεν μπορούμε εμείς να πιάσουμε ένα δικηγόρο και να πούμε εγώ έχω δίκιο εδώ. Όπως έχεις πούμε ένας Αλβανός στην Ιταλία ή ένας Αλβανός στην Γερμανία. Μόνο σε εμάς εδώ γίνεται αυτό, που δεν σε πληρώνει την ασφάλεια σου. Ας πούμε παίρνουμε τριάντα, είκοσι επτά θα μας μείνουν, γιατί θέλεις δε θέλεις, θα το πληρώσουμε εμείς αυτό το τρία ευρώ την ασφάλεια. Είναι λίγο δύσκολα και δεν μιλάμε, δεν το κυνηγάμε, δεν θέλουμε φασαρία με λίγα λόγια.

E: Ρόζα, γιατί επιλέξετε την Ξάνθη για την εγκατάσταση σας;

Σ: Ο άντρας μου, εδώ ήταν όπως σου είπα από πριν. Από το '92 από το '95, που ήταν χωρίς χαρτιά, εδώ ήτανε και εδώ γνωρίζει δύο άτομα ας πούμε, δύο. Τα άτομα που γνώριζε, εδώ ήταν. Πετεινό, Διοξειδία, σε αυτά τα χωριά εδώ δίπλα, Ζυγό.

E: Τους γνώριζε από την Αλβανία δηλαδή αυτούς;

Σ: Όχι, όχι. Εδώ όταν ήρθε παιδί να δουλέψει, εδώ τους γνωρίζει και δεν πήγε αλλού κιόλας. Τους φάνηκε ωραία, γνωστό. Γιατί δεν είναι όλοι να πούμε κακιά, έχει. Ο κόσμος είναι καλός 90%. Μετά είναι άλλο να διαλέξεις που θα δουλέψεις και πως θα δουλέψεις.

E: Εξαρχής όμως, από την Αλβανία ξεκίνησε χωρίς χαρτιά και ήρθε στην Ξάνθη κατευθείαν;

Σ: Πρώτα πήγε πάνω, στο παρανέστι.

E: Εκεί πως πήγε; Είχε κάποιον γνωστό από την Αλβανία που του το είπε;

Σ: Ναι, ναι. Σαν παιδιά, ας πούμε τα μεγάλα, ή αυτοί που ερχόταν πρώτοι, ερχόταν και οι δεύτεροι, ερχόταν και τα άλλα τα παιδιά. Γιατί ήταν πιο πολύ ησυχία από την αστυνομία, δεν σε κυνηγούσανε τόσο. Μιλάμε πάνω στο παρανέστι, τα παλιά τα χρόνια. Και αυτό ερχότανε όσο μπορούσανε στο βουνό πρώτα και όταν έκαναν τα χαρτιά, κατέβηκανε κάτω. Και εδώ έμειναν τόσα χρόνια.

E: Πως σας αντιμετώπισε η τοπική κοινωνία; Οι υπόλοιποι κάτοικοι του χωριού, οι ντόπιοι, πως σας αντιμετώπισαν;

Σ: Δεν ξέρω. Εγώ πάντως όταν ήρθα με ένα παιδί δεν ξέρω, μερικοί ήταν φιλόξενο. Μερικοί όχι και τόσο. Γιατί μπορεί να κοιτούσανε, θα το κλέψεις, θα το κάνεις, πως γίνεται, πως περπατάς, πως τρως. Όμως όλα αυτά, για μένα, ήταν πολύ δύσκολα, γιατί άμα δεν έχεις, τι να φορέσεις και πώς να το συνδυάσεις ας πούμε το παπούτσι με την τσάντα, τώρα που λίγα τα ξέρουμε. Οπότε ήταν δύσκολα, γιατί σε κοιτούσαν με ένα μάτι και σε ρωτούσανε, δεν ήξερες τι να απαντήσεις. Ήταν όλα απορία, κάτσε τι θα πω και τι θα ακούσω. Ήταν όλα. Το να μιλάς πρώτα με τον εαυτό σου και μετά να το πεις με φωνή.

E: Μάλιστα. Τον άντρα σου, όταν ήρθε, επειδή ήρθε πρώτος εκείνος πριν από αρκετά χρόνια, πως τον αντιμετώπισαν εκείνον;

Σ: Εκείνον, αυτό σου λέω. Ο εργοδότης που είχε στη δουλειά, το είχε κάνει ένα δωμάτιο έξω από το χωριό και εκεί καθότανε. Δεν είχε. Ένα κρεβάτι είχε, δεν είχε τίποτε άλλο. Είχε ένα πετρογκάζ για να κάνει το ελληνικό καφέ. Αυτό είχε και το φαί που και που τον δίναν, που και που πήγαινε στο μαγαζί να αγοράσει.

E: Ρόζα εσύ κάνεις παρέα με Έλληνες; Όταν ήρθες μάλλον στην Ελλάδα, έκανες παρέες με

Έλληνες ή ήταν επιφυλακτικοί;

Σ: Όχι. Όταν ήρθα, ήταν πολύ δύσκολα να κάνω παρέα. Μόνο εκεί πήγαινα, στα αφεντικά, στον άντρα μου. Γιατί λόγω η γλώσσα, αφού σου λέω ντρεπόμουν να πηγαίνω μόνο για τα ρούχα, γιατί αυτά τα ρούχα ήταν ρε παιδί μου ένα μήνα, μια εβδομάδα. Αυτά. Τα έπλενα αυτά. Δεν είχα να κάνω ας πούμε να είχα ολόκληρο ντουλάπι και να ντύνομαι κάθε μέρα αλλιώς. Γι' αυτό το πράγμα, πιο πολύ ντρεπόμουν, δεν είχα παρέα, καλή παρέα ας πούμε.

Ε: Δηλαδή και εσύ από μόνη σου ντρεπόσουν, δεν είναι ότι οι άλλοι σε έκαναν στην άκρη.

Σ: Όχι. Εγώ ντρεπόμουν από μόνη μου, γιατί δεν μπορούσα να πάω, δεν μπορούσα να μιλάω. Γιατί το καταλάβαινα αυτό το πράγμα, που. Γιατί πάντα με ρωτούσανε, πάντα με έκαναν νόημα. Και κάθε ένας δεν ήξερε τη γλώσσα μου και εγώ την γλώσσα την ελληνική. Και ήταν πολύ δύσκολα και με το παιδί, το μωρό που ήταν δύσκολα παραπάνω.

Ε: Ρόζα, πόσα παιδιά έχεις;

Σ: Δύο. Αγόρι και κορίτσι.

Ε: Πόσο χρονών είναι;

Σ: Το αγόρι μου είναι είκοσι τρία και η κόρη μου δώδεκα.

Ε: Δηλαδή η κόρη σου πάει στο δημοτικό.

Σ: Στο Δημοτικό.

Ε: Ωραία.. Τότε οι ερωτήσεις που θα σου κάνω θα αφορούν την κόρη σου, επειδή ο γιος σου είναι ήδη μεγάλος.

Σ: Καλά. Ναι.

Ε: Εσύ Ρόζα, συμμετέχεις στην σχολική ζωή της κόρης σου; Δηλαδή πηγαίνεις στο σχολείο ή την βοηθάς με τα μαθήματα.

Σ: Ναι πηγαίνω.

Ε: Με ποιον τρόπο;

Σ: Πάλι θα είναι δύσκολο για μένα να το πω, όμως θα το πω, γιατί όταν δεν σε βλέπω δεν ντρέπομαι κιόλας. Είναι δύσκολα, γιατί εγώ ακόμα δεν ξέρω καλά καλά την γλώσσα και να το γράφω 30% να λέω ξέρω, πιο λίγα; Κατά δω είμαι. Και για να το βοηθάω, είμαι στο μηδέν. Να βοηθάω την κόρη μου. Βοηθάω με τον άλλο τρόπο, που της φωνάζω. Της λέω, θέλω να σε δω μια ώρα με τα βιβλία ανοιχτά και δεν θα φύγεις πουθενά. Αυτό έχω, έχω λίγο αυστηρό νόμο στο σπίτι μου και στο άλλο το παιδί έτσι ήμουν. Και μόνο έτσι μπορώ. Τώρα πως τα γράφει και πως τα λύνει αυτή, ο θεός ξέρει και η κύρια που τα βλέπει. Όμως οι κύριες, όταν μας φωνάζουν, δεν μας καταλαβαίνουν. Γιατί εγώ της λέω ανοιχτά, κύρια εγώ θέλω το παιδί μου, να το σηκώσεις συνέχεια, να το ρωτάς και να του δεις και τα τετράδια. Γιατί μπορεί αυτή να λέει το ξέχασα, όμως δεν το έχει ξεχάσει το τετράδιο. Αυτή μπορεί να λέει έτσι, γιατί δεν το έχει κάνει το μάθημα. Και αν την πάει με το μαλακό, και σιγά θα το κάνει και θέλει μια προσπάθεια να το βοηθήσετε. Και της λέω, κύρια εγώ δεν μπορώ να την βοηθήσω, όσα θέλω με την ψυχή μου, δεν μπορώ. Δεν μπορώ να γράψω. Όταν διαβάζω, έρχεται ο γιος μου και μου λέει έλα και του λέω για το παιδί και μου λέει, αφού δεν θέλει ρε μάνα. Τι να μάθω εγώ; Και απορώ που δεν μας καταλαβαίνουν οι κυρίες και δεν κάνουν κάτι. Δεν ξέρω, ας κάνουν κι αυτοί κάτι βρε παιδί μου.

Ε: Πηγαίνεις συχνά να ρωτάς για την κόρη σου;

Σ: Πηγαίνω, όταν έχω ελεύθερο χρόνο πηγαίνω. Αυτό μου λένε. Πρέπει να ρίξει παραπάνω διάβασμα. Παραπάνω διάβασμα. Στο μαθηματικό είναι λίγο εύκολα. Όμως εγώ, όσο να φωνάζω εγώ, το παιδί πρέπει να φοβάται λίγο. Να φοβάται, να το μάθει στο σχολείο πρώτα πρώτα. Κι εγώ δεν είμαι, άνθρωπο που δουλεύω σε γραφείο και έμαθα και το βοηθάω. Δεν το βοηθάω καθόλου.

Ε: Οι εκπαιδευτικοί δείχνουν κατανόηση, ότι έχεις κι εσύ δυσκολία στη γλώσσα και δεν μπορείς;

Σ: Όχι, όχι. Τίποτα. Ούτε μας βοηθάνε. Καλά λένε κι άντε. Αυτό. Δεν προσπαθούνε ούτε για το παιδί,

ούτε οι κυρίες που έχουν εκεί.

Ε: Αυτοί δεν προσπαθούν με κάποιον άλλο τρόπο, να βοηθήσουν λίγο παραπάνω, το παιδί το δικό σας, που στο σπίτι δεν έχει κάποια βοήθεια;

Σ: Όχι. Δεν προσπαθούνε.

Ε: Ούτε προσπαθούν μαζί σας δηλαδή, να συνεργαστούν με κάποιον άλλο τρόπο;

Σ: Όχι, όχι. Ούτε σεμινάρια και τέτοια να κάνουν για τους ξένους, να μας μαζεύουν. Τα παιδιά να τους πούνε. Όχι. Αντίθετο. Εγώ πάλι έχω παράπονα για το σχολείο και το διευθυντή.

Ε: Θέλεις να μου πεις;

Σ: Όταν η κόρη μου, εγώ α το πω και για τα δύο τα παιδιά, γιατί αυτό που έχει μέσα, η ψυχή του το ξέρει. Θα πω πρώτα για τον μεγάλο. Γιατί και αυτός, Δευτέρα τάξη μπήκε εδώ στην Ξάνθη, Ελλάδα, και πάντα ο διευθυντής και οι κύριες την ώρα που έχουν, πως είναι αυτό το σχολείο; Της εκκλησίας; Να με βοηθήσεις λίγο.

Ε: Τα θρησκευτικά εννοείς;

Σ: Ναι, αυτό. Πάντα έλεγαν εσύ βγες έξω, εσύ βγες έξω ή βγάλε ένα τετράδιο και να διαβάζεις. Όμως το παιδί, ήθελε να μάθει περισσότερα για την εκκλησία. Ήθελε να αναπτυχθεί. Ήθελε. Γιατί αυτό το ποίημα που το λένε το πρωί το είχανε μάθει. Και τα δύο τα παιδιά, είχαν το ίδιο σενάριο για μένα. Όμως με το πρώτο, ήταν πιο δύσκολο, γιατί δεν ήταν μαθημένη, ερχόταν έκλαιγε, έκανε, έρανε. Τι να πω κι εγώ που δεν ήξερα τίποτα. Τίποτα δεν είχα. Πήγα ένα τότε. Είπα, έτσι κι έτσι λέω, άμα μπορείς να πας στον διευθυντή του παιδιού μου, να το πεις. Αυτός τον είπε, γιατί πήγες και είπες στο σπίτι. Καλά, μπορεί ένα δάσκαλο και να πει στο παιδί, οχτώ χρονών ή εννιά πόσο ήταν, γιατί έλεγε στο σπίτι αυτό; Μετά δίκιο δεν είχε το παιδί και εγώ, να το διώξεις από εκεί που θέλει;

Ε: Δηλαδή, χωρίς να σας ρωτήσουν οι εκπαιδευτικοί, από μόνοι τους, έβγαζαν τα παιδιά στα θρησκευτικά έξω.

Σ: Ναι, ναι. Αυτό ήταν. Και το παιδί, όλη η τάξη τον κοιτούσαν με άλλο μάτι και πάντα τον προσβάλλανε. Για το τίποτα τα προσβάλλανε τα παιδιά. Αυτό έγινε και με τη μικρή που έχω τώρα έκτη τάξη, ξεκίνησαν πάλι. Εσύ βγάλε το τετράδιο να ζωγραφίσεις ή βγες έξω να παίξεις την ώρα του θρησκευτικά. Και πηγαίνω όμως. Τώρα με την μικρή λίγο έμαθα την γλώσσα και πήγαινα στην κύρια και στον διευθυντή και λέω, κυρία εγώ δεν θέλω να το διώξεις το παιδί μου. Εγώ θέλω το παιδί μου να δει, να μάθει. Θέλω να το βοηθήσετε, να μην το χωρίζετε και όταν πάτε στην εκκλησία. Να κάθετε πίσω, να μην είναι μπροστά στον παπά. Εμείς, έτσι μεγαλώσαμε στην Αλβανία, με τρία θρησκευτικά που έχουμε και ο κάθε ένας άμα θέλει πηγαίνει, άμα θέλει δεν πηγαίνει.

Ε: Μάλιστα. Ρόζα να σε ρωτήσω κάτι. Όταν έχεις τέτοια προβλήματα, η γλώσσα είναι για σένα εμπόδιο να μην πας στο σχολείο ή παρόλα αυτά, εσύ έχεις το θάρρος και πηγαίνεις και συζητάς όπως μπορείς;

Σ: Όχι, η γλώσσα μου είναι, όμως εγώ για τα παιδιά πάντα, για τα παιδιά, για τη δουλειά, δεν ξέρω, τότε είχα ντρεπόμουν πολύ, τώρα δεν ντρέπομαι να πηγαίνω, να λέω. Το καταλαβαίνω που λέω καμιά φορά καμιά λέξη, που δεν το λέω σωστό, όμως το δικό μου θέλω να το βγάλω. Πηγαίνω το λέω, δεν ντρέπομαι. Άλλο τώρα δεν ντρέπομαι για τα παιδιά μου και για τον εαυτό μου.

Ε: Ρόζα να σε ρωτήσω, πιστεύεις ότι αυτή σου η στάση βοηθάει τα παιδιά; Ο τρόπος δηλαδή, που πηγαίνεις στο σχολείο ή που τους συμπεριφέρεσαι στο σπίτι;

Σ: Όταν πηγαίνω στο σχολείο, βοηθώ τα παιδιά. Γιατί νιώθω ότι κάποιος με υποστηρίζει και δεν ξέρω, εγώ έτσι νιώθω.

Ε: Δηλαδή, θεωρείς ότι τα ενισχύεις τα παιδιά σου, όταν σε βλέπουν να πηγαίνεις στο σχολείο να ρωτάς για την πορεία τους.

Σ: Ναι. Όχι. Τα παιδιά νιώθουν χαρούμενα γιατί νιώθουν ασφάλεια, όταν πηγαίνει ένας από τους γονείς να ρωτάνε. Παρόλο που εγώ λέω πάλι και μπροστά να είναι το παιδί, εγώ λέω στην κυρία όπως

είπα, θέλω το παιδί μου να το σηκώσεις, δεν ντρέπομαι από έναν άλλο τρόπο ή δεν το έχει καταλαβαίνει ένα από τα δύο είναι. Και θέλω να το σηκώσεις, δεν θέλω να χαϊδεύεις. Το λέω και στα παιδιά να το γνωρίζουν και πάλι χαίρονται λέω εγώ. Γιατί για το καλύτερο το λέω. Για τα παιδιά δεν ξέρω. Ο μεγάλος με καταλαβαίνει πάρα πολύ. Τώρα η μικρή είναι λίγο χαϊδεμένη να πω το μπαμπά.

E: Εσύ θεωρείς ότι βοηθιέσαι από αυτή σου τη στάση, από το πώς συμπεριφέρεσαι, από το πώς συμμετέχεις στην σχολική ζωή των παιδιών σου, εσύ κερδίζεις κάτι;

Σ: Δεν ξέρω. Άλλο τρόπο είναι εδώ, άλλο τρόπο έχω εγώ στο μυαλό μου.

E: Δηλαδή;

Σ: Δηλαδή εμείς αλλιώς μαθαίναμε, αλλιώς έχω εγώ στο κεφάλι μου, τα παιδιά να διαβάζουν και να κάνουν και να απαντάνε. Τώρα με αυτά το κινητό που έχουν, δεν ρίχνουν ματιά στα βιβλία, δεν κοιτάνε. Πηγαίνουν στο σχολείο, πιο πολύ είναι φίλοι με τη δασκάλα παρά να είναι δάσκαλο και μαθητής. Αυτό εμένα δεν μου πάει. Δεν ξέρω, το κεφάλι μου έχει γεμίσει τέτοιο. Δεν πρέπει να είσαι τόσο φίλη με το μαθητή σου, γιατί το παιδί δεν θα μάθει σωστό.

E: Εσύ ως μαμά, θεωρείς ότι κάτι κερδίζεις από το ότι πηγαίνεις στο σχολείο και ρωτάς, από το ότι προσπαθείς με τον τρόπο σου να πιέσεις το παιδί στο σπίτι να διαβάσει.

Σ: Ναι, εγώ θέλω να κερδίζω τα παιδιά μου να διαβάζουν, δεν θέλω να μείνουν σαν εμένα. Γι' αυτό και προσπαθώ, πηγαίνω συνέχεια όταν μας φωνάζουν, δεν λείπω ποτέ. Θέλω τα παιδιά μου να μάθουν γλώσσα. Μία γλώσσα, είτε μάθημα, κάπου θα σε βγάλουν, εννοώ με το καλό. Όμως να είσαι για να είσαι εντελώς αγράμματη, πάλι δεν κερδίζεις. Είσαι πιο πολύ χαμένος άμα δεν είσαι πιο πολύ σπουδαγμένος. Εμένα μου αρέσει το σπουδές. Θέλω τα παιδιά μου να σπουδάσουν.

E: Ρόζα, συμμετέχεις και σε συναντήσεις με άλλους γονείς στο σχολείο, πηγαίνεις σε τέτοιες συναντήσεις;

Σ: Ναι, ναι. Τώρα ναι. Τα πράγματα τώρα έχουν αλλάξει. Βέβαια πηγαίνω, τους γνωρίζω όλους.

E: Οι άλλοι γονείς, πως σε έχουν αντιμετωπίσει;

Σ: Εντάξει δεν ξέρω. Εγώ πάντα περιμένω να μιλάω τελευταίοι, για να μιλήν αυτοί πρώτοι, να μην. Δεν ξέρω, πάντα περιμένω το τελευταία, αυτό το πράγμα το έχω.

E: Αυτό το κάνεις εσύ από τον χαρακτήρα σου ή διστάζεις λόγω γλώσσας;

Σ: Ναι, ναι, από τη χαρακτήρα μου. Το κάνω γιατί πολλές φορές που πήγα, πάλι στον μεγάλο θα το πάω, στο μεγάλο παιδί, ήταν καλός μαθητής. Εικοσάρια δεν έφερνε, όμως από το δεκαπέντε με το δεκαεφτά, δεκαοχτώ, ήταν καλός για μένα. Κι όταν έλεγε η κύρια εκεί, έλεγε μπράβο, αυτό το παιδί, για το δικό μου, αξίζει τα καλύτερα, διαβάζει, ξένος είναι, οι άλλες οι μάνες με κοιτούσαν με άλλο μάτι. Οπότε κι εγώ από τότε, ξεκίνησα με τη μικρή, να ρωτάω τελευταία και να κάθομαι πάντα πίσω, για να μην έχω τέτοια προσβολή για τον εαυτό μου.

E: Εννοείς ότι σε κοιτούσαν με άσχημο τρόπο;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Να πούνε, σιγά λέει για τον ξένο τα καλύτερα, για τα δικά μας λέει έτσι και κέτσι; Και αυτό πάλι με κάνει να ντρέπομαι, γιατί άμα ξεκινάς, θα μαλώσεις μετά εκεί μέσα στην τάξη.

E: Αυτό μόνο στην συμπεριφορά τους το καταλάβαινες, έτσι από το πρόσωπο τους ή σου το έλεγαν κιόλας, σε χαρακτήριζαν κάπως;

Σ: Όχι. Στο πρόσωπο. Γιατί μετά δεν είχα και πολύ το ερώτημα.

E: Άρα αυτό σε έκανε περισσότερο να διστάσεις.

Σ: Ναι, αυτό με κάνει να κάνω ας πούμε δύο βήματα πίσω και να μη λέω και τα καλύτερα για τα παιδιά μου. Καλύτερα, ότι μου λέει κυρία τα κρατάω και έρχομαι σπίτι και λέω στο παιδί μου αυτό κι αυτό. Ο νόμος εδώ είμαι εγώ, στο σχολείο είναι η κύρια. Να ξέρεις άμα μαθαίνω κάτι.

E: Ρόζα, είχες δυσκολίες, στο να πηγαίνεις στο σχολείο να ρωτάς; Υπήρξαν πράγματα που σε δυσκόλεψαν στο να συνεργάζεσαι με το σχολείο, με τους εκπαιδευτικούς;

Σ: Είχα όμως, δεν έβαλα σημασία ας πούμε. Αφού το ξέρω ότι είμαι ξένη και καλύτερα να μην.

Ε: Είχες ας πούμε τη δυσκολία της γλώσσας, αλλά παρόλα αυτά δεν το βάζεις κάτω και πηγαίνεις και ρωτάς. Οι εργοδότες σου, σου έδιναν άδεια για παράδειγμα, όταν την χρειαζόσουν, για να πηγαίνεις στο σχολείο;

Σ: Ανάλογα πως ήταν κι αυτοί με τα κέφια. Αν ήταν σε κέφια σου έλεγε ναι, άμα δεν ήθελε θα σου έλεγε, αφού δεν θέλεις αύριο να 'ρθεις, τότε μην έρχεσαι και μεθαύριο. Αυτό ήταν λίγο.

Ε: Φοβόσουν δηλαδή μη χάσεις και τη δουλειά σου αν πήγαινες.

Σ: Ναι, ναι. Γιατί αυτό το πράγμα ήταν. Γιατί θα τους πεις, κύριε αύριο δεν μπορώ, θα πάω σχολείο. Αφού δεν έρχεσαι αύριο λέει, μην έρχεσαι ούτε μεθαύριο. Μέχρι να τελειώσει αυτή η δουλειά.

Ε: Αυτό συμβαίνει ακόμα και σήμερα, ή συνέβαινε στην αρχή;

Σ: Όχι, απλά σήμερα μπορεί να συμβαίνει ακόμα σήμερα. Μερικά πράγματα δεν αλλάζουν εύκολα εδώ στα μέρη αυτά. Γιατί εγώ τον αγαπάω πολύ την Ελλάδα, όμως δεν αλλάζει κάτι.

Ε: Οι εκπαιδευτικοί όμως, ήταν πάντα ανοιχτοί απέναντι σου κάθε φορά που ήθελες να ρωτήσεις ή να πας, ήταν εκεί να σε ακούσουν ή έβλεπες να είναι κι αυτοί επιφυλακτικοί όπως κάποιοι άλλοι γονείς;

Σ: Αυτό έβλεπα. Μας κοιτούσανε και την επόμενη ημέρα και το παιδί έλεγε, γιατί και τα παιδιά εκεί. Και το παιδί έλεγε που ήρθε η τάδε φίλη και είπε για εμάς έτσι κι έτσι. Φιλενάδες ας πούμε, δύο τρία κορίτσια μαζευόταν και λέγανε.

Ε: Δηλαδή; Θέλεις λίγο να μου πεις πιο συγκεκριμένα;

Σ: Μου έλεγαν ας πούμε αυτό, εχθές η μαμά, εγώ, ήρθε ντυμένη έτσι, έφυγε χαρούμενη γιατί το παιδί της είναι καλή μαθήτριά, ήρθαν αυτοί από εκεί και τώρα σηκώνουν το κεφάλι. Και το παιδί, έρχεται και τα λέει όλα, δεν ντρέπεται.

Ε: Μάλιστα. Δηλαδή το παιδί δέχτηκε τέτοια πράγματα, τα άκουσε από τον περίγυρο.

Σ: Βέβαια, διάφορα έχουν ακούσει. Όμως είναι αυτό που σου λέω, δεν μπορούμε να μιλάμε και τα παιδιά μου το ξέρουν. Ένας οδηγός από λεωφορείο το έμαθε ότι παιδάκια, ήταν εδώ σε μια γειτονιά ήταν, ήταν και τα δύο αλβανάκια και τους λέει εσείς τι θέλετε εδώ. Αύριο δεν θα ανεβείτε. Όταν θα είμαι εγώ, δεν θα ανεβείτε στο λεωφορείο. Λέει το άλλο το παιδί, γιατί ήταν αγόρια, γιατί κύριε λέει, εμείς έχουμε δικαίωμα λέει, γιατί πηγαίνουμε σχολείο, κοίτα λέει, μη με αντιμιλάς εμένα, γιατί σε κατεβαίνω από τα αφτιά κάτω.

Ε: Τέτοιες συμπεριφορές τις αντιμετώπισες όμως και από εκπαιδευτικούς;

Σ: Ναι, ναι. Και μετά πήγαμε εμείς οι δύο, γιατί τα παιδιά δεν ήθελαν να πηγαίνουν σχολείο και έλεγαν θα μας πάτε και θα μας πάρετε εσείς. Θα το κάνουμε μια μέρα, θα το κάνουμε δυο μέρες, όμως το σχολείο είναι και τόσες μέρες. Θα χάσουμε και τη δουλειά. Με τι θα ζήσουμε.

Ε: Οι δάσκαλοι στο σχολείο, πως όμως αντιμετώπιζαν τα παιδιά και εσένα; Ήταν ανοιχτοί απέναντι σου ή σε κοιτούσαν έτσι περίεργα;

Σ: Όχι. Αυτοί μας πήραν τα παιδιά, είπαν και τα παιδιά έτσι κι έτσι, και εμείς δεν έχουμε στο σχολείο και ο κύριος, ο διευθυντής, λέει θα το λύσω. Την άλλη εβδομάδα, έτυχε πάλι αυτός, πάλι τα κατεβαίνει τα παιδιά μες στο δρόμο. Τουλάχιστον τα παιδιά ήξεραν το δρόμο, κοντά ήταν και ήρθανε τα παιδιά. Πηγαίνουμε ξανά. Λέμε στο διευθυντή, τι θα γίνει, άμα είναι να μας δώσεις χαρτί να το πάμε τα παιδιά σε άλλο σχολείο. Όχι λέει ο διευθυντής, τα παιδιά σας δεν έχουνε κάνει κάτι, δεν κάνουν και στο λεωφορείο πιστεύω φασαρία.

Ε: Σας υποστήριξε δηλαδή ο διευθυντής;

Σ: Σε αυτή τη φορά ναι, όμως δεν πρέπει να περάσουν δέκα μέρες αυτή τη ιστορία. Τα παιδιά δεν ήθελανε, εμείς δεν ηθέλαμε να χάσουμε τη δουλειά. Ένα κομμάτι θα καθόταν σπίτι για να πηγαίνει και να παίρνει το παιδί. Μετά το λύσαμε. Λίγο αργά αλλά το λύσαμε. Όμως είναι αυτό το θέμα, όμως δεν ξέρω πώς να το πω, κάτι τέτοιο να το πούμε.

Ε: Νιώθεις το σχολείο ότι είναι κοντά σου; Νιώθεις ότι μπορείς να μιλήσεις με τον διευθυντή, με

τους δασκάλους, για όποιο πρόβλημα έχεις, τος νιώθεις ανοιχτούς;

Σ: Όχι και τόσο. Δεν τους νιώθω για να, για να τα λέω όλα ανοιχτά δεν τα λέω. Δε μπορώ. Δεν μιλάω.

E: Τι είναι αυτό που σε κρατάει δηλαδή, που νιώθεις έτσι ότι είναι μακριά σου;

Σ: Δεν ξέρω. Δεν είναι τόσο. Εντάξει, το καλημέρα, το αγάπη, το λένε όλοι. Όμως για να μας αγαπάνε με τη καρδιά, να λένε μια καλή κουβέντα ή να μας φωνάζουν, δεν ξέρω, όχι.

E: Δεν έχει γίνει όμως κάτι. Είναι η δική σου αίσθηση αυτή.

Σ: Όχι, δεν έχει γίνει κάτι, όχι δεν έχει γίνει κάτι. Απλά έτσι είναι η καθημερινότητα μας. Έτσι είναι, δεν έχουμε πουλύ σχέση, δεν έχουμε πολύ κοντά, να μας φέρουν πιο κοντά. Όχι είμαστε λίγο μακριά.

E: Όταν όμως θελήσεις εσύ να πας να τους πεις κάτι, είναι εκεί να σε ακούσουν;

Σ: Εκείνοι ακούνε. Όμως πάντα μας λένε το παιδί να διαβάζει, το παιδί έτσι. Το πρώτο εγώ το ξέρω, όμως δεν μας λένε και κάτι ιδιαίτερο σαν δάσκαλα που είναι αυτή και σαν εγώ που είμαι, δεν είμαι σπουδαγμένη, αλλά να με πει κάτι ρε παιδί μου, να γεμίσει εμένα αυτό το μυαλό μου. Δεν ξέρω, αλλά δεν το βλέπω.

E: Μια πρακτική βοήθεια δεν υπάρχει δηλαδή;

Σ: Όχι, δεν υπάρχει τέτοιο πρακτική, όχι. Δεν έχει κάτι. Δεν νιώθω κάτι, να πω η δάσκαλα να με πάρει μια φορά, να θέλει να μιλάει. Δεν ξέρω. Ή στο σπίτι ή στο καφενεο ή στο σχολείο να θέλει. Όχι, λέει όταν θέλετε εσείς. Όμως αυτή είναι που πρέπει να κάνει τα πρώτο βήμα, έτσι νιώθω, τώρα δεν ξέρω πώς να πω.

E: Ρόζα μου, σε ευχαριστώ πάρα πολύ, τελειώσαμε.

Σ: Παρακαλώ. Από την αρχή και ξέρω γώ και να μείνεις, που έχω τόσα χρόνια και έχω τόσοι γνωστοί πάλι εγώ κάθομαι όπως λέει ο γιός στο σχολείο, δύο βήματα πίσω, γιατί ποτέ δεν ξέρουμε τι θα ακούσουμε. Και για να κρατάς τον εαυτό σου, πρέπει να είσαι και λίγο χαλαρά θέλω να πω. Είναι πολύ δύσκολα. Για μας. Για μας, για την χώρα μας, για μας σαν Αλβανοί είμαστε δύσκολοι. Όπως ήρθαμε εδώ, δεν ξέρω, τώρα νιώθω αγάπη, μετά από τόσα χρόνια που ήρθα, από το 2007. Τώρα έχει τελευταία πέντε έξι χρόνια που νιώθω αγάπη, να με αγαπάνε. Τα πρώτα χρόνια ήταν δύσκολα.

E: Ευχαριστώ Ρόζα, πάρα πολύ.

5^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας θέλω να σε ρωτήσω, πόσο χρονών είσαι;

Σ: Είκοσι οχτώ.

E: Τι επάγγελμα κάνεις;

Σ: Προς το παρόν στο σπίτι με τα παιδιά.

E: Έχεις δουλέψει όμως στην Ελλάδα;

Σ: Ναι έχω δουλέψει, στα super market.

E: Στα super market, στα ψυγεία ας πούμε;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Αυτά.

E: Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Εγώ έχω έρθει από δώδεκα χρονών, τώρα είμαι είκοσι οχτώ. Αλλά έχω πάει κι εκεί δέκα χρόνια.

E: Δηλαδή ήρθες δώδεκα χρονών, έμεινες στην Ελλάδα, μετά ξανά πήγες στην Αλβανία και ξανά ήρθες;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι. Και τώρα εδώ.

E: Τώρα έχει δέκα χρόνια που είσαι μόνιμα στην Ελλάδα;

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Πως σου φάνηκε η πολιτική που ακολούθησε η Ελλάδα, για τους μετανάστες; Δηλαδή όταν ήρθες, ήταν εύκολο να νομιμοποιηθείς;

Σ: Όχι και πολύ, να πω την αλήθεια. Αλλά ντάξει. Σε κάποια πράγματα είχαν δίκιο. Σε κάποια άλλα όχι. Αλλά τώρα, είμαστε μια χαρά, με χαρτιά με όλα. Είμαστε τέλεια.

E: Όταν ήρθες πριν δέκα χρόνια, ήρθες παράνομα;

Σ: Ναι. Είχαμε visa, τότε είχαμε visa για ένα μήνα και μετά με τον καιρό,, κάναμε και τα χαρτιά σιγά σιγά, γιατί θέλουνε χρόνο κι αυτά και τώρα έχουμε οικογένεια, είμαστε μια χαρά τώρα. Δόξα το Θεό.

E: Τι ήταν αυτό που σε δυσκόλεψε με τα χαρτιά;

Σ: Ήταν, ήθελε κάποια χαρτιά, που πρέπει να πηγαίναμε στην Αλβανία και μετά εδώ. Αλλά αν τα πηγαίναμε εκεί, ήταν πολύ δύσκολο να έρθουμε πάλι.

E: Για οικονομικούς λόγους, εννοείς δύσκολο;

Σ: Ναι εννοείται. Ναι, ναι. Μόνο γι' αυτά. Μια ζωή καλύτερα δηλαδή. Να είχαμε μια ζωή καλύτερα.

E: Γιατί επέλεξες στην Ξάνθη για την εγκατάσταση σου;

Σ: Επειδή παντρεύτηκα και μετά ερωτεύτηκα και μετά ήρθα εδώ.

E: Ο σύζυγος σου δηλαδή, ήρθε πιο μπροστά και ήταν στην Ξάνθη;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Αυτός ήτα εδώ και μετά ήρθα κι εγώ να μείνω μαζί του. Μετά έκανα και δύο αγόρια.

E: Να σας ζήσουν.

Σ: Ευχαριστώ.

E: Όταν ήρθες στην Ελλάδα, πριν δέκα χρόνια, πως σε αντιμετώπισαν οι Έλληνες, εκεί οι κάτοικοι της περιοχής;

Σ: Ήταν πολύ καλοί άνθρωποι, να πω την αλήθεια. Μας έβλεπαν με καλό μάτι και μια χαρά. Μας βοηθήσανε με ότι είχανε δηλαδή.

E: Εσύ γνώριζες την γλώσσα; Εσύ την γνώριζες επειδή ήσουν από μικρή;

Σ: Ναι.

E: Αυτό σε βοήθησε στην επικοινωνία σου με τους υπόλοιπους;

Σ: Ναι, ναι. Σε αυτό ναι. Αλλά επειδή ήμουν πιο μικρή, πέρναγα έτσι, γρήγορα. Αλλά με λίγο βοήθεια,

γιατί είχα ανθρώπους γύρω. Μετά γνώρισα φίλους ,φίλες.

E: Δηλαδή, οι ντόπιοι εκεί οι Έλληνες, ήταν ανοιχτοί απέναντι σου;

Σ: Ναι, ναι. Ήταν ναι.

E: Από την αρχή ήταν έτσι ή στην πορεία;

Σ: Ναι, ναι. Από την αρχή μας, μια χαρά. Δηλαδή ότι είχανε, μας το είχανε βοηθήσει. Αυτά που είχαν, αυτά που είχαμε ανάγκη. Δηλαδή, ρούχα, φαγητό, ξέρεις αυτά τα πράγματα. Γιατί αυτά ηθέλαμε. Προς ο παρόν αυτό δηλαδή θέλαμε.

E: Παρέα μαζί τους κάνατε;

Σ: Κάναμε ναι.

E: Δηλαδή πέραν από τη βοήθεια που σας παρείχαν, κάνατε και παρέα.

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι. Δηλαδή σαν να είμαστε, όχι σαν να ανήκουμε σε άλλη χώρα δηλαδή. Σαν να είμαστε μια χώρα, μια οικογένεια. Πώς να το πω. Δεν μας έβλεπαν με άλλο μάτι δηλαδή να πουν, να είναι από άλλη χώρα και να κρατήσουν αποστάσεις. Όχι, όχι. Ήταν τέλεια δηλαδή. Μόνο αυτό δηλαδή, ήταν λίγο δυσκολία με τα χαρτιά και μετά σιγά σιγά τα φτιάξαμε και είμαστε εντάξει.

E: Επαγγελματικά όταν ξεκίνησες να δουλεύεις ήσουν παράνομη; Είχες ασφάλεια;

Σ: Όχι, όχι. Τότε όχι. Τότε δεν δούλεψα τότε. Εγώ τώρα έχω, αυτά τα χρόνια που έχω χαρτιά. Αλλά τότε όχι. Μόνο ο πατέρας και η μητέρα μου. Αλλά ο πατέρας είχε, είχε χαρτιά τότε.

E: Εσύ δηλαδή, όταν ήρθες στην Ελλάδα πριν δέκα χρόνια, δεν δούλεψες;

Σ: Όχι, που και που. Αλλά όχι έτσι συνέχεια. Πήγαιναμε στα χωράφια, να καθαρίσω κανένα σπίτι, ξέρεις αυτά.

E: Στο super market που δούλευες, ήταν όταν νομιμοποιήθηκες;

Σ: Ναι, ναι.

E: Εκεί η ασφάλεια και ο μισθός σου, ήταν όλα κανονικά;

Σ: Ναι, θέλουνε ασφάλεια αυτά τα πράγματα, δεν μπορείς να πας έτσι. Να είμαστε ειλικρινείς.

E: Άννα, πόσα παιδιά έχεις;

Σ: Τα δύο αγόρια.

E: Πόσο χρονών είναι;

Σ: Ο μεγάλος είναι οχτώ χρονών και ο μικρός είναι ενάμισι.

E: Δηλαδή ο μεγάλος σε ποια τάξη πηγαίνει;

Σ: Δευτέρα δημοτικού.

E: Άννα, πως συμμετέχεις στην σχολική ζωή του μεγάλου σου παιδιού; Δηλαδή πως συνεργάζεσαι με το σχολείο; Πως τον βοηθάς με τα μαθήματα στο σπίτι;

Σ: Να πω την αλήθεια, μόνο λίγο δυσκολεύομαι, γιατί τα άλλα τα ξέρω. Έχουμε και την δασκάλα του που τον βοηθάει πολύ, αλλά καλά μια χαρά.

E: Εσύ που δυσκολεύεσαι;

Σ: Δηλαδή στην ιστορική. Εκεί είναι λίγο δύσκολα, γιατί δεν τα ξέρουμε όλα τα πράγματα.

E: Εσύ ξέρεις να διαβάζεις και να γράφεις κανονικά;

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Με τις εργασίες που έχει να κάνει στο σπίτι ασχολείσαι μαζί του;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Εννοείται.

E: Η επικοινωνία σου με την δασκάλα πως είναι;

Σ: Μια χαρά είναι, μια χαρά είναι, δόξα το θεό.

E: Πηγαίνεις όποτε σε καλεί ή πηγαίνεις και όποτε έχεις εσύ κάποιο θέμα;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι. Μας ενημερώνει δηλαδή ότι πρόβλημα. Γιατί της έχω πει, ότι πρόβλημα να έχεις,

ότι δυσκολία που θα έχει το παιδί να μου πεις.

E: Οι εκπαιδευτικοί ήταν ανοιχτοί απέναντι σου, να σε βοηθήσουν, να συνεργαστείτε;

Σ: Ναι, ναι.

E: Συμμετέχεις σε συλλόγους γονέων και κηδεμόνων; Πηγαίνεις και σε τέτοιες συναντήσεις;

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Οι γονείς εκεί πως σε αντιμετώπισαν;

Σ: Πες το λίγο πάλι, λίγο πιο έτσι να το καταλάβω.

E: Βεβαίως. Οι γονείς των άλλων παιδιών, πως είναι απέναντι σου;

Σ: Μια χαρά. Εγώ δεν είχα θέμα να είχα έτσι, καλά, καλά. Τα ίδια ήταν, να μη πω ψέματα.

E: Πολύ ωραία. Πιστεύεις ότι με αυτόν τον τρόπο, πηγαίνοντας στο σχολείο και με τις εργασίες στο σπίτι, βοηθάς το παιδί σου;

Σ: Ναι το βοηθάω πολύ.

E: Θέλεις να μου πεις, που νομίζεις ότι βοηθιέται ιδιαίτερα;

Σ: Στα μαθηματικά, στη γλώσσα που βοηθάω το παιδί έτσι. Εντάξει, έχω και εκεί μερικά πράγματα, τον βοηθάω έτσι.

E: Χαίρεται όταν σε βλέπει στο σχολείο να ενδιαφέρεσαι για την πορεία του, να ρωτά την δασκάλα;

Σ: Μπορείς να το πεις λίγο πάλι, γιατί έχω και λίγο θόρυβο εδώ;

E: Βεβαίως. Ο γιος σου, όταν σε βλέπει να ενδιαφέρεσαι, να ρωτάς την δασκάλα, να πηγαίνεις στο σχολείο, χαίρετε;

Σ: Χαίρεται, γιατί κάθε μάνα έχει τα δικά του, αλλά εγώ είμαι έτσι. Δηλαδή και για το παραμικρό θέλω να ξέρω. Δηλαδή θέλω το καλύτερο για τα παιδί μου.

E: Το αισθάνεται το παιδί σου αυτό το ενδιαφέρον;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι. Αφού να πει μια μάνα έτσι για το παιδί, που έχει κάτι πιο καλύτερο από αυτό. Και με το παιδί μια χαρά, μια χαρά. Δόξα το θεό τώρα είναι έτσι μια χαρά.

E: Υπάρχει κάτι που σε κάνει να σε εμποδίζει ή να διστάζεις στο να πας στο σχολείο;

Σ: Όχι, όχι, όχι.

E: Ότι πρόβλημα έχεις, είναι εκεί οι εκπαιδευτικοί και ο διευθυντής για να σε βοηθήσουν;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Όχι εγώ δεν έχω, γιατί να πω τώρα, είμαι μια χαρά, είμαι εντάξει. Εντάξει, πριν σου είπα, ήταν λίγο, αλλά τώρα με το καιρό

E: Πριν δηλαδή τι είχες;

Σ: Πριν που κάναμε λίγο αυτά τα χαρτιά, ξέρεις μόνο γι' αυτό. Για τα άλλα, δηλαδή επικοινωνία κι έτσι, είμαστε εντάξει.

E: Το παιδί σου, έχει νιώσει κάποιον ρατσισμό ή κάτι τέτοιο;

Σ: Όχι, όχι καθόλου.

E: Εσύ ως μαμά, κερδίζεις από αυτήν σου τη συμμετοχή στο σχολείο;

Σ: Για πείτε το ακόμα μια φορά

E: Εσύ ως μητέρα, τι κερδίζεις, συμμετέχοντας στη σχολική ζωή του παιδιού σου; Δηλαδή, όταν συνεργάζεσαι με την εκπαιδευτικό ή όταν είσαι στο σπίτι και ασχολείσαι με το παιδί σου, εσύ ως μαμά, κερδίζεις από όλη αυτή τη διαδικασία;

Σ: Θέλω το παιδί μου να γίνεται, πώς να πω, να είναι ευτυχισμένος, να μάθει στο σχολείο, να το μεγαλώσω να γίνει κάποιος στη ζωή του, να βοηθάει τον άλλο άμα δεν έχει. Δηλαδή άμα έχει το μισό να το δώσει στον άλλο. Κι εγώ έτσι είμαι.

E: Χαίρεσαι δηλαδή, από την πρόοδο του ίδιου σου του παιδιού;

Σ: Ναι, ναι, ναι χαίρομαι. Γιατί τα παιδιά τα μαθαίνω έτσι και από το μικρό, τα μαθαίνω, θέλω να γίνονται καλό, το πρώτο θέλω να είναι καλός άνθρωπος και μετά έρχονται τα άλλα.

E: Το παιδί σου παίρνει δύναμη από την δική σου θέληση και την δική σου προσπάθεια να διαβάσει περισσότερο;

Σ: Ναι. Και ότι κάνει δηλαδή, έρχεται με τα μαθήματα και μου λέει, καλά είναι αυτό; Και να μην είναι καλά, εγώ δεν λέω, να βάλω φωνές, λέω να προσπαθήσεις και να γίνει έτσι πιο καλύτερα. Έρχεται όλο χαμόγελο, του δίνω μια αγκαλιά, και είναι

E: Δηλαδή με αυτήν σου τη στάση, το ενισχύεις και ότι παιδί προσπαθεί ακόμα περισσότερο;

Σ: Ναι πιο πολύ περισσότερο. Γιατί δεν θέλω, θέλω το παιδί μου, τα παιδιά μου να είναι έξυπνα.

E: Πολύ ωραία. Υπήρξε κάτι που σε δυσκόλεψε να ρωτάς την δασκάλα ή να πηγαίνει στο σχολείο;

Σ: Ναι. Μόνο με την ιστορία. Μόνο με αυτό. Πήγα εκεί, μίλησα και μου είπε εντάξει, μη στεναχωριέσαι, θα τον βοηθήσω εγώ. Τώρα πηγαίνει καλά το παιδί δηλαδή.

E: Πολύ ωραία. Δηλαδή ο εκπαιδευτικός, τι παραπάνω έκανε για να βοηθήσει το παιδί;

Σ: Κάνει και μάθημα έτσι. Παραπάνω μια ώρα, πώς να το πω. Περισσότερα δηλαδή. Έχει μια δασκάλα, που βοηθάει σε αυτήν στην ιστορική.

E: Στο σπίτι ή στο σχολείο;

Σ: Στο σχολείο.

E: Μένει μήπως στο ολοήμερο και τον βοηθάν εκεί;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι. Εκεί.

E: Για να το αφήσεις εκεί, το αποφάσισες μόνη σου ή σου το πρότεινε η δασκάλα;

Σ: Μόνη μου.

E: Βοηθιέται το παιδί στο ολοήμερο;

Σ: Ναι, γιατί πήγε στο ολοήμερο χωρίς, το άφησα έτσι μια εβδομάδα, μετά έβλεπα ότι εγώ δεν μπορώ να το βοηθήσω και πολύ, γιατί έχω και μωρό και μετά είπα σε εκείνη και όλα εντάξει. Τώρα βλέπω ότι το παιδί δεν έχει παράπονα, γιατί τον ρωτάω εγώ.

E: Πολύ ωραία. Δηλαδή την δυσκολία που έχεις εσύ ίσως για να τον βοηθήσεις, την καλύπτει το ολοήμερο;

Σ: Ναι

E: Με τους εργοδότες σου, είχες ποτέ πρόβλημα; Σου έδιναν άδειες για να πηγαίνεις στο σχολείο να ρωτάς;

Σ: Όχι, δεν είχα πρόβλημα. Όχι, όχι.

E: Με την γλώσσα είχες πρόβλημα;

Σ: Όχι, δεν έχω και πολύ πρόβλημα, τώρα δεν τα ξέρουμε όλα, αλλά εντάξει. Εκεί που δεν ξέρω, ρωτάω τι είναι, να μου το πει πιο έτσι.

E: Πολύ ωραία. Έπαιξε ρόλο που ήρθες από μικρή στην Ελλάδα και έμαθες καλά τα ελληνικά;

Σ: Ναι, γιατί παίζει ρόλο και αυτό. Γιατί πιο μικρή τα μαθαίνεις πιο εύκολα, πιο μεγάλη είναι πολύ δύσκολα.

E: Με τι συχνότητα πηγαίνεις στο σχολείο; Πόσο συχνά πηγαίνεις;

Σ: Πηγαίνω που φωνάζουν όλοι τους γονείς. Το παίρνω και τηλέφωνο εγώ μόνη μου τη δασκάλα. Θέλω να ξέρω πως πάει το παιδί μου και αυτά.

E: Πολύ ωραία. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις, δεν έχω να σε ρωτήσω κάτι άλλο. Σε ευχαριστώ πολύ.

Σ: Να σε κάνουνε δουλειά όμως, αυτό θέλω.

E: Θα κάνουν, δεν υπάρχει θέμα.

6^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας θέλω να σε ρωτήσω. πόσο χρονών είσαι;

Σ: Εγώ είμαι τριάντα οχτώ χρονών.

E: Τι επάγγελμα κάνεις;

Σ: Αγρότης.

E: Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Είμαι ακριβώς από το 2003, δεκαοχτώ χρόνια, κάπου εκεί.

E: Όταν ήρθες Ελμά, ήρθες με τα χαρτιά σου στην αρχή ή ήρθες παράνομα;

Σ: Ήρθα παράνομα. Δηλαδή καμιά δεκαετία έχουμε τραβήξει πολύ ζόρια. Μέχρι που έκαναμε τα χαρτιά πριν τέσσερα χρόνια.

E: Πως σου φάνηκε δηλαδή, η πολιτική που ακολούθησε η Ελλάδα για τους μετανάστες;

Σ: Στην αρχή πολύ άσχημα. Στις αρχές δηλαδή πολύ άσχημα, είχε ρατσισμό, πώς να στο πω έτσι. Τώρα έχουν αλλάξει δηλαδή τα πράγματα αλλά τότε στις αρχές που ερχόμαστε δεν μας ήθελαν καθόλου.

E: Δηλαδή, αρχικά για να νομιμοποιηθείτε και να κάνετε τα χαρτιά σας, ήταν δύσκολη η διαδικασία;

Σ: Δύσκολο. Έχω πληρώσει να κάνω τα χαρτιά, πολύ λεφτά έχω πληρώσει. Εγώ παράδειγμα, έχω πληρώσει γύρω στα πέντε χιλιάρικά να κάνω τα χαρτιά δηλαδή.

E: Μάλιστα. Δεν υπήρχε δηλαδή καμία βοήθεια από την πολιτεία;

Σ: Όχι. Βοήθεια δεν υπήρχε. Ένα νόμο δηλαδή εδώ, να κάνουμε τα χαρτιά για να μείνουν σαν ανθρωποι. Αυτά.

E: Μάλιστα. Ήταν δύσκολα δηλαδή.

Σ: Δύσκολα. Πολύ δύσκολα στις αρχές. Τώρα είμαστε καλά για να είμαι ειλικρινής. Όχι ειλικρινής, είναι καλά τώρα. Ναι τώρα είναι καλά.

E: Ελμά, γιατί διάλεξες την Ξάνθη για την εγκατάσταση σου;

Σ: Κοίτα διάλεξα την Ξάνθη γιατί ο πρώτος που ήρθε από εμάς, ήρθε εδώ στην Ξάνθη και μας πήρε ένας ένας, πώς να σου πω έτσι. Όπως έφευγοταν Έλληνες στη Γερμανία, πήγαινε ένας έπαιρνε ένα συγγενή ο συγγενής έπαιρνε κάποιον άλλο από πίσω. Κάπως έτσι, σαν αλυσίδα.

E: Μάλιστα. Όταν ήρθες πρώτη φορά στην Ξάνθη, πώς σε αντιμετώπισε εκεί η τοπική κοινωνία οι Έλληνες, οι υπόλοιποι κάτοικοι του χωριού της πόλης που εγκαταστάθηκαν;

Σ: Κοίτα εκεί που ήμουν εγώ, δηλαδή στο χωριό στην αρχή δεν έβγαίνα έξω. Δηλαδή καθόμουν σε ένα στάβλο και φοβόμουν, δεν είχα χαρτιά να μην με πιάσουν. Πώς θα σου πω έτσι δεν είχα πολύ, όπως έχω τώρα με την κοινωνία, με τον κόσμο που βγαίνω έξω δηλαδή. Είναι καλύτερα τώρα απος τότε.

E: Δηλαδή τότε και εσύ δεν ερχόσουν από μόνος σου και επαφή γιατί φοβόσουν;

Σ: Από μόνος μου φοβόμουν. Άμα πήγαινες στο δρόμο σε έπιανε η αστυνομία, θα καθόσουν ένα μήνα μέσα, δηλαδή σαν να έκανες έγκλημα, πώς να στο πω, να στο πω έτσι.

E: Όταν άρχισες να κυκλοφορείς έξω, ο κόσμος πώς σε αντιμετώπισε πού ήσουν από την Αλβανία;

Σ: Ούτε να μας μιλούσαν, ούτε δηλαδή. Πολύ έτσι.

E: Είχαν επαφές μαζί σας ή όχι μόνο;

Σ: Ναι. Μόνο ένα καλημέρα. Με όλο τον κόσμο, μόνο ένα καλημέρα.

E: Ο ρατσισμός που μου ανέφερες στην αρχή ότι νιώσατε;

Σ: Ρατσισμό ένιωσαμε αλλά τι να εκάνουμε. Σε μια χώρα όταν είσαι ξένος, ξένος θα μείνεις. Αλλά λέω εγώ παράδειγμα, όχι Ξάνθη, Ελλάδα, εγώ τη έχω να σου πω, όχι δεύτερη χώρα, πρώτη χώρα το έχω

τώρα γιατί εδώ ζω. Εκεί πέρα άμα πάω δεν με γνωρίζει κανένας. Γιατί μεγάλωσα εδώ. Εγώ ήμουν είκοσι χρόνια δηλαδή, δεν γνώριζα κόσμο, έφερα την οικογένεια μου, τα παιδιά μου με σχολείο. Δηλαδή καλύτερα. Πολύ καλά τώρα.

E: Πόσα παιδιά έχεις Ελμά;

Σ: Έχω δύο παιδιά.

E: Τα οποία πόσο χρονών είναι;

Σ: Η κόρη μου είναι έντεκα χρονών, ο γιος μου στα επτά πάει.

E: Είναι δηλαδή και τα δύο στο δημοτικό;

Σ: Ναι, ναι. Σχολείο δημοτικό πηγαίνουν.

E: Ελμά, εσύ συμμετέχεις στην σχολική ζωή των παιδιών σου; Πηγαίνεις στο σχολείο, ρωτάς πως τα πηγαίνουν, ασχολείσαι με τις εργασίες στο σπίτι;

Σ: Ναι, ναι. Πηγαίνω πολλές φορές. Πηγαίνω πολλές φορές. Δηλαδή όταν μας καλένε οι δασκάλοι αυτά. Τώρα εγώ να είμαι ειλικρινής, δεν είναι που, πώς να στο πω στα ελληνικά, δεν έχω κανένα παράπονο. Μας κοιτάν σαν άνθρωποι τώρα. Δεν έχουμε χώρισμα, πώς να στο πω έτσι. Παλιά ναι. Αλλά τώρα δεν μπορώ να πω τίποτα γι' αυτό, καθόλου. Τίποτα. Είμαι πολύ ευχαριστημένος.

E: Πολύ ωραία. Πηγαίνεις κανονικά στο σχολείο όταν σας καλούνε οι δάσκαλοι;

Σ: Μας καλούν στο σπίτι, τα τηλέφωνα. Παράδειγμα η κόρη μου που ήταν σε ένα σχολείο που άλλαξα χωριό δηλαδή, δεν ήθελε να το δώσει γιατί ήταν πρώτη η κόρη μου. Ήταν, το ήθελαν στο σχολείο γιατί ήταν πολύ καλά στα μαθήματα. Τώρα ανάλογα και με το παιδί πως τα μαθαίνει. Εντάξει. Ο άλλος όμως τι να κάνει άμα δε μαθαίνει;

E: Μάλιστα. Εσύ το σπίτι βοηθάς τα παιδιά σου με τις εργασίες τους;

Σ: Όχι εγώ δεν μπορώ. Γιατί εγώ δεν μπορώ να διαβάσω ελληνικά και δεν μπορώ να διαβάσω. Ότι μαθαίνει από το σχολείο. Ο γιος μου που είναι λίγο πιο δύσκολο, έχουν βάλει μια δασκάλα παραπάνω, πώς να στο πω έτσι.

E: Την έχουν βάλει στο σχολείο τη δασκάλα ή εσείς στο σπίτι;

Σ: Όχι, όχι. Στο σχολείο. Μια δυο ώρες, κάνει μόνο για το γιός μου δηλαδή.

E: Ωραία. Δηλαδή εσύ να τα βοηθήσεις δεν μπορείς, γιατί έχεις πρόβλημα με τη γλώσσα.

Σ: Όχι να διαβάζω δεν μπορώ. Να μιλήσω ξέρω πολύ καλά.

E: Βέβαια. Το διάβασμα εννοώ, άλλωστε σε ακούω ότι μιλάς πάρα πολύ καλά. Πως όμως τους προωθείς να διαβάζουν παραπάνω; Δηλαδή ασχολείσαι με αυτό το θέμα ή τα αφήνεις ότι κάνουν μόνοι τους;

Σ: Όχι. Ασχολείται λίγο η γυναίκα μου και η κόρη μου, που είναι πολύ καλά ασχολείται. Δηλαδή εντάξει.

E: Δηλαδή ότι κάνουν από το σχολείο τα παιδιά;

Σ: Ναι ότι κάνουν από το σχολείο και ότι μαθαίνουν μόνοι τους, πώς να στο πω. Εγώ δεν μπορώ να τους βοηθήσω, δεν μπορώ να διαβάσω. Μόνο που δεν έμαθα ακόμη, είναι να διαβάσω.

E: Οι εκπαιδευτικοί, σας καλούσαν όταν είχαν κάποιο πρόβλημα με το παιδί; Ζητούσαν τη συνεργασία σας;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Πολλές φορές. Πολλές φορές. Πολλές φορές μας έκανε τηλέφωνο, χρειάζεται αυτό, χρειάζεται αυτό, προσέχετε λίγο στο σπίτι να μάθει. Δηλαδή πολύ καλά.

E: Δηλαδή, ήταν φιλικόι απέναντι σας;

Σ: Ναι, ναι. Πολύ, πολύ. Τώρα είναι δηλαδή, πώς να σου πω, από τα πρώτα χρόνια που ήρθαμε, τώρα με την οικογένεια, που έκανα τα χαρτιά, δηλαδή και στην τράπεζα που πάω παράδειγμα και όπου πάω, δηλαδή με τη σειρά δεν κοιτάζουν άλλο αυτό το πράγμα. Είμαι ευχαριστημένος. Εγώ έτσι νιώθω. Τώρα

δεν ξέρω τι νιώθουν οι άλλοι και ξέρω γω.

E: Ελμά, όταν λες στη δασκάλα ότι, εγώ δεν μπορώ να το βοηθήσω το παιδί γιατί δεν ξέρω να διαβάζω, εκείνη πως το αντιμετωπίζει αυτό;

Σ: Ναι. Το έχω πει από την αρχή. Γι' αυτό το πράγμα δεν με παίρνει τηλέφωνο, δηλαδή το ξέρει. Με παίρνει τηλέφωνο και βοηθήστε ξέρω γω, να κάνει τα μαθήματα μόνος του, να διαβάζει, να ην ασχολείται με τα τηλέφωνα, να μην με τα internet που έχουν βγει τώρα. Εμείς κάνουμε λείει τα πάντα να το βοηθήσουμε.

E: Δηλαδή, ζητάει την στήριξη σας, σε άλλους παράγοντες, όπως να μην ασχολείται πολύ με το internet, να μη ξοδεύει το χρόνο του;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Ακριβώς, ακριβώς.

E: Έδειχναν όμως κατανόηση απέναντι σας, δεν φάνηκε να σας κατηγορούν ότι δεν μπορείτε να βοηθήσετε τα παιδιά;

Σ: Όχι, όχι. Προς θεού, προς θεού όχι.

E: Ελμά εσύ πιστεύεις ότι τα παιδιά σου βοηθούνται, όταν σε βλέπουν να ενδιαφέρεσαι για την πρόοδο τους; Δηλαδή, όταν πηγαίνεις στο σχολείο και ρωτάς πως τα πηγαίνουν, όταν συνεργάζεσαι με τους εκπαιδευτικούς, πιστεύεις ότι τα παιδιά κερδίζουν από αυτό;

Σ: Εγώ πιστεύω κερδίζουν. Κερδίζουν, γιατί επειδή δεν έχουν, τα παιδιά δηλαδή δεν τα χωρίζουνε είναι ξένος, είναι Έλληνας θα του μάθουμε καλύτερα. Δεν έχουν, πώς να στο πω, όλοι ίδιοι. Όλοι ίδιοι. Όλοι ίδιοι είναι τώρα.

E: Μάλιστα. Δηλαδή νιώθουν και τα παιδιά μια σιγουριά ότι δεν ξεχωρίζουν από τα υπόλοιπα όταν σε βλέπουν κι εσένα στο σχολείο;

Σ: Όχι, όχι. Όπου πηγαίνουν δηλαδή και που παν αυτοί ή που έτυχε τώρα αυτό το κρούσμα, με τα λεωφορεία που πάγαιναν δηλαδή στα χωριά εδώ γύρω, δεν έλεγαν δηλαδή θα πάρουμε δέκα και αφήνουμε πέντε, κάπως έτσι.

E: Πολύ ωραία. Όταν βλέπουν εσένα έτσι να ενδιαφέρεσαι, θεωρείς ότι παίρνουν κι αυτά δύναμη να διαβάσουν πιο πολύ;

Σ: Ναι, ναι. Τα παιδιά διαβάζουν πιο πολύ και εγώ τους λέω δηλαδή να μην. Όταν μεγαλώσετε να μην δουλεύεται στα χωράφια. Να βρείτε μια καλή δουλειά, κάπως έτσι.

E: Τους βλέπεις όντως να προσπαθούν παραπάνω;

Σ: Ναι, ναι. Πολύ παραπάνω. Σου λέω, εγώ είμαι υπερ ευχαριστημένος από τους δασκάλους εδώ.

E: Μπράβο, πολύ ωραία. Ελμά εσύ ως πατέρας, κερδίζεις από αυτή την συνεργασία;

Σ: Εγώ προσωπικά κερδίζω πολύ για τα παιδιά μου. Να μάθουν γράμματα, αυτό.

E: Σε συναντήσεις με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, πηγαίνεις κανονικά ή μόνο σε προσωπικές συναντήσεις με το δάσκαλο πηγαίνεις;

Σ: Όχι, όχι. Όπου γίνεται αυτό που είπες τώρα, πηγαίνουμε όλοι μαζί. Δηλαδή όποτε είναι μέσα στην τάξη να μας πει κάτι για την Τρίτη τάξη για παράδειγμα ή για την τέταρτη που είναι τώρα η κόρη μου, όλοι μαζί πηγαίνουμε, μας λείει για την κόρη μου, μας λείει για τον διπλανό Δηλαδή όλα.

E: Οι υπόλοιποι γονείς, πως σας έχουν αντιμετωπίσει;

Σ: Τίποτα. Τώρα απλά πώς να σου πω, είμαστε σαν φίλοι, έχουμε την καλημέρα μας. Επειδή εμείς δουλεύουμε, φεύγουμε νωρίς, ερχόμαστε αργά κάπως έτσι αλλά πολύ καλά. Δεν έχω. Τα παιδιά μας τώρα, δηλαδή εγώ που μένω εδώ στο χωριό, δηλαδή όλοι μέρα με τα άλλα παιδιά παίζουν. Αμα ήταν έτσι θα τους έλεγαν οι γονείς τους, μη παίζεται με αυτά και είναι ξένοι και είναι ξένο, κάπως έτσι να στο πω. Όχι. Γι' αυτό το πράγμα και τα παιδιά μου πηγαίνουν στα ξένα σπίτια κι αυτοί έρχονται.

E: Ο ρατσισμός που είπες, ότι είχατε νιώσει στην αρχή. Δηλαδή πλέον δεν το νιώθεις αυτό;

Σ: Όχι, όχι. Με τίποτα, με τίποτα. Αν άκουγε κάποιος την γνώμη μου, δηλαδή αν με έπαιρνε τηλέφωνο, οι παράνομοι όλοι, να γίνονται όλοι με χαρτιά. Γιατί όλοι εδώ πέρα που δουλεύουν είναι νοικοκυρεμένοι άνθρωποι, δεν είναι κλέφτες, απατεώνες, ξέρω γω. Κάποιος δουλεύει στα ζώα, κάποιος στα χωράφια, κάπως έτσι δηλαδή. Όλοι είναι αργάτες,

E: Το ότι δεν ξέρεις να διαβάζεις και δεν μπορείς σε αυτό το θέμα να βοηθήσεις τα παιδιά σου, δεν σε κράτησε πίσω από το να πηγαίνεις στο σχολείο. Ότι πρόβλημα έχεις πηγαίνεις και συμμετέχεις σε όλες τις δραστηριότητες;

Σ: Σε όλες, σε όλες. Ή θα πάω εγώ ή θα πάει η γυναίκα. Κάπως έτσι. Θα πάμε. Ή θα έχω δουλειά, θα παρατήσομε τη δουλειά, κάπως έτσι.

E: Ο εργοδότης σου, δείχνει κατανόηση σε αυτό; Σου δίνει άδεια να πας στο σχολείο;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Παράδειγμα την πρώτη μέρα που ανοίγουν τα σχολεία, που εγώ δουλεύω, δεν πάω στη δουλειά. Το ξέρει γιατί έχει και παιδιά ο άνθρωπος, το ξέρει που έχω παιδιά. Θα πάω να πάρω τα βιβλία, θα πάω να μιλήσω με τους δασκάλους. Ή θα πάω μια ώρα ή θα πάω δύο, θα κάτσω λίγο πιο αργά, κάπως έτσι. Δηλαδή θα γίνει η δουλειά κι σε εμένα και σε αυτόν.

E: Ωραία. Τα βρίσκειτε δηλαδή.

Σ: Ναι, ναι, τα βρίσκουμε. Σου λέω είμαστε τώρα σαν μια οικογένεια. Εγώ προσωπικά έτσι νιώθω. Δεν ξέρω τι λεν οι άλλοι. Εγώ προσωπικά σαν μια οικογένεια νιώθω.

E: Υπάρχουν πράγματα που σε δυσκολεύουν στο να πας στο σχολείο ή στο να βοηθήσεις τα παιδιά σου; Πέρα από το θέμα που δεν ξέρεις να διαβάζει. Υπάρχει κάτι άλλο που σε δυσκολεύει σε αυτό;

Σ: Όχι, όχι. Απολύτως τίποτα όχι. Πηγαίνουμε εκεί, μας λέει χρειάζεται αυτό, χρειάζεται αυτό. Όχι, τίποτα άλλο. Τους είχα πει κι εγώ από την αρχή δεν ξέρω να διαβάσω. Εντάξει αυτά που ξέρουμε λέει ο κύριος εκεί και εντάξει. Ότι μπορούν κάνουν αυτοί για τα παιδιά μου παράδειγμα.

E: Οι εκπαιδευτικοί κάνουν κάτι παραπάνω για τα παιδιά σου, που εσύ στο σπίτι δεν μπορείς να τους βοηθήσεις. Δηλαδή έχεις καταλάβει ότι τα βοηθάν λίγο παραπάνω με κάποιον τρόπο;

Σ: Πολύ έχω καταλάβει ότι τους βοηθάνε. Φυσικά ο γιος μου είναι λίγο, πώς να σου πω, δεν ξέρει και πολύ γράμματα κι αυτά, αλλά τον βοηθάν πάρα πολύ. Όπως σου είχα πει από την αρχή. Έχουν βάλει μια δασκάλα παραπάνω, να το βοηθήσει λίγο στη γλώσσα γι' αυτό. Γιατί δεν τα λέει και πολύ καλά τα γράμματα, κάπως έτσι. Αλλά θα τον βοηθήσει πάρα πολύ.

E: Πολύ ωραία. Με κάποιον άλλο τρόπο, ας πούμε τη μεγάλη σου την κόρη που δεν έχει αυτή τη δασκάλα;

Σ: Φυσικά και την κόρη την έχω πει, τοι μπορείς βοήθησε τον αδερφό σου στο σχολείο.

E: Οι εκπαιδευτικοί, έχουν βοηθήσει την κόρη σου ως μαθήτρια;

Σ: Ναι. Όχι, το μικρό έχουν βοηθήσει πολύ γιατί η κόρη μου, τα 'πιασε από την αρχή. Δηλαδή την γλώσσα, τα γράμματα. Από την αρχή τα έπιασε. Ο γιος μου, είχε ένα θέμα, εντάξει τώρα πολύ καλά πάει.

E: Σας βοήθησαν δηλαδή στο σχολείο με αυτήν την έξτρα δασκάλα και πάει καλύτερα;

Σ: Ναι, ναι. Πάρα πολύ με βοήθησαν.

E: Νιώθεις δηλαδή ότι οι εκπαιδευτικοί είναι κοντά σου;

Σ: Ναι, ναι. Είναι πολύ κοντά στα παιδιά.

E: Διστάζεις όταν έχεις κάτι να τους πεις; Συζητάς μαζί τους;

Σ: Ότι ώρα παίρνω δηλαδή, μου λέει, έλα να συζητήσουμε τι πρόβλημα έχει. Γιατί παιδιά είναι, μπορεί να χτυπηθούν και μεταξύ τους που λέμε. Αυτό το πράγμα δεν υπάρχει. Δεν μπορώ να πω, ούτε ψέματα, ούτε. Ότι νιώθω εγώ.

E: Ελμά, πάμε λίγο στα επαγγελματικά. Είσαι κανονικά ασφαλισμένος;

Σ: Ναι, ναι. Ασφαλισμένος είμαι. Είμαι με άδεια δηλαδή, είμαι εντάξει.

E: Από την αρχή όμως που ήρθες, δεν ήσουν ασφαλισμένος, γιατί ήσουν παράνομος, σωστά;

Σ: Ναι, ήμουν παράνομος τόσα χρόνια. Στο είχα πει από την αρχή, από τότε που έκανα τα χαρτιά, δεν νιώθω κανένα διαφορά. Έφερα και την οικογένεια μου εδώ πέρα. Δηλαδή, ζούμε κανονική ζωή. Πώς να στο πω έτσι.

E: Δηλαδή, έχουν πάρει τα πράγματα το δρόμο τους και είστε ευχαριστημένοι;

Σ: Ναι, έχουν πάρει τα πράγματα το δρόμο το καλά. Δηλαδή πώς να σου πω, που βγήκε ένας νόμος τώρα, για κάτι tablet που δίνουν τα παιδιά, όλοι πήραν, κατάλαβες; Δεν είναι έτσι, επειδή είναι δεξιά και επειδή είναι αριστερά δεν θα πάρουν. Όχι. Όλοι πήραν παράδειγμα, πώς να στο πω.

E: Όταν ήρθες στην αρχή, τα πρώτα χρόνια, που ήσουν παράνομος και δεν σε είχε ασφαλισμένο ο εργοδότης σου. Τα χρήματα που σου έδινε ήταν καλά ή ήταν χαμηλά;

Σ: Πώς να σου πω, τα χρήματα αναλόγως με την δουλειά. Γενικά όπως έπαιρναν όλοι, έπαιρνα κι εγώ. Δηλαδή και τότε δεν είχα παράπονο. Μόνο είχα το παράπονο μου, να γινόμουν με χαρτιά νόμιμος δηλαδή. Να πάρω για παράδειγμα ένα αυτοκίνητο ή ένα μηχανάκι. Να κυκλοφορήσω σαν άνθρωπος, κάπως έτσι.

E: Δηλαδή ο μεγαλύτερος σου καημός σου, ήταν αυτός, να νομιμοποιηθείς ;

Σ: Ναι. Το μόνο καημός ήταν, ήμουν εγώ είχα όνειρο να κάνω χαρτιά στην Ελλάδα. Το όνειρο μου αυτό ήταν. Γιατί καμία χώρα δεν σου δίνει δανικά λεφτά. Θα δουλέψεις και θα τα πάρεις.

E: Δυστυχώς ήταν δύσκολη η όλη διαδικασία.

Σ: Ναι, τότε ήταν πολύ δύσκολη. Μετά, όπως σου είπα, πριν πέντε χρόνια που έγιναν με χαρτιά, επειδή μιλάω αυτοί που είχαν χαρτιά. Αυτοί που είχαν χαρτιά πάντα έτσι ήταν καλά. Εμείς που δεν είχαμε, ζοριζόμαστε. Δεν μπορούσαμε να πάμε στην πατρίδα, θα μας πιάσουν εκεί, θα μας πιάσουν εδώ.

E: Πολύ ωραία. Ελμά, αυτές ήταν οι ερωτήσεις, σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

7^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας θα ήθελα να σε ρωτήσω, πόσο χρονών είσαι;

Σ: Είμαι τριάντα οκτώ θα κλείσω το Ιούλιο.

E: Πολύ ωραία. Τι επάγγελμα κάνεις;

Σ: Επάγγελμα ήταν, πίτες που έφτιαχνα στο φούρνο, στα χωράφια και σπίτια. Αυτό.

E: Ωραία. Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Είμαι δεκαέξι χρόνια.

E: Ήρθες εξαρχής με νόμιμα χαρτιά ή παράνομα;

Σ: Ναι, ναι. Με νόμιμα ήρθαμε. Άδεια παραμονής, Αλλά ήταν σαν τέτοιο, που μας πήρε ο άντρας μου από πάνω, που δεν μπορούσαμε να δουλέψουμε στην αρχή. Μετά κάναμε τα χαρτιά, ήρθαμε με φαξ στην αρχή. Μετά κάναμε άδεια παραμονής κανονικά. Ναι κανονικά ήρθαμε.

E: Η διαδικασία για να πάρετε την άδεια παραμονή, ήταν εύκολη ή δύσκολη;

Σ: Εύκολη ήτανε ναι. Γιατί έτοιμη ήτανε στην αρχή όταν ήρθαμε. Ήτανε ένα εξάμηνο, μετά πήγαμε έκαναμε τα χαρτιά πάλι. Γιατί στην αρχή όταν ήρθαμε, κάθε δύο χρόνια, ήτανε κάναμε άδεια παραμονής κάθε δύο χρόνια. Αλλά τώρα, μετά τη γέννα της Μαρίας, που γέννησα την κόρη μου, επειδή γεννήθηκε εδώ στην Ελλάδα, πήρα την άδεια παραμονής για πέντε χρόνια.

E: Μάλιστα. Την όλη διαδικασία, πως την βρήκες;

Σ: Ο άντρας μου που ήταν εδώ, μόνος τότε, εγώ είχα το παιδί το μεγάλο στην Αλβανία, έριξε το φαξ αυτό για να με πάρει. Δηλαδή να κάνει, σαν, πώς να στο πω, οικογενειακά.

E: Ότι σε καλεί να έρθεις στην χώρα;

Σ: Να, ναι. Και μας πήρε. Μας έριξε αυτό. Μετά ήρθε στην Αλβανία το όνομα μας. Μετά κάναμε κι εκεί κάτι χαρτιά, βγήκε μετά, πήραμε το, τότε ήταν αυτό.

E: Δηλαδή ο άντρας σου, είχε ανοίξει το δρόμο επειδή είχε έρθει πρώτος και μετά για 'σένα ήταν όλα πολύ πιο εύκολα;

Σ: Ναι, ναι, ναι κορίτσι μου ναι. Μετά ήταν εύκολα ναι.

E: Γιατί επιλέξατε την Ξάνθη για την εγκατάστασή σας;

Σ: Γιατί οι άντρες μα, εδώ ήταν στην αρχή. Κάναν τα χαρτιά εδώ, μετά δεν μπορούσαν γιατί πιάσαν μέρος εδώ και δεν ήταν μετά για να φύγουν κάπου αλλού. Γιατί εδώ ήταν τα χαρτιά, το φορολογική δήλωση, αυτά. Γι' αυτό έμειναν εδώ.

E: Οι άντρες σας, τυχαία πήγαν στην Ξάνθη ή είχαν κάποιο γνωστό από την Αλβανία;

Σ: Παλιά, ναι παλιά είχαν τους φίλους. Αλλά παλιά, πολύ παλιά ερχόταν με τα πόδια, στην αρχή αυτοί. Μέχρι το '98, έχει βγει αυτή η άδεια παραμονής που πήρανε δηλαδή. Που κάνανε τα χαρτιά. Πριν το '98 με τα πόδια ερχόταν. Τους έπιανε και η αντινομία και αυτά. Ήτανε στα βουνά δουλεύανε, παλιά. Γιατί ήτανε παράνομοι. Φοβόταν. Μετά, όταν έκαναν τα χαρτιά εκατέβηκαν στην Ξάνθη κάτω.

E: Στην Ξάνθη, πήγαν εκεί στο βουνό και μετά στην πόλη, γιατί είχαν κάποιον γνωστό τους από την Αλβανία, από πριν, που ήρθε πρώτος στην Ξάνθη ή τυχαία;

Σ: Οι φίλοι τους. Είχανε φίλοι, ο ένας με τον άλλον βρέθηκαν μετά εδώ.

E: Πως σας αντιμετώπισε η τοπική κοινωνία στην αρχή; Δηλαδή οι Ξανθιώτες, οι άλλοι οι ντόπιοι;

Σ: Εκεί που δούλευε ο άντρας μου τότε, ο αφεντικός που βγήκε για να κάνουν τα χαρτιά αυτοί, πήγε στο Δήμο και τον είπε, αυτόν τον άνθρωπο, τον προσέχω, δουλεύει σε 'μένα δηλαδή, τον κρατάω εγώ και θέλω να τυ κάνω άδεια παραμονής. Δηλαδή ο Έλληνας, ο αφεντικός που δούλευε, αυτός.

E: Δηλαδή το αφεντικό σας βοήθησε, σας εξυπηρέτησε;

Σ: Ναι, ναι. Στην αρχή ναι. Ο αφεντικός βοήθησε ναι.

E: Οι υπόλοιποι ντόπιοι, οι υπόλοιποι κάτοικοι του χωριού που πήγανε, πως τους αντιμετώπισαν;

Σ: Ο ένας με τον άλλον, κάθε ένας να κι αυτόν. Μετά βγήκε ένας νόμος, οποίος ήταν εδώ, τα έφτιαχναν τα χαρτιά τότε. Και όποιος έτυχε στην Ελλάδα, τα έκαναν. Βγήκε ο νόμος τότε εδώ, όποιος ήταν στην Ελλάδα, μπορεί να γίνονταν και τα χαρτιά. Στην αρχή ήταν βεβαίωση. Είχαμε κι εμείς. Κι εγώ στην αρχή. Άσπρο ήτανε το χαρτί, βεβαίωση λεγόταν, μέχρι να πάρουν την άδεια παραμονής. Αυτό δεν άργησε, απλά έπρεπε να πηγαίναμε εμείς, γιατί έπρεπε να πληρώσουμε κιόλας. Δύο χρόνια που μέναμε, πλήρωναμε τριακόσια ευρώ. Εκατό πενήντα ευρώ το χρόνο δηλαδή.

E: Όταν ήρθες στην αρχή, έκανες παρέα μόνο με άλλους από την Αλβανία ή έκανες και με Έλληνες;

Σ: Στην αρχή δεν ήξερα γλώσσα και Αλβανούς δεν είχε πολλούς τότε. Κανα δύο τρία, αλλά δεν είχαμε και τίποτα. Δεν πήγαιναμε, γιατί δεν είμασταν στον Πετεινό κι αυτοί οι δύο που ήταν. Δεν ήταν στον Πετεινό, ήταν στο Ζυγό, οπότε δεν πήγαιναμε στην αρχή. Μετά σιγά σιγά δουλεύαμε. Πήραμε τα πάνω, πήραμε αυτοκίνητο, όχι και πολύ πολύ παρέα, κάπου κάπου πηγαίναμε, οι και τακτικά δηλαδή.

E: Με Έλληνες κάνατε παρέα ή ήταν ανοιχτοί απέναντι σας;

Σ: Ήτανε. Ειδικά για μένα 'ήταν πολύ. Γιατί εγώ τότε που ήρθα εδώ στον Πετεινό νοίκιασαμε και δεν έχω φύγει από τον Πετεινό, έχω δεκαέξι χρόνια κι εδώ. Και με παραστάθηκαν πάρα πολύ δηλαδή. Πιο πολύ παρέα έχω με Έλληνες παρά με Αλβανούς. Δηλαδή, έχω δεν έχω, έχω πάρα πολύ και μ'αρέσει που με φωνάζουν για καφέ, το ένα το άλλο. Εντάξει πάω για δουλειά, όταν πας για δουλειά πας για δουλειά εντάξει. Κι έτσι δηλαδή.

E: Αυτό συνέβη εξαρχής ή με την πορεία του χρόνου;

Σ: Στην αρχή που δεν ήξερα τη γλώσσα, ερχόταν η γιαγιά που έμενα εγώ εδώ, εγώ παλιά στην αρχή έμενα εδώ που ήταν ταβέρνα, εσείς είχατε κάνει το σπίτι γιατί το είχα πει και στη μαμά σου. Λέω το σπίτι σου ήταν, το είχατε φτιάξει όταν ήρθα εγώ που έβγαινα με το μωρό που ήταν μικρό βόλτα. Γιατί γλώσσα δεν ήξερα, και μου λέει η μαμά σου, Ντιάνα πόσα χρόνια έχεις, λέω δεκαέξι θα κλείσω, ναι λέει. Τη χρονιά που ήρθαμε κι εμείς. Γιατί ήταν φτιαγμένο το σπίτι σας, ήταν καινούριο βέβαια και περνούσα εγώ με το παιδί αλλά η γιαγιά που έμενε από κάτω, δηλαδή αυτή με φώναζε, έλα να πιούμε καφέ αλλά επειδή εγώ δεν ήξερα τη γλώσσα, δεν πήγαινα, γιατί όταν δεν ξέρει να μιλάς τι να πας να κάνεις. Μετά νοίκιασαμε κάπου αλλού, σε ένα αυλή πάλι εδώ και γνωριστήκαμε πιο πολύ, έμαθα και τα ελληνικά. Μετά πιο πολύ με το παιδί σχολείο και μάθαμε τη γλώσσα. Αλλά στην αρχή ήταν δύσκολο.

E: Δεν ένιωσες όμως ρατσισμό; Να σε κοιτάν περίεργα ή να μη σε θέλουν;

Σ: Όχι, όχι, δεν ήταν. Εγώ προσωπικά δεν είχα καμία.

E: Ντιάνα, πόσα παιδιά έχεις;

Σ: Έχω δύο παιδιά.

E: Πόσο χρόνων είναι;

Σ: Το αγόρι μου είναι δεκαεπτά και η κόρη μου είναι έντεκα έκλεισε, στα δώδεκα μπήκε.

E: Δηλαδή το μεγάλο πάει λύκειο και το άλλο είναι στο δημοτικό;

Σ: Είναι Πέμπτη δημοτικού και ο μεγάλος τελειώνει το λύκειο φέτος.

E: Μάλιστα. Ντιάνα, συμμετέχεις στην σχολική ζωή των παιδιών σου; Δηλαδή συνεργάζεσαι με τους δασκάλους και με τους εκπαιδευτικούς; Τα βοηθάς τα παιδιά σου στο σπίτι;

Σ: Βέβαια. Κότα, με την δουλειά που είχαμε πολύ, στο μύλο που ήμουν, δεν πήγαινα και πολύ. Δεν είχα πολύ. Αλλά πάω όμως. Ειδικά στον μεγάλο πάω, γιατί στην μικρή εδώ στον Πετεινό, τη λέω στην

κυρία, που έχω και το τηλέφωνο δηλαδή ή και μια δασκάλα έχει η μικρή. Οπότε δεν πάω και πολύ στην μικρή. Αλλά στον μεγάλο πήγαινα.

E: Να σε ρωτήσω λίγο για τον μεγάλο που είναι στο λύκειο. Επειδή έχει πολλούς διαφορετικούς εκπαιδευτικούς, πηγαίνει εσύ στο σχολείο για να τους βλέπεις όσο γίνεται περισσότερο;

Σ: Ναι, ναι, γι' αυτό.

E: Ενώ με τη μικρή που είναι στο δημοτικό, η δασκάλα από μόνη της σου έδωσε το τηλέφωνο της, για να έχετε επικοινωνία;

Σ: Ναι, από μόνη της μου την έδωσε, γιατί της είπα, λέω δεν μπορώ να έρθω τακτικά, συνέχεια. Αν είναι λέω, όπου έχεις κάποιο παράπονο, να σου δώσω κι εγώ το τηλέφωνο μου λέω, να με δώσεις κι εσύ το τηλέφωνο για να μιλήσουμε. Μπορεί εγώ να μην έρθω ή μπορείς να το πεις στη μικρή λέω, πες τη μαμά να 'ρθει. Και η μικρή, επειδή αν κάνει κάτι λάθος δεν λέει καμιά φορά και λέω, αν είναι κάτι πες μου ή πάρε με τηλέφωνο. Εντάξει, και η Μαρία μου, έλεγε σε θέλει η κυρία πήγαινε. Και την έπαιρνα τηλέφωνο δηλαδή και με έπαιρνε.

E: Ήταν ανοιχτή απέναντι ου, να συνεργαστείτε και μέσω τηλεφώνου δηλαδή; Να την πάρεις όποτε θέλεις τηλέφωνο;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Δεν έχω κανένα παράπονο. Το έχουμε δύο χρόνια αυτήν την κυρία. Είναι δύο χρονών που είναι συνεχόμενα. Δεν έχω παράπονο. Λέει Ντιάνα ότι μπορείς και της έχω πει κι εγώ, πες μου κι εσύ και να την φωνάζεις. Εγώ δεν λέω κουβέντα, γιατί το ξέρω, μιλάει λίγο πολύ η δικιά μου. Αυτό έχουμε το θέμα.

E: Τα παιδιά, τα βοηθάς στο σπίτι με τις εργασίες τους;

Σ: Μαρία, δεν τα βοηθάω. Η μικρή δεν θέλει βοήθεια, τα κάνει μόνη της, αν θέλει κάτι βοήθεια, το βοηθάει το μεγάλο. Αλλά είναι καλή στα μαθήματα δηλαδή. Βλέπω που είναι πολύ καλή.

E: Δηλαδή, το παιδί προχωράει μόνο του και δεν χρειάζεται βοήθεια από εσένα;

Σ: Προχωράει μόνο του, ναι, ναι.

E: Εσύ ως μητέρα δηλαδή, την ρωτάς τη μαθήματα έχει να κάνει και που βρίσκεται;

Σ: Πριν να τη ρωτήσω εγώ, έρχομαι και μου λέει,, μαμά όλα τα έκανα. Το ένα,, το άλλο, το άλλο. Λέω μπράβο.

E: Με το μεγάλο σου το γιο;

Σ: Ο μεγάλος λίγο είναι ζόρικο, λίγο τεμπελάκος. Τα αγόρια έρχονται λίγο βαρετά έρχονται, αλλά συνέχεια τον τσιγκλάω. Γιατί αν δεν τον τσιγκλάω δεν προχωράει.

E: Δηλαδή τι του λες, για να τον ενθαρρύνεις;

Σ: Κοίτα, επειδή είναι πολύ τεμπέλης, είναι πανέξυπνος και οι καθηγητές μου το λένε, αλλά είναι πολύ τεμπέλης. Κι αυτό του λέω, μπορείς να το καταλάβεις του λέω, για 'σένα, όχι για 'μας. Εμείς πήραμε το δρόμο, τόσο σπουδάσαμε, δεν είχαμε δυνατότητα τότε, οι γονείς μας, τόσο μας έδωσαν. Εσείς λέω που έχετε και εμείς που δουλεύουμε για εσάς λέω. Να έχετε εσείς το καλύτερο. Να μη δουλεύεται όπως δουλεύουμε εμείς. Και τον λέω, ρε αγόρι μου λέω, τα μαθήματα, τώρα θα διαβάσω μαμά, τώρα θα διαβάσω, πότε; Δηλαδή, συνέχεια είμαστε στην τσίτα. Δεν είναι. Η μικρή τα κάνει όλα μόνη της, από μικρό δηλαδή. Ο μεγάλος, από μικρός συνέχεια είμαστε δίπλα. Αντόνιο τα έκανες; Αντόνιο τα έκανες; Τι να πω για την μικρή, δεν μπορώ να πω τίποτα.

E: Βλέπεις όμως ότι τα παιδιά σου, παίρνουν θάρρος από το ενδιαφέρον που δείχνεις; Προχωράν εκείνα;

Σ: Να σου πω την αλήθεια, όταν τον τσιγκλάω το μεγάλο συνέχεια, ανεβάζει και το σχολείο και όταν πάω και ρωτάω μετά στο σχολείο, μου λένε, έχει αλλάξει. Τι τον κάνετε; Ναι όμως δεν πρέπει έτσι, συνέχεια να είμαστε εμείς πάνω στο κεφάλι. Είναι να το έχει από μόνο του το παιδί, αλλά δεν το έχει.

Οπότε τον σπρώχνω εγώ τώρα. Δεν μπορώ να κάνω διαφορετικό. Καλός είναι τώρα, καλός, μεσαίος είναι. Στα δεκαέξι μισό είναι, στο γενικό λύκειο πάει, δεν ήθελε στο τεχνικό. Εγώ ήθελα να πάει εκεί αλλά αυτός δεν ήθελε. Και χωρίς βοήθημα πουθενά δηλαδή.

Ε: Εσύ με τη γλώσσα πως είσαι, μπορείς να διαβάσεις;

Σ: Εγώ μπορώ να διαβάσω.

Ε: Δηλαδή, όταν τα παιδιά είχαν κάποιες απορίες, μπορούσες εσύ να τα βοηθήσεις;

Σ: Ναι, να διαβάσω μπορώ αλλά να γράψω δεν μπορώ.

Ε: Όταν τα παιδιά είχαν κάποια δυσκολία ερχόταν σε 'σένα, να το δείτε μαζί;

Σ: Ναι, το βλέπουμε. Το λέγαμε μαζί, το έβλεπαν αλλά για να το γράψω δεν μπορώ λέω να το γράψω. Για να γράψω δεν μπορώ να διαβάσω μπορώ.

Ε: Πιστεύεις ότι αυτό το ενδιαφέρον που δείχνεις και τη συνεργασία που έχεις με τους εκπαιδευτικούς βοηθάει τα παιδιά; Κερδίζουν κάτι τα παιδιά, βλέποντας σε εσένα να προσπαθείς;

Σ: Κοίτα, εγώ πάντως όταν πάω, δεν μπαίνω γιατί θα μου πουν αυτό. Είναι βαρετός αλλά είναι πανέξυπνος. Αλλά όταν ακούω κι αυτή την κουβέντα, έρχονται και τα φτερά μου πέφτουν. Με την μικρή μου λέει είναι μια χαρά, δεν έχει ανάγκη και τα βλέπω. Γιατί είναι όλα άριστα και δέκα. Δηλαδή φαίνεται και το λέω στην κυρία. Μην το βάζεις δέκα, αντί για δέκα που είναι βάλτου εννιά. Να μη τον αναβάσεις, να τον δώσεις 100%. Το έχω πει στην κυρία. Να μην τη δίνεις πολύ θάρρος, κράτα ένα βήμα πιο πίσω.

Ε: Τα παιδιά σου χαίρονται όταν σε βλέπουν να συνεργάζεσαι με τους εκπαιδευτικούς; Όταν σε βλέπουν στο σχολείο να ρωτάς;

Σ: Η μικρή χαίρεται. Αλλά ο μεγάλος είναι πάνω στην εφηβεία τώρα, δεν χαίρεται καθόλου. Είναι σε μια ηλικία τώρα στην τρέλα.

Ε: Εσύ Ντιάνα, θεωρείς ότι κερδίζεις πράγματα από την συνεργασία σου με το σχολείο;

Σ: Κοίτα, εγώ γι' αυτόν θέλω να πάω στους δασκάλους και στους καθηγητές. Εντάξει θα μο πουν, και τα καλά μου λεν δεν λεν μόνο τα άσχημα. Και το ξέρω που είναι λίγο τεμπέλης το ξέρω ναι. Απλά όταν πάω εκεί δηλαδή, σα να δίνει λίγο θάρρος και σπρώχνετε το παιδί και είναι σα να σου λέει, έρχεται η μαμά, πρέπει να κάνω κάτι να ανεβάσω λίγο, δεν γίνεται. Αυτό έχω καταλάβει δηλαδή.

Ε: Εσύ ως μαμά, κερδίζεις κάτι;

Σ: Εγώ ως μαμά, εγώ χαίρομαι που πάω και μου αρέσει, αλλά μου αρέσει όταν πάω να ακούω τα καλύτερα. Να μην ακούω κάτι που δεν πρέπει.

Ε: Χαίρεσαι δηλαδή για τα παιδιά σου;

Σ: Ναι, χαίρομαι για τα παιδιά μου. Αν μου λεν κάτι το καλύτερο δηλαδή με ανεβάζει. Αλλά όταν μου λεν αυτό, με καταπλακώνει μετά, μου πέφτουν τα φτερά.

Ε: Το θέμα της γλώσσας, ήταν ποτέ για 'σένα εμπόδιο, ώστε να μην πας στο σχολείο να ρωτήσεις.

Σ: Στην αρχή ήταν. Στην αρχή όταν πήγαινα παιδικό σταθμό και νηπιαγωγείο. Αλλά και στην πρώτη τάξη το μεγάλο, ήταν λίγο δύσκολα, γιατί ούτε εγώ δεν ήξερα καλά να διαβάζω και δηλαδή είχε κάποιες λέξεις, που δεν μπορούσα να τα καταλάβω. Και έλεγα στον άντρα μου, μου έλεγε αυτό, αλλά τα θυμόμουν. Μου έλεγε αυτό τι σημαίνει δηλαδή. Είχα κάποιες λέξεις που δεν τα είχα ακούσει.

Ε: Αυτό δε έκανε να διστάζεις ή παρόλα αυτά εσύ πήγαινες και ότι ήθελες να τον ρωτήσεις τον ρωτούσες;

Σ: Κοιτά, δίσταζα να είναι η αλήθεια. Γιατί όταν δεν καταλαβαίνεις πολλά, διστάζεις. Και όταν σου λέει κάτι που δεν το καταλαβαίνεις λες αλλά αυτό δεν το κατάλαβα τι σημαίνει δηλαδή; Γιατί αλλιώς είναι, όταν ξέρεις τη γλώσσα καλή, μια χαρά και πας μια χαρά και τα καταλαβαίνεις όλα δηλαδή είναι αλλιώς. Στον μεγάλο δυσκολεύτηκα στην πρώτη τάξη ναι, γιατί δεν τα καταλάβαινα όλα. Δεν

μπορούσα να τα καταλάβω δηλαδή όλα.

E: Τώρα όμως;

Σ: Τώρα όμως, δεν με πειράζει, τα καταλαβαίνω τώρα. Τα καταλαβαίνω. Τώρα μη νομίζεις, αλλά και στο λύκειο που πάω, εντάξει τα περισσότερα τα καταλαβαίνω 100% αλλά κάποια λέξη που δεν το έχω ακούσει, ρωτάω την καθηγήτρια, τι πάει να πει; Αυτό δεν το κατάλαβα ναι, και μου το λέει. Δηλαδή δεν είχα κανένα παράπονο.

E: Οι εκπαιδευτικοί, είναι φιλικοί απέναντι σου; Δηλαδή όταν κάτι δεν το καταλαβαίνεις καλά, σε βοηθάν να το καταλάβεις καλύτερα;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι. Με εξηγούν καλύτερα ναι. Μου λεν, κορίτσι μου δεν το κατάλαβες έτσι, θα στο εξηγήσω αλλιώς, Ναι μου το εξηγούν αυτό ναι.

E: Δηλαδή έχετε βρει έναν τρόπο και επικοινωνείτε καλά, δεν δημιουργείται απόσταση μεταξύ σας;

Σ: Όχι, όχι, όχι, ναι μια χαρά.

E: Σε συναντήσεις γονέων πας στο σχολείο;

Σ: Πάω.

E: Οι άλλοι γονείς πως είναι απέναντι σας;

Σ: Καλά είναι. Εγώ δηλαδή, είμαι πολύ γνωστή εδώ. Δεν έχω και παρά και που είναι δεν τον έχω γνωρίσει, θα πω ένα, γεια τι κάνετε. Δηλαδή δεν έχω κάτι να κάθομαι να μη μιλήσω. Όχι, θα πω καλημέρα, θα πω καλησπέρα τι κάνετε. Εντάξει όσο είμαστε εκεί σχολείο δηλαδή και αυτό το εκτιμώ πάρα πολύ εδώ. Γιατί είτε το αγόρι μου είτε το κορίτσι μου, κάνει παρέα με φιλενάδες που είναι σε άλλο επίπεδο βρε παιδί μου. Είναι πιο ψηλά από εμάς. Αλλά και οι μαμάδες όμως, με πολύ καλό τρόπο δηλαδή, εγώ νιώθω λίγο περίεργο, γιατί λέω είναι πιο ψηλό έτσι και νιώθω πολύ άνετο. Και με τα κορίτσι, με τις μαμάδες και με το κορίτσι μου που πάει παίζει και κάμει παρέα.

E: Δηλαδή, όταν διστάζεις, διστάζεις από μόνη σου, όχι γιατί σου έχουν φερθεί με ρατσισμό;

Σ: Από μόνη μου ναι, από μόνη μου. Όχι είναι πάρα πολύ καλές. Δηλαδή δεν έχω κανένα παράπονο από κανέναν.

E: Ντιάνα, υπάρχουν πράγματα που σε δυσκολεύουν, στο να συμμετέχεις στα σχολικά ζητήματα των παιδιών;

Σ: Στο λύκειο μπορεί. Αλλά εδώ στο δημοτικό όχι.

E: Στο λύκειο δηλαδή; Θέλεις να μου πεις;

Σ: Στο λύκειο δηλαδή, όταν πάω και ρωτάω, και όταν είχα κάποιο πρόβλημα με τα χαρτιά με το μεγάλο, τα ονόματα μπερδεμένα. Έτσι που βαφτίστηκαν δηλαδή, που είναι και το όνομα μπερδεμένα, που είναι και το όνομα το δικό του, και στα χαρτιά φαίνονται αυτά όλα και μπερδεύονται που είχα θέματα έτσι με τα χαρτιά και με τον διευθυντή. Μου είχανε πει, είναι αυτό έτσι, δεν το είχα καταλάβει και το λέω, τι είναι αυτό. Λέει, πρέπει να πάτε στην εφορία, να το κάνετε. Δηλαδή μου τα λένε όλα για να τα καταλάβω.

E: Σε βοηθάνε δηλαδή;

Σ: Με βοηθάνε. Γιατί λέω, εμείς κάναμε τα χαρτιά όπως έπρεπε, γιατί να είναι κάποιος λάθος τώρα; Γιατί πέρυσι είχα κάποια προβλήματα με τον μεγάλο. Ειδικά στο λύκειο ναι, κάθε χρόνο. Δεν ξέρω τώρα, γιατί κι αυτοί δεν φτάνε. Λέει, το σύστημα το βγάζει, ένα λάθος στο όνομα τους. Στο όνομα τους και έχουνε πρόβλημα με τα χαρτιά.

E: Αλλά πάντα σας βοηθούσε να το λύσετε το πρόβλημα, δεν σας άφηνε μόνους σας;

Σ: Όχι, όχι μας βοηθούσαν. Με έπαιρναν τηλέφωνο και μου έλεγαν, ήταν που να γραφτεί το παιδί για το, που έρχεται ένα μήνυμα για το φαντάρος και άμα σπουδάσει και να το κάνουμε. Εκείνο το χαρτί

δηλαδή, έπρεπε να το κάνουμε. Τους έπαιρνα τηλέφωνο γιατί ήταν όλα κλειστά με κορονοιο, λέω τώρα, μου έστειλαν το email το διάβασα, αλλά λέω, τι είναι αυτό για φαντάρος πρέπει να πάει; Δεν το κατάλαβα δηλαδή. Παίρνω τα διευθυντή και μου λέει, λέει αφού δεν θα πάει το παιδί φαντάρος, θα σπουδάσει, πρέπει να του κάνετε το χαρτί. Θα πάτε να ρωτήσετε από το ΚΕΠ και από το ΚΕΠ λέει, θα σας πούνε.

Ε: Πολύ ωραία. Δηλαδή τους νιώθεις δίπλα σου και δεν ντρέπεσαι να τους πάρεις τηλέφωνο;

Σ: Όχι δεν ντρέπομαι. Γιατί ένα, κάτι που δεν καταλαβαίνω, αντί να γίνει λάθος, γιατί δεν ντρέπομαι. Πρέπει να το λύσουμε αυτό.

Ε: Ντιάνα, οι εργοδότες συ έδιναν άδειες, για να πηγαίνεις στο σχολείο να ρωτάς κάθε φορά που το είχες ανάγκη;

Σ: Μου έδιναν ναι, για το παιδί μου έδιναν.

Ε: Δεν είχες πρόβλημα δηλαδή με αυτό;

Σ: Για τα παιδιά όχι. Αν θα είχαμε ραντεβού στο γιατρό δεν μας έδιναν. Για τα παιδιά όχι, δεν έλεγαν τίποτα. Μας έδιναν άδεια, ναι.

Ε: Ντιάνα μου, αυτά ήταν. Τελειώσαμε. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ: Σε ευχαριστώ πολύ.

8^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας, θέλω να σε ρωτήσω, πόσο χρονών είσαι;

Σ: Εγώ είμαι τριάντα έξι χρονών. Είμαι από την Αλβανία και είμαι εδώ έντεκα χρόνια παντρεμένη με Έλληνα.

E: Πολύ ωραία. Τι επάγγελμα κάνεις Μπέσα;

Σ: Προς το παρόν τίποτα, σπíti. Μεγαλώνω τα παιδιά και βοηθάω τον σύζυγο μου, με τα ζώα.

E: Από την αρχή που ήρθες, δούλεψες κάπου ή βοηθούσες πάντα το σύζυγο σου;

Σ: Όχι. Πάντα βοηθούσα τον σύζυγο μου, δεν μου έδωσε ευκαιρία να δουλέψω πουθενά και έχω και τα παιδιά μικρά. Οπότε, δεν έχω που να τα αφήσω.

E: Είπες ότι είσαι έντεκα χρόνια στην Ελλάδα;

Σ: Ναι, έντεκα χρόνια. Τώρα δώδεκα Μάιου κλείνω τα έντεκα χρόνια που είμαι στην Ελλάδα.

E: Μπέσα, πως σου φάνηκε η ελληνική πολιτική για τους μετανάστες, όταν ήρθες στην Ελλάδα;

Ήταν εύκολο να νομιμοποιηθείς, να κάνεις τα χαρτιά σου;

Σ: Εμένα καλά μου φάνηκε. Σαν τόπο που ήρθα εδώ, να σου πω την αλήθεια, άλλο περίμενα, αλλά ευχαριστημένη είμαι. Και με τους ανθρώπους, είτε συμπεριφορά, είτε τα έθιμα. Αλλά εντάζει μου φαίνονται όλα. Πολύ καλά.

E: Όταν λες άλλα περίμενες;

Σ: Εννοώ ας πούμε, όπως έλεγαν οι φίλοι μου, που είχαν έρθει πρώτοι στην Ελλάδα, ότι το μέρος είναι πιο καλά, ότι δεν έχει ρατσισμό εδώ μεταξύ, υπάρχει όμως και ρατσισμός αλλά όπως μπορεί να υπάρχει και στην Αλβανία. Σαν χωριό, περίμενα άλλο εδώ που είμαι εγώ, στο Μυρωδάτο, περίμενα αλλιώς. Σε σχέση που ήμουνα στην Αλβανία, αυτό δεν είναι κάτι όμως.

E: Το περίμενες καλύτερο ή χειρότερο;

Σ: Το περίμενα καλύτερο να σου πω την αλήθεια.

E: Από την άποψη των ανθρώπων;

Σ: Όχι, όχι, σαν τόπο. Όχι, από την άποψη του ανθρώπου, είναι εξαιρετικοί να σου πω. Είμαι τυχερή που συνάντησα τέτοιους ανθρώπους. Που με στηρίζαν. Εγώ προσωπικά ρατσισμός δεν είδα.

E: Εσύ δηλαδή, δεν ένιωσες καθόλου, τίποτα;

Σ: Εγώ καθόλου. Μου άνοιξαν την πόρτα, με βοήθησαν να μάθω την γλώσσα. Ρωτούσα όταν δεν ήξερα. Εντάζει, μιλάω σπαστά αλλά καταλαβαίνω. Να φανταστείς μέσα σε τρεις μήνες, έμαθα να μιλήσω.

E: Μέσα σε τρεις μήνες και χωρίς μαθήματα, από τους ανθρώπους;

Σ: Όχι, χωρίς μαθήματα. Μετά από έξη μήνες έμαθα να διαβάσω.

E: Μπράβο πολύ ωραία. Δηλαδή εσύ από την πρώτη στιγμή ένιωσες ένα φιλικό περιβάλλον;

Σ: Πάρα πολύ. Πάρα πολύ. Είμαι ευχαριστημένη εδώ που ζω εγώ, εδώ στο χωριό που είμαι εγώ, είμαι πολύ ευχαριστημένη με τους ανθρώπους.

E: Θεωρείς ότι έπαιξε ρόλο, το ότι ήσουν παντρεμένη με Έλληνα;

Σ: Δε νομίζω, δε νομίζω, όχι. Δε νομίζω, δεν έχει σχέση αυτό. Με άνοιξαν την πόρτα, με στηρίζαν. Δεν έχει να κάνει ότι είμαι παντρεμένη με Έλληνα. Εγώ τους ανθρώπους που γνωρίζω εδώ, δε νομίζω ότι να έπαιξε ρόλο αυτό. Γιατί έχω και φίλες Αλβανίδες, που δεν είναι παντρεμένη με Έλληνα, που ζουν εδώ, το ίδιο. Έχουν ανοίξει την πόρτα και πάμε και για παρέα και για βόλτα. Δεν έχει να κάνει αυτό.

E: Μάλιστα. Για να νομιμοποιηθείς, ήταν εύκολη η διαδικασία;

Σ: Κοίταξε, έχει λίγο διαδικασία το να κάνουμε πολιτικό γάμο και μετά να κάνουμε άδεια παραμονής

να με βγάλει ο άντρας μου, να παντρευτούμε για να έρθω εδώ. Αλλά δεν έχω. Έχω άδεια παραμονής για δέκα χρόνια. Τώρα είναι μια διαδικασία για να δικαιούμαι να θεωρούμε σαν Ελληνίδα. Παρόλο που είμαι παντρεμένη με Έλληνα, έχω δύο παιδιά, έχω έντεκα χρόνια που είμαι εδώ, δεν δικαιούμαι. Πρέπει να περάσω κάποιες εξετάσεις. Να γνωρίζω την ιστορία της Ελλάδας και μετά να πάρω την επηκοότητα. Δεν με απασχολεί αυτό να σου πω την αλήθεια.

E: Παρόλα αυτά, στην αρχή δεν δυσκολεύτηκες, γιατί φαντάζομαι ο άντρας σου σε βοήθησε πολύ, με την διαδικασία των χαρτιών. Γνώριζε την γλώσσα.

Σ: Με βοήθησε πάρα πολύ. Εννοείται ναι. Με βοήθησε, αυτό είναι αλήθεια, ότι με βοήθησε. Δεν έκανα κάτι εγώ, ότι χειμάστηκε τα έκανε ο άντρας μου.

E: Έτσι, δεν κατάλαβες εσύ, αν η πολιτική του κράτους ήταν καλή ή κακή, γιατί είχες το σύζυγο σου που έτρεξε όλες τις διαδικασίες.

Σ: Αυτό να σου πω την αλήθεια, με ακρίβεια, δεν μπορώ να σου απαντήσω αν παίζει ρόλο, γιατί τα έκανε ο άντρας μου. Δεν χρειάστηκε κάτι να κάνω εγώ και να ταλαιπωριέμαι και να έχω γνώση γι' αυτό το πράγμα. Απλά εγώ πήγα και τα πήρα από το προξενείο.

E: Ο λόγος που εγκαταστάθηκες στο Μυρωδάτο, είναι γιατί ο άντρας σου κατάγεται από εκεί;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Δεν είχα έρθει πιο μπροστά εγώ. Γνωριστήκαμε στην Αλβανία και μένω εδώ στο Μυρωδάτο, στο χωριό.

E: Πολύ ωραία. Είπαμε, η τοπική κοινωνία, εκεί οι κάτοικοι, σε αντιμετώπισαν πάρα πολύ φιλικά;

Σ: Πάρα πολύ. Εγώ προσωπικά είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένη απ' τους ανθρώπους. Απ' τον κόσμο που συνάντησα, είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένη. Δεν ένιωθα, ούτε ρατσισμό, ούτε τίποτα.

E: Πολύ ωραία. Μπέσα μου είπες ότι έχεις δύο παιδιά;

Σ: Ναι.

E: Πόσο χρονών;

Σ: Δέκα χρονών ο μεγάλος και έξι η μικρή.

E: Η μικρή πάει δημοτικό;

Σ: Ναι, πηγαίνει νήπια, μεγάλα νήπια. Τώρα έκλεισε τα έξι.

E: Μάλιστα. Έχεις ένα παιδάκι στο νηπιαγωγείο και ένα στο δημοτικό.

Σ: Ένα στο δημοτικό, ναι ο μεγάλος.

E: Εσύ Μπέσα, με ποιους τρόπους βοηθάς τα παιδιά σου, με τα μαθήματα τους ή με τη σχολική τους ζωή γενικότερα;

Σ: Μόνη μου διαβάζω και μπαίνω και λίγο στο internet, ενημερώνομαι στο google και ότι δεν καταλαβαίνω ύστερα, στέλνω, ρωτάω καμιά φίλη. Αν δεν καταλαβαίνω κάτι. Αυτά, τώρα τίποτα άλλο δεν κάνω, τον δάσκαλο ρωτάω.

E: Με τους δασκάλους έχει καλή συνεργασία;

Σ: Πάρα πολύ. Πάρα πολύ. Είμαι ευχαριστημένη από την πρώτη μέρα που πήγε στο σχολείο. Δεν έχω πρόβλημα με τους δασκάλους. Τώρα μπορεί να έχει να κάνει και δεν ξέρω, είμαι και τέτοιος άνθρωπος, που ούτε ενοχλώ, ούτε ενοχλιέμαι.

E: Έχετε τακτική επικοινωνία με τους δασκάλους;

Σ: Ναι, ναι.

E: Όταν έχεις κάποιο πρόβλημα που σε απασχολεί, έχει το θάρρος να πας να τους μιλήσεις και να τους ρωτήσεις;

Σ: Εννοείται. Να σου πω ότι είμαι ευχαριστημένη και από τον δάσκαλο, γιατί αν τυχόν κάτι ας πούμε, επειδή εγώ με τα ζώα λίγο λείπω, δεν ξέρω το παιδί, εγώ το βάζω στο μάθημα, δεν ξέρω άμα βγαίνει ή

όχι, να με ενημερώσει. Ότι σήμερα ο Γιώργος, δεν μπήκε στο μάθημα που κάναμε διαδικτυακά. Ναι, ναι, έχουμε πολύ καλή σχέση.

E: Με την νηπιαγωγό το ίδιο;

Σ: Το ίδιο. Πάρα πολύ καλή, πολύ καλή.

E: Είπες ότι ξέρεις να διαβάζεις, ξέρεις και να γράφεις;

Σ: Ναι, ναι. Λίγο μπερδεύομαι με τα γράμματα αλλά διαβάζω και γράφω.

E: Άρα, μπορείς βοηθάς τον μεγάλο σου τον γιό, τον Γιώργο και στα μαθήματα του, στις εργασίες του;

Σ: Ναι, ναι βοηθάω.

E: Συμμετέχεις και σε συναντήσεις με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων;

Σ: Ναι, ναι, παντού.

E: Πηγαίνεις παντού. Είχες νιώσει ποτέ από τους άλλους γονείς να είναι απόμακροι ή να μη θέλουν να συνεργαστούν μαζί σου;

Σ: Όχι, όχι. Να σου πω την αλήθεια ότι έχω ποιο πολλές φίλες Ελληνίδες. Δεν έχω νιώσει κάτι. Κοίταξε, ζούμε στο '21, σιγά σιγά ο ρατσισμός και ότι πρέπει να είσαι πολύ. Δεν ξέρω τώρα, εγώ προσωπικά δεν το έχω νιώσει. Και με τις μαμάδες επικοινωνούμε με τους γονείς. Και στο σύλλογο γονέων έχω πάρει, πήγαινα συνέχεια όταν έχουνε συνάντηση. Δεν έχω με κάποιον πρόβλημα. Έτσι να νιώθω ότι με απομακρύνονται.

E: Πολύ ωραία. Κάνετε με το σύλλογο γονέων άλλες εθελοντικές δράσεις στο σχολείο;

Σ: Ναι, ναι.

E: Θέλεις να μου πεις τι κάνετε;

Σ: Κοίταξε φέτος επειδή έτυχε έτσι δεν κάναμε κάτι. Απλά πέρυσι, την περασμένη χρονιά, είχαμε κάνει για τα Χριστούγεννα για τα παιδιά εργασίες και μετά ο σύλλογος γονέων, τα έκανε μια γιορτή. Για το, την πρωτοχρονιά ο Άγιος Βασίλης, πάλι ο σύλλογος γονέως ετοιμάστηκε γιορτή και μοίρασε δώρα για τα παιδιά. Εκδρομές.

E: Εσύ συμμετέχεις σε όλα αυτά ενεργά;

Σ: Ναι, συμμετέχω. Όσο μπορούμε σαν γονείς, ας πούμε αν χρειαστεί κάτι να κάνουμε για τον σύλλογο γονέων και για τα παιδιά, για το σχολείο, θα τα κάνουμε. Θα βοηθάμε.

E: Αν θέλεις κάτι να πεις, αν έχεις μια ιδέα η διαφωνία, θα διστάσεις να το πεις μπροστά τους;

Σ: Όχι, όχι. Καθόλου. Μα ούτε να μου πει και κάτι ότι σκέφτεσαι έτσι. Θα πω την γνώμη μου, και μπορεί σε κάποιον να μην αρέζει, αλλά δεν μου έχει τύχει κάτι να μου πουν κάτι ότι εδώ δεν είναι σωστό. Αν και δεν ποτέ έτσι για να δημιουργώ προβλήματα, δεν είμαι.

E: Μπέσα, πιστεύεις ότι βοηθάς τα παιδιά σου με αυτό σου το ενδιαφέρον και με τη συμμετοχή σου στο σχολείο;

Σ: Νομίζω ναι.

E: Τι πιστεύεις ότι τους προσφέρεις; Τι πιστεύεις ότι κερδίζουν από αυτό;

Σ: Κοίταξε, σιγουριά, αυτοπεποίθηση. Τώρα το πόσο καλή είμαι σαν γονείς, αυτό δεν μπορώ να το καταλάβω να σου πω την αλήθεια, αλλά κάνω ότι καλύτερο. Και τα παιδιά για να μην νιώθουν μόνοι τους. Θα είμαι κοντά τους, είτε σε γιορτές, παντού. Νομίζω με αυτό, δεν είμαι σίγουρη, αλλά νομίζω ότι τους βοηθάω.

E: Σιγουριά και αυτοπεποίθηση. Το βλέπεις αυτό δηλαδή στα παιδιά σου, να νιώθουν ωραία να βλέπουν τη μαμά τους;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Θα σου πω τώρα. Όταν τα παιδιά, έχουν γιορτή και ένας γονιός δεν είναι, εννοείται πως στενοχωριούνται. Μα γι' αυτό νομίζω ότι τους βοηθάω. Δεν θα στεναχωρηθούμε. Δεν έλειπα ποτέ,

ούτε σε γιορτές, ούτε ότι μαζευτήκαμε όταν μας φώναξε η δάσκαλος. Νομίζω ότι τους βοηθάω με αυτό. Το καταλαβαίνω δηλαδή ότι νιώθουν σιγουριά και αυτοπεποίθηση.

Ε: Πιστεύεις ότι τους βοηθάς και στην σχολική τους πρόοδο με αυτόν τον τρόπο;

Σ: Νομίζω. Νομίζω ναι.

Ε: Δηλαδή παίρνουν έτσι μια ώθηση να συνεχίσουν το διάβασμα, να προσπαθήσουν πιο πολύ; Τώρα πιο πολύ ο Γιώργος, ο μεγάλος σου.

Σ: Εγώ τα παιδιά, τα έχω εξηγήσει τόσο, γιατί εμένα κοίταξε άλλη ζωή ήταν εκεί μέχρι, όταν μεγάλωσα εγώ ας πούμε, οι γονείς μου, ήτανε πιο πολύ δουλειά, οπότε δεν μπορούσα συνέχεια να τους έχω κοντά. Και τους ξηγώ συνέχεια ότι, δεν είναι ανάγκη να είμαστε τέλειοι, αρκεί να προσπαθούμε. Και η προσπάθεια, θέλω να σπουδάσω και να διαβάζω, για το καλό τους. Αυτό τους εξηγώ. Δεν θέλω να γίνεται βουλευτής. Να έχει γνώση, να είναι, να δουλέψει να μην έχει ανάγκη κανέναν. Αυτό μόνο. Αυτό τους εξηγώ. Ότι το διάβασμα παίζει πολύ ρόλο. Άμα διαβάζεις κάτι θα καταφέρεις. Εντάξει το να σε ακούν ξέρεις, άμα δεν είσαι και κοντά, παρόλο που θα κάτσεις να τα ελέγχεις. Αλλά και πάλι άμα δεν κάθεται και κοντά.

Ε: Εσύ δηλαδή κάθεσαι κοντά όταν ο μεγάλος σου γιος διαβάζει;

Σ: Ναι, καθώς, ειδικά τώρα που ήταν μέσω διαδικτύου καθόμουν κοντά.

Ε: Για 'σένα ως μαμά, πιστεύεις ότι έχει οφέλη, αυτή σου η συμμετοχή στα σχολικά ζητήματα; Εσύ κερδίζεις από αυτό;

Σ: Εννοείται. Γιατί παίρνω κι εγώ γνώμη. Βλέπω και τα γίνεται, βλέπω και το παιδί πόσο ενδιαφέρεται και για τα μαθήματα. Πόσο καλός είναι. Νομίζω ναι, βοηθάω σε αυτό.

Ε: Υπήρχαν πράγματα που σε δυσκόλεψαν στο να συμμετέχεις στα θέματα του σχολείου; Είτε να πας στο σχολείο είτε να βοηθήσεις το παιδί σου;

Σ: Στην αρχή επειδή, ήταν η πρώτη φορά δίσταζα. Αλλά μετά όμως επειδή και με τους δασκάλους που μας μιλούσαν, τους εξήγησα και από πού είναι η καταγωγή μου, κάτι που δεν καταλάβαινα. Γιατί όσο ζούμε εδώ μαθαίνω κόλας, ακόμα μαθαίνω. Οπότε αυτό με έβγαλε από το να διστάζ να κι ύστερα άρχισα να βρίσκομαι συνέχεια, οπότε ήτανε, κάναμε εκδηλώσεις οτιδήποτε.

Ε: Άρα εσύ από μόνη σου, από τον χαρακτήρα σου είναι που δυσκολεύόσουν στην αρχή;

Σ: Ναι, σαν καρακτήρας. Λέω τώρα γιατί. Όχι ότι διστάζω εγώ σαν Μπέσα να μιλήσω, απλά για την γλώσσα πιο πολύ μήπως τα λέω λάθος, μήπως μιλάω σπαστά, μήπως δεν με καταλαβαίνει ο δάσκαλος ή σύλλογος γονέων όταν συζητούσαμε, αυτό. Ύστερα, όταν τους εξήγησα πως και γιατί δεν υπήρχε πρόβλημα.

Ε: Δεν είχες ποτέ εργοδότη, πάντα δούλευες με το σύζυγο σου, οπότε πάντα υπήρχε η ευκολία να πας να ρωτήσεις όταν υπήρχε ανάγκη;

Σ: Με το σύζυγο μου ναι. Ναι, πάντα, πάντα και δεν έλειπα κάθε φορά ου είχαμε συζητήσεις με τον δάσκαλο ή με το σύλλογο γονέων.

Ε: Δεν χρειαζόσουν άδειες από εργοδότη αφού δούλευες με τον σύζυγο.

Σ: Όχι, όχι. Γιατί ήταν δικιά μας δουλειά, γι' αυτό.

Ε: Άρα μόνο η γλώσσα στην αρχή. Που εσύ ήσουν λίγο πιο συνεσταλμένη μέχρι να λυθείς;

Σ: Αυτό, αυτό. Τίποτε άλλο.

Ε: Ούτε οι άνθρωποι ήταν περίεργοι μαζί σου ή σε έκαναν στο περιθώριο;

Σ: Όχι, όχι. Με έκαναν να νιώθω σαν να είμαι στον τόπο μου.

Ε: Ακόμα και στο σχολείο δηλαδή συνέβη αυτό;

Σ: Ακόμα και στο σχολείο. Εννοείται. Ακόμα και στο σχολείο ναι. Και τώρα ούτε τα παιδιά στεναχωριούνται ότι η μαμά τους κατάγεται από την Αλβανία, ούτε εγώ σαν Μπέσα. Μπορεί να

ήμουν τυχερή και εδώ στο χωριό που ζω εγώ να είναι πάρα πολύ καλοί άνθρωποι. Αλλά είμαι και σαν χαρακτήρας ρε παιδί μου, ότι χώνομαι. Δεν θα διστάσω να μιλήσω ή να ρωτήσω.

Ε: Πολύ ωραία. Υπήρξαν στιγμές που δεν μπορούσες να βοηθήσεις το μεγάλο σου το παιδί στο σχολείο;

Σ: Ναι, υπήρξε στιγμές με τα μαθήματα. Ναι, γιατί αλλιώς ήταν τα μαθήματα σε εμάς και αλλιώς τώρα. Εδώ έχουν αλλάξει και τα πάντα, απλά έπαιρνα το δάσκαλο τηλέφωνο και ζητούσα βοήθεια από καμία μαμά που τα ήξερε.

Ε: Πολύ ωραία. Ο δάσκαλος πως το αντιμετώπιζε αυτό; Όταν του έλεγες δυσκολεύομαι εδώ, δεν μπορώ να βοηθήσω.

Σ: Τίποτα. Μου είπε μην στεναχωριέσαι, αρκεί να διαβάσει. Να ανοίξει τα βιβλία να διαβάσει. Εσύ δεν είσαι δασκάλα για να τον εξηγήσεις ούτε είναι δική σου δουλειά. Απλά θα κάτσεις κοντά, να του εξηγήσεις να διαβάζει μόνο. Άμα διαβάζ κάτι θα καταφέρει. Δεν μου είπε κάτι, ναι σε καταλαβαίνω πρέπει όμως κάτι να κάνεις εσύ σαν γονείς που είσαι. Λέει δεν είναι δική σου δουλειά. Ότι είναι, είναι για εμάς, οι δάσκαλοι πρέπει να εξηγούμε και να μάθουμε τα παιδιά. Τώρα εξαρτάται, είναι και στο παιδί το πόσο τα πιάνει.

Ε: Τι παραπάνω έκανε ο δάσκαλος, όταν εσύ δεν μπορούσε να βοηθήσει; Εκείνος έκανε κάτι παραπάνω με τον Γιώργο;

Σ: Απλά εξηγούσε ξανά το μάθημα που δεν το καταλάβαινε. Γιατί και ο Γιώργος είναι λίγο διστάζει, ντρέπεται. Και να το ήξερε ας πούμε, να ξέρει το μάθημα, δεν θα σήκωνε το χέρι. Ναι. Τον εξηγώ τον δάσκαλο ότι αυτό κι αυτό έχουμε, δυστάζ, θέλω λίγο να τον προσέχεις παραπάνω κι όντως έγινε αυτό.

Ε: Μάλιστα. Πολύ ωραία Μπέσα, αυτές τα ερωτήσεις είχα να κάνω. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ: Ωραία κι εγώ χάρηκα.

9^η Συνέντευξη

E: Ξεκινώντας θα ήθελα να σε ρωτήσω, πόσο χρονών είσαι;

Σ: Τριάντα χρονών είμαι.

E: Τι επάγγελμα κάνεις;

Σ: Εγώ αγρότης είμαι.

E: Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;

Σ: Εγώ είμαι δεκαέξι χρόνια περίπου. Δεκαπέντε, δεκαέξι χρόνια κλείνω.

E: Ήρθες πολύ μικρός δηλαδή.

Σ: Δεκατέσσερα χρονών. Μόλις τελείωσα το δημοτικό το σχολείο. Δύο χρόνια και ήρθα.

E: Ήρθες μόνος σου ή με τους γονείς σου;

Σ: Όχι, όχι μόνος μου.

E: Τόσο μικρός και ήρθες μόνος σου;

Σ: Ναι, ναι. Παράνομα άτομα ήρθαμε από τα βουνά. Εγώ ήμουν ο πιο μικρός τότε.

E: Μάλιστα. Πόσα χρόνια ήσουνα παράνομα;

Σ: Δηλαδή, τρία χρόνια έχουμε χαρτιά, πόσο πάει, δεκατρία χρόνια παράνομα. Βγάλε ένα χρόνο που πάνε έλα στην Αλβανία, δώδεκα χρόνια έμεινα παράνομα εδώ.

E: Ήσουνα στο βουνό, έτσι κάπως πιο κριμένος ή ήσουν κάτω στον κάμπο;

Σ: Κάτω στον κάμπο και μες στην πόλη ζούσα.

E: Παρόλο που δεν είχες χαρτιά δηλαδή;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Και παράνομο που ήμουν, και εδώ κάτω στον κάμπο που ήμουν και μέσα στην πόλη έχω ζήσει. Παντού έχω ζήσει αλλά αυτό δεν πειράζει που δεν είχαμε χαρτιά. Ε έτσι την έβγαλαμε. Μέσα σε αυτά τα χρόνια, μόνο μια φορά με σταμάτησαν και με γύρισαν πίσω. Θεσσαλονίκη. Όταν πήγαινα για να πάω Αλβανία παράνομα και με σταμάτησαν στο ΚΤΕΛ.

E: Αλβανία πως πήγαινες χωρίς χαρτιά;

Σ: Κανονικά. Με ταξί έτσι στα κρυφά, με λεωφορείο, παράνομα. Στο τύχη πώς να σου πω. Και τώρα τρία χρόνια που έχω χαρτιά, καμιά φορά δεν με σταμάτησαν να μου ζητήσουν την άδεια. Κατάλαβες. Έτυχε πώς να σου πω.

E: Έτυχε και δεν είχες τόσο χρόνια χαρτιά ή ήταν κάτι που σε δυσκόλεψε;

Σ: Δεν μπορούσα να βγάλω. Δεν είχε τύχει ο νόμος εδώ στην Ελλάδα να βγάλω χαρτιά.

E: Μάλιστα, δεν μπορούσες.

Σ: Ναι πήγα, έστειλα άλλα άτομα στην περιφέρεια να ρωτήσουν αν γινόταν ξέρω γώ τι, με visa, τίποτα δεν γινότανε. Πριν τρία χρόνια, μπήκε ένα νόμο, γι' αυτούς, οι κτηνοτρόφοι που έχουν ζώα, για να στείλουν visa στην Αλβανία ένα χρόνο και με έστειλε κάποιος από τη Δράμα, βρήκα άκρη, από έναν στη Δράμα και με έστειλε visa ένα χρόνο από την Αλβανία. Πήγα το πήρα την visa. Με αυτή τη visa μπορούσα να κάνω άδεια, να βγάλω άδεια εδώ στην Ελλάδα. Να παραμείνω.

E: Τώρα έχεις άδεια παραμονής;

Σ: Ναι, ναι. Τώρα έχω άδεια παραμονής. Έχω ΑΦΜ, ΑΜΚΑ, κανονικά χαρτιά.

E: Πως σου φάνηκε η πολιτική της Ελλάδας για τους μετανάστες;

Σ: Κοίταξε. Πώς να σου πω, σε κάποιες στιγμές καλά ήτανε. Έχω άλλους φίλους, που δουλεύουν εξωτερικό, Ιταλία, Γερμανία. Πιο καλά ήταν εδώ στην Ελλάδα παράδειγμα όπως ήμουν εγώ. Δηλαδή οι ιδιοκτήτες που είχαν δουλειές, δεν ρωτούσαν πολύ αν έχεις χαρτιά ή αν δεν έχεις, αν έχεις άδεια, σε έδιναν ένα μεροκάματο πώς να σου πω. Κάτι φίλους που έχω από την Αλβανία, που δούλευαν σε άλλες

χώρες, Ιταλία, Γερμανία, δεν μπορούσαν έτσι στα μαύρα να δουλέψουν. Εμείς εδώ πέρα καλά την έβγαλαμε. Δόξα το θεό.

Ε: Ναι, αλλά δεν θα ήταν καλύτερα, αν είχες από πιο νωρίς τα χαρτιά σου;

Σ: Ναι εντάξει. Έπρεπε αλλά δεν υπήρχε νόμος, δεν ήταν μόνο για μένα, ήταν για όλους. Αλλά παράνομα που ήμουν εδώ πέρα, δούλεψα. Οι ιδιοκτήτες, οι αυτοί, κάποιος ο ένας, ο άλλος, δεν μας πείραζε πολύ, ότι δεν είχαμε χαρτιά να μας κυνηγούσαν, να μας έκαναν. Και μια φορά που με σταμάτησαν στο ΚΤΕΛ, σαν άνθρωποι μου έδειξαν τα παιδιά της ασφάλειας. Δεν έκανα κάτι να σου πω. Μόνο το ότι ήμουν παράνομος, με κράτησαν δεκατέσσερις μέρες στα κρατητήρια, πήρα απέλαση και πάλι ξεκίνησα χωρίς χαρτιά.

Ε: Πάλι ήρθες κρυφά από τα βουνά μετά;

Σ: Ναι, ναι μετά πάλι μετά. Όσπου έληξε το απέλαση, πάλι παράνομα ήρθα. Σε λέω, πριν τρία χρόνια που βγήκε ο νόμος έκανα τα χαρτιά. Αλλιώς δεν θα μπορούσα.

Ε: Όταν βγήκε αυτός ο νόμος, μπόρεσες μετά εύκολα και έκανε τα χαρτιά σου;

Σ: Ναι, ναι. Πάρα πολύ εύκολα. Όταν είχαν, από την Αλβανία που με έβγαλε ένας γιατρός όπως σου είπα, με έβγαλε την visa, που με έστειλε Αλβανία που είχα τότε, δεκατέσσερις μέρες ακριβώς, πήρα την άδεια. Αυτό ήταν πάρα πού εύκολο για μένα. Έχω πολλά χρόνια παράνομα, παράνομα αυτά, αλλά από τη στιγμή που βγήκε ο νόμος, που είχαμε visa κανονικά, πέρασα τα σύνορα κανονικά, δεκατέσσερις μέρες, πήρα την άδεια.

Ε: Ποιος νόμος είναι αυτός βρε Ντόριν; Γιατί οι άλλοι νομιμοποιήθηκαν ποιο γρήγορα.

Σ: Αυτοί που έκαναν χαρτιά το '98 και το 2002. Εγώ δεν ήμουν τότε εδώ.

Ε: Μάλιστα.

Σ: Μόνο αυτοί έκαναν χαρτιά, που ήταν το '98 και το 2002.

Ε: Εσείς που ήρθατε δηλαδή πιο μετά,, δεν υπήρχε κάποιος νόμος που να σας υποστηρίζει;

Σ: Πιο μετά, δεν μπορούσε κανένας να κάνει χαρτιά. Μόνο αυτοί που είχαν χαρτιά και έφεραν την οικογένεια από την Αλβανία. Δηλαδή, που παντρευτήκαν στην Αλβανία και μπορούσαν να φέρουν τη γυναίκα, τα παιδιά.

Ε: Μάλιστα, κατάλαβα. Τώρα ποιος νόμος βγήκε και μπόρεσες και έκανες τα χαρτιά σου, τι λέει αυτός ο νομός;

Σ: Αυτός ο νόμος, ήτανε επειδή δεν είχε εργάτες εδώ πέρα, μόνο για κτηνοτρόφους ήτανε.

Ε: Μόνο για κτηνοτρόφους. Μάλιστα.

Σ: Ναι επειδή πήγαιναν συνέχεια αυτοί στην περιφέρεια, κτηνοτρόφ και δεν έβρισκαν άτομα για δουλειά. Και έβγαλε ο κράτος ένα νόμο, όποιος έχει άτομο κτηνοτρόφ, όποιος χρειάζεται άτομο κτηνοτρόφος, μπορεί να στείλει στην Αλβανία ή σε κάποια άλλη χώρα, να στείλει visa για ένα χρόνο. Μέσα σε αυτή τη visa, μέσα σε αυτή τη visa, αν ήθελε ο ιδιοκτήτης, ο κτηνοτρόφος, να παραμείνει στη δουλειά, μπορούσες να βγάλεις άδεια.

Ε: Μάλιστα. Εσύ όμως δεν δούλεψες ως κτηνοτρόφος. Το έκανες αυτό, απλά για να αποκτήσεις την άδεια; Εσύ ήσουν αγρότης.

Σ: Ναι, ναι. Μόνο γι' αυτά. Μόνο. Η συμφωνά έτσι ήτανε. Πήγα κάποιο καιρό εκεί πέρα, τάχα να τον βοηθήσω, επειδή μου έκανε καλό αλλά και ο νοικοκύρης το ήξερε αυτό. Μου το είπε από την αρχή, άμα θες, σε βλέπω για καλό παιδί και να σε κάνω ένα καλό. Κάποιες καιρό, δεν είχε αυτός άτομο, από έναν μήνα, από δύο μήνες, κατάλαβες. Τον βοηθούσα, τον βοηθούσα, με πλήρωνε, αλλά έτσι για χατίρι του, όχι επειδή είχα τα χαρτιά εκεί.

Ε: Ντόριν, όσο ήσουν παράνομος, είχες ασφάλεια;

Σ: Δεν είχα ασφάλεια, όχι.

E: Το μεροκάματο σου ήταν καλό ή ήταν χαμηλό;

Σ: Όχι, δεν μπορώ να πω ότι ήταν χαμηλό. Όσο έπαιρναν όλοι και τώρα που έχω άδεια παραμονής εδώ, τα ίδια λεφτά έπαιρνα.

E: Τα ίδια. Δεν είναι ότι ήσουν πιο κακοπληρωμένος τότε;

Σ: Ναι. Από είκοσι πέντε ξεκινάμε έως τριάντα, τριανταπέντε. Βέβαια ανάλογα τη δουλειά αλλά τα ίδια λεφτά είναι. Δεν έπαιζε ρόλο η άδεια ή επειδή ήμουνα παράνομο. Και τώρα σε αυτήν τη δουλειά έχω πάει, σε αυτήν την δουλειά που πηγαίνω τώρα, στο κλάδεμα κι αυτά,, δεν με ρωτάει κανένας αν έχω άδεια ή δεν έχω. Ζητάνε τη μεροκάματο, τις ώρες που δουλεύουμε.

E: Γιατί επέλεξες την Ξάνθη, για την εγκατάστασή σου;

Σ: Δεν ήμουν μόνο εδώ. Ήμουνα στη Λάρισα έχω δουλέψει, στη Δράμα έχω δουλέψει, έχω πάει.

E: Πως κατέληξες στην Ξάνθη τελικά;

Σ: Εδώ είχα τα αδέρφια μου. Στην αρχή που ήρθαμε, εδώ ήρθα τα δύο χρόνια. Μετά πήγα δύο χρόνια σε ένα στη Δράμα, απ' τη Δράμα μετά πήγα μια διάστημα στη Λάρισα, πάλι Ξάνθη. Έτσι την έχουμε βγάλει ως τώρα.

E: Μάλιστα. Όταν ήρθες στην Ξάνθη, πως σας αντιμετώπισε η κοινωνία, οι κάτοικοι;

Σ: Σε μερικούς καλά πήγε, αλλά σε μερικούς δεν, σε έβλεπαν με άλλα ματιά, πώς να σου πω.

E: Σας μιλούσαν, καθόταν μαζί σας να πιούν ένα καφέ;

Σ: Δεν μας μιλούσαν. Μας κατηγορούσαν, δηλαδή αν έκλαψαν κάτι στο χωριό, ότι να έκλεβαν ή ότι και να είναι. Το πρώτο η κουβέντα ήταν για εμάς. Έλεγαν, αυτοί μπορεί να το έκαναν, αυτοί έτσι, αυτοί είναι. Μας προσβάλλαν, πώς να σου πω. Αλλά όχι για όλους, δεν μπορώ να μιλήσω για όλους έτσι.

E: Ήταν δηλαδή κάποιοι έτσι, δεν ήταν ο κανόνας;

Σ: Κάτι ήταν έτσι, ναι, ναι, ναι. Κάτι ήταν έτσι. Μερικοί μας βοηθούσαν πάρα πάρα πολύ. Όταν σε λέω μας βοηθούσαν πάρα πολύ, πάρα πολύ.

E: Δηλαδή, πως σας βοηθούσαν;

Σ: Με τη δουλειά και με ρούχα και με όλα. Δηλαδή έβγαζαν ένα μεροκάματο, το βράδυ μας έφερναν στο σπίτι, λίγο φαγητό. Μας βοηθούσαν πάρα πολύ. Μας έβλεπαν δηλαδή σαν τα παιδιά τους.

E: Υπήρχαν δηλαδή και αυτές οι περιπτώσεις.

Σ: Υπήρχαν, υπήρχαν, υπήρχαν. Αλλά λίγοι ήταν αυτοί που υπήρχαν, πώς να στο πω, οι καλοί.

E: Δηλαδή, οι περισσότεροι ήταν επιφυλακτικοί απέναντί σας;

Σ: Ναι, ναι. Οι περισσότεροι μας έβλεπαν με στραβά μάτια, δεν μας. Αλλά εγώ, το χωριό που μένω τώρα, αυτοί δέκα δεκαπέντε άτομα, που έχουν και χωράφια, έχουν και ζώα και που έχουμε δουλέψει, μας βλέπουν σαν τα παιδιά τους. Τώρα θέλουν να μας βαφτίσουν και τα παιδιά. Μας αγαπάν, πω να σου πω. Από την ώρα που ήρθα εδώ και έφερα και την γυναίκα μου έτσι εδώ, μας βοηθούσαν πάρα πολύ. Ένας εδώ, μας έδωσε το ψυγείο, ένας τη σόμπα. Μας βοηθούσαν πάρα πολύ κάποιοι. Μερικοί να, η γειτονία που έχω γύρω γύρω από εμένα, τέσσερα πέντε σπίτια, μόνο με ένα μου μιλάει.

E: Μόνο ένας σου μιλάει;

Σ: Ναι, ναι. Αυτό που έχω δίπλα, αυτό που έχω απέναντι και αυτό μιλάει, λέει καλημέρα, όλα μιλάμε κανονικά. Οι άλλοι ούτε καλημέρα δεν έχουμε.

E: Δηλαδή μετά από τόσο χρόνια, υπάρχουν άνθρωποι που δεν έχουν σχέσεις μαζί σας;

Σ: Ναι, ναι αυτό. Ναι, ναι υπάρχουν αυτοί. Να εδώ γύρω γύρω που μιλάω, αυτά τέσσερα πέντε σπίτια, που έχω γύρω από το σπίτι μου, μόνο με ένα. Όχι που τα έχω καλά, να που μου μιλάει, που μου λέει καλημέρα, του λέω καλημέρα.

E: Δηλαδή, μετά από τόσα χρόνια στην Ελλάδα, η συμπεριφορά που αντιμετώπισες όταν ήρθες, εξακολουθεί να υπάρχει από μερικούς;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι.

E: **Μάλιστα. Που νομίζεις ότι οφείλεται αυτό;**

Σ: Δεν ξέρω, δεν ξέρω. Εμείς στην Αλβανία αυτό το λέμε ρατσισμό. Εδώ δεν ξέρω πως το λέτε εσείς.

E: **Έτσι το λέμε κι εμείς.**

Σ: Ναι, ρατσισμό. Δεν ξέρω. Δεν του έχω κάνει κάτι κακό. Βέβαια τη μέρα που ήρθα σε αυτό το σπίτι που νοικιάζω, μίλησα με του διοκτήτη, συμφωνήσαμε, έφερα τα πράγματα εδώ, με την πρώτη μέρα που μίλησα σε όλους, νόμιζα θα μιλήσουν κάθε μέρα το ίδιο. Θα έχουμε ένα καλημέρα, ξέρω 'γω. Καμιά βοήθεια άμα ζητούσαν αυτοί ή εγώ, αλλά μετά από δύο τρεις μέρες, αυτά κόπηκαν όλα. Μόνο ο ένας που έχω εδώ, που μου μιλάει, που θέλει να με βοηθήσει ο άνθρωπος. Συνήθως για δουλειά με ρωτάει αν έχω και όταν βρίσκει μου λέει. Όλοι, όταν έχουμε κάτι ναθερίζουμε με χόρτα με μηχανή και με τέτοιο με κανένα μεροκάματο, θα σε φωνάξω. Μια μέρα που επίναμε μια μύρα εδώ από έξω, έπεσε ο λόγος για τέτοιο, για internet, και μου είπε μη βάλεις internet, τώρα ήρθες, δυσκολεύεσαι, θα σου δώσω εγώ το δικό μου κωδικό, έτσι κι αλλιώς το πληρώνω. Αυτός, είναι καλός άνθρωπος, μου μιλάει. Οι άλλοι δεν το έχω κάνει τίποτα. Πώς να σου πω που δεν μου μιλάνε, εντάξει.

E: **Παρέα με Έλληνες κάνεις ή κάνεις παρέα μόνο με Αλβανούς;**

Σ: Με Έλληνες δεν κάνω, μόνο με αυτούς που δουλεύω. Δηλαδή όταν βρισκόμαστε στο καφενείο, με κερνάνε μια μύρα. Αυτοί στην παρέα τους, εγώ στην παρέα μου. Αλλά δεν κάνω πολύ με Έλληνες

E: **Όταν συνεργάζεστε όμως, είναι εντάξει στη συνεργασία μαζί σου πάνω στη δουλειά;**

Σ: Ναι, ναι, μα χαρά είναι. Αυτό δεν μπορώ να το πω. Όταν με παίρνουν στην δουλειά, δηλαδή εγώ σε αυτά τα χρόνια που έχω δουλέψει στην Ελλάδα, δεν έχω χάσει ούτε ένα ευρώ.

Η συμφωνία ήταν που έπαιρναμε πέντε, το έκαναμε έξι, το έκαναμε επτά από τα χωράφια και καμιά φορά δεν συμφωνούσαμε, εγώ ζητούσα παραπάνω, αυτός λιγότερα. Αλλά όταν έκλεινα μια συμφωνία, τα λεφτά τα έπαιρνα πάντα.

E: **Άρα από αυτά είσαι ευχαριστημένος;**

Σ: Ναι από τη δουλειά και απ' το μεροκάματο, σε αυτά είμαι ευχαριστημένος. Τώρα από ανθρωπιά, όπως σου φέροντα τα καφενεία, πως μας μιλάνε, με άλλο μάτι μας βλέπουν. Όχι όλοι όμως.

E: **Ντόριν, έχεις παιδιά;**

Σ: Έχω ένα κοριτσάκι.

E: **Πόσο χρονών είναι;**

Σ: Πάει δημοτικό, έξι χρονών.

E: **Ντόριν, αυτό το έχεις συναντήσει και στο σχολείο, αυτή τη συμπεριφορά;**

Σ: Κοίταξε, η δικιά μου πήγαινε όχι δημοτικό, ως το λένε, νηπιαγωγείο. Αλλά εμείς, είκοσι οχτώ Οκτωβρίου, έφερα την οικογένεια εδώ στην Ξάνθη και για δύο μήνες που πήγε το παιδί στο σχολείο, με τη δασκάλα και τα παιδιά τα πήγαινε μια χαρά. Επειδή είναι και μικρό. Τα παιδιά δεν τα ξέρουν, κατάλαβες. Δεν είναι όπως είμαστε εμείς. Με ότι κατάλαβα, η κυρία με έπαιρνε πάντα τηλέφωνο, όταν κάτι δεν κατάλαβε το παιδί ή έστελνε κάτι στην τσάντα να ζωγραφίσει, να φτιάχνει, να κάνει. Και εγώ πήγαινα πάντα εκεί στο νηπιαγωγείο, ρωτούσα για το παιδί πως πάει. Μια χαρά ήταν τα παιδιά εκεί πέρα.

E: **Δηλαδή, από την νηπιαγωγό δεν είχες κανένα παράπονο;**

Σ: Όχι, όχι, όχι. Μια χαρά ήταν. Η κυρία ήταν μια χαρά. Απλά της λέω μέρα παρα μέρα, επειδή δεν καταλαβαίνει το παιδί, για τέτοια πράγματα, με έπαιρνε πάντα τηλέφωνο. Ή να το βοηθήσω λίγο το βράδυ να ανοίξει τηλεόραση, να μη δώσω κινητό internet το παιδί, να διαβάσει αλβανικά και το ένα και το άλλο. Μας έλεγε μόνο στην τηλεόραση, να μάθει τα ελληνικά.

E: **Σας έλεγε να μην διαβάξει το παιδί αλβανικά;**

Σ: Για λόγω γλώσσα όμως όχι για κακία κι έτσι.

E: Για να ακούει μόνο τα ελληνικά δηλαδή;

Σ: Ναι, για να ακούει μόνο ελληνικά. Και μου έλεγε να το πας στο πάρκο, που έχει παιδιά, να το αφήσεις για δύο ώρες μόνη της και εσύ να πας λίγο στην άκρη. Μόνο έτι θα μάθει ελληνικά μου έλεγε.

E: Δηλαδή, σας βοήθησε αρκετά;

Σ: Ναι, ναι, μας βοήθησε αρκετά ναι.

E: Εσύ είχες την άνεση, όποτε είχες ένα πρόβλημα, να την παίρνεις τηλέφωνο, να ρωτάς;

Σ: Εγώ καμιά φορά δεν το πήρα έτσι τηλέφωνο, επειδή λίγο λειτουργούν που πήγε το παιδί κάνα μήνα, ενάμιση μήνα. Μετά έκλεισε λόγω κορονοϊού. Έκλεισαν τα σχολεία. Ενάμιση μήνα πήγε το παιδί, μετά Φεβρουάριο άνοιξαν πάλι για ένα μήνα, πόσο άνοιξαν τότε, δυο μήνες πόσο, περίπου εκεί πέρα. Τόσο, μετά έκλεισαν και πάλι. Αλλά γι' αυτό το διάστημα που πήγε, μια χαρά πήγε.

E: Οι υπόλοιποι γονείς πως ήταν απέναντι σου, είχες συναναστραφεί μαζί τους;

Σ: Πως; Δεν σε κατάλαβα.

E: Οι άλλοι γονείς των παιδιών στο νηπιαγωγείο, πως ήταν απέναντι σου;

Σ: Μια χαρά ήτανε, μια χαρά. Κάθε φορά που πήγαινα εκεί, με ρωτούσαν, μιλούσαμε εκεί από έξω για τα παιδιά. Μια χαρά με έβλεπαν. Ναι. Μόνο αυτό δεν το ξεχνάω, που έβρεχε εκεί, νόμιζαν ότι ήμουν κακό, ήτανε ένας γονείς που είχε εκεί ένα παιδί, μου λέει, έλα μπες στο αυτοκίνητο να σε πάω σπίτι. Νόμιζα ότι δεν είχα αυτοκίνητο εγώ. Βοηθούσαν, ήταν καλοί άνθρωποι. Δηλαδή αυτοί που έτυχαν εκεί, δεν ξέρω για όλους, αλλά αυτοί που έτυχαν, ψιχάλιζε εκείνη την ημέρα και εγώ πήγα να δω, δεν είχα δουλειά εκείνη την ημέρα και είπα να περάσω μια βόλτα, τι κάνει,

E: Δηλαδή, αυτός ο ρατσισμός που βίωσες και βιώνεις στην κοινωνία, στο σχολείο δεν το αντιμετώπισες;

Σ: Όχι, όχι στο σχολείο. Κοίταξε εγώ σε είπα κάτι. Η δικιά μου η κόρη, τέσσερις μήνες, ούτε τέσσερις μήνες δεν πήγε σχολείο, αλλά αυτό το λίγο καιρό, κατάλαβα ότι δεν υπάρχει. Και με τους άλλους, τα αδέρφια μου, που μιλάω όλους, δεν υπάρχει αυτό στο σχολείο. Δηλαδή, η ανιψιά μου, που έχω ρωτήσει που είναι έντεκα, δώδεκα χρονώ, που έχω ρωτήσει, πως σας βλέπον στο σχολείο, λέει μια χαρά, όλοι έτσι είναι, το ίδιο. Δηλαδή, το παιδί όταν φεύγει από το σπίτι και πάει σε ένα φίλο, ένας που είναι εκεί και κάθετε ως δώδεκα το βράδυ, καμιά φορά μένει και στο σπίτι και έρχεται, αφού υπάρχει καλή σχέση.

E: Μάλιστα. Πολύ ωραία. Εσύ ένιωθες άνετα, όταν ήθελες κάτι να ρωτήσεις, να ρωτούσες την νηπιαγωγό ή δίσταζες;

Σ: Όχι, άνετα, άνετα. Επειδή όταν πήγα εγώ πρώτη μέρα, εκεί που έδωσα τα στοιχεία, το διαβατήριο του παιδιού και όλα αυτά, λίγο φοβόμουνε επειδή δεν είχε άδεια το παιδί ήρθε έτσι, η γυναίκα μου και το παιδί ήρθε για δουλειά, με τρεις μήνες με δουλειά, για άδεια εργασίας δηλαδή. Και μου είπε γιατί κάθεσαι έτσι, σαν μαζεμένο σε βλέπω, λέω εγώ, δεν ξέρω θα μπορούσαμε να το δηλώσουμε, επειδή δεν έχει άδεια παραμονής για να μείνει εδώ στην Ελλάδα. Λέει, αυτό δεν μας χαλάει λέει, μόνο να έχει βιβλιάριο υγείας το παιδί και να έχει τα εμβόλια, μετά τα άλλα δεν μας νοιάζουν. Αν έχει άδεια ή αν δεν έχει, η κυρία αυτή, εμάς δεν μας ενδιαφέρει. Εμάς μας ενδιαφέρει μόνο το βιβλιάριο που είχε στην Αλβανία, να έχει τα εμβόλια που κάνουμε εμείς εδώ στην Ελλάδα. Άμα έχει αυτό, τα άλλα δεν μας πειράζουν δουλειά.

E: Ντόριν, εσύ με ποιο τρόπο βοηθούσες την κόρη σου να μάθει τα ελληνικά ή ν ασχοληθεί με το σχολείο στο σπίτι;

Σ: Ναι, εγώ το βοηθούσα πάντα. Επειδή η γυναίκα μου, ούτε τώρα δεν ξέρει ελληνικά. Γιατί από τότε που ήρθε, μόνο στο σπίτι έμεινε λόγω κορονοϊού κι αυτά και δεν βγαίνουμε, κάνουν, δεν ξέρει καν

ελληνικά. Εγώ το βοηθήσει, εγώ τα ξέρω. Πολύ, λίγο τα ξέρω τα ελληνικά, εγώ το βοηθούσα.

Ε: Πως την βοηθούσες, τι έκανες;

Σ: Την μιλούσα ελληνικά δηλαδή. Όταν έλεγα να πάμε κάπου, στο super market, δεν το έλεγα στα αλβανικά, το έλεγα στα ελληνικά. Το ρωτούσα. Δηλαδή, τι σε είπα εγώ τώρα τον έλεγα, μου το γύριζε στα ελληνικά αυτή. Καταλαβαίνει. Καταλαβαίνει. Τον έλεγα πολλά πράγματα, να μετρήσει ως το είκοσι, να κάνει τέτοια πράγματα. Μόνο στα ελληνικά το μιλούσα, το τηλεόραση. Όταν δηλαδή έλεγε να βάλουμε τηλεόραση, εγώ δεν του έβαζα εγώ επίτηδες, τον έλεγε πες μου ελληνικά. Σκεφτόταν, σκεφτόταν, μου έλεγε μετά στα ελληνικά πρέπει να το λεν τελεόραση. Το έχω ακούσει. Έτσι κι έμαθε το παιδί, μιλάει τώρα. Πιο πολύ τα καταλαβαίνει όλα. Όταν ακούει τηλεόραση και βλέπει τηλεόραση, τα καταλαβαίνει όλα, αλλά δεν μπορεί να τα μιλήσει όλα. Αλλά τα καταλαβαίνει, τι λέμε, τι δεν λέμε, τι μιλάμε.

Ε: Δηλαδή ο τρόπος που το αντιμετώπισες το θέμα, βοήθησε; Το παιδί βοηθήθηκε;

Σ: Ναι, ναι, κάτι έμαθε, αλλά αν ήταν ανοιχτά πιο καλά θα πήγαινε το παιδί, τώρα που έκλεισα.

Ε: Εσύ ως γονιός, εσύ ως πατέρας, βοηθήθηκες από αυτήν σου τη συνεργασία με το σχολείο;

Σ: Όχι, όχι τόσο πολύ.

Ε: Για πες μου.

Σ: Εγώ για τον εαυτό μου μιλάω τώρα, όταν πήγαινα εγώ σχολείο εγώ, αν με βοηθούσαν ο πατέρας, η μάνα.

Ε: Εννοώ τώρα εσύ που συνεργαζόσουν με την νηπιαγωγό, ως γονιός κέρδισες κάτι; Ένιωσες καλύτερα, ένιωσες μια σιγουριά;

Σ: Ναι, καλύτερα ένιωσα. Σιγουριά ένιωσα ναι. Επειδή όταν η κυριά μου μιλούσε, με έπαιρνε πάντα τηλέφωνο. Το παιδί πρέπει να του δώσεις και άλλα ρούχα για το σχολείο ρε παιδί μου, γιατί έμενε ολημέρο. Μου έλεγε για το φαγητό, λίγο πιο λίγο να του βάλεις φαγητό, για να μη μείνει φαγητό, γιατί του στέλνεις πολύ. Μάζευε απορίες στο παιδί μου αυτά τα πράγματα, επειδή δεν ήξερε ελληνικά. Για σεντόνια, για τέτοια μου το είπε τα πάντα αυτά. Πάντα με έπαιρνε τηλέφωνο. Καλά λέει πάει, τελευταίες μέρες, μαθαίνει λίγο, αλλά και εσείς λέει, πρέπει να κάνετε προσπάθεια στο σπίτι, να το τηλεόραση στο σπίτι, να το βάλει μόνο ελληνικά να το βοηθήσει, με τα παιδιά να κάνει παρέα. Και είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένος.

Ε: Ένιωθες κι εσύ μια σιγουριά και μια άνεση δηλαδή;

Σ: Ναι, ναι, μια σιγουριά. Από το λεωφορείο δηλαδή το πρωί που πήγαιναμε εκεί οκτώ ηώρα, όταν πήγαινα εγώ τρεις ηώρα να το πάρω. Μια μέρα είπα την κουνιάδα μου πάνε πάρτηνα, επειδή εγώ είχα δουλειά, θα αργούσα από τη δουλειά και πήγε να το πάρει και δεν την έδωσε ο άλλος ο οδηγός του λεωφορείο. Λέει αυτό το παιδί δεν το παίρνεις εσύ κάθε μέρα και κάποιος κύριος θα έρθει να το πάρει, ο πατέρας της, εσένα δεν σε ξέρουμε. Επειδή το παιδί δεν ήξερε ελληνικά να έλεγε η θεία και το ένα και το άλλο, με πήρε εμένα τηλέφωνο, μου λέει που είσαι, λέω στη δουλειά, να ρθεις να πάρεις το παιδί λέει, γιατί δεν το δίνουν εδώ στο λεωφορείο. Δεν το γνωρίζουν δεν το γνώριζαν την κουνιάδα μου. Και μετά πήρα εγώ την γυναίκα μου τηλέφωνο, γιατί η γυναίκα μου το είχε πάρει κάποιες φορές το παιδί, παρόλο που δεν ήξερε ελληνικά, αλλά το είχε πάρει κάποιες φορές το παιδί και ο ήξερα, αλλά πήγε η γυναίκα μου και τα πήρε κάποιες φορές το παιδί. Αυτό, ήταν ασφάλεια για μένα. Πήρα εμπιστοσύνη. Δηλαδή, δεν μπορεί ο κανένας να πάει να πάρει το παιδί. Και στο τηλέφωνο που είπε η κουνιάδα μου, έλα να του μιλήσεις, είναι ο πατέρας σου. Αυτά δεν τα πιστεύουμε λέει, ή να έρθεις εσύ εδώ ή η μάνα που γνωρίζουμε. Δεν μπορεί καθένας λέει, να μα πάρει τηλέφωνα να μας πει είναι δικό μου και είναι το ένα και το άλλο. Το θέλω το άτομο εδώ μπροστά λέει ή η μάνα ή ο πατέρας ή αλλιώς θα γυρίσω το λεωφορείο να το πάω πάλι στο νηπιαγωγείο Να πας να το πάρεις από εκεί λέει. Μετά

πήγε η γυναίκα μου, περίμενε το λεωφορείο, μετά το πήρε.

Ε: Αυτό ως πατέρα, σε έκανε να νιώθεις ασφάλεια και σιγουριά;

Σ: Ναι, ναι, ένιωθα ασφάλεια. Τώρα εγώ είπα κάτι την κουινιάδα μου, αλλά είπα εντάξει. Θα γνωρίζει το παιδί, ξέρω γω τι, θα το πάρει, με καλή έννοια, πώς να στο πω. Ναι, δεν το ήξερα αυτό, αλλά όταν αυτό δεν το έδωσαν στην κουινιάδα μου και πήραν τηλέφωνο, ένιωσα ασφάλεια ρε παιδί μου. Δεν μπορεί να πάρει κανένας άλλος το παιδί μου, εκτός της γυναίκα μου κι εγώ.

Ε: Ντόριν, αυτό το λίγο καιρό που πήγαινε το παιδί σου στο νηπιαγωγείο, υπήρχε κάτι που σε δυσκόλευε στο να επικοινωνήσεις με την νηπιαγωγό ή να πας στο νηπιαγωγείο να ρωτήσεις; Είχες κάποιο εμπόδιο;

Σ: Εγώ λόγω γλώσσας, μόνο αυτό που με έπαιρνε η κυρία τηλέφωνο. Δηλαδή κανά μήνα πήγε το παιδί ως το μεσημέρι σχολείο, μετά επειδή βρήκε η γυναίκα μου μια δουλειά εδώ πέρα, πήγα εγώ έκανα αίτηση για ολοήμερο. Και πήγα εκεί πέρα, την είπα, το παιδί το δήλωσα ως το μεσημέρι αλλά επειδή η γυναίκα μου βρήκε δουλειά τώρα, είναι καλά να το πάρουν ολοήμερο. Μακάρι λέει να γίνει. Επειδή είναι πολλά παιδιά τώρα στο λεωφορείο να έχει θέση. Παρόλα αυτά λέει η κυρία εκεί, καλά είναι που βρήκε η γυναίκα σου δουλειά, εμείς θα κάνουμε κάτι. Έστειλε τα χαρτιά, μακάρι να γίνει λέει. Δεν είναι στο χέρι μου αυτό. Άμα δεν έχει θέση δεν μπορεί να γίνει το ολοήμερο. Θα γίνει λέει, αλλά να ρθεις να το πάρεις, από το νηπιαγωγείο. Άμα δεν έχει θέση στο λεωφορείο θα ρθεις να το πάρεις εδώ κατά της τέσσερις ώρας. Μετά από λίγες ώρες μου λέει, μίλησα επάνω στην Ξάνθη, έχει θέσεις λέει. Είχε άλλες δύο θέσεις αλλά τυχερός είσαι λέει. Μπορεί να μείνει το παιδί ολοήμερο. Αύριο φέρνεις τα σεντόνια, κουβέρτες, το ένα, το άλλο.

Ε: Ντόριν, εσύ με τη γλώσσα δεν δίσταζες ποτέ να πας να ρωτήσεις; Ότι ήθελες το ρωτούσες, η γλώσσα δεν σε εμπόδιζε στο να επικοινωνήσεις με την νηπιαγωγό, τα ελληνικά;

Σ: Ναι, ναι, ναι, έτσι.

Ε: Οι εργοδότες σου, σου έδιναν άδειες να πηγαίνεις στο σχολείο, όποτε το είχες ανάγκη;

Σ: Πάντα, πάντα. Πάντα, αυτό δεν υπήρχε πρόβλημα. Δηλαδή, όταν κλάδενα ή όταν έκανα κάτι, και όταν έλεγαμε, το παιδί με πήρανε τηλέφωνο από το νηπιαγωγείο. Σιγά, εδώ δουλεύω δύο τρία άτομα καλοκαίρι χειμώνα, δύο τρία άτομα. Επειδή έχω πολλά χωράφια αυτοί και δύο τρία άτομα δουλεύω. Αλλά είναι καλοί άνθρωποι, δεν μπορώ να πω κάτι.

Ε: Δηλαδή, δεν είχες ποτέ πρόβλημα;

Σ: Δεν είχα, δεν είχα πρόβλημα. Όταν έλεγα κυρ Γιάννη, εγώ πρέπει να πάω γιατί το παιδί κλαίει, θέλει να πάει σπίτι, γιατί με ρωτάς λέει, φεύγεις λέει. Πας παίρνεις το παιδί, το πας στο σπίτι και έρχεσαι πάλι στην δουλειά, αυτό. Δεν μας χαλάει. Επειδή και η δουλειά. Δεν κάνεις πολύ. Μισή, μία ώρα το πολύ. Δεν υπήρχε πρόβλημα.

Ε: Πολύ ωραία. Ντόριν αυτά ήτανε. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

10^η Συνέντευξη

E: **Ξεκινώντας, θα ήθελα να μου πείτε πόσο χρονών είστε.**

Σ: Είμαι τριάντα πέντε.

E: **Τι επάγγελμα κάνετε;**

Σ: Αγρότης είμαι.

E: **Από την αρχή που ήρθατε στην Ελλάδα, δουλεύατε ως αγρότης;**

Σ: Όχι από το 2007 έβαλα.

E: **Τι άλλα επαγγέλματα κάνατε, όλα αυτά τα χρόνια;**

Σ: Εγώ είμαι και χειριστής, σε μαγαζιά εδώ στα Άβδηρα.

E: **Χειριστής κάποιου μηχανήματος;**

Σ: Ναι.

E: **Πολύ ωραία και τα τελευταία χρόνια, εργάζεστε ως αγρότης κυρίως;**

Σ: Είμαι αγρότης αλλά συνεργάζομαι κιόλας.

E: **Πόσα χρόνια είστε στην Ελλάδα;**

Σ: Δεκαεννιά χρόνια.

E: **Όταν ήρθατε, ήρθατε εξαρχής με χαρτιά νόμιμα ή πρώτα παράνομα;**

Σ: Ναι, νόμιμα.

E: **Μάλιστα. Ήρθατε από την αρχή νόμιμα. Ήταν εύκολη η διαδικασία;**

Σ: Εύκολη; Για να ξεκινήσεις μια οικογένεια από την αρχή, δεν είναι εύκολη.

E: **Εσείς δηλαδή, ήρθατε εξαρχής με γυναικά και παιδιά;**

Σ: Όχι, όχι. Εμένα με έχουν φέρει οι γονείς μου.

E: **Οι γονείς σας, μάλιστα. Είχε έρθει πρώτα ο πατέρας και μετά σας κάλεσε και έτσι ήρθατε εσείς νόμιμα με χαρτιά με τη μητέρα;**

Σ: Ναι, ναι.

E: **Άρα δεν είχατε ζήσει, εσείς από πρώτο χέρι την διαδικασία των χαρτιών για να μου πείτε αν ήταν εύκολα ή δύσκολα.**

Σ: Όχι, όχι, όχι. Αυτό όχι.

E: **Μάλιστα. Εγκατασταθήκατε κατευθείαν στην Ξάνθη;**

Σ: Ναι εδώ, στο Μυρωδάτο.

E: **Στο Μυρωδάτο μάλιστα. Γιατί επιλέξατε το Μυρωδάτο, την Ξάνθη γενικότερα για την εγκατάσταση σας;**

Σ: Έτσι. Έτυχε τότε ο πατέρας μου να έχει έρθει εδώ και εδώ γνωρίστηκε. Γι' αυτός ο λόγος.

E: **Μάλιστα. Όταν ήρθατε στην Ξάνθη, στην Ελλάδα, ποια ήταν η αντιμετώπιση από τους κατοίκους του χωριού εκεί;**

Σ: Δόξα το θεό μια χαρά.

E: **Εξαρχής δηλαδή, ήταν φιλικοί απέναντι σας;**

Σ: Πολύ φιλικοί. Έτσι έχω φερθεί κι εγώ. Εμείς είμαστε νέα οικογένεια, μας έβλεπαν με διαφορετικό μάτι. Δεν είναι όπως μερικοί που ήρθανε ολομόνατους. Δηλαδή ήρθαμε οικογενειακό εμείς. Δεν είχε καμιά σχέση με τους άλλους που ερχόταν κάθονταν δύο μήνες, έφευγαν.

E: **Εσείς δηλαδή, πήγατε κατευθείαν οικογενειακός και εγκατασταθήκατε εκεί και μείνατε εκεί;**

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: **Θεωρείται πως αυτό έπαιξε ρόλο στο να σας αντιμετωπίσουν καλύτερα;**

Σ: Θεωρώ σε αυτό ναι, αλλά θεωρώ και τα άλλο. Άμα είσαι σωστός δεν μπορεί να σε πειράξει κανένας. Όπως θα στρώς έτσι θα κοιμηθείς.

E: **Ο κόσμος εκεί, ήταν φιλικός απέναντι σας.**

Σ: Ναι. Ήταν και είναι.

E: **Δεν νιώσατε δηλαδή τα πρώτα χρόνια, στην αρχή, να σας κάνουν στην άκρη;**

Σ: Όχι, όχι, όχι, όχι.

E: **Άρα οι εμπειρίες σας είναι μόνο θετικές, από την αρχή ακόμη που ήρθατε;**

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: **Κύριε Γιάννη, πόσα παιδιά έχετε;**

Σ: Δύο αγοράκια.

E: **Τα οποία πόσο χρονών είναι;**

Σ: Ο μεγάλος είναι οκτώμισι και ο μικρός είναι τεσσεράμισι.

E: **Πολύ ωραία. Ο μικρός δεν πάει νηπιαγωγείο ακόμη;**

Σ: Πάει.

E: **Πάει, ωραία. Ο μεγάλος είναι τρίτη δημοτικού;**

Σ: Ναι.

E: **Ωραία. Κύριε Γιάννη, θέλω να σας ρωτήσω, υπό κανονικές συνθήκες όχι τώρα με τον κορονοϊό που είναι λίγο περίεργα τα πράγματα γενικά. Ποια είναι η συνεργασία σας, με τους εκπαιδευτικούς; Πηγαίνετε ρωτάτε για την πορεία των παιδιών όταν σας καλούνε; Πηγαίνετε όταν θέλετε κι εσείς να μάθετε κάτι παραπάνω;**

Σ: Κανονικά. Ότι κάνουν όλος ο κόσμος, κάνουμε κι εμείς, το ίδιο. Ακόμα και φροντιστήρια τον έχω το μεγάλο, πάω τον τρέχω δεξιά αριστερά. Ακόμα και σε, το έχω πάει για καράτε, έχω συνεργαστεί πάρα πολύ.

E: **Οι δάσκαλοι στο σχολείο μέχρι στιγμής, πως ήταν απέναντι σας;**

Σ: Μια χαρά.

E: **Μια χαρά. Δεν νιώσατε δηλαδή κάποια στιγμή να μην θέλουν να συνεργαστούνε ή είχατε κάποιο πρόβλημα;**

Σ: Όχι, όχι, όχι, προς θεού όχι.

E: **Νιώθατε άνετα, όταν είχατε κάποιο πρόβλημα να πάτε να τους ρωτήσετε;**

Σ: Όλα φέρθηκαν, όπως θα έπρεπε να γίνει.

E: **Πολύ ωραία. Στο σπίτι με τα μαθήματα του παιδιού, πως το χειρίζεστε αυτό το θέμα;**

Σ: Να σε πω την αλήθεια, γι' αυτό η γυναίκα μου ασχολείται πιο πολύ, γιατί εγώ δουλεύω δεκαέξι ώρες την ημέρα, όχι οκτώ. Καταλαβαίνετε. Η γυναίκα μου ξέρει να διαβάζει, να γράφ, να κάν. Η γυναίκα μου ασχολείται.

E: **Στο σχολείο πάει πάλι η γυναίκα σας ή εσείς;**

Σ: Πάει η γυναίκα μου, πάω κι εγώ. Όταν μπορώ εγώ, πάω κι εγώ.

E: **Πολύ ωραία. Απαντήστε μου τώρα εσείς για την γυναίκα σας. Η γυναικά σας θεωρείται πως κάθεται μαζί με το παιδί, το ρωτάει τι έχει και το στηρίζει;**

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι.

E: **Συμμετέχετε και στις συναντήσεις που κάνει ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων, μαζί με τους άλλους γονείς;**

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι.

E: **Η συνεργασία σας, με τους άλλους γονείς;**

Σ: Όλα καλά.

E: Όλα καλά. Δεν νιώσατε κάποια στιγμή στο περιθώριο ή;

Σ: Όχι, όχι, όχι, όχι.

E: Κύριε Γιάννη, θεωρείται ότι ο τρόπος που χειρίζεστε αυτό το θέμα, βοηθάει τα παιδιά σας; Δηλαδή, που σας βλέπουν να συμμετέχετε στη σχολική τους ζωή;

Σ: Εννοείται. Εννοείται. Εννοείται.

E: Πως πιστεύεται ότι τα βοηθάει;

Σ: Όταν το παρακολουθείς το παιδί, το τρέχς δεξιά αριστερά, ότι πρέπει να πρέπει να είσαι εκεί, το παιδί θα το καταλάβει.

E: Πιστεύεται ότι αυτό βοηθάει στην καλύτερη τους επίδοση, να γίνουν καλύτερη μαθητές;

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Ακόμα και για τον μικρό, που είναι στο νηπιαγωγείο;

Σ: Και τον μικρό, αλλά τον μικρό φέτος τον έβαλαμ, αλλά να, πιο πολύ κλειστά. Γι' αυτό δεν ακούμε πολλά, δεν έχω, δεν έχω φάει χρόνο δηλαδή μαζί τους.

E: Αλλά για το μεγάλο σας παιδί θεωρείται ότι αυτό βοηθάει και το αισθάνεται;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι.

E: Για εσάς ως πατέρα, το να συμμετέχετε σε αυτά τα θέματα, πιστεύεται ότι έχει θετικά στοιχεία;

Σ: Εννοείται.

E: Όπως;

Σ: Εννοείται, για να. Όταν συμμετέχεις σε κάτι, εννοείται ότι για καλό πας.

E: Κερδίζεται και εσείς ως πατέρας από αυτό;

Σ: Να ακούς κάτι ευχάριστο για το δικό σου παιδί, δεν θα είναι;

E: Τονώνεται δηλαδή το ηθικό σας κι εσάς ως γονέα και παίρνεται δύναμη να συνεχίσετε.

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: Πολύ ωραία. Υπήρξαν όλα αυτά τα χρόνια παράγοντες που σας δυσκόλευαν στο να συμμετέχετε έτσι ενεργά, στην σχολική ζωή των παιδιών; Παράδειγμα, οι εργοδότες σα, σας έδιναν άδεια όποτε θέλετε να πάτε στο σχολείο;

Σ: Σαν να την έχω στην τσέπη μου.

E: Ωραία. Οπότε δεν είχατε ποτέ θέμα με αυτό;

Σ: Όχι, όχι, όχι.

E: Υπήρξε θέμα με τη γλώσσα;

Σ: Για τα παιδιά εννοείς;

E: Όχι, για εσάς εννοώ. Δηλαδή όταν πηγαίνατε, η γλώσσα υπήρξε για εσάς εμπόδιο για να συνεννοηθείτε με τους δασκάλους;

Σ: Όχι. Όχι γιατί εγώ ήρθα μικρός. Ήρθα μικρός και ήξερα το τι γίνεται. Άλλο να ρθείς σε αυτή την ηλικία που έχω τώρα, να ρθώ απ' την αρχή τώρα, τώρα θα είναι δύσκολο. Αλλά εμείς ήρθαμε πολύ μικροί. Δεν είχαμε όχι. Δεν είχαμε θέμα όχι.

E: Ούτε νιώσατε ποτέ, ότι μένετε πιο πίσω γιατί ντρεπόσασταν για κάτι ή ότι ήσασταν διστακτικοί μάλλον ή φοβόσασταν να μιλήσετε;

Σ: Όχι. Όχι, όχι, όχι. Δεν είχα ποτέ τέτοιο θέμα. Δεν είχα ποτέ. Εγώ είμαι κι εδώ στο χωριό και εγώ με όλο το χωριό από την αρχή ξεκίνησα και έβγαινα καφεδάκια, ποτό. Ήμουν μες την κοινωνία, σε όλους. Με όλους μαζί ήμουν.

E: Κύριε Γιάννη, όταν βοηθάτε, αν γνωρίζετε από την γυναίκα σας, με τις εργασίες των παιδιών, είχατε ποτέ πρόβλημα με τη γλώσσα ή κάτι να σας δυσκολεύει ή πάντα μπορούσατε να βοηθάτε τα παιδιά;

Σ: Λίγο, φυσιολογικά θα έχεις. Εννοείται αυτό. Γιατί ακόμα και ένας, και στην πατρίδα να είσαι, υπάρχουν λέξεις που δεν τα γνωρίζω. Και εδώ το ίδιο.

Ε: **Σε τέτοιες περιπτώσεις τι κάνετε;**

Σ: Θα ρωτήσουμε, θα κάνουμε, μέχρι να το μάθουμε.

Ε: **Θα ρωτήσετε κάποιος γνωστούς, που έχουν κι αυτοί παιδιά;**

Σ: Γνωστούς, ναι, ναι, ναι.

Ε: **Θα πάτε ακόμα και στον εκπαιδευτικό, να του πείτε, ξέρεις έχω αυτό το πρόβλημα δεν μπορώ να βοηθήσω το παιδί;**

Σ: Εννοείται, εννοείται.

Ε: **Ο εκπαιδευτικός κάνει κάτι διαφορετικό, όταν βλέπει ότι εσείς δεν μπορείτε σε αυτό το θέμα να βοηθήσετε το παιδί; Δηλαδή του παρέχει κάποια παραπάνω στήριξη;**

Σ: Τώρα, δεν έχω πάει για να σε πω. Αλλά φυσιολογικά πιστεύω πως θα κάνει.

Ε: **Απέναντι σας, δείχνει κατανόηση γι' αυτό το θέμα; Δηλαδή όταν του πείτε, ξέρεις εγώ αυτό δεν το γνωρίζω και δεν μπορώ να βοηθήσω το παιδί, θα το καταλάβει, θα δείξει κατανόηση;**

Σ: Τώρα τι να σε πω σε αυτό. Φυσιολογικά όχι, εγώ λέω όχι.

Ε: **Δεν νιώσατε ποτέ να σας κατηγορεί ο εκπαιδευτικός για κάτι ή να είναι απέναντι σας;**

Σ: Όχι, όχι, όχι, όχι, όχι.

Ε: **Πολύ ωραία. Κύριε Γιάννη, αυτές ήταν οι ερωτήσεις, πολύ γρήγορα τελειώσαμε.**

Σ: Να είσαι καλά και εύχομαι να πάρεις κι εσύ το πτυχίο σου.

11^η Συνέντευξη

E: **Ξεκινώντας, θα ήθελα να μου πεις πόσο χρονών είσαι;**

Σ: Τριάντα εφτά.

E: **Τι επάγγελμα κάνεις;**

Σ: Έχω δουλέψει σε ξενοδοχείο.

E: **Από την αρχή που ήρθες στην Ελλάδα, σε ξενοδοχείο;**

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι κατευθείαν.

E: **Στο ξενοδοχείο σε τι πόστο;**

Σ: Στη reception, ως καθαρίστρια, στο μπουφέ, σε καφέ. Διάφορα, δεν ήταν κάποιος συγκεκριμένος πόστος.

E: **Είσαι ακόμα εκεί, στην ίδια δουλειά; Δεν πέρασες από αλλού;**

Σ: Όχι, όχι. Λόγω μετακόμισης, δεν είμαι εκεί.

E: **Μετά εργάστηκες κάπου αλλού;**

Σ: Ναι.

E: **Θέλεις να μου πεις;**

Σ: Σε μια καφετέρια.

E: **Ωραία. Πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα;**

Σ: Εγώ στην Ελλάδα είμαι, έχω ξεχάσει κι εγώ τα χρόνια, δεκαοχτώ – δεκαεννιά. Το 2002.

E: **Ωραία πολλά χρόνια, μάλιστα. Πολύ ωραία. Όταν ήρθες στην Ελλάδα, πως σου φάνηκε η πολιτική που ακολουθούσε η Ελλάδα για τους μετανάστες;**

Σ: Κοίταξε, εγώ σαν Εριόλα δεν είχα ποτέ πρόβλημα, δεν είχα ποτέ ενδοιασμό. Δηλαδή το λέω με ειλικρίνεια, πραγματικά. Εγώ δεν ένιωσα κάτι άσχημο για τους μετανάστες ή για εμένα προσωπικά. Και θεωρώ δεν ξέρω, αν ήμουν πολύ τυχερή, εγώ πάντως νιώθω ότι είμαι.

E: **Όταν ήρθες στην Ελλάδα, ήρθες κατευθείαν με χαρτιά νόμιμη;**

Σ: Ναι, ναι, ναι, νόμιμη. Κατευθείαν ναι, έχω έρθει με visa, έχω έρθει με λεωφορείο. Όχι όπως κάποτε που ερχόντουσαν οι άνθρωποι με τα πόδια και τα λοιπά.

E: **Απέκτησες εύκολα τα χαρτιά σου ή δυσκολεύτηκες;**

Σ: Όχι. Πολύ εύκολα. Και γενικότερα, εμείς εδώ στην Ξάνθη, έχουμε μεγάλη ευκολία πάνω σε αυτό το θέμα.

E: **Γιατί συγκεκριμένα στην Ξάνθη αυτό;**

Σ: Ίσως πληθυσμός που είναι. Δηλαδή οι μετανάστες, ίσως δεν είναι, όσο είναι ας πούμε Θεσσαλονίκη, όσο είναι Αθήνα. Ίσως είμαστε εμείς λιγότεροι, οπότε και το θέμα με τα χαρτιά, προχωράει ίσως πιο γρήγορα.

E: **Μάλιστα. Στα χαρτιά σου ποιος σε βοήθησε; Δηλαδή πως μπόρεσες και τα έκανες, ήσουν στην Αλβανία;**

Σ: Τα χαρτιά μου, ο άντρας μου όταν εμείς παντρευτήκαμε και ήρθαμε στην Ελλάδα, ο άντρας μου είχε είδη τα χαρτιά του. Την μπλε την βεβαίωση που λέμε ας πούμε. Οπότε κατευθείαν μου έκανε εμένα visa και μετά ήρθα εγώ, χωρίς κανένα πρόβλημα.

E: **Μάλιστα. Ήταν όλα εύκολα. Ο άντρας σου, όταν ήρθε. Ήρθε κι αυτός με χαρτιά ή ήρθε πρώτα παράνομα και τα έκανε μετά;**

Σ: Όχι, όχι, όχι. Ο άντρας μου έχει έρθει παράνομα στην αρχή, μετά βγήκε ο νόμος ότι νομιμοποιήθηκαν οι μετανάστες, αυτοί που δεν είχανε κάποιο θέμα, αυτοί που μπήκαν καθαρό ποινικό

μητρώο και τα λοιπά, οπότε κανονικά μετά. Ο άντρας μου αυτή τη στιγμή, έχει πάρει Ελληνική υπηκοότητα.

E: Πολύ ωραία.

Σ: Ναι, κι εγώ επίσης έκανα τα χαρτιά, απλώς εμένα με έκοψανε ίσως να γνώριζα λίγο παραπάνω ιστορία. Πάνω σε αυτό το κομμάτι εμένα με έκοψαν και είμαι διαθέσιμη να ξανά δώσω.

E: Έδωσες εξετάσεις δηλαδή;

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι.

E: Καλή επιτυχία.

Σ: Μακάρι.

E: Εριόλα, γιατί επέλεξες την Ξάνθη για την εγκατάσταση σου; Ήταν ο σύζυγος σου;

Σ: Κοίταξε, ήταν ο άντρας μου εδώ, ήταν η δουλειά του εδώ και μείναμε εδώ και δεν εδώ μετανιώσει καθόλου. Δηλαδή να μεταφερθώ κάπου αλλού ή να θέλω κάπου αλλού να πάω.

E: Μάλιστα. Ο άντρας σου εξαρχής πήγε στην Ξάνθη;

Σ: Όχι, ο άντρας μου ήτανε στην Αθηνά, είχε πάει στην Κρήτη, Κεφαλονιά και μετά στην Ξάνθη, στα χωριά την Ξάνθης και τα λοιπά.

E: Μάλιστα. Πολύ ωραία. Όταν ήρθες εσύ στην Ελλάδα πρώτη φορά, πως σε αντιμετώπισε η τοπική κοινωνία, οι κάτοικοι του μέρους που εγκατασταθήκατε;

Σ: Με πάρα πολύ αγάπη. Δηλαδή πάρα πολύ καλά. Εγώ θυμάμαι και τα δώρα του γάμου, που ας πούμε ήρθα μια μικρή κοπέλα, άνοιξα το σπίτι δηλαδή εγώ αυτή τη στιγμή ο λέω και συγκινούμε, έχω τα δώρα που μου έχουν φέρει οι γειτόνισσές.

E: Ελληνίδες γειτόνισσές;

Σ: Ελληνίδες, ναι, ναι. Ελληνίδες γειτόνισσες, οι οποίες έχω επαφή και σήμερα. Παρόλο που έχω φύγει από εκεί, έχω πολύ στενή επαφή μαζί τους.

E: Δηλαδή εσύ όταν ήρθες μιλούσες ελληνικά;

Σ: Όχι δεν μιλούσα και ήμουν ντροπαλή αλλά έμαθα και συνεχίστηκε το παρεάκι μας.

E: Αλλά παρόλο που δεν μιλούσες ελληνικά και ήσουν ίσως στην αρχή πιο ντροπαλή, σε αγκάλιασε τριγύρω ο περίγυρος;

Σ: Ναι, ναι, ναι και εγώ θυμάμαι με φώναζαν ήμουν η μικρή νύφη στη γειτονιά, κάπως έτσι με φώναζαν.

E: Μάλιστα. Έκανες και παρέα μαζί τους;

Σ: Εννοείται και ας μην ήξερα τη γλώσσα ας πούμε στην αρχή, θα με φώναζαν να πιώ ας πούμε ένα καφέ στη γειτονιά και ας μην ήξερα να μιλάω ελληνικά. Και θυμούνται αυτή τη στιγμή που πλέον έμαθα να μιλάω και μου λένε, αυτά που, πως στην αρχή για μένα ήτανε κάπως δύσκολα που δεν ξέρεις τη γλώσσα.

E: Ναι, μάλιστα. Πολύ ωραία. Εριόλα πόσα παιδιά έχεις;

Σ: Δύο παιδιά.

E: Πόσο χρονών είναι;

Σ: Ο μεγάλος μου είναι δεκαεξίμισι και ο μικρός έκανε επτά.

E: Μάλιστα. Δηλαδή σε ποια τάξη πηγαίνουν;

Σ: Ο μεγάλος μου πηγαίνει δευτέρα λυκείου και ο μικρός μου πρώτη.

E: Ωραία. Θα σε ρωτήσω ξεχωριστά για τα δύο παιδιά. Θα σε ρωτήσω πρώτα για τον μεγάλο σου. Σε κανονικές συνθήκες, όχι τώρα που είναι με τον κορονοϊό λίγο περίεργα τα πράγματα. Σε κανονικές συνθήκες, πως συμμετέχεις στην σχολική ζωή του μεγάλου σου παιδιού; Δηλαδή, πως συνεργάζεσαι με τους καθηγητές, πως βοηθάς το παιδί με τα μαθήματα στο σπίτι.; Θέλω να μου

περιγράψεις λίγο αυτά τα πράγματα.

Σ: Κοίταξε στην αρχή μπορώ να πω ότι, όχι μπορώ να πω, σίγουρα είχα και μια βοήθεια από μια φίλη μου Ελληνίδα, που ήτανε δηλαδή και η φίλη μου και πώς να το πω και ήτανε σαν μαμά του παιδιού μου ας πούμε, που τον πρόσεχαν από μικρό και τα λοιπά. Με έχει βοηθήσει κ αυτή η κοπέλα, πάρα πολύ. Μετά άρχισα κ εγώ να μαθαίνω, άρχισα να διαβάζω, άρχισα να καταλαβαίνω όχι 100% την ιστορία αλλά προσπαθώ δηλαδή. Μαζί με το παιδί, άρχισα να μαθαίνω κι εγώ. Και μετά με τους καθηγητές, όταν μας καλούσαν, όταν είταμε συνέδριο, είμασταν παρών.

Ε: Πήγαινες και πέρα από αυτές τις φορές που σα καλούσαν; Δηλαδή όταν είχες κάποιο θέμα.

Σ: Πολλές φορές βέβαια. Πρόβλημα δόξα το θεό, δεν είχαμε κάποιο θέμα με το παιδί ας πούμε, απλώς πήγαινα πολύ τακτικά για να ξέρω το πως πηγαίνει το παιδί. Πως συνεργάζεται με τους καθηγητές, ποια είναι η συμπεριφορά του στο σχολείο. Όλα αυτά δηλαδή. Πολλές φορές έχω πάει, εκτός προγραμματισμού που είχαμε όλοι οι γονείς.

Ε: Μάλιστα. Σε συναντήσεις του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, συμμετέχεις κι εκεί;

Σ: Ναι, όταν το παιδί ήτανε πιο μικρό ακόμα, ναι συμμετέχαμε. Τώρα που είναι στο λύκειο, δεν μας έχουν ζητήσει κάτι προς το παρόν δηλαδή. Ας πούμε για τον μικρό μου, ναι συμμετέχουμε.

Ε: Οι καθηγητές ήταν πάντα ανοιχτοί απέναντι σου, να συνεργαστούν, να σε ακούσουν ότι είχες να τους πεις, να σου απαντήσουν για την πορεία του παιδιού;

Σ: Βεβαίως, Κι αυτό που κι εμείς νοιαζόμασταν σαν γονείς και πηγαίναμε ρωτούσαμε, πολλές φορές οι καθηγητές ή οι δάσκαλοι, μας πώς να το πω, μας χειροκροτούσαν γι' αυτό που κάναμε. Που πηγαίναμε και εκτός, εκτός ημερομηνίας προγραμματισμένης.

Ε: Μάλιστα. Πολύ ωραία. Στο σπίτι τον βοηθάς ε τα μαθήματα του, πως κινείσαι;

Σ: Κοίταξε θα πω την αλήθεια, αυτή τη στιγμή, πλέον ασχολείται ο ίδιος. Δεν μπορώ να τον βοηθήσω ας πούμε αρκετά στα μαθήματα, σε αυτά που κάνουνε σήμερα. Πλέον είναι μεγάλο παιδί και ασχολείται μόνος του.

Ε: Του έχεις εμπιστοσύνη ότι θα τα κάνει, τον ελέγχεις;

Σ: Εννοείται ότι ελέγχουμε. Ναι, ναι, βέβαια.

Ε: Άρα, έχεις μια εικόνα του τι ασκήσεις έχει να κάνει, πόσο διάβασμα έχει;

Σ: Ναι, ναι σίγουρα. Εννοείται ότι ρωτάμε, τι έχεις σήμερα, αν έχεις κάποιο τεστ, αν κάπου δυσκολεύεται, αν χρειάζεται να κάνει και επιπλέον μάθημα. Εκτός σχολείου. Ας πούμε έχει και τα αγγλικά του, εννοείται.

Ε: Με τον μικρό;

Σ: Με τον μικρό τώρα έχουμε ξεκινήσει. Με τον μικρό ακόμα είναι πολύ πιο εύκολα τα πράγματα τώρα, γιατί και εμείς είμαστε πιο πολύ προετοιμασμένοι. Έχουμε μάθει κι εμείς περισσότερα πράγματα σε σύγκριση με τον μεγάλο, κι εμείς μεγαλώσαμε, ακούμε πιο πολύ. Είναι πιο εύκολα με τον μικρό.

Ε: Η πρώτη σου εμπειρία, με τη δασκάλα του, είναι θετική ή αρνητική;

Σ: Πάρα μα πάρα μα πάρα πολύ. Πάρα πολύ θετική. Πάρα πολύ και τώρα ειδικά με την τηλεκαίτευση, με τα mail, με τα μαθήματα, με τα πάντα. Και με το καλό Πάσχα και με καλά Χριστούγεννα και τα λοιπά.

Ε: Άρα, και πάλι την ένιωθες κοντά σου και είχατε μια καλή συνεργασία;

Σ: Ναι, σίγουρα.

Ε: Υπήρχαν στιγμές που δυσκολευόσουν με τη γλώσσα να βοηθήσεις κυρίως τον μεγάλο σου γιο;

Γιατί τώρα έχεις την εμπειρία. Υπήρξαν στιγμές;

Σ: Ναι υπήρξαν. Ας πούμε στην ιστορία, υπήρκανε στιγμές που και δυσκολεύουν. Εννοείται. Και πάλι ζητούσα την βοήθεια των γνωστών μου.

E: Όταν δεν μπορούσες να βοηθήσεις το παιδί στα μαθήματα του, το έλεγες αυτό στους εκπαιδευτικούς; Ότι ξέρεις, εγώ δεν μπορώ σε αυτό στο σημείο να βοηθήσω το παιδί μου.

Σ: Ναι το έκω πει. Το έκω πει.

E: Έκαναν κάτι διαφορετικό, έδειχναν κατανόηση;

Σ: Έδειχναν κατανόηση. Ας πούμε εγώ το παιδί το άφησα και στο ολοήμερο, που αυτό σε ένα πολύ καλό βαθμό βοηθάει τα παιδιά, που να κάνουν τα μισά μαθήματα ας πούμε στο σχολείο. Και τα μικρό ας πούμε, αυτή τη στιγμή τον έκω στο ολοήμερο. Οπότε αυτό για μένα, είναι ένα συν παραπάνω ότι έστω τα μισά μαθήματα τα έχουνε κάνει.

E: Το ολοήμερο μόνη σου το αποφάσισες η σου το πρότειναν οι δάσκαλοι;

Σ: Οι δάσκαλοι το προτείνουνε αλλά οι γονείς επιλέγουνε αν θέλουνε τα παιδιά να τα αφήσουνε και λόγω της εργασίας μου και με τον άντρα μου, που είμαστε σε βάρδιες μας βολεύει κιόλας, για να βολευτούμε κάπως. Επειδή λόγο ότι δεν έχουμε κάποιον κοντά μας, κάποια γιαγιά, κάποια, λόγω της καινούργιας μετακίνησης ας πούμε που αλλάξαμε και γι' αυτόν το λόγο τον άφησα στο ολοήμερο.

E: Η δασκάλα σου το πρότεινε σαν βοήθεια το ολοήμερο; Ότι στείλε τον εκεί, θα κάνει τα μαθήματα του;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Είναι μια βοήθεια για το παιδί, γιατί αν κάτι δεν ξέρει, εγώ μπορεί να μη μπορώ να το βοηθάω στο σπίτι, αυτός είδη τα έχει κάνει με τη δασκάλα στο σχολείο.

E: Εριόλα, οι υπόλοιποι γονείς, σε κοινές συναντήσεις, σε σχολικές δράσεις, πως ήταν απέναντι σου, οι Έλληνες γονείς;

Σ: Μια χαρά, μια χαρά.

E: Δεν είχες ποτέ κανένα πρόβλημα. Δεν ένιωσες ποτέ να μένεις στην άκρη;

Σ: Όχι, όχι. Δεν είδα ποτέ να ξεχωρίζουνε εμένα, δεν είδα ποτέ να ξεχωρίζουνε το παιδί μου κυρίως. Ποτέ.

E: Δεν ένιωσες δηλαδή κάτι τέτοιο, ούτε ρατσισμό, ούτε να μένεις στο περιθώριο εσύ ή το παιδί;

Σ: Όχι, καθόλου και ποτέ.

E: Ωραία. Πιστεύεις ότι η στάση σου, με την συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, με το ενδιαφέρον σου για τα μαθήματα των παιδιών, τα βοηθάει τα παιδιά;

Σ: Φυσικά και τα βοηθάει. Φυσικά και τα βοηθάει.

E: Πως πιστεύεις ότι τα βοηθάει;

Σ: Εγώ να συμμετέχω. Το εγώ να συνεννοούμαι με τους δασκάλους, για το μικρό θα μιλήσω τώρα. Εννοείται πως αυτό είναι ένα ενδιαφέρον προς το παιδί, προς τα μαθήματα. Ναι, βοηθάει πιστεύω.

E: Το παιδί δηλαδή το αισθάνεται αυτό και νιώθει ότι η μητέρα του εκεί και συμμετέχει;

Σ: Ναι, ναι. Ότι η μαμά του θα είναι.

E: Πιστεύεις ότι αυτό του δίνει και ώθησή να διαβάσει περισσότερο ή ότι είναι ανεξάρτητο αυτό;

Σ: Ναι πιστεύω ότι σε ένα βαθμό, το βοηθάει το παιδί αυτό.

E: Για τον μεγάλο σου;

Σ: Και για τον μεγάλο μου αλλά εντάξει. Τώρα ο μεγάλος είναι πλέον μεγάλος, οπότε σιγά σιγά θα πάρει τον δρόμο του, τι θα επιλέξει, τι θα κάνει.

E: Άρα θεωρείς, ότι αυτή σου η συμμετοχή είναι πιο σημαντική αυτή τη στιγμή για το μικρό σου παιδί και όχι τόσο για τον μεγάλο;

Σ: Βασικά και για τα δύο τα παιδιά. Και τα δύο παιδιά είναι ίδια και θέλουνε το ίδιο ενδιαφέρον.

E: Βέβαια, λόγω ηλικίας το λέω.

Σ: Λόγω ηλικίας, πιστεύω ότι ο μικρός ας πούμε αυτή τη στιγμή έχει περισσότερη ανάγκη, περισσότερο σπρώξιμο ας πούμε προς τα μαθήματα. Ο μεγάλος είναι μεγάλο παιδί, οπότε

καταλαβαίνει κιόλας τη ζωή διαφορετικά.

Ε: Για σένα ως μητέρα, αυτή σου η συμμετοχή στη σχολική ζωή των παιδιών, πιστεύεις ότι έχει οφέλη; Σε βοηθάει κάπου;

Σ: Ναι με βοηθάει γιατί και η δικιά μου η συμμετοχή, γνωρίζω περισσότερους ανθρώπους, έχω κι εγώ περισσότερες εμπειρίες, ακούω και από τους άλλους γονείς το τι ψάχνουν κι αυτοί ακριβώς πάνω στο μάθημα του παιδιού. Ναι βοηθάει.

Ε: Σε βοηθάει δηλαδή, να ετοιμάζεσαι καλύτερα, να προετοιμάζεσαι, για να βοηθήσεις;

Σ: Ναι, ναι. Ετοιμάζομαι καλύτερα, να αρκίζω να ψάχνομαι κι εγώ παραπάνω. Ίσως που μπορεί να κάνω λάθος. Τι πρέπει να ζητήσω κι εγώ παραπάνω στο παιδί ας πούμε, να είναι κι αυτό πιο προετοιμασμένο. Μπορεί ίσως κάτι εγώ να μην το έκω βάλει, μπορεί να μην το έχω δώσει πολύ σημασία και όντως να είναι, να θέλει περισσότερη σημασία.

Ε: Άρα, κινητοποιείσαι πιο πολύ ως μητέρα;

Σ: Πιο πολύ, ναι.

Ε: Όλα αυτά τα χρόνια, υπήρχαν πράγματα που σε εμπόδιζαν να πας στο σχολείο να βοηθήσεις τα παιδιά σου; Είχες δυσκολίες;

Σ: Είχα δυσκολίες. Θα ήθελα κάποια στιγμή αν μπορούσα ας πούμε, να πάω να μάθω καλύτερα, να μάθω την ιστορία πιο καλά. Να μάθω τον πολιτισμό. Να μάθω να, δηλαδή να μάθεις περισσότερα πράγματα, εννοείται. Απλώς λόγω παιδιών, λόγω βάρδιας με τον σύζυγο μου, δεν τα κατάφερα. Γι' αυτό το λόγο και μόνο, ναι με δυσκολεύει ας πούμε, θα ήθελα. Πραγματικά θα ήθελα, να μάθω να γκράψω χωρίς ορθογραφικά λάθη.

Ε: Μάλιστα. Δεν υπήρξε από την πολιτεία κάποιο σχέδιο ή κάποια πρόνοια για τους μετανάστες, για να βοηθηθείτε σε αυτό το θέμα όταν ήρθατε;

Σ: Ίσως επειδή ζούσαμε σε μια μικρή κοινωνία, ίσως επειδή δεν υπήρχανε πολλοί μετανάστες, δεν το ξέρω αυτό 100% γιατί δεν υπήρχε.

Ε: Αλλά εκεί που ήσασταν εσείς στην Ξάνθη, δεν υπήρξαν τέτοιες δυνατότητες;

Σ: Ναι, εγώ πριν ζούσα σε χωριό. Οπότε είναι διαφορετικά τώρα να υπάρχουνε δύο μετανάστες σε ένα χωριό και άλλο στην Ξάνθη ας πούμε, που υπάρχουνε χίλιοι, χίλιοι πεντακόσια άτομα, δεν ξέρω τι. Σας λέω έτσι έναν αριθμό.

Ε: Γίνονται πάντως οργανωμένες δράσεις; Έχεις ακούσει κάτι τέτοιο ή ότι έχεις μάθει το έχει μάθει από μόνη σου, έχεις διαβάσει εσύ;

Σ: Έχω διαβάσει εγώ. Έχω μάθει από τη δουλειά μου πολλά πράγματα, έχω από την τηλεόραση ή πλέον από το internet, από εφημερίδες, από το σχολείο των παιδιών, απ' όλη την κοινωνία. Έτσι, όχι ότι έχει γίνει κάποια οργάνωση ας το πω έτσι.

Ε: Οι εργοδότες σου όλα αυτά τα χρόνια, ήταν δεκτικοί στο να παίρνεις άδειες να πηγαίνεις στο σχολείο των παιδιών;

Σ: Εννοείται. Εννοείται. Όπως η μαμά η Ελληνίδα είχε το δικαίωμα να πάει στο παιδί, στο σχολείο, στη γιορτή 25 Μαρτίου, 28 Οκτωβρίου, δηλαδή το ίδιο δικαίωμα είχα κι εγώ.

Ε: Άρα από αυτόν τον τομέα, δεν είχες κάποιο πρόβλημα;

Σ: Όχι, όχι, καθόλου, καθόλου, καθόλου.

Ε: Το θέμα της γλώσσας; Όταν πήγε ο γιος σου στο σχολείο, είχες μάθει μέχρι τότε την γλώσσα;

Σ: Όταν πήγε ο μεγάλος μου στο σχολείο, μιλούσα ναι. Μιλούσα ελληνικά ίσως δεν μιλούσα όπως μιλάω αυτή τη στιγμή, που και τώρα κάνουμε τα λάθη μας, αλλά ήξερα να μιλά, ναι ήξερα. Δηλαδή, εγώ την γκλώσσα, που άρχισα να μιλάω, ξεκίνησα, μέσα σε ένα εξάμηνο εγώ μιλούσα ελληνικά.

Δηλαδή άνετα μπορούσα να συνεννοηθώ με τους πάντες.

E: **Άρα η γλώσσα, δεν ήταν εμπόδιο στην επικοινωνία σου με τους δασκάλους;**

Σ: Όχι. Πάνω στο θέμα του παιδιού, όχι καθόλου.

E: **Ναι, στο θέμα του παιδιού εννοώ. Πάντα μπορούσες να συνεννοηθείς, να εκφραστείς και να ρωτήσεις ότι θέλεις και καταλάβαινες;**

Σ: Ναι, ναι, ναι, ναι. Ίσως να μη μπορούσα να μιλήσω, μιλούσα όσο πιο απλά γινότανε. Δηλαδή στο θέμα του μεγάλου του παιδιού που ήταν στην αρχή ναι. Τώρα είναι ακόμα πιο εύκολα για ‘μένα. Πολύ πιο εύκολα, δεν το συζητώ.

E: **Πολύ ωραία. Άρα η μόνη σου δυσκολία θα ήτανε ότι δεν είχες τις γνώσεις, αυτές που ανέφερες;**

Σ: Ναι.

E: **Μάλιστα, ωραία. Αυτά ήτανε, αυτές ήταν οι ερωτήσεις. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.**

12^η Συνέντευξη

E: **Ξεκινώντας, θα ήθελα να μου πείτε πόσο χρονών είστε;**

Σ: Τριάντα.

E: **Τι επάγγελμα κάνετε;**

Σ: Δεν δουλεύω. Είμαι με τα παιδιά.

E: **Δεν δουλέψατε ποτέ στα χρόνια που είστε στην Ελλάδα;**

Σ: Δουλεύω γενικά έτσι, μεροκάματο. Αλλά δεν έχω δουλειά έτσι, κάθε μέρα.

E: **Αυτά τα μεροκάματα, σε ποιον τομέα είναι;**

Σ: Γενικά ότι βρω. Έχω δηλέψει και σε ταβέρνα, δύο χρόνια.

E: **Χωράφια;**

Σ: Ναι, πηγαίνω και σε αυτά.

E: **Σπίτια, καθαρισμούς;**

Σ: Ναι, ναι, ναι.

E: **Αυτά δηλαδή;**

Σ: Ναι, ότι βρω. Δεν είμαι δηλωμένη, όπου βρω μεροκάματο.

E: **Πόσα χρόνια είστε στην Ελλάδα;**

Σ: Είμαι δέκα χρόνια.

E: **Μάλιστα. Πως ήρθατε; Ήρθατε εξαρχής με νόμιμα χαρτιά ή στην αρχή παράνομα;**

Σ: Όχι. Με νόμιμα. Εγώ, ήταν ο άντρας μου εδώ και αρραβωνιάστηκαμε και μετά με έκανε τα χαρτιά και μετά ήρθα.

E: **Μάλιστα. Οπότε ήταν εύκολο;**

Σ: Ναι,, ναι.

E: **Άρα εσείς δυσκολευτήκατε με την διαδικασία των χαρτιών ή γενικά έγινε εύκολα;**

Σ: Όχι, όχι. Να λέω την αλήθεια, όχι. Έχω ακούσει ότι γενικά δυσκολεύονται, αλλά επειδή ο άντρας μου είχε χαρτιά,, τα κάναμε όλα από την αρχή και δεν είχαμε προβλήματα έτσι.

E: **Με το θέμα της γλώσσας; Τα γνώριζε όλα ο άντρας σας, οπότε τα έτρεχα εκείνος;**

Σ: Ναι. Αυτός τα έκανε όλα.

E: **Μάλιστα. Άρα για εσάς ήταν εύκολο, δεν ζοριστήκατε;**

Σ: Ναι, ναι. Εντάξει στην αρχή όταν ήρθα, μέχρι να μάθω τη γλώσσα, δύσκολα ήταν, αλλά.

E: **Πήγατε λοιπόν στην Ξάνθη, γιατί ήταν ο άντρας σας εκεί;**

Σ: Ναι.

E: **Πως ήταν στην αρχή τα πράγματα, πως σας αντιμετώπισε ο κόσμος εκεί;**

Σ: Εντάξει κοίτα, επειδή εγώ είχα και κουινιάδες κι αυτά και δεν είναι ότι έβγαινα και πολύ. Πιο πολύ την αρχή καθόμουν στο σπίτι, δεν. Αλλά εντάξει, επειδή είναι χωριό, δεν είναι ότι έχει πολύ, να λες ότι βγαίνεις και σε βλέπου ή σε κάνουν. Δεν είναι, καλά είναι εδώ, δεν είναι όπως στις πόλεις πιστεύω. Δεν ξέρω.

E: **Εκεί οι ντόπιοι, οι Έλληνες, πως σας αντιμετώπισαν όταν ήρθατε;**

Σ: Εντάξει, επειδή ήξεραν τον άντρα μου και δεν είχα προβλήματα έτσι. Μια χαρά ήταν, ναι.

E: **Μάλιστα, ήταν ανοιχτοί, φιλικοί απέναντι σας;**

Σ: Εντάξει εδώ πιο πολύ γέρους έχει, δεν έχει και πολύ.

E: **Μάλιστα. Παρέα δηλαδή κάνατε με τις κουινιάδες σας και με άλλους Αλβανούς ή κάνατε και με Έλληνες;**

Σ: Τώρα έχω αρχίσει. Όχι τώρα έχω αρχίσει, πιο μετά. Όχι όταν ήρθα, πιο μετά. Έχω πολλές φίλες που είναι με τα παιδιά φίλοι τα παιδιά τους. Είμαστε, δεν είμαστε κολλητοί αλλά είμαστε καλά, εντάξει. Βγαίνουμε μαζί, κάνουμε.

Ε: Στην αρχή αυτές οι γυναίκες ή άλλες αντίστοιχες, ήταν ανοιχτές απέναντι σας ή επειδή δεν ξέρατε τη γλώσσα ήτανε κλειστές;

Σ: Κοίτα, όταν άρχισα να βγω, ήτανε , είχα μάθει την γλώσσα πάνω κάτω και γι' αυτό.

Ε: Οπότε δεν νιώσατε, οι σας είχαν στο περιθώριο ή στην άκρη;

Σ: Όχι, όχι, όχι. Δεν είναι έτσι. Πάντα και στην αρχή όταν έβγαινα που δεν ήξερα πολύ καλά την γλώσσα, δεν. Προσπαθούσαν να με βοηθήσουνε.

Ε: Προσπαθούσαν να σας βοηθήσουν δηλαδή;

Σ: Ναι, ναι. Δεν είχανε προβλήματα έτσι να κοροϊδεύουνε ή. Προσπαθούσαν άμα λέω κάτι που δεν είναι σωστό, προσπαθούσαν να μου το μάθουνε έτσι όπως πρέπει.

Ε: Πολύ ωραία. Πόσα παιδιά έχετε κυρία Μαρία;

Σ: Δύο.

Ε: Πόσο χρονών είναι;

Σ: Οχτώ και τέσσερα.

Ε: Δηλαδή σε ποια τάξη πηγαίνουνε;

Σ: Τρίτη και προνήπια πηγαίνει ο μικρός.

Ε: Ωραία, θα σας ρωτήσω πρώτα για το μεγάλο σας παιδί. Πως συμμετέχετε εσείς στην σχολική ζωή του παιδιού σας; Δηλαδή, πως συνεργάζεστε με τους δασκάλους; Πως βοηθάτε το παιδί στο σπίτι με τα μαθήματα; Θέλετε να μου πείτε λίγο κάποια λόγια;

Σ: Κοίτα, με τους δασκάλους δεν είναι ότι μιλάμε κάθε μέρα, αλλά άμα χρειαστεί κάτι το παιδί, εντάξει είναι πολύ καλοί. Και με το παιδί τώρα κι εγώ προσπαθώ, εγώ προσπαθώ πιο πολύ προσπαθώ να το βοηθήσω όσο μπορώ κιόλας, γιατί δεν έχω πάει σχολείο. Μαθαίνουμε μαζί με το παιδί. Και όχι, όλα είναι μια χαρά. Αλήθεια δεν το λέω έτσι. Δεν έχουμε νιώσει, και γενικά στο σχολείο επειδή όχι μόνο εμείς, έχει πολλούς Αλβανούς γενικά στο σχολείο και είναι, περνάνε καλά τα παιδιά. Δεν είναι ότι είναι κωριστά ή να, οι γονείς να λένε στα παιδιά να μη παίζουνε. Είναι μαζί, όλο μαζί παίζουνε.

Ε: Δεν είχατε δηλαδή τέτοια περιστατικά;

Σ: Όχι, όχι, ποτέ μέχρι τώρα. Δεν ξέρω τώρα όταν μεγαλώσουνε πιο πολύ, γιατί άλλο τα μικρά, άλλο λίγο πιο μεγάλο πιστεύω, αλλά δεν ξέρω. Μέχρι τώρα, δεν είχαμε τέτοια προβλήματα.

Ε: Οι δάσκαλοι, ήταν ανοιχτοί απέναντι σας, όταν είχατε κάποιο πρόβλημα να το συζητήσετε, να σας βοηθήσουν;

Σ: Ναι, πάντα. Δεν έχουμε, δεν είχαμε κάποιο πρόβλημα να λέμε έτσι ότι. Δεν είχαμε. Μια χαρά ήταν.

Ε: Στο σπίτι με τα μαθήματα, πως βοηθάτε;

Σ: Στο σπίτι, προσπαθώ εγώ τώρα. Όσο έχω μάθει από μόνοι μου, γιατί όπως σας είπα δεν έχω πάει σχολείο και όσα έχω δει και από το παιδί, μαζί τα έχουμε μάθει. Αυτός μου τα λέει εμένα, εγώ προσπαθώ μετά.

Ε: Υπάρχουν στιγμές που δεν μπορείτε να βοηθήσετε;

Σ: Εντάξει, Υπάρχουνε πολλές φορές.

Ε: Σε εκείνες τις περιπτώσεις, όταν το λέτε στον εκπαιδευτικό ότι, ξέρετε εγώ δεν μπορώ να βοηθήσω. Το καταλαβαίνει, δείχνει κατανόηση;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Πάντα. Ναι, προσπαθούνε. Κοίτα στην αρχή, στην πρώτη τάξη του παιδιού όταν ήταν, επειδή, να δεν μπορούσα εγώ να το βοηθήσω πολύ, είχανε βάλει άλλον δάσκαλο. Όχι μόνο στο δικό μου το παιδί και σε άλλα παιδάκια. Εμένα μόνο στην πρώτη τάξη και μετά το κόψανε. Αλλά έχει

παιδάκια, είναι ένα παιδάκι της φίλη μου, ου είναι, να με το παιδί μου είναι τρίτη τάξη, ακόμα έχει δάσκαλο έτσι. Επιπλέον από το δικό τους. Όταν είναι κάτι που δεν μπορεί, πηγαίνει σε αυτά.

Ε: Τώρα που δεν έχει αυτόν τον επιπλέον δάσκαλο και εσείς δυσκολεύεστε κάποιες φορές να τον βοηθήσετε, ο δάσκαλος του ο κανονικός τον βοηθάει παραπάνω, του δείχνει κάτι παραπάνω, του εξηγεί;

Σ: Κοίτα ναι, όταν είναι κάτι ότι δεν το καταλαβαίνει το παιδί, γιατί τώρα που κάνουμε από το σπίτι, με το WebEx που κάνουμε, εγώ κάθομαι δίπλα στο παιδί. Όχι κάθε φορά, αλλά όταν μπορώ ναι. Και βλέπω, όταν το παιδί ή κάποιο άλλα παιδάκι δεν μπορεί, δεν το έχει καταλάβει, βλέπω τον κύριο τους ότι το εξηγεί πάλι ή προσπαθεί μέχρι να το καταλάβουνε, το εξηγεί. Δεν είναι ότι το λέει, δεν πειράζει ή δεν ξέρω.

Ε: Πολύ ωραία. Εσείς στο σπίτι ας πούμε ρωτάτε τι μαθήματα έχεις να κάνεις σήμερα, διάβασες;

Σ: Ναι.

Ε: Δείχνεται δηλαδή το ενδιαφέρον σας και ξέρετε τι έχει να κάνει το παιδί κάθε μέρα;

Σ: Ναι, πάντα μαζί τα κάνουμε. Κάνει πρώτα το παιδί αυτά που μπορεί. Κοίτα γενικά τα κάνει μόνος του τώρα, επειδή μεγάλωσε. Χρειάζεται κάποιες φορές βοήθεια, αλλά κάνει πάντα αυτά που μπορεί και δεν έχει ανάγκη για μένα και μετά κάνουμε αυτά που δεν τα καταλαβαίνει και τα εξηγώ εγώ. Πάντα μαζί τα κάνουμε.

Ε: Όταν ήταν κανονικά τα πράγματα όχι τώρα με τον κορονοϊό. Κυρία Μαρία, συμμετείχατε και σε συναντήσεις με τους άλλους γονείς, στο σχολείο με τον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων;

Σ: Ναι, όταν κάνει ο δάσκαλος. Έτσι μόνο οι γονείς, δεν έχουμε κάνει. Δεν ξέρω για τους άλλους, αλλά εγώ δεν έχω πάει. Δεν ξέρω τώρα.

Ε: Στη συνάντηση δηλαδή που κάνει ο δάσκαλος της τάξης;

Σ: Ναι.

Ε: Άλλες δράσεις κάνετε, εθελοντικές ή κάτι τέτοιο στο σχολείο ως γονείς; Συνεργάζεστε μεταξύ σας;

Σ: Όχι, μέχρι τώρα όχι.

Ε: Η στάση των άλλων γονιών μέχρι τώρα απέναντι σας, πως ήτανε;

Σ: Μια χαρά. Δεν έχουμε τέτοια θέματα. Δεν ξεχωρίζει κανένας την, όλοι είμαστε ίδιοι.

Ε: Κυρία Μαρία, εσείς θεωρείτε ότι βοηθάτε το παιδί σας, με αυτή σας την συμπεριφορά, με τα μαθήματα ή ρωτώντας τον δάσκαλο. Δηλαδή που σας βλέπει να είστε δίπλα του, πιστεύεται ότι κερδίζει πράγματα;

Σ: Έτσι πιστεύω, τώρα δεν ξέρω, θα δούμε όταν μεγαλώσει πιο πολύ.

Ε: Τι πιστεύεται ότι κερδίζει;

Σ: Γνώση. Δεν ξέρω τώρα, τι να σας πω. Τι εννοείται;

Ε: Εννοώ ας πούμε, το ενδιαφέρον σας, το ενδιαφέρον που δείχνετε, που είστε δίπλα του, που τον στηρίζετε, που ρωτάτε τι έχει, που πάτε στον δάσκαλο. Πιστεύεται βοηθάει το παιδί, στο να προχωρήσει στο σχολείο;

Σ: Ναι αυτό σίγουρα. Όχι μόνο γνώση και καταλαβαίνει το παιδί τώρα, είναι μεγάλος. Ξέρει ότι είμαστε δίπλα του και το κάνουμε για το καλό του και αυτά.

Ε: Πιστεύεται ότι αυτό βοηθάει ακόμα και στο να γίνει καλύτερος μαθητής, να έχει καλύτερη απόδοση;

Σ: Ναι, σίγουρα. Γιατί τώρα που κάναμε από το σπίτι, τώρα έχει γίνει πιο καλό μαθητής. Γιατί είναι ότι, επειδή το έβλεπα και εγώ, καθόμουν πιο πολύ, ασχολιόμουν πιο πολύ με αυτόν, γιατί και όταν πηγαίνανε σχολείο, αλλά τώρα που το έβλεπα, πιο πολύ, άκουγα και από τον κύριο, ναι είναι λίγο

καλύτερος. Ναι, κι ο κύριος το έχει πει αυτό. Μας έχει πάρει τηλέφωνο, μας έχει πει ότι, προσπαθεί πιο πολύ το παιδί. Κοίτα, δεν είναι ο καλύτερος μαθητής, αλλά δεν είναι και. Γιατί σίγουρα είναι οι Έλληνες, που είναι, που έχουνε, που τους βοηθάνε πιο πολύ οι γονείς τους, είναι λίγο καλύτερα. Αλλά κι αυτός είναι πολύ καλός.

E: Δηλαδή, κάτω από αυτές τις συνθήκες με την τηλεκπαίδευση, θεωρείται ότι κι εσείς βοηθηθήκατε, γιατί καταλάβατε πως μπορείτε να βοηθήσετε περισσότερο το παιδί σας;

Σ: Ναι, ναι, ναι. Κοίτα επειδή όταν ήταν στο σχολείο το παιδί, εγώ σε κάποιες ασκήσεις όταν το έδινε ο κύριος, μπορεί και εγώ να μην τον είχα καταλάβει. Εδώ όταν ακούω κι εγώ τον κύριο, το καταλαβαίνω και το ζω κατευθείαν. Είναι πιο εύκολα έτσι. Για μένα ήταν πιο εύκολα,, γιατί το παιδί το ίδιο, αλλά εγώ.

E: Άρα μάθατε εσείς περισσότερα πράγματα, κι έτσι βοηθάτε περισσότερο;

Σ: Ναι, ναι.

E: Για εσάς. Αυτή η συνεργασία με τον δάσκαλο ή η συνεργασία με το παιδί σας, έχει θετικά στοιχεία; Εσείς κερδίζεται σαν μαμά κάτι, από όλο αυτό;

Σ: Ναι

E: Έχετε κάτι συγκεκριμένο στο μυαλό σας;

Σ: Γενικά κερδίζω από και τη γλώσσα, όχι το μαθαίνω. Κοίτα, σίγουρα δεν ξέρω ακριβώς όπως οι Έλληνες και ούτε σχολείο έχω κάνει, αλλά έτσι όταν άκουγα και τα άλλα τα παιδιά που είναι και τον κύριο, κάποια πράγματα τώρα νομίζω ότι τα καταλαβαίνω πιο σωστά, πιο.

E: Σας βοήθησε δηλαδή στο θέμα της γλώσσας;

Σ: Ναι.

E: Υπήρξε και κάποιος άλλος τομέας που βοηθηθήκατε;

Σ: Δεν ξέρω, γενιά αυτά.

E: Νιώσατε δηλαδή εσείς καλύτερα και μάθατε περισσότερα πράγματα;

Σ: Ναι, αυτό πιστεύω.

E: Κυρία Μαρία, υπήρχανε κατά την διάρκεια έτσι, της σχολικής ζωής του παιδιού σας, στιγμές που δυσκολευτήκατε να πάτε στο σχολείο να ρωτήσετε ή να κάτσετε δίπλα του να διαβάσετε ή να τον στηρίζετε στα μαθήματα;

Σ: Στο σχολείο όχι.

E: Όποτε θέλατε πηγαίνετε;

Σ: Ναι.

E: Με το μεροκάματα που κάνατε, τα συνδυάζατε;

Σ: Δεν το κατάλαβα αυτό.

E: Θέλω να πω, όταν δουλεύατε και είχατε μεροκάματα, οι εργοδότες σας, σας έδιναν άδεια ή το ελεύθερο να πάτε στο σχολείο να ρωτήσετε όταν χρειαζόταν;

Σ: Επειδή εγώ δεν δουλεύω έτσι, αν ήταν κάτι για το παιδί, δεν θα πήγαινα στη δουλειά. Δεν είναι ότι είχα μια δουλειά που θα πάω οπωσδήποτε. Εκείνη την ημέρα που θα έπρεπε να πάω για το παιδί. Κοίτα και ο άντρας μου, όταν ήταν γιορτές, γι' αυτά έπαιρνε άδεια από το αφεντικό του, για να πάμε στο παιδί. Ποτέ δεν τον αφήσαμε έτσι, επειδή ήταν στη δουλειά. Αφήναμε την δουλειά για να πάμε να δούμε και παραστάσεις όταν κάνουνε και ότι κάνουνε. Πάντα ο άντρας μου αφήνει τη δουλειά και πηγαίνουμε μαζί τον βλέπουμε.

E: Η γλώσσα, ήταν για εσάς πρόβλημα στην επικοινωνία σας, με τους εκπαιδευτικούς;

Σ: Όχι, όχι.

E: Τα είχατε μάθει τα ελληνικά, μέχρι να πάει το παιδί σχολείο;

Σ: Ναι, ναι.

Ε: **Στα μαθήματα κάποιες φορές δυσκολεύεστε και κάποιες όχι;**

Σ: Ναι, ναι.

Ε: **Το μικρό σας το παιδάκι, τώρα πήγε προνήπια;**

Σ: Ναι, πήγε τώρα και πιο πολύ δεν έχει πάει. Δεν έχουμε, δεν είχαμε θέματα έτσι.

Ε: **Πολύ ωραία. Κυρία Μαρία αυτά ήταν, σας ευχαριστώ πάρα πολύ.**

Δήλωση γνησιότητας

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Η δηλούσα

Ηλιάνα Μαρία Ναλμπάντη